ARHIVA LITERATURII UNIVERSALE

volumul I

coordonator **Maria Sava**

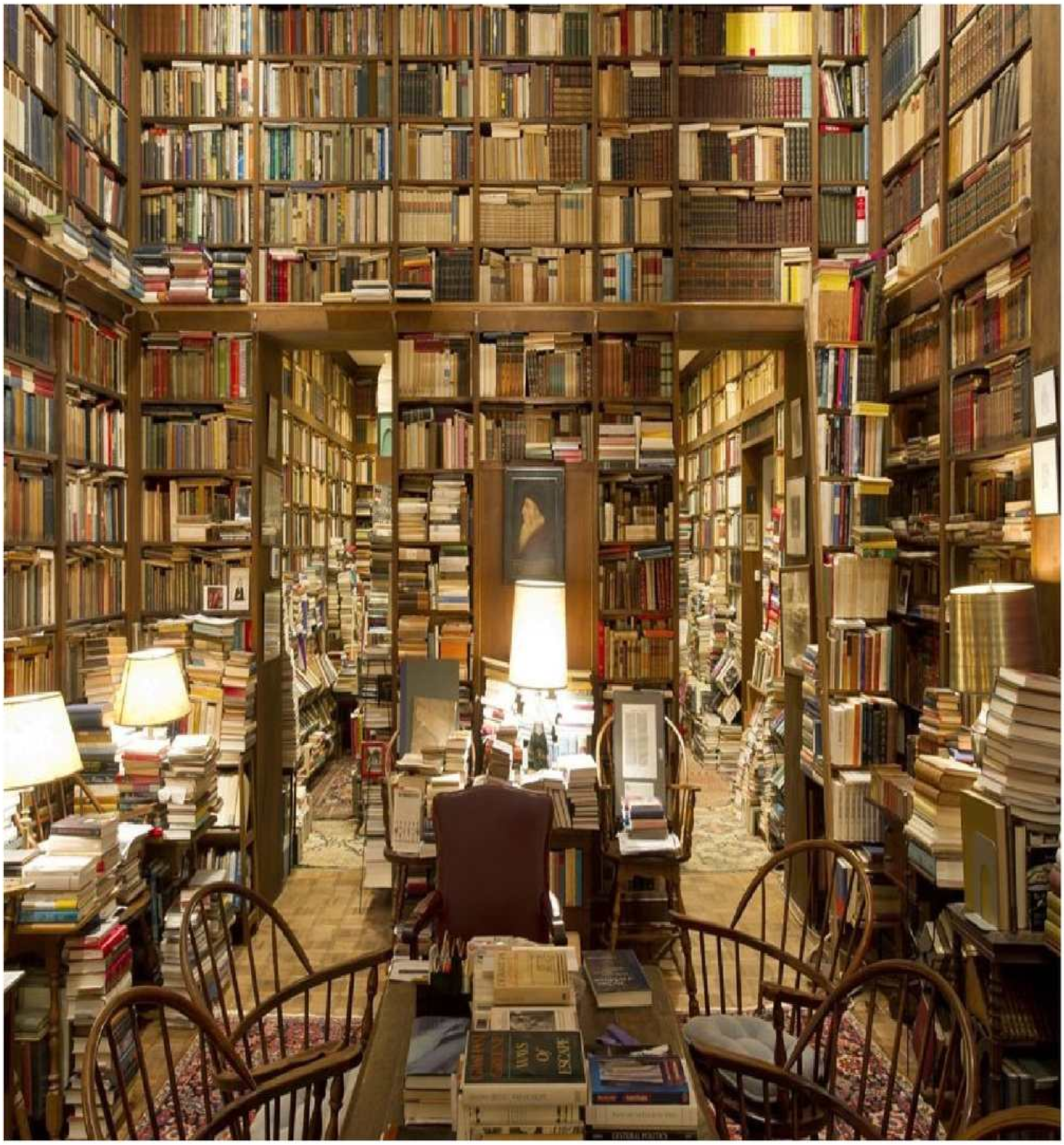

Proiectul Republica Artelor – Cititor de Proză

imagine coperta: ***Professor Richard Macksey Library***

ARHIVA LITERATURII UNIVERSALE

culegere de texte
din literatura universală

volumul I

coordonator **Maria Sava**
redactare, corectare: **Budeanu Stănică**

Proiectul Republica Artelor – Cititor de Proză

Zile senine - autor : Walt Whitman

Nu printr-o mare iubire,
Nu prin bogăţie, prin onoruri din anii maturităţii,
prin victorii în politică sau în război,
Vei avea zile senine.
Dar, pe măsură ce viaţa se duce şi toate
furtunoasele pasiuni se potolesc,
Pe măsură ce splendide, vaporoase, tăcute
culori acoperă cerul de seară,
Pe măsură ce blândeţea, liniştea şi bogăţia
spiritului, ca un aer proaspăt şi îmbălsămat,
îţi umplu viaţa,
Pe măsură ce zilele se îmbracă în lumini patinate
şi merele coapte atârnă, obosite şi
leneşe, pe crengi,
Sosesc cele mai liniştite şi mai fericite
zile dintre toate,
Liniştitele şi fericitele zile senine.
(trad. Mihnea Gheorghiu, Editura Univers, Bucuresti, 1973)

Mistreţul cu colţi de argint - autor: Ştefan Augustin Doinaş

Un prinţ din Levant îndrăgind vânătoarea
prin inimă neagră de codru trecea.
Croindu-şi cu greu prin haţişuri cărarea,
cântă dintr-un flaut de os şi zicea:

- Veniţi să vânăm în păduri nepătrunse
mistreţul cu colţi de argint, fioros,
ce zilnic îşi schimbă în scorburi ascunse
copita şi blana şi ochiul sticlos...

- Stăpâne, ziceau servitorii cu goarne,
mistreţul acela nu vine pe-aici.
Mai bine s-abatem vânatul cu coarne,
ori vulpile roşii, ori iepurii mici ...

Dar prinţul trecea zâmbitor înainte
privea printre arbori atent la culori,
lăsând în culcuş căprioara cuminte
şi linxul ce râde cu ochi sclipitori.

Sub fagi el dădea buruiana-ntr-o parte:
- Priviţi cum se-nvârte făcându-ne semn
mistreţul cu colţi de argint, nu departe:
veniţi să-l lovim cu săgeată de lemn!...

- Stăpâne, e apa jucând sub copaci,
zicea servitorul privindu-l isteţ.
Dar el răspundea întorcându-se: - Taci...
Şi apa sclipea ca un colţ de mistreţ.

Sub ulmi, el zorea risipite alaiuri:
- Priviţi cum pufneşte şi scurmă stingher,
mistreţul cu colţi de argint, peste plaiuri:
veniţi să-l lovim cu săgeată de fier!...

- Stăpâne, e iarba foşnind sub copaci,
zicea servitorul zâmbind îndrăzneţ.
Dar el răspundea întorcându-se: - Taci...
Şi iarba sclipea ca un colţ de mistreţ.

Sub brazi, el strigă îndemnându-i spre creste:
- Priviţi unde-şi află odihnă şi loc
mistreţul cu colţi de argint, din poveste:
veniţi să-l lovim cu săgeată de foc!...

- Stăpâne, e luna lucind prin copaci,
zicea servitorul râzând cu dispreţ.
Dar el răspunde întorcându-se: - Taci...
Şi luna sclipea ca un colţ de mistreţ.

Dar vai! sub luceferii palizi ai bolţii
cum stă în amurg, la izvor aplecat,
veni un mistreţ uriaş, şi cu colţii
îl trase sălbatic prin colbul roşcat.

- Ce fiară ciudată mă umple de sânge,
oprind vânătoarea mistreţului meu?
Ce pasăre neagră stă-n lună şi plânge?
Ce veştedă frunză mă bate mereu?...

- Stăpâne, mistreţul cu colţi ca argintul,
chiar el te-a cuprins, grohăind, sub copaci.
Ascultă cum latră copoii gonindu-l...
Dar prinţul răspunse-ntorcându-se. - Taci.

Mai bine ia cornul şi sună întruna.
Să suni până mor, către cerul senin...
Atunci asfinţi după creste luna
şi cornul sună, însă foarte puţin.

Scrisoare mamei - autor: Serghei Esenin

Tu tot mai trăieşti, bătrână mama?
Ţie cu supunere mă-nchin!
Mica-ţi casă seara de aramă
Lumineaz-o paşnic şi senin.

Mi se scrie că eşti tulburată,
Că ţi-e dor de mine ne-ncetat,
Că ades baţi drumul supărată,
În paltonul vechi şi demodat.

În albastre seri ți se năzare
Gând pustiu, ce lacrimii dă val, -
Că la crâşmă, într-o-ncăierare,
Mi s-a-nfipt în inima-un pumnal.

Mama, nu-i nimic! Delirul fură
Gândul tău, ducându-l spre prăpăd;
Nu-s bețiv chiar în aşa măsură
Ca, pierind, să nu te mai revăd.

Ca-n trecut mi-e inima duioasă,
Am un vis, un vis pe care-l storc:
Să mă smulg din dorul ce m-apăsă
Şi la noi acasă să mă-ntorc.

Eu voi reveni pe când răsfață
Pomii-n floare satul meu tăcut.
Dar să nu mă scoli de dimineață,
Cum opt ani în urmă ai făcut.

Nu trezi deşertăciunea cruntă,
Nici regretul că mă risipesc.
Prea devreme, pierdere şi trudă,
Mi-a fost dat trăind să pătimesc.

Să mă rog tu nu-mi mai da povețe!
Nu-i nevoie! Duse-s câte-au fost.
Numai tu-mi eşti reazăm la tristețe,
Numai tu dai vieții mele rost.

Fie-ți deci neliniştea uitată,
Nu-mi mai duce dorul ne-ncetat,
Nu mai bate drumul supărată,
În paltonul vechi şi demodat.
(Traducere de George Lesnea)

"Astăzi peste chipul lui Serghei Esenin s-a aşternut lustrul de crestomație şi numele lui este asociat în manuale şi monografii numaidecât cu patronimicul" Alexandrovici". Dar n-a fost întotdeauna aşa: neînțeles, netolerat, hărțuit şi calomniat de către cei care nu concepeau un alt mod poetic decât triumfalismul. Serghei Esenin a pribegit în străinătate, a dus mereu povara dezrădăcinatului, a încercat chinuitor să revină şi să îmbrățişeze noul, căruia îi simțea intuitiv toate racilile încă din germene. Nu s-a putut adapta, însă, şi plecarea i-a fost ca un ultim țipăt al păsării săgetate în zbor."

Vasile Badiu din Prefața la vol. bilingv Serghei Esenin, Scrieri alese, Versuri

Corbul - autor : Edgar Allan Poe (1809-1849)

Într-un sumbru miez de noapte cînd, sleit şi slab, în şoapte,
Cercetam doctrine stranii strînse-n jerpelit cotor,
Şi picam de somn, – de-odată, auzii o foarte-nceată
Lovitură repetată-n uşa mea izbind uşor.

„E vreun călător”, şoptit-am, „care ciocăne uşor, –
Doar atît – un călător.”

Ah, mi-aduc aminte – ceață, şi-un decembrie de gheață;
Lent agonizînd tăciunii-şi lăsau spectrul pe covor.
Zorii-i aşteptam să vie, şi-n zadar ceream tărie
Din cărți vechi, la jalea vie după stinsa mea Lenore, –
Fata-flacără pe care îngerii-o numesc Lenore, –
Nu aici – în lumea lor.

Foşnetul mătasei grele-n purpuriile perdele
Mă-njunghia, – vărsa în pieptu-mi un ciudat, adînc fior;
Ca să-mi potolesc nebuna inimă ziceam într-una
„Vreun drumeț ce-aşteaptă luna bate-n uşă-ncetişor,
Rătăcit drumeț ce bate-n uşa mea încetişor.
Doar atît – un călător”.

Repede-adunînd putere-n suflet, fără-ntîrziere,
„Domnule”, am zis, „ori doamnă, mila voastră o implor;
Fapt e că dormeam; – puțină, doar bătaia-a fost de vină,
O bătaie mult prea lină-n uşa mea, încît uşor
Am luat-o drept părere”, – şi-am deschis uşa uşor; –
Beznă – nici un călător.

Sfredelind a nopții smoală, plin de spasme şi-ndoială,
Stam visînd ce-n vis vreodată n-a visat vreun muritor;
Dar tăcerea şi pămîntul erau grele ca mormîntul;
Se-auzi numai cuvîntul murmurat abia – „Lenore?” –
Eu l-am spus, – apoi ecoul repetă cernit „Lenore!”
Doar atît – o vorbă-n zbor.

Întorcîndu-mă-n odaie, mistuit ca de-o văpaie,
Deslușii acelaşi sunet, de-astă dată mai cu spor.
„Sigur”, zis-am, sigur trece cineva; – sub geamul rece,
Ia, să văd ce se petrece; – am să lămuresc uşor
Taina-aceasta; – să-mi trag firea şi-o voi lămuri uşor;
E doar vîntul călător;

Iute-am dat oblonu-n lături şi, cu negrele-i peneturi,
Un vechi Corb din sfinte vremuri apăru solemn, în zbor;
Fără pic de ezitare, fără nici o înclinare,
Ca un domn sau doamnă care nu cunosc răgaz, nici zor,
S-aşeză pe bustul mîndrei Pallas fără nici un zor,
Chiar de-asupra, sfidător.

Şi, cum pasărea ursuză îmi stîrnea surîs pe buză
Prin severa-i etichetă, gravă, – am şoptit uşor
„Deşi creasta ți-e golaşă, nu pari o ființă laşă, –
Corb spectral purtînd cămaşă de-ntuneric, foşnitor, –
Spune-ți numele de domn pe țărmul Nopții foşnitor!”
Zise Corbul „Nevermore”.

Mult m-am minunat de-această pasăre cu tunsă creastă,
Că vorbea, – deşi răspunsul nu era lămuritor;
Însă nimănui în viaţă nu i se arată-n faţă
Pasăre tronînd semeaţă chiar de-asupra pe uşor, –
Pasăre sau arătare stînd pe-un bust, lîngă uşor,
Cu-acest nume „Nevermore”.

Însă Corbul care-acuma sta pe bust rostise numai
Un cuvînt în care-ntregu-i suflet se stingea de dor.
N-am mai zis nimic, – o vreme n-a mişcat nici el din pene, –
Pînă ce-am şoptit alene „Alţi amici s-au dus în zbor;
Mîine şi el o să plece, ca Speranţa mea, în zbor.”
Dar el zise „Nevermore”.

Tresărind că vocea-i spartă-mi răspundea cu-atîta artă,
„Da”, mi-am zis, „e tot ce ştie, tot bagajul vorbitor
Smuls unui stăpîn prea-jalnic, căruia Dezastrul falnic
I-a schimbat un cînt şăgalnic în refren croncănitor, –
Tînguirile Speranţei în refren croncănitor,
Precum „Never-Nevermore”.

Şi, cum pasărea ursuză îmi stîrnea surîs pe buză,
Am împins grăbit fotolui chiar sub bust, lîngă uşor,
Şi, surpat în el, cu gîndul visul de alt vis legîndu-l,
Mă-ntrebam mereu, scrutîndu-l, ce mesaj prevestitor, –
Slab, din sfinte vremuri, sumbru – ce mesaj prevestitor
Mi-aducea prin „Nevermore”.

Asta frămîntam în minte, iscodind fără cuvinte
Corbul ce-aţintea asupra-mi ochiul fix, sfredelitor.
Asta, şi mai multe, – toate vrînd să ştiu – lăsam pe spate
Capu-n pernele muşcate de-un reflex Strălucitor, –
Perne de mătasă-n care părul ei strălucitor
Nu va mai pluti uşor.

Camera-mi părea ţesută de-o tămîie nevăzută
Arsă de-un Seraf cu paşii ca un clinchet pe covor.
„Vai, sărmane!”, am zis, „Prin cete de heruvi, Cel sfînt îţi dete
Un răgaz – şi suc – să-mbete gîndul tău pentru Lenore;
Bea acest suav nepenthes, bea, – şi uit-o pe Lenore!”
Zise Corbul „Nevermore!”

„Piază rea!” strigai, „Prooroace! – Corb sau diavol, n-are-a face!
Fie că Ispititorul, fie că furtuna-n zbor
Cuteză să te trimită în pustia mea vrăjită, –
Într-o casă bîntuită de Oroare, – te implor!
E vreun balsam în Iudeea? – spune, spune-mi, – te implor!”
Zise Corbul „Nevermore”.

„Piază rea!” , strigai, „Prooroace! – Corb sau diavol, n-are-a face!
Pe boltitul cer, pe Domnul adorat de noi în cor, –
Spune-mi – săruta-voi oare în Edenul sfînt din zare

Fata-flacără pe care îngerii-o numesc Lenore, –
Fata pură, ca o rază, care s-a numit Lenore?”
Zise Corbul „Nevermore!”

„Ultimul cuvînt să-ți fie!, – corb sau drac! în vijelie
Să te-ntorci, – te-nchidă Noaptea sub plutonicu-i zăvor!
Pene nu lăsa pe cale – martore minciunii tale!
Nu-mi sfărma cu-aripi spectrale sihăstria! – Piei în zbor!
Scoate-ți crudul plisc din mine, forma spulberă-ți-o-n zbor!”
Zise Corbul „Nevermore”!

De-atunci Corbul, ca o stană, nu mai flutură din pană,
Stînd pe bustul mîndrei Pallas, – fantomatic, sfidător.
Ochii lui au para trează-a unui demon ce visează,
Baza lămpii-i proiectează umbra neagră pe covor,
Și-al meu suflet niciodată, smuls din ea, de pe covor,
Nu va mai sui în zbor.

“Pentru Edgar Poe, pentru prima dată în istoria Poeticii, actul liric-inocent de orice complicitate transcendentă-devine o operație de matematică aVerbului: poetul nu se află într-un templu, ci într-un laborator; ca atare, el nu mai oficiază, asemeni unui sacerdot al extazului, ci cântărește și combină rezistența materialelor sale precare, în funcție de efectele pe care le urmărește, ca un adevărat Arhitect al Melancoliei.”pg. 189 din vol. Atlas de sunete fundamentale, Antologie, prezentări, traduceri și postfață de Ștefan Augustin Doinaș, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1988

O cană de apă autor: Anghel Dumbrăveanu

Atât de des mi-am spus că e târziu,
Că anii îmi răpiră mirarea vorbirii,
Că vine mereu cineva, noapte de noapte,
Luându-mi femeia
Și ducând-o-n uitare. A trebuit
Să caut mereu. Mai mult singur am fost
Pe malul unei ape, cioplind chipul iubit
În lemnul unui cuvânt.
Și nu mai pot să strig. Arătare,
Aș vrea să spun, om sau pasăre
Dacă ești, vino pe mal să vorbim.
Iată-mi avutul: puterea de-a merge,
De-a privi și de-a numi ce gândesc.
Ia-mi mersul, de vrei, și vederea,
Îți dau și puterea vorbirii-
Viu, voi vedea și voi merge,
Voi vorbi cu gândul, cu semne pe care nu le cunoști,
Dar lasă-mi femeia-nu-i pune pe față
Pânze de umbră, nu-i pune durerea-n priviri,
Las-o să umble divin printre aceste lucruri,
Să-mi aducă o cană de apă de la marginea lumii.
Însă e foarte târziu, se lasă amurgul
Și nu mai am mierea de ieri a vorbirii
Și stau pe malul unei zile, tăcut,

Cioplind în lemnul unui cuvânt
Chipul femeii care-a plecat
Să-mi aducă o cană de apă.
(1973, din vol. Mirarea vorbirii)

Testament autor: Tudor Arghezi

Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte,
Decât un nume adunat pe-o carte.
În seara răzvrătită care vine
De la străbunii mei până la tine,
Prin râpi şi gropi adânci,
Suite de bătranii mei pe brânci,
Şi care, tânar, să le urci te-aşteaptă,
Cartea mea-i, fiule, o treaptă
Aşeaz-o cu credință căpătâi.
Ea e hrisovul vostru cel dintâi,
Al robilor cu saricile, pline
De osemintele vărsate-n mine
Ca să schimbăm, acum, întâia oară,
Sapa-n condei şi brazda-n călimară,
Bătrânii-au adunat, printre plăvani,
Sudoarea muncii sutelor de ani.
Din graiul lor cu-ndemnuri pentru vite
Eu am ivit cuvinte potrivite
Şi leagăne urmaşilor stăpâni.
Şi, frământate mii de săptămâni,
Le-am prefăcut în versuri şi-n icoane.
Făcui din zdrențe muguri şi coroane.
Veninul strâns l-am preschimbat în miere,
Lăsând întreaga dulcea lui putere.
Am luat ocara, şi torcând uşure
Am pus-o când să-mbie când să-njure.
Am luat cenuşa morților din vatră
Şi am făcut-o Dumnezeu de piatră,
Hotar înalt, cu două lumi pe poale,
Păzind în piscul datoriei tale.
Durerea noastră surdă şi amară
O grămădii pe-o singură vioară,
Pe care ascultând-o a jucat
Stăpânul, ca un țap înjunghiat.
Din bube, mucegaiuri şi noroi
Iscat-am frumuseți şi prețuri noi.
Biciul răbdat se-ntoarce în cuvinte
Şi izbăveşte-ncet pedepsitor
Odrasla vie-a crimei tuturor.
E-ndreptățirea ramurei obscure
Ieşită la lumina din pădure
Şi dând în vârf, ca un ciorchin de negi,
Rodul durerii de vecii întregi
Întinsă leneşe pe canapea
Domnița suferă în cartea mea.

Slova de foc şi slova faurită
Împărechiate-n carte se mărită,
Ca fierul cald îmbrăţişat în cleşte.
Robul a scris-o, Domnul o citeşte,
Făr-a cunoaşte că-n adâncul ei
Zace mânia bunilor mei.

din vol. Cuvinte potrivite, Editura Minerva, 1990

Leagănul autor: Lucian Blaga

Doamnei Eugenia Brediceanu

Eram aşa de obosit
şi sufeream.
Eu cred că sufeream de prea mult suflet.

Pe dealuri zorile îşi deschideau pleoapele
şi ochii înroşiţi de neodihnă.

Pierdut - m-am întrebat:
Soare,
cum mai simţi nebuna bucurie
de-a răsări?

Şi-n dimineaţa-aceea fără somn
cum colindam cu paşi de plumb
într-un ungher ascuns am dat de-un leagan.
Păianjenii-şi teseau în el măruntele lor lumi,
iar carii-i măcinau tăcerea.

L-am privit cu gândul larg deschis.
Era leaganul,
în care-o mână-mbătrânită azi de soarta mea
mi-a legănat
întâiul somn şi poate-ntâiul vis.

Cu degetele amintirii
mi-am pipăit
încet,
încet,
trecutul ca un orb
şi fără să-nţeleg de ce
m-am prăbuşit şi-n hohote
am început să plâng deasupra leagănului meu.

Eram aşa de obosit
de primăveri,
de trandafiri,
de tinereţe
şi de râs.
Aiurind mă căutam în leagănul bătrân

cu mâinile pe mine însumi
- ca prunc.
(din vol. Paşii Profetului, Poezii, Ed. Minerva 1986)

Memento autor: W.D. Snodgrass

Umblând printre scrisori şi teancuri de cecuri vechi
Anulate, tăieturi din ziare şi cartonaşe galbene cu note
Care odată au însemnat ceva, s-a întâmplat să găsesc
Fotografia ta. Fotografia 'aceea'. M-am oprit înghețat,
Asemeni unui om care greblând frunzele moarte din grădină
A dat peste o mână desprinsă de trup.

Totuşi, în prima clipă, am fost fericit; stai în picioare
Chiar aşa cum stăteai - sfioasă, delicată, subțire,
În rochia lungă de dantelă verde cu margarete brodate
Pe care ai îmbrăcat-o la primul nostru dans. Vederea ta
Ne buimăcise pe toți. Atunci dorințele noastre erau altele,
Şi idealurile uşor de înfiripat.

Apoi, prin război, şi cei doi ani nesfîrşiți
Peste mări, japonezi morți în barăcile lor
Printre farfurii, păpuşi şi pantofi rătăciți, am purtat
Acea imagine a ta, acolo, să îndepărtez frica mea.
Să-mi dovedesc că ai fost şi că ai putea să mai fii.
Asta era înainte de viața noastră-mpreună.

Înainte de a ne secătui unul altuia forțele
Cu minciuni, tăgăduiri, regrete tacite
Şi învinuiri; înainte de divorț
Şi trădare. Mai bine zis: înainte de a ne fi întîlnit.
Totuşi, pun fotografia ta înapoi. Cândva, la timpul cuvenit,
O voi găsi încă acolo.

(din vol. "Cardinalul", Ed.Dali, 1999, traducere de Dona Roşu şi Luciana Costea)

Dacă nu cer prea mult autor: Marin Sorescu

- Ce-ai lua cu tine,
Dacă s-ar pune problema
Să faci zilnic naveta între rai şi iad,
Ca să ții nişte cursuri?
- O carte, o sticlă cu vin şi-o femeie, Doamne,
Dacă nu-ți cer prea mult.
- Ceri prea mult, îți tăiem femeia,
Te-ar ține de vorbă,
Ți-ar împuia capul cu fleacuri
Şi n-ai avea timp să-ți pregăteşti cursul.
- Te implor, taie-mi cartea,
O scriu eu, Doamne, dacă am lângă mine
O sticlă de vin şi-o femeie.
Asta aş dori, dacă nu cer prea mult.

- Ceri prea mult.
Ce-ai dori să iei cu tine,
Dacă s-ar pune problema
Să faci zilnic naveta între rai şi iad,
Ca să ţii nişte cursuri?
- O sticlă de vin şi-o femeie,
Dacă nu cer prea mult.
- Ai mai cerut asta o dată, de ce te încăpăţânezi,
E prea mult, ţi-am spus, îţi tăiem femeia.
- Ce tot ai cu ea, ce atâta prigoană?
Mai bine tăiaţi-mi vinul,
Mă moleşeşte şi n-aş mai putea să-mi pregătesc cursul,
Inspirându-mă din ochii iubitei.
Tăcere, minute lungi,
Poate chiar veşnicii,
Lăsându-mi-se timp pentru uitare.
- Ce-ai dori să iei cu tine,
Dacă s-ar pune problema
Să faci zilnic naveta între rai şi iad,
Ca să ţii nişte cursuri?
- O femeie, Doamne, dacă nu cer prea mult.
- Ceri prea mult, îţi tăiem femeia.
- Atunci taie-mi mai bine cursurile,
Taie-mi iadul şi raiul,
Ori totul, ori nimic.
Aş face drumul dintre rai şi iad degeaba.
Cum să-i sperii şi să-i înfricoşez pe păcătoşii din iad,
Dacă n-am femeia, material didactic, să le-o arăt?
Cum să-i înalţ pe drepţii din rai,
Daca n-am cartea să le-o tălmăcesc?
Cum să suport eu drumul şi diferenţele
De temperatură, luminozitate şi presiune
Dintre rai şi iad,
Dacă n-am vinul să-mi dea curaj?

Baladă şugubeaţă de crâşmari autor: Francois Villon

De junghi să aivă parte şi de lance.
De bîtă noduroasă şi de spată,
De paloş zdravăn, de cîrlig de cange,
De ghiont cu ghioagă-n ghinturi fericată,
De suliţă călită, de săgeată,
De furcă, de ţapină, de baltag,
De furi pîndind la coturi de drumeag
Să-i hăcuie, să-i jefuie de pungă,
Să-i spintece, în inimi să-i împungă.
La beregăţi să-i sîngere puţin;
În beciuri de Ghehenă° să ajungă,
Crîşmarii care toarnă apă-n vin !

De arc păgîn, de iatagan, de prăştii,
Să aivă lotrii parte, şi de bardă ;

Tu, creierii lor, trăsnet, să-i împrăştii!...
Iar părul, elinescul foc li-l ardă;
În ştreang le-atîrne hoitul, rug să-i piardă :
Mă rog la cer să piară de podagră,
Ori şi mai bine, bată-i buba neagră ;
Scurma-i-ar ţepi încinse-n măruntaie,
Şi zece gîzi, de vii să mi-i jupoaie,
Să-i fiarbă în oloi la focul lin,
Sirepi să-i rupă, face-s-ar gunoaie,
Crîşmarii care toarnă apă-n vin !

Să-i prinză vijeliile pe uliţi;
Le farme, balimezul, căpăţîna ;
Orbească-i ale fulgerelor suliţi:
Zăvozii facă-i una, cu ţărîna,
Le rupă beregata, şoldul, mîna ;
Îngheţe-i gerul bocnă, bată-i grindeni,
Şi ploaia biciuiască-i pretutindeni;
Să n-aivă mantii, nici dulame groase ;
Îi sfîşie-ascuţişe lungi de coase,
Şi leşul prăvălit le fie-n Rin;
Zdrobiţi să fie de-op'zăci de baroase,
Crîşmarii care toarnă apă-n vin !

ÎNCHINARE:
Crăpa-le-ar Domnul, – Principe, – ficaţii
Şi setea ogoi-le-ar cu venin,
Căci n-au păreche-n lume blestemaţii:
Crîşmarii care toarnă apă-n vin !

(Trad. Romulus Vulpescu)

Marin Sorescu - Shakespeare

Shakespeare a creat lumea în sapte zile.
În prima zi a facut cerul, muntii si prapastiile sufletesti
În ziua a doua a facut rîurile, marile, oceanele
Si celelalte sentimente –
Si le-a dat lui Hamlet, lui Iulius Caesar,
lui Antoniu, Cleopatrei si Ofeliei,
Lui Othelo si altora, Sa le stapîneasca, ei si urmasii lor,
În vecii vecilor.
În ziua a treia a strîns toti oamenii
Si i-a învatat gusturile:
Gustul fericirii, al iubirii, al deznadejdii,
Gustul geloziei, al gloriei si asa mai departe,
Pîna s-au terminat toate gusturile.
Atunci au sosit si niste indivizi care întîrziasera.
Creatorul i-a mîngîiat pe cap cu compatimire,
Si le-a spus ca nu le ramîne de cît sa se faca
Critici literari
Si sa-i conteste opera.

Ziua a patra si a cincea le-a rezervat rîsului.
A dat drumul clovnilor
Sa faca tumbe,
Si i-a lasat pe regi, pe împarati
Si pe alti nefericiti sa se distreze.
În ziua a sasea a rezolvat unele probleme administrative:
A pus la cale o furtuna,
Si l-a învatat pe regele Lear
Cum trebuie sa poarte coroana de paie.
Mai ramasesera cîteva deseuri de la facerea lumii
Si l-a creat pe Richard al III-lea.
În ziua a saptea s-a uitat daca mai are ceva de facut.
Directorii de teatru si umplusera pamîntul cu afise,
Si Shakespeare s-a gîndit ca dupa atîta truda
Ar merita sa vada si el un spectacol.
Dar mai întîi, fiindca era peste masura de istovit,
S-a dus sa moara putin.

Ai auzit - autor: Matilda Cugler-Poni (1851 - 1931)

Ai auzit vreodată a lebedei cântare,
Acel cântec de jale, ce-l cântă pân'ce moare,
Roşind recile unde cu pieptul său rănit?
O, spune-mi, acel cântec vreodat-ai auzit?

Şi-apoi ai fost spre sară singur într-o grădină,
Când vântul trist al toamnei încet, încet suspină,
Când soarele apune, când arborii şoptesc
Şi vânturile toate tainic se înroşesc?

Şi ce-ai simţit atuncea? În piept nu s-a trezit
Un dor fără de nume, adînc, nemărginit?
N-ai fi dat ani din viaţă pentru aripi uşoare,
Să zbori, să zbori departe şi fără încetare?

O, cine-l poartă-n suflet acel dor fără nume,
Nu are fericire, nu are pace-n lume!
Cât e de larg pământul, tot umblă rătăcind,
Nu ştie ce doreşte şi moare... tot dorind!

Stradivarius autor : Gheorghe Tomozei

... În Cremona ploua...
Turle de roşii olane, turle subţiri
jucau pe-acoperişurile ude,
ca nişte chiparoşi fumegând,
ferestrele zvâcneau în aer, mute,
numai bătrânul Stradivarius nu putea să doarmă,
în casa lui veche de piatră,
înconjurată de-o grădină fără arbori...
Sub boltă pâlpâia o lumânare,
şi bătrânul cu buze de lemn

sfâşia întunericul cu mâinile lui de lemn
şi vorbea
cu lacrimi de lemn împietrite în barbă:
- Auziţi? Lemnul urcă în mine,
mi s-a lipit de umeri, de tâmple,
îmi macină carnea, îmi sfâşie vinele...
Deschideţi-mi o rană-n piept! Sângele meu
nu mai e roşu,
lemnul fuge, se retrage-n mine ca-ntr-o cetate
moartă,
îl auziţi?
Când vine negustorul de fructe, cu măgăruşul lui,
îi plătesc smochinele luate, cu frunze,
şi el fuge-ngrozit,
iar ieri, în faţa bisericii,
doi îndrăgostiţi m-au luat drept arbore
şi şi-au săpat numele pe fruntea mea...
Am mângâiat cu palmele mii de viori,
am tăiat toţi arborii din jurul casei şi i-am
sacrificat pe masa mea,
am căutat lemnul cel mai rar:
vai! chiar lemnul unor îngropate sicrie
şi lemnul plătit cu aur, al unor scufundate corăbii,
şi iată, lemnul s-a răzbunat...
În auz sună, răsună, viorile toate
şi simt, cutremurat de durere,
cum lemnul îmi cotropeşte picioarele...
Visez...
Undeva, pe mare,
trece acum un convoi de corăbii:
douăsprezece corăbii veneţiene, cu pânze albastre
şi alte douăsprezece cu pânze galbene
plutesc, solemne, în jurul unei singure corăbii, cu gât
de lebădă,
în care e o vioară făurită de mâinile
mele de lemn,
mâinile bunului, sărmanului Stradivarius...
Corăbiile, şi ele nişte viori, îmi apără vioara,
mii de braţe ar voi s-o răpească.
Îndepărtate ţărmuri o aşteaptă. O, lacrimile mele
călătoresc pe ape...
Rădăcini de lemn se apropie de inima mea ostenită.
Le-aud. Curând, o vor zdrobi!
Cântecul mi s-a supus dar eu m-am topit, întreg,
în flacăra lui,
pădurile mi s-au supus şi-acum
de lumea lor, însângerat, m-apropii...
Lemnul îmi caută fruntea înnegrită de fum,
plesnesc strunele tuturor viorilor care mor, o dată
cu mine,
e sfârşitul!
Ocrotiţi-mi viorile,

viorile!....
Învățăceii l-au găsit dimineața...
- E un copac fulgerat.
Să facem din el o vioară. - au spus...

Moare câte putin – Pablo Neruda

Moare cate putin cine se transforma in sclavul obisnuintei, urmand in fiecare zi aceleasi traiectorii; cine nu-si schimba existenta; cine nu risca sa construiasca ceva nou; cine nu vorbeste cu oamenii pe care nu-i cunoaste.
Moare cate putin cine-si face din televiziune un guru.
Moare cate putin cine evita pasiunea, cine prefera negrul pe alb si punctele pe "i" in locul unui vartej de emotii, acele emotii care invata ochii sa staluceasca, oftatul sa surada si care elibereaza sentimentele inimii.
Moare cate putin cine nu pleaca atunci cand este nefericit in lucrul sau; cine nu risca certul pentru incert pentru a-si indeplini un vis; cine nu-si permite macar o data in viata sa nu asculte sfaturile "responsabile".
Moare cate putin cine nu calatoreste; cine nu citeste; cine nu asculta muzica; cine nu cauta harul din el insusi.
Moare cate putin cine-si distruge dragostea; cine nu se lasa ajutat.
Moare cate putin cine-si petrece zilele plangandu-si de mila si detestand ploaia care nu mai inceteaza.
Moare cate putin cine abandoneaza un proiect inainte de a-l fi inceput; cine nu intreaba de frica sa nu se faca de ras si cine nu raspunde chiar daca cunoaste intrebarea.
Evitam moartea cate putin, amintindu-ne intotdeauna ca "a fi viu" cere un efort mult mai mare decat simplul fapt de a respira.
Doar rabdarea cuminte ne va face sa cucerim o fericire splendida. Totul depinde de cum o traim...
Daca va fi sa te infierbanti, infierbanta-te la soare
Daca va fi sa inseli, inseala-ti stomacul
Daca va fi sa plangi, plange de bucurie
Daca va fi sa minti, minte in privinta varstei tale
Daca va fi sa furi, fura o sarutare
Daca va fi sa pierzi, pierde-ti frica
Daca va fi sa simti foame, simte foame de iubire
Daca va fi sa doresti sa fii fericit, doreste-ti asta in fiecare zi...

Intima Autor: Cincinat Pavelescu

Iti mai aduci aminte, doamna?
Era tarziu si era toamna,
Si frunzele se-nfiorau,
Si tremurau in vantul serii
Ca niste fluturi chinuiti,
Ca niste fluturi rataciti
Din tarile durerii.
Ti-aduci aminte iar de seara
Si-amurgu-acela violet,
Cand toamna si-acorda incet,
Pe frunza galbena, chitara?
Pe lac, ce-n luna s-argintase,
Incet o lebada trecea,
Si pata-i alba se pierdea
In seara care se lasase...
Si-atunci, doar inima si vise,
Ne-am dus ca lebada si noi,
Calcand nisipul plin de foi
Sub ceata care-l umezise.
Asa nascut, in plina toamna,
Amor ul meu ce-nmugurea
Sub foi ce toamna-ngalbenea...
Iti mai aduci aminte, doamna?

Rânduieli - autor: Marin Sorescu

La noi muierea pupa mâna bărbatului
Până mai adineauri – zicea Marin al lui Pătru,
Şi din dumneata nu-l scotea niciodată,
Îi făcea trei, patru copii, dar nu îndrăznea să-i zică tu,
Cele mai mândre, care se ambiționau, nu-i ziceau nicicum.

Femeia are socotelile ei, ea să țină de coada cârpătorului,
Să țină oala de mănuşă, la foc, să stea ciucită la vatră
Şi să lase politica – de asta ne ocupăm noi, asta e pentru oameni –
Femeia, ce ştie femeia?
Ea să şteargă sticla lămpii, să alinieze clondirele pe corlată,
Să fie toate drepte, aşa să tragi cu ața,
Să te tragă, să-ți pună ventuzele şi să nu-ți iasă din vorbă
Că ce ştie ea?

Înainte n-o prea vedeai la față, că purta maramă,
Zăvelca lungă, acolo, abia-i sclipeau gleznele,
Dar o ghiceai pe-a frumoasă – şi-o furai, domnule,
O luai pe cal, şi-o făceai muierea ta, era o dulceață,
Dar acum pe cine să furi? Uitați-vă-n jur, pe cine să furi?

Altfel era viața, mai tacticoasă, umblai în cămaşă lungă până
Spre douăzeci de ani, că ziceau că eşti copil, la douăzeci de ani
Îmbrăcai izmenele, te-ncingeai cu brâul şi plecai după fete,

Le încântai din fluier.

Nu mai sunt rânduielile alea, treierai cu caii,
Vedeai cum se suceşte lanţul pe steajăr, la urmă-ntorceai caii,
Rămânea jos grâul ca aurul. Aveai stupi, oi,
Beai câte-un putinei de lapte bătut şi te ştergeai la gură cu mâtca,
Mâncai un geac de brânză, coceai floricele,
Nici mălaiul nu mai e
Aşa de dulce, când îl spoia mama cu cocă
Şi făcea pe deasupra flori cu lingura ,
După aia îl băga-n ţest.
Zăbicul are alt gust.
Şi vitele parcă sunt mai proaste, că ţin minte
Când se ducea mama să mulgă vacile în obor,
Viţeii, care stăteau aleşi în curte, cum o vedeau cu oala în mână
Săreau, se gudurau pe lângă ea.
Ştiţi că şi anul acesta Prica iar mi-a rămas stearpă?
Şi vitele sunt mai proaste, ascultaţi-mă pe mine.

Poţi să discuţi cu femeia lucrurile astea? Că nu poţi.
Nici copii nu mai face ca lumea,
Să-ţi umple casa, să te simţi om,
Una-două îi leapădă, zice că a râvnit la varză acră şi n-a
Găsit la repezeală şi i-a lepădat,
Ori c-a râvnit la cireşe iarna, şi de unde să ia, şi s-a stârpit,
Bazaconii – nu vor să dea-n greu,
De-aia s-a-mpuţinat lumea.
Înainte când veneau turcii pe-aici cine-i lua la palme? – câte zece-doisprezece
Săreau din câte-un copac pe turc, lui Baba Novac pe-aici îi plăcea
Să se bată cu ei, de ne lăuda şi Mihai Viteazul:
„Daţi mă, băga-i-aş la ududoi, să mai stea şi pe-acasă.”

Dar discută astea cu Maria Bălii – uite-o că vine – toată ziua prin odăi – să vezi ce zice,
Că ea a stat toată viaţa cu fundu' pe cămaşă degeaba şi nici tabla
Înmulţirii n-o ştie.
- Mărie, cât fac fă, nouă ori opt? Care e, fă, capitala Portugaliei?
- Însoară-te, mă, Târziule, şi nu mai lozi aci, cu copiii,
Că ai şi-nceput să iei culoarea cerii.
- Păi găseşte-mi tu una, care să-mi placă şi să-mi pupe mâna la comandă,
Că acum o iau.
- În nădejdea aia, vezi să nu te pupe moartea rece.

Nea Marin al lui Moşu Pătru se apropia bine de cincizeci de ani,
Dar nu se hotăra să se-nsoare, toate aveau câte-un cusur,
Era poreclit Târziu, dar numai Maria Bălii îndrăznea să-i spună în faţă,
Deştept, iscoditor, cunoştea bine ce-a fost înainte pe la noi,
Avea parcă alt puls, dat cu o sută de ani în urmă,
Lăcrima sec pentru stricarea rânduielilor şi după cum citise el în
Norii de la cornul Caprii, nu era de-a bună.
Se-ntoarce lumea cu curu-n sus şi se scufundă pământul.
Casa lor bătrână, de moşneni domoli şi aşezaţi,
Intra încet în pământ.

Corydon autor: Radu Stanca

Sunt cel mai frumos din oraşul acesta,
Pe străzile pline când ies n-am pereche,
Atât de graţios port inelu-n ureche
Şi-atât de-nflorite cravata şi vesta.
Sunt cel mai frumos din oraşul acesta.

Născut din incestul luminii cu-amurgul,
Privirile mele dezmiardă genunea,
De mine vorbeşte-n oraş toată lumea,
De mine se teme în taină tot burgul.
Sunt Prinţul penumbrelor, eu sunt amurgul...

Nu-i chip să mă scap de priviri pătimase,
Prin parul meu vanat, subtiri trec ca ata,
Si toti ma intreaba: sunt moartea, sunt viata ?
De ce-am ciorapi verzi, pentru ce fes de pase ?
Si nu-i chip sa scap nici pe strazi marginase...

Panglici, cordelute, nimicuri m-acopar,
Cand calc, parca trec pe pământ de pe-un soclu.
Un ochi (pe cel roz) îl ascund sub monoclu
Şi-ntregul picior când păşesc îl descopăr,
Dar iute-l acopăr, ca iar să-l descopăr...

Celălalt ochi (cel galben) îl las să s-amuze
Privind cum se ţin toţi ca scaiul de mine.
Ha ! Ha ! Dac-aţi şti cât va şade de bine
Sărind, ţopăind dupa negrele-mi buze.
Celălalt ochi s-amuză şi-l las să s-amuze

C-un tainic creion îmi sporesc frumuseţea,
Fac baie în cidru de trei ori pe noapte
Şi-n loc de scuipat am ceva ca un lapte,
Pantofi cu bareta-mi ajută zvelteţea
Şi-un drog scos din sânge de scroafă, nobleţea.

Toţi dinţii din gura pudraţi mi-s cu aur,
Mijlocul mi-e supt în corset sub cămaşe,
Fumez numai pipe de opiu uriaşe,
Pe braţul meu drept tatuat-am un taur
Şi fruntea mi-e-ncinsă cu frunze de laur.

Prin lungile, tainice, unghii vopsite,
Umbrela cu cap de pisica rânjeşte
Şi nu ştiu de ce, când plimbarea-mi prieşte,
Când sunt mulţumit c-am stârnit noi ispite,
Din mine ies limbi şi năpârci otravite.

Din mine cresc crengi ca pe pomi, mătăsoase,
Şi însăşi natura atotştiutoare

Ea însăşi nu ştie ce sunt: om sau floare ?
Sau numai un turn rătăcit printre case,
Un turn de pe care cad pietre preţioase ?

Sunt cel mai frumos din oraşul acesta,
Pe străzile pline când ies n-am pereche,
Atât de graţios port inelu-n ureche
Şi-atât de-nflorite cravata şi vesta.
Sunt cel mai frumos din oraşul acesta.

Cei care am fost la Troia - autor: Octavian Paler

I

Această dragoste,
această lumină care nu mă cruţă
care mă obligă să-mi aduc totul aminte
şi cerul aşa cum îl ştiu, strălucind după ploaie,
cerul ca un obraz de copil.
Dar nimeni nu mai vrea să audă de consolări.
Am fost poate naivi cînd ne-am suit pe corăbii,
am crezut tot ce ni s-a spus,
marea fierbea ca sîngele nostru
şi cînd tăceau valurile
nu se auzeau decît vorbele noastre trufaşe
atît eram de convinşi că înţelepciunea e un cuvînt găunos.
Apoi corabia noastră a mers prin nopţi în care lumina
era un fel de amintire ciudată
şi printre păsări albe care zburau
între noi şi greşelile noastre
şi nu ne mai separa de zei decît moartea.
De ce trebuia să fiu vinovat
cînd eu n-am vrut decît să rămîn credincios?
Uneori vîntul mă face să cred că totul a durat doar o clipă,
cînd eram stînjeniţi amîndoi
şi nu mai ştiam ce să spunem,
dar nimeni nu mai vrea să audă de consolări,
iar păsările albe care zburau
pe mare între umbrele noastre şi zei
îmi amintesc că acesta sunt şi nu altul,
aceştia suntem şi nu alţii,
noi care-am fost împreună
şi singuri la Troia.

II

Am lăsat în urmă atîtea mări şi greşeli
încît mă întreb, de ce trebuiau toate acestea?
De ce ne trebuiau remuşcări pentru a învăţa să iubim?
De ce trebuiau toate acestea, de ce?
Da, trebuiau.
Trebuiau, poate.
Trebuia poate să fim mai întîi vinovaţi
pentru a învăţa să iubim.

Trebuia să greşim
pentru a cunoaşte sfîrşitul greşelii
şi poate numai cei ce-au fost la Troia au dreptul să spună
că ştiu totul despre iubire şi ţărm.
Nimeni nu va cunoaşte vreodată mai bine ca noi
ce înseamnă iubirea, pentru că nimeni
n-a pierdut-o şi n-a visat-o ca noi. Pentru că
nimeni n-a trebuit să tacă mai dureros decît noi
cu speranţa că-ntr-o zi vom striga: iată ţărmul! Pentru că
nimeni n-a privit ca noi steaua prăfoasă a singurătății
luminîndu-ne mîinile
în vreme ce ne-acopeream ochii ca să ne-aducem aminte mai bine.
Şi iarăşi cerul aşa cum îl ştiu, strălucind după ploaie,
şi mă întreb, poate, pentru ultima oară.
De ce trebuiau toate acestea, pe care nu le mai pot răscumpăra
decît iubind şi mai mult ţărmul
pe care stau şi visez că voi ajunge într-o zi?
Şi mai ales de ce suntem noi vinovaţi că toate acestea au fost?
Cînd eu n-am vrut decît să rămîn credincios.
Cînd noi n-am vrut decît să fim asemenea păsărilor
cărora nu le pasă nici de zei, nici de timp.

III

Dar eu ştiu că moartea există
şi există şi ţărmul,
există în zori plaja goală
şi există urmele care ne fac vinovaţi,
există corăbiile care ne-au dus la Troia
şi există iubirile pentru care n-am avut vreme destulă,
există amintirile
şi există pescăruşii ţipînd,
există nisipul de care mă lipeam gol la amiază
şi există locul gol de lîngă mine,
exsită toate, numai tinereţea s-a dus
în acest prea lung asediu al Troiei,
în acestă eroare spre care ne-am dus liniştiţi.
O, gustul ucigaş al plecării.

IV

Am cutreierat ani în şir mările
şi cînd ne-am întors ne-am dat seama
cît de puţin ne îndepărtasem de ţărm.
De fapt, nu ne îndepărtasem deloc.
Eram tot acolo şi iubeam aceleaşi lucruri
numai că eram mai bătrîni
şi ne venea greu să surîdem.
Ne-am pierdut la Troia obiceiul de a asurîde uşor.
Şi iubim altfel, mai trist.
În rest, suntem aceiaşi şi iubim aceleaşi lucruri,
iubim…

V

Suntem obosiţi
şi nu ne mai separă de zei decît moartea.
Am văzut cum se goleşte clepsidra
şi cineva dintre noi spunea că şi mormintele mor,
nu numai cei ce-au coborît să le umple, şi poate aşa trebuie,
altfel mormintele ar cuceri toată lumea.
Suntem obosiţi, dar acum ştim ceea ce ştiu şi zeii.
Şi poate chiar mai mult. Am descoperit în noi înşine
lucrul cel mai important pe care trebuie să-l ştie un om.
Această dragoste,
această lumină şi vîntul care nu ne cruţă.
care ne obligă să ne-aducem totul aminte…

Iisus în celulă autor: Radu Gyr

Azi noapte Iisus mi-a intrat în celula.
O, ce trist si ce-nalt parea Crist !
Luna venea dupa El, în celula
si-L facea mai inalt si mai trist.
Mainile Lui pareau crini pe morminte,
ochii adanci ca niste paduri.
Luna-L batea cu argint pe vestminte
argintandu-I pe maini vechi sparturi.
Uimit am sarit de sub patura sura :
- De unde vii, Doamne, din ce veac ?
Iisus a dus lin un deget la gura
si mi-a făcut semn ca să tac.
S-a asezat langa mine pe rogojina :
- Pune-mi pe rani mana ta !
Pe glezne-avea urme de cuie si rugina
parca purtase lanturi candva.
Oftand si-a intins truditele oase
pe rogojina mea cu libarci.
Luna lumina, dar zabrelele groase
lungeau pe zapada Lui, vargi.
Parea celula munte, parea căpătâna
si misunau paduchi si guzgani.
Am simtit cum îmi cade capul pe mana
si-am adormit o mie de ani...
Când m-am desteptat din afunda genuna,
miroseau paiele a trandafiri.
Eram în celula si era luna,
numai Iisus nu era nicairi...
Am intins bratele, nimeni, tacere.
Am intrebat zidul : nici un raspuns !
Doar razele reci, ascutite-n unghere,
cu sulita lor m-au strapuns...
- Unde esti, Doamne ? Am urlat la zabrele .
Din luna venea fum de catui...

M-am pipait... si pe mainile mele,
am gasit urmele cuielor Lui.

Antologie sanscrită- Mahabharata: traducere G. Coşbuc

Cainele-a vazut o fata :
"Carne!"-a zis,batandu-si dintii.
Si-si priveau parintii fata :
"Floare!"-au zis,plangand parintii.
Si-a vazut-o un calugar :
"Bestie!"-a strigat ascetul.
Si-un poet vazut-a fata :
"Inger !" a soptit poetul...
Femeile sunt carne,cadavre,un secret -
Asa gandeste-un caine,un preot,un poet.

Ion Minulescu - Romanța Tinereții

Necunoscuta care se vindea
N-a vrut sa-mi spuna-n prima zi cine era,
Dar fiindca ea aflase cine sunt -
Poetul poreclit "Fluiera-vânt" -
Si fiindca ma ruga staruitor
Sa-i fiu si eu, din când în când, cumparator,
Sinceritatea ei m-a-nduiosat
Si-n cadrul pretului fixat -
Un pret absurd,
Ridicul
Si meschin,
Cu care-as fi baut un kilogram de vin -
M-am îmbatat de gura ei
Si-am adormit
Pe laurii idilelor lui Teocrit…
Dar vai!…
Necunoscuta se vindea
Nu numai mie, dar si altora!…
Si-azi un ciocoi,
Iar mâine un calic
O cumparau la fel - mai pe nimic -
Caci ea - flamânda vesnic - se grabea
Sa-si vânda gura dulce ca la tarapana!…
Eu singur doar nu m-am sfiit sa-i spun
Ca-s gata sa-i ofer un pret mai bun -
Dar cum îi luase mintea Dumnezeu,
Necunoscuta s-a spalat pe mâini cu pretul meu…
Si-atunci -
De teama sa n-o bat,
Sau s-o ucid
Si s-o ascund sub pat -
Desi-o iubeam, am renuntat la ea
Si n-am mai vrut sa stiu cine era!…

Dar într-o zi cu ploaie si cu vânt,
Necunoscuta care se vindea,
S-a dat la fund
Si-a disparut…
Si nimeni n-a mai întrebat de ea
De când intrase, parca, în pamânt,
Cu numele-i mereu necunoscut…
Si totusi, Eu
Am întâlnit-o iar,
Dar nu ca altadata, pe trotuar,
La cafenea,
Sau în tramvai…
Am regasit-o-n ziua de-ntâi de mai,
Ascunsa de un sfert de veac într-un sertar,
În care sta de veghe cuminte,
Si-astepta
O zi sa-mi mai aduc aminte si de ea!…
Dar ce pacat
Ca regasirea ei m-a-ndurerat…
Si-n loc s-o mai sarut -
Cum as fi vrut -
Am început sa plâng cu-adevarat!…
Necunoscuta care se vindea
De data asta, nu mai era Ea -
Era doar vechea ei forografie,
Pe care mi-o daduse numai mie!…
Si-acum,
Cred c-ati ghicit cine era
Necunoscuta care se vindea…
Era chiar tineretea mea!…

Remuşcarea – autor: Jorge Luis Borges

Am comis cel mai grav dintre păcatele
Pe care le poate comite un om. N-am fost
Fericit. Fie ca gheţarii uitării
Să mă târâie şi să mă piardă, necruţători.
Părinţii m-au zămislit pentru jocul
Riscant şi frumos al vieţii,
Pentru pământ, apă, aer, foc.
I-am înşelat. N-am fost fericit. Împlinită nu le-a fost
Speranţa cea tinerească. Mi-am dăruit mintea
Îndărătniciei simetrice
A artei, care ţese fleacuri.
Ei mi-au lăsat moştenire curajul. N-am fost curajos.
Num ă părăseşte. Stă întotdeauna lângă mine
Această umbră de afi fost nefericit.

Remorse

I have committed the worst sin of all
That a man can commit. I have not been

Happy. Let the glaciers of oblivion
Drag me and mercilessly let me fall.
My parents bred and bore me for a higher
Faith in the human game of nights and days;
For earth, for air, for water, and for fire.
I let them down. I wasn't happy. My ways
Have not fulfilled their youthful hope. I gave
My mind to the symmetric stubbornness
Of art, and all its webs of pettiness.
They willed me bravery. I wasn't brave.
It never leaves my side, since I began:
This shadow of having been a brooding man.

El Rimordimento

He cometido el peor de los pecados
Que un hombre puede cometer. No he sido
Feliz. Que los glaciares del olvido
Me arrastren y me pierdan, despiadados.
Mis padres me engendraron para el juego
Arriesgado y hermoso de la vida,
Para la tierra, el aqua, el aire, el fuego.
Los defraude. No fui feliz. Cumplida
No fue su joven voluntad. Mi mente
Se aplico a las simentricas porfias
Del arte, que entreteje naderias.
Me legaron valor. No fui valiente.
No me abandona. Siempre esta a mi lado
La sombra de haber sido un desdichado.

„Îmi amintesc în clipa asta că Wordsworth a scris că poezia provine din emoție retrăită în calmă singurătate. Altfel spus, îndurăm fericire sau durere. Pe moment suntem doar răbdători.După aceea însă, le retrăim, nu mai suntem actori, ci doar spectatori, privitori şi acesta- după cum spune Wordsworth-este cel mai bun lucru pentru apariția poeziei."(Borges)
(Din vol. Borges despre Borges, Ed. Dacia 1990)

Despre moarte ca revedere -autor: Mircea Ivănescu

1.
sigur că nu este adevărat. murind
nu revezi pe nimeni – moartea este un val lung
care te poartă cu ochii închişi – şi te leagănă –
şi la început e un somn, şi pe urmă o uitare –
şi pe urmă timpul îşi pierde orice înțeles,
este numai o linişte care se întoarce asupra ei înseşi
cu un singur ecou – şi acela e-un nimb,
ca flacăra lumânării – şi pe urmă lumina
îşi pierde orice înțeles – şi pe urmă tăcerea
îşi lasă deoparte înțelesul – şi suspendat
în ceva care nu mai are vreun înțeles – şi nimic pe urmă, nici
descărnarea de înțelesuri, plutirea în nimic,
cu scheletul neființei, gură în gură,

nu mai există. pe urmă nu mai este nici un pe urmă
dar nici vreun acum, şi nu mai este nici moarte.

2.
dar moartea este o revedere totuşi – însă de partea
aceasta a ei, cel care rămâne îşi deschide
ochii deodată – (şi ceea ce vede atunci
dacă are să uite vreodată, un popor nevăzut de furnici
îi va muşca ochii, şi nu vor mai vedea ochii lui după aceea
decât contururi). cel care a privit moartea
luând chipul unei fiinţe – vede din nou
ceea ce nu s-a văzut niciodată de la facerea lumii,
ceea ce se vede mereu – şi oricât de repede
şi-ar acoperi ochii – oricât de tare
ar gâfâi, să-şi acopere asurzitoarea lumină a tăcerii
din ochi, din urechi – ceea ce a văzut el atunci
a fost înfăţişarea adevărată, a fost
- dar adevărul nu mai înseamnă aici nimic –
a fost ceea ce se priveşte pentru întâia dată
şi fără urmare.

***

se intră greu în moarte? uneori
se trece atâta de greu prin paloare – rămâne
pe obrazul cel de alături o spaimă care decolorează
trăsăturile, şi le coboară în cearcăne, şi ochii măriţi
nu mai aud răspunsul, şi caută, caută.
pe urmă, paloarea rămâne, aşa cum la bolnavii de cord
obrazul, fruntea capătă o paliditate care nu e
a spaimei – căci prin spaimă treci, şi apoi respiri –
dar lumina aceasta de ceară stă. se moare încet,
desigur, pentru că mâna este obişnuită să încerce
mereu câte un gest, pentru că ochiul vede mereu –
chiar şi nemişcare. şi chiar
şi întunericul care se lasă – şi înconjoară totul.
şi, de fapt, mai e ceva în trupul acesta atât de ostenit,
că nici nu mai simte trecerea timpului – mai este ceva
care simte lumina, şi bucuria, şi pierderea oarbă a contururilor
şi care mai vrea să mai treacă ceva din toate acestea
gesturile care să înconjoare obiecte – şi ochii să vadă
şi trupul întreg să respire. mereu, în timp ce un om,
sub flacăra palidă care i se aşează pe faţă
trăsăturile i se schimbă, mai caută încă.
şi pe urmă când, în sfârşit, chipul se opreşte, şi nemişcat
aşteaptă acum veşnicia – nici atunci
nu s-a terminat totul. căci spaima care ne-alungă
în noi înşine când privim nemişcarea aceasta, ne fugăreşte
până când ne auzim chinuiţi respirând, spaima aceasta
o mai bântuie pe fiinţa de alături, întinsă într-un lent
pat doar cu câteva flori, cu tremurul luminii mate
şi cu tăcerea pe care, vezi, nimic n-o mai sparge. spaima aceasta

înseamnă că nimeni nu moare, cel puţin încă un timp,
câtă vreme ţi-e frică privindu-i pe cei care au murit.
şi poate că aşa e mai bine. se moare greu. nemişcarea,
tăcerea, lumina gălbuie şi spaima –
ochii închişi, adânciţi, buzele strânse, decolorate,
- toate acestea sunt semne. dar moartea rămâne
şi în cei care sunt încă vii şi privesc. şi moartea, în cei vii,
nu mai e nemişcarea – chiar dacă a spaimei desigur.
moartea e o lumină decolorată. privirea spre ea
e şi frică şi flacără scurtă – mată, gălbuie – şi oarbă
aşezare de vorbe.
Din vol. Versuri, 1968

Africa de sub frunte- autor: Geo Dumitrescu

Numai veşti rele mai aştept.
Numai veşti proaste mai pot aduce:
a mai murit un copac,
a mai plecat o pasăre,
cineva şi-a tăiat sufletul într-un
ciob de oglindă,
undeva, în continentul iubirii
au năvălit oamenii -cangur...

Toate vânturile bat de-a-ndăratelea
zicând că trebuiesc îndreptaţi arborii
pe care tot ele i-au strâmbat. Şi astfel
mortalitatea arborilor
a crescut înspăimântător-
căci nimic, o, nimic nu se poate îndrepta
fără încuviinţarea sevelor
şi tot ce se-ndreaptă cu de-a sila
se frânge...

De aceea, nu mai aştept decât veşti rele-
se vor stinge probabil şi focurile rămase,
va creşte păr aspru de cal
pe ultimile frunţi albe, strălucitoare,
nesfărâmate încă de ciomege,
şi ultimile cântece în păduri
vor fi ale gorilelor- lupi...

Până atunci toată lumea trebuie
să se scarpine individual-
aşa e legea, aşa e obiceiul
înainte de moarte. Nu stăruiţi,
nu se acordă nici o dispensă-
doar ciungii au voie să se scarpine
reciproc, cu botul sau cu picioarele...

Şi între timp a mai murit un copac,
a mai plecat o pasăre,

cineva şi-a tăiat oglindă
într-un ciob de suflet
şi oamenii-cangur se înmulţesc
în buzunarul de la spate al lumii...

Numai veşti rele mai aştept.
(Din vol. Aş putea să arăt cum creşte iarba, Ed. Eminescu, Buc. 1989)

Din când în când...- autor: Mihai Eminescu

Eu te-am iubit îmi pare-un veac, tu nici măcar din când în când,
Și nici ai vrut să alinezi al meu amar din când în când.
Erai frumoasă cum nu e nimic în cer și pe pământ;
Azi nu mai eşti precum ai fost, frumoasă doar din când în când
Şi ochii tăi ce străluceau mistuitor și înfocat
Sunt osteniți și se aprind cu mult mai rar din când în când.
O, spune-mi, suflet dulce, tu, pe care-atâta l-am iubit,
Dac-ai aflat în calea ta vrun solitar din când în când,
Care de-adâncul meu amor atâta de nemărginit
Măcar ca-n vis să-ți fi adus aminte iar din când în când.
Nu! Ai trecut din mâni în mâni prin toți acei oameni de rând,
Tu, trupul tău cel dulce plin le-ai dat în dar din când în când,
Cu al tău suflet așa cald ș-adormitor nu i-ai atins,
O, și nici unul n-a-nțeles atâta har din când în când.
Cu câtă inspirare eu, cu cât înalt ceresc avânt
Apropiam de gura mea acest păhar din când în când!
O, iubeam umbra ta și tot ce e în tine, tot ce ești
Și astăzi dacă mă gândesc, nebunesc iar din când în când.
Dar vai! pierdută astăzi ești, orice dorință a pierit;
Tot încă visu-l urmăresc și, în zădar din când în când,
Tot te mai văz naintea mea plutind ca-n vis, pierdută da,
Cu buze supte, c-un obraz ca și de var, din când în când.
Pasărea Phoenix, numai ea, răsare din cenușa ei,
Dar oameni ce se mistuiesc nu mai răsar din când în când.
Că a mea viaț-ai chinuit, iertai demult, ci-mi pare rău.
L-al tău trecut eu mă gândesc cu-atât amar din când în când.

Mai am un singur dor- autor: Mihai Eminescu

Mai am un singur dor
În liniștea serii
Să mă lăsați să mor
La marginea mării;
Să-mi fie somnul lin
Și codrul aproape,
Pe-ntinsele ape
Să am un cer senin.
Nu-mi trebuie flamuri,
Nu voi sicriu bogat,
Ci-mi împletiți un pat
Din tinere ramuri.

Și nime-n urma mea
Nu-mi plângă la creștet,
Doar toamna glas să dea
Frunzișului veșted.
Pe când cu zgomot cad
Isvoarele-ntr-una,
Alunece luna
Prin vârfuri lungi de brad.
Pătrunză talanga
Al serii rece vânt,
Deasupră-mi teiul sfânt,
Să-și scuture creanga.

Cum n-oi mai fi pribeag
De-atunci înainte,
M-or troieni cu drag
Aduceri aminte.
Luceferi, ce răsar
Din umbră de cetini,
Fiindu-mi prietini,
O să-mi zâmbească iar.
Va geme de patemi
Al mării aspru cânt...
Ci eu voi fi pământ
În singurătate-mi.

Micul Prinț - autor Antoine de Saint Exupery (fragment)

Capitolul VII

În a cincea zi, tot datorită oii, am aflat încă un secret din viața micului prinț. El mă întrebă brusc, fără nici un preambul, ca şi cum se gîndise îndelung la asta:
- O oaie, dacă mănîncă arbuştii, mănîncă şi florile?
- O oaie mănîncă tot ce întîlneşte în cale.
- Chiar şi florile care au spini?
- Da. Chiar şi florile care au spini.
- Atunci la ce servesc spinii?
Nu ştiam. Eram atunci foarte ocupat încercînd să deşurubez un şurub strîns prea tare din motorul meu. Eram foarte îngrijorat, căci pana mea începuse să mi se pară foarte gravă iar apa de băut care se epuiza mă făcea să mă tem de ce era mai rău.
- La ce folosesc spinii?
Micul prinț nu renunța niciodată la o întrebare, odată ce o pusese. Eu eram nervos din cauza şurubului meu şi am răspuns la întîmplare:
- Spinii nu servesc la nimic, sunt pur şi simplu răutate din partea florilor!
- Oh!
Dar după un moment de linişte el îmi spuse, cu un soi de răutate în voce:
- Nu te cred! Florile sunt slabe. Ele sunt naive. Ele se apără cum pot. Ele se cred teribile cu spinii lor…
N-am răspuns nimic. În momentul acela îmi ziceam: „Dacă şurubul ăsta mai rezistă mult, o să îl fac să sară dintr-o lovitură de ciocan”. Micul prinț îmi deranjă din nou gîndurile:
- Deci tu crezi că florile…

- Nu! Nu! Eu nu cred nimic! am răspuns la întîmplare. Eu mă ocup cu lucruri serioase aici! El mă privi stupefiat:
- Lucruri serioase!
El mă vedea cu ciocanul în mînă şi cu degetele negre de ulei de motor, aplecat asupra unui obiect care lui îi părea foarte urît.
- Tu vorbeşti ca oamenii mari!
Asta mă făcu să mă simt un pic ruşinat. Iar el, nemilos, adăugă:
- Tu confunzi totul… tu amesteci totul!
Era foarte iritat. Scutură în vînt pletele sale blonde:
- Cunosc o planetă unde este un domn roşu la faţă. El nu a mirosit niciodată o floare. El nu a privit niciodată o stea. Nu a iubit niciodată pe nimeni. Nu a făcut nimic altceva decît adunări. Şi toată ziua repetă ca tine: „Sunt un om serios! Sunt un om serios!” şi asta îl face să plesnească de mîndrie. Dar asta nu e un om, asta e o ciupercă!
- O ce?
- O ciupercă!
Micul prinţ era de acum palid de mînie.
- De milioane de ani florile îşi cresc spinii lor. De milioane de ani oile mănîncă totuşi florile. Nu este atunci foarte serios să încerci să înţelegi de ce ele se străduiesc atît de tare să îşi crească spini care nu le folosesc la nimic? Nu este important războiul oilor cu florile? Nu este serios, mai important decît adunările domnului cel roşu? Şi dacă eu ştiu o floare unică în lume, ce nu există în altă parte, decît pe planeta mea, şi mai ştiu că o oiţă ar putea-o face să dispară dintr-o singură mişcare, aşa, pur si simplu, într-o dimineaţă, fără să îşi dea seama ce face, asta nu e important?

El roşi, apoi continuă:
- Dacă cineva iubeşte o floare care nu există decît într-un singur exemplar în milioane de stele, asta e de ajuns pentru ca el să fie fericit cînd le priveşte. El îşi spune: „Floarea mea este acolo undeva...” Dar dacă oaia mănîncă floarea, pentru el este ca şi cum, brusc, toate stelele s-ar stinge! Şi tu crezi că asta nu e important!
Nu mai putu zice nimic. Izbucni brusc în sughiţuri de plîns. Venise noaptea. Eu îmi abandonasem sculele. Nu îmi mai păsa nici de ciocanul meu, nici de şurubul meu, nici de sete, nici de moarte. Pe o planetă, a mea, pe pămînt, era un mic prinţ care trebuia consolat! L-am luat în braţe şi l-am legănat. I-am spus: „Floarea pe care o iubeşti tu nu e în pericol.... Îi voi desena o botniţă oii tale... Voi desena o armură pentru floarea ta... Voi…” Nu ştiam ce să mai zic. Mă simţeam foarte neîndemînatic. Nu ştiam cum să ajung la inima lui, cum să îl mîngîi... E atît de misterios tărîmul lacrimilor...

Capitolul VIII

Am aflat destul de repede o seamă de lucruri despre această floare. Pe planeta micului prinţ fuseseră întotdeauna flori foarte simple, împodobite cu un singur rînd de petale, aflate pretutindeni şi care nu deranjau pe nimeni. Ele apăreau într-o dimineaţa în iarbă şi seara dispăreau. Dar aceea germinase într-o bună zi dintr-un grăunte adus nu se ştie de unde, iar micul prinţ supraveghease cu foarte mare atenţie acea tulpiniţă care nu semăna cu celelalte. Putea să fie o nouă specie de baobab. Dar arbustul încetă ...înd să crească şi începu să pregătească o floare. Micul prinţ văzu ceva ca un bumb mare şi simţi că ceva miraculos avea să îşi facă apariţia; floarea însă, la adăpostul bumbului verde, nu îşi mai termina pregătirile pentru a-şi etala frumuseţea. Ea îşi alegea cu grijă culorile. Se îmbrăca încet, îşi potrivea una cîte una petalele. Nu vroia să apară şifonată ca macul. Ea nu vroia să apară decît în deplinătatea şi sclipirea frumuseţii sale. Da! Era cochetă! Toaleta sa misterioasă dură multe zile. Dar într-o bună dimineaţă, exact odată cu răsăritul soarelui, se arătă.
Şi tocmai ea, care muncise cu atîta precizie, zise căscînd:
- Ah! De-abia mă scol… Pardon… Sunt încă răvăşită…
Atunci micul prinţ nu îşi putu stăpîni admiraţia:

- Ce frumoasă eşti!
- Nu-i aşa, răspunse cu delicateţe floarea… Şi sunt născută în acelaşi timp cu soarele…
Micul prinţ îşi dădu seama că nu era prea modestă, dar era atît de emoţionantă!
- Cred că este ora micului dejun, adăugă ea îndată, dacă aţi avea bunătatea să vă gîndiţi la mine…
Şi micul prinţ, luat un pic prin surprindere, găsi o stropitoare cu apă proaspătă şi o servi pe floare. Astfel îl chinuia ea pe micul prinţ cu vanitatea sa un pic bolnăvicioasă. Într-o zi, bunăoară, vorbind de cei patru spini ai săi, îi spuse micului prinţ:
- Pot să vină chiar şi tigrii, cu ghearele lor!
- Nu sunt tigri pe planeta mea, obiectă micul prinţ, şi apoi tigrii nu mănîncă plante.
- Eu nu sunt o plantă, răspunse cu delicateţe floarea.
- Iartă-mă…
- Nu mă tem deloc de tigri, dar am oroare de curenţii de aer. Nu aveţi un paravan?
„Oroare de curenţi de aer... nu e chiar un noroc pentru planeta mea. Floarea asta e destul de complicată...”
- Seara mă veţi pune sub un glob de sticlă. E foarte frig aici. E prost aşezat. Acolo de unde vin eu…
Dar aici se intrerupse. Ea venise ca sămînţă. Nu putuse cunoaşte nimic din alte lumi. Umilită de a fi spus o minciună atît de naivă, tuşi de două-trei ori, sperînd să îl pună şi pe micul prinţ într-o situaţie penibilă:
- Cum e cu paravanul ăla?...
- Mergeam să îl caut, dar îmi vorbeai!
Atunci ea începu din nou să tuşească pentru a-i provoca totuşi remuşcări micului prinţ.
Astfel, micul prinţ, în ciuda dragostei sale pentru floare, se îndoi repede de ea. El luase în serios cuvinte fără importanţă şi devenise foarte nefericit.
„Ar fi trebuit să nu o ascult, îmi mărturisi el într-o zi, nu trebuie niciodată să asculţi florile. Trebuie să le priveşti şi să le miroşi. A mea parfuma planeta, dar eu nu ştiam să mă bucur de asta. Această istorie cu ghearele, care m-a deranjat atît, ar fi trebuit să mă emoţioneze…”
Îmi mai mărturisi:
„Nu am ştiut să înţeleg nimic atunci! Ar fi trebuit să o judec după fapte şi nu după cuvinte. Ea mă parfuma şi mă bucura. Nu ar fi trebuit deloc să plec! Ar fi trebuit să ghicesc afecţiunea ei de dincolo de vorbele ei mari, orgolioase. Florile sunt atît de contradictorii! Dar eram prea tînăr ca să ştiu să iubesc.”

Capitolul IX

Cred că a profitat pentru evadarea lui de o migraţie a păsărilor călătoare. În dimineaţa plecării aranjă totul pe planetă. Îşi curăţă cu grijă vulcanii în activitate. El avea doi vulcani în activitate. Erau foarte folositori dimineaţa pentru încălzitul micului dejun. Mai avea şi un vulcan stins. Dar, cum spunea el: „Nu se ştie niciodată!”curăţă deci şi vulcanul stins. Dacă sunt bine curăţati, activitatea vulcanilor este moderată, fără erupţii. Erupţiile vulcanice sunt ca focurile de şemineu.
Evident, pe pămîntul nostru suntem prea mici pentru a ne curăţa vulcanii. Din cauza asta ne fac atîtea probleme.
De asemenea, micul prinţ smulse, cu un pic de melancolie, ultimii lăstari de baobabi. Credea că nu va mai trebui să vină niciodată. Iar toate aceste munci obişnuite i-au părut, în dimineata aceea, extrem de plăcute. Şi cînd udă pentru ultima oară floarea şi se pregăti să o pună la adăpost sub globul ei, era cît pe-aci să plîngă.
- Adio, îi spuse el florii.
Dar ea nu îi răspunse.
- Adio, repetă el.
Floarea tuşi. Dar nu din cauza vreunei răceli.\
- Am fost prostuţă, îi spuse în cele din urmă. Îţi cer iertare. Să fii fericit.
El se miră de absenţa reproşurilor. Stătea cu globul în mînă, surprins. Nu înţelegea acest calm al florii.

- Da, te iubesc, îi spuse floarea. Nu ai ştiut nimic despre asta, din vina mea. Asta nu mai are nici o importanță. Tu ai fost la fel de prostuț ca mine. Să fii fericit… Lasă globul ăla în pace. Nu îl mai vreau.
- Dar vîntul...
- Nu sunt chiar aşa răcită... Aerul proaspăt al nopții îmi va face bine. Sunt o floare.
- Dar animalele…
- Trebuie să suport două sau trei omizi dacă vreau să cunosc şi fluturii. S-ar părea că e foarte frumos. Dacă nu, cine mă va vizita? Tu vei fi departe. Cît despre animalele mari, nu mi-e teamă de nimic. Am ghearele mele.
Şi îmi arătă plină de naivitate cei patru spini ai săi. Apoi adăugă:
- N-o mai amîna atîta, este agasant. Ai hotărît să pleci. Du-te!
Ea nu vroia să o vadă plîngînd. Era o floare atît de orgolioasă...

Evgheni Evtuşenko

Iubire

Te iubesc mai mult decât natura,
Fiindcă tu natura însăşi eşti,
Decât libertatea mi-eşti mai dragă -
Fără voi, ca un ocnaş trăieşti.

Te iubesc cu toată nebunia,
Ca pe-un hău, nu ca pe-un drum de roți,
Te iubesc mai mult decât se poate,
Cât de mult - să înțelegi nu poți.

Fără noimă te iubesc întruna,
Şi când beau şi-atunci când spun prostii;
Mult mai mult decât pe mine însumi
Te iubesc. Vreau sigură să fii.

Te iubesc mai mult decât pe Shakespeare
Decât toate cele pământeşti,
Mi-eşti şi decât muzica mai dragă,
Pentru mine, muzica - tu eşti!

Te iubesc mai mult decât speranța
Gloriei, în veac de vis şi fum,
Decât țara asta ruginită,
Fiindcă tu eşti țara mea acum.

Eşti nefericită? N-ai temeiuri!
Nu-L mai mânia pe Cel de Sus.
Decât fericirea mi-eşti mai dragă
şi decât iubirea, mai presus.

Epistola întâia către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel

1. De aş grăi în limbile oamenilor şi ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare şi chimval răsunător.
2. Şi de aş avea darul proorociei şi tainele toate le-aş cunoaşte şi orice ştiință, şi de aş avea atâta credință încât să mut şi munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt.

3. Şi de aş împărţi toată avuţia mea şi de aş da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseşte.
4. Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuieşte, nu se laudă, nu se trufeşte.
5. Dragostea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândeşte răul.
6. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr.
7. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă.
8. Dragostea nu cade niciodată. Cât despre proorocii - se vor desfiinţa; darul limbilor va înceta; ştiinţa se va sfârşi;
9. Pentru că în parte cunoaştem şi în parte proorocim.
10. Dar când va veni ceea ce e desăvârşit, atunci ceea ce este în parte se va desfiinţa.
11. Când eram copil, vorbeam ca un copil, simţeam ca un copil; judecam ca un copil; dar când m-am făcut bărbat, am lepădat cele ale copilului.
12. Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, faţă către faţă; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaşte pe deplin, precum am fost cunoscut şi eu.
13. Şi acum rămân acestea trei: credinţa, nădejdea şi dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea.
(Biblia Ortodoxă)

Marin Sorescu - MÂHNIRI (Parodie după Tudor Arghezi)

Mahmur diaconul Iakirt
Aghiazma n-o a dres cu spirt,
Rob şi curat întru Hristos,
Azi au ajuns un păcătos.
La el azi- noapte în chilie
A fost intrat o fată vie,
Coapsele-i fine şi păgâne
L-au întrerupt din rugăciune.
Cu sâni obraznici, mai iubită,
L-a dus pre dânsul în ispită,
Şi după post neântrerupt
A lăcomit mâncând din frupt
E diavolul, şi cartea scrie
Să-l izgonească în pustie,
Dar mâna-i sfântă, de tămâie,
Îl pipăie şi îl mângâie,
Se roagă către cer, cucernic,
Să-l izbăvească pe nemernic,
Deodată-şi întrerupse ruga,
Şi în chilie fuge fuga...
Iar Dumnezeu, cam pe la patru,
Ce e mereu cu ochii-n patru,
Pândind păcatele femeii,
O a văzut prin borta cheii.
(Volumul, "Singur printre poeţi",EPL,1964.)

Serghei Esenin - Săruta-mă mereu, chiar dacă...

(Traducere de George Lesnea)

Săruta-mă mereu, chiar dacă

Durerea m-o răpi-n potop.
Voința rece nu se-mpacă
Cu-al sângelui vioi uncrop.

În al petrecerii avânt
Să nu vrem cupa sfărâmată.
Pricepe ca pe-acest pământ
Noi nu trăim decât o dată.

Întoarce-te spre cerul orb,
Prin ceața mucedă, privește,
Cum luna ca un galben corb
Deasupra lumii se rotește.

Săruta-mă mereu, iubito!
Căci îmi cobește primprejur
Şi moartea mea a presimțit-o
Acel ce fâlfâie-n azur.

În vestejire dacă scapăt,
De-i de murit, atunci să mor.
Vreau buzele-ți până la capăt
Să le sărut încetişor.

Albastra dormitare-a tinii
Să mi-o răsfeți vei pregeta.
Cum fremăta-vor lin mălinii,
Etern răsune-mi: sunt a ta!

Şi ca lumina-n spume frântă,
Din cupe să nu piară-n vânt,
Prieteno, hai, bea şi cântă:
Trăim o viață pe pământ.

Scurtă despărțire –autor: Teodor Pâcă

Vă las în valea acestei stinse plângeri
Orice sfârşit vesteşte-un început,-
Mă duc eu primul sunt mai priceput,
Să pun din vreme şeile pe îngeri .

Zvîntați cu zâmbet aripile plânse,
V-aştept la grajdurile de zmarald,-
Nu vă grăbiți, d-abia-i amiaz şi cald
Şi eu v-aştept şi chingile sunt strînse .

Când veți veni-n amurg sub înserare,
Vom călări frumoşi prin elizeu,
În cavalcadă, pân-la Dumnezeu
Descălecând la tronu-i, la picioare.

Ne-om prosterna cu frunțile alese

Pe lespedea de nouri, luminată,-
Cel mai frumos din noi va spune: "Tată,
Ți s-au întors feciorii cu mirese.

Pe unde ne-ai trimis a fost şi bine
Şi rău a fost pe drumul străbatut,
Dar tot ce-ai scris să facem am facut
Şi nu te-a dat nici unul de ruşine.

Acuma ne-am întors cu toți, -ne iartă
Ce altă slujbă ne aşteaptă, Tată?!"
....
Zvântați cu zîmbet aripile plânse,
V-aştept la grajdurile de zmarald,-
Nu vă grăbiți, de-abia-i amiaz şi cald
Şi eu v-aştept şi chingile sunt strînse.

Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane! Autor: Radu Gyr

Nu pentru-o lopată de rumenă pâine,
nu pentru patule, nu pentru pogoane,
ci pentru văzduhul tău liber de mâine,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!
Pentru sângele neamului tău curs prin şanțuri,
pentru cântecul tău țintuit în piroane,
pentru lacrima soarelui tău pus în lanțuri,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!
Nu pentru mânia scrâşnită-n măsele,
ci ca să aduni chiuind pe tapsane
o claie de zări şi-o căciula de stele,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!
Aşa, ca să bei libertatea din ciuturi
şi-n ea să te-afunzi ca un cer în bulboane
şi zarzării ei peste tine să-i scuturi,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!
Şi ca să pui tot sărutul fierbinte
pe praguri, pe prispe, pe uşi, pe icoane,
pe toate ce slobode-ți ies inainte,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!
Ridică-te, Gheorghe, pe lanțuri, pe funii!
Ridică-te, Ioane, pe sfinte ciolane!
Şi sus, spre lumina din urmă-a furtunii,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

[„NENOROCITELE ASTEA DE ȚĂRI..."] autor: Mihai Eminescu

Nenorocitele astea de țări ale noastre sînt de mult, dar mai cu seamă de la fanarioți încoace, scena unui joc de intrigi internaționale cari se țes, se încîlcesc, dar din nenorocire se discîlcesc totdeauna în defavorul lor şi mai cu seamă a elementului românesc din ele.
De se face un drum de fier, el devine calea mare de imigrațiune a tuturor vagabonzilor şi a criminalilor din statele învecinate, căci România a devenit mlaştina de scurgere pentru tot ce e moraliceşte şi economiceşte nesănătos dincolo de granițe, pentru tot ce fuge de muncă, pentru tot ce

se simte urmărit de înrolarea în armată, de poliție şi de justiția penală. Astfel, bunăoară, toți criminalii din Austro-Ungaria cari se prind din fugă, pe drumul spre România se prind, căci aci e țara libertății, egalității, fraternității şi a părintelui acestora, C.A. Rosetti, a cărui nume slăvit va fi de toate veniturile de acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Christ a fost reprezentantul săracului cinstit şi harnic. Antihrist e reprezentantul săracului viclean şi leneş, căci vicleşugul şi lenea, tertipul şi ruşinea de muncă sînt cele două mari semne caracteristice atît ale roşilor ca colectivitate, esceptînd pe puțini, cît şi a elementelor străine pe cari ei mai cu seamă le favorizează.

Am susținut într-un rînd că toate, absolut toate drumurile de fier din țară îşi încheie socotelele anuale cu pagubă, încît statul — şi cînd zicem statul, zicem producătorul principal, țăranul — plăteşte din sudoarea amară a imensei şi cumplit de săracei majorități a populațiunii române primblările perciunaților cetățeni din Galiția spre România, transportul mărfurilor proaste cari ucid pînă şi umbre de meserie şi meşteşug în țara noastră, reducîndu-se astfel totalitatea populației noastre, fie din oraşe, fie din sate, la tristul rol de ilot producător de grîu pentru străinătate, o totalitate care ea însăşi nu se hrăneşte cu grîu şi cu mălai. E evi dent, şi pe toată scara societății se observă, că rasa română în genere decade, că ajunge la disselecțiune, la maimuțire.

Aducă-şi cineva aminte de ce erau Bucureştii în zilele lui Vodă Cuza : un oraş românesc. Ce sînt astăzi? Un oraş străin. Nu vorbim de zilele mai vechi ale lui Ghica Vodă, în care puternica organizație a breslaşilor făcea aproape cu neputință pătrunderea unui străin în organismul economic al nației, vorbim de-o vreme în care fraza îşi luase deja vînt, de o vreme în care exista deja un ziar ca „Românul", care învenina țara în contra Domnului şi pe Domn în contra țării. Şi totuşi Bucureştii erau încă un oraş creştin şi românesc. Nu vedeai o firmă străină în Lipscani de pildă, astăzi devin rare cele române.

Şi de ce asta?

Pentru că din toate s-au făcut politică internațională.

Singur d. Brătianu a spus-o în Senat că cestiunea drumurilor dumisale de fier se trata, fără participarea țării, între Berlin şi Viena. Dar orice cestie, orice fleac de cestie devine în timpul guvernului roşiilor o întrebare de existență sau de neexistență a țării.

Şi bieții Domni din vechime cari, ca Petrea cel Şchiop, abdicau de la domnie ca să nu se sporească în zilele lor haraciul Porții cu o mie sau două de galbeni, sau Miron Costin cronicarul, care şi-a pus viața la mijloc şi a pierdut-o pentru că Vodă Cantemir sporise birurile ! Un om care renunță la domnie pentru a scăpa țara de o dare, un altul care-şi dă capul călăului pentru onoarea de a fi protestat contra unui spor de bir! Şi nu era un desperat ce n-avea ce pierde Miron Costin, căci avea o sută de moşii bine numărate pe fața pămîntului Moldovei.

Astăzi... astăzi e cu totul altceva. Astăzi nu mai e cum era în zilele mocanilor celor greoi şi cinstiți, pe care-i durea inima de biata țara asta, izbită din toate părțile de oarde de sute de mii, cari se sfărîmau de marginea colțoroasă a ei ca talazurile mării de stînci. Astăzi, daca vor să vie tătarii, îi poftim noi înşine, le facem drum de fier ca să călătorească huzurind de bine şi-i priimim cu pîne şi cu sare, ca pe Domnii țării.

Ce prost era de pildă Matei Basarab care, dacă afla că un străin cumpărase o moşie în țară, scotea numaidecît bani din pungă şi i-o răscumpăra numaidecît, pentru ca nu un străin să fie proprietar în țară.

Astăzi teoria de „om şi om" e la ordinea zilei şi în America Orientului domnesc ideile civilizației moderne, cărora trebuie să le facem concesiuni că de nu ... ne şterg de pe fața pămîntului.

Ei, au trecut vremile acelea. Ne-am subțiat, ne-am civilizat. În loc de-a merge la biserică, mergem la Caffé-chantant, unde ne-ntîlnim cu omenirea din toate unghiurile pămîntului, scursă la noi ca prin minune. Ba pentru că limba noastră cam veche, cu sintaxa ei frumoasă dar grea, cu multele ei locuțiuni, îi cam jena pe prietenii noştri, am dat-o de o parte şi am primit o ciripitură de limbă păsărească cu sintaxa cosmopolită pe care cineva, dacă ştie nițică franțuzească, o învață într-o săptămînă de zile. Bietul Varlaam, mitropolitul Moldovei şi al Sucevei, care, în înțelegere cu Domnii de atunci şi cu-n sinod general al bisericei noastre, au întemeiat acea admirabilă unitate care-a făcut ca limba noastră să fie aceeaşi, una şi nedespărţită în palat, în colibă şi-n toată românimea, şi-ar face cruce creştinul auzind o păsărească pe care poporul, vorbitorul de căpetenie şi păstrul limbei, n-o mai înţelege.

Dar Varlaam era un prost. În zilele noastre nici membru la Academie n-ar putea să fie.

Dar să venim iar la vorba noastră. În mai multe rînduri am spus că daca toate mărfurile şi toţi călătorii din România s-ar transporta gratis pe cheltuiala visteriei, cu carul şi cu teleguţa, tot statul n-ar cheltui atîta cît plăteşte ca anuitate pentru drumurile de fier. Atît de neînsemnată este producţia noastră. Cu drumurile de fier ale d-lui Brătianu, las-că transportul e scump pentru marfă şi călător, dar mai plăteşte şi Statul un adaos anual de zeci de milioane. Adică curat negustoria lui Nastratin.

Cu toate acestea credeţi că roşii au învăţat minte din cazul lui Strusberg şi nu au de gînd a mai da asemenea lucrări publice în întreprindere ?

Nu mai departe decît în numărul de ieri foaia patrioţilor ne promite un frumos drum de fier spre Chiustenge, împreună cu-n măreţ pod peste Dunăre.

Se va întreba cineva: „Nu văd patrioţii că toate lucrurile acestea or să ţie bani, nu văd că marea mulţime a contribuabililor îşi vinde munca pe ani înainte ca să plătească birurile? Nu văd patrioţii că trebuie să binecuvînteze ceasul în care espiră o seamă de datorii publice pentru a nu le mai reînnoi? Nu văd onor. patrioţi că ceea ce e mai necesar, daca e la adecă, e armarea pînă în dinţi, nu concesiuni noi de drum de fier şi de poduri pe uscat?"

Ba o văd prea bine, dar iarăşi politica internaţională e pretextul pentru noua eră a concesiilor, care se va inaugura îndată ce se va curăţi cabinetul de elemente eterogene.

Oricare om cu cît de puţină judecată trebuie să-şi fi zicînd : Nebuni sînt oamenii aceştia de confundă o ţară agricolă, c-o producţie prin natura ei mărginită la un maxim oarecare, cu ţări industriale a căror esport şi import se suie la miliarde? Geaba ; parcă vorbeşti într-un pustiu !

Trebuie — răspunde „Presa" — a stabili între statul român şi puterile Europei raporturi de amiciţie şi de interese reciproce, ca în orice eventualitate să avem în favoarea noastră simpatia şi sprijinul lor.

Cu alte cuvinte trebuie să rămînem iloţi ca să avem onoarea de a fi prenumăraţi între slugile plecate a tuturor puterilor. Numai cu acest preţ puterile vor ţinea la noi, cum au ţinut la bieţii turci, Dumnezeu să-i ierte.

Această politică a „Presei", grozav de subţire, secondată cu multe parafraze liberalo-naţionale de către cei din Strada Doamnei, nu intră în capul nostru şi o denunţăm publicului, ca să vază ce ne aşteaptă. Acel pasaj al „Presei" însemnează ca să ne dăm economiceşte legaţi de mîni şi de picioare, ca egiptenii, pentru ca să ni se permită de a respira.

Noi, cari am văzut că purtarea d-lui Brătianu în toate ocaziile se împrumută minunat la o cheie oarecare — aceea a politicei panslaviste — repetăm : Căile Stroussberg trebuiau votate, coûte que coûte, pentru transportarea armiei împărăteşti la marginea Dunării; podul peste Dunăre se va face, coûte que coûte pentru a uni slavii de sud cu cei de nord prin locul predilect al migraţiunilor din toţi timpii, pe la vadul lui Isac, prin Seythia minor.

Cu toate întreprinderile d-lui Brătianu se împlinesc pururea două scopuri: 1) se împovărează şi se secătueşte pe deoparte poporul român, spre a deveni incapabil de împotrivire, 2) se creiază înlesnirile cele mai esenţiale pentru transportul armiior împărăteşti.

Iar marele om de stat joacă rolul pe care 1-am prezis din capul locului: acela al supapei de siguranţă, acela al omului intereselor apusene.

Ştim foarte bine că aceasta se va numi iarăşi o insinuaţiune, dar, din nenorocire, cheia noastră se potriveşte într-un mod fatal cu toate actele politice ale d-lui Brătianu.

[22 ianuarie 1880]

(Din M. Eminescu Opere X, Publicistică (1 noiembrie 1877-15 februarie 1880), Ediţie critică întemeiată de Perpessicius)

Povestea magului călător în stele-autor: Mihai Eminescu

În vremi de mult trecute, când stelele din ceriuri
Erau copile albe cu părul blond şi des
Şi coborând pe rază ţara lor de misteruri
În marea cea albastră se cufundau ades;
Când basmele iubite erau înc- adevăruri,
Când gândul era pază de vis şi de eres,
Era pe lumea asta o mândră -mpărăţie
Ce – avea popoare mândre, mândre cetăţi o mie.
Domnea în ea atuncea un împărat prea mare,
Bătrân, cu ani o sută pe fruntea lui de nea
Şi mâna lui sbârcită, uscată însă tare,
A ţărilor lungi frâuri puternic le ţinea.
Şi ţările-nflorite şi-ntunecata mare
La glasul lui puternic gigantic se mişca.
Dar nu se miră lumea de braţu-i ce supune,
Ci de a lui adâncă şi dreaptă-nţelepciune.
În sala cu muri netezi de-o marmoră de ceară,
Pe jos covoare mândre, cu stâlpi de aur blond,
Cu arcuri ce-şi ridică boltirea temerară,
Cu stele, ca flori roşii pe – albastrul ei plafond,
Cu arbori ce din iarnă fac blândă primăvară
Şi -ntind umbre cu miros pe-a salei întins rond,
Acolo sta -mpăratul… — boierii lui de sfat —
Pe tronu-i de – aur roşu sta mut şi nemişcat.
Ca aripe de lebezi mari, albe, undoioase,
Pletele argintoase pe umerii-i cădea
Şi barba lui cea lungă pe piept îi cădea deasă,
Dar ochii, stele negre, întunecaţi sclipea;
Sprîncenele-i bătrâne se-ntunecau stufoase,
În mână sceptru de – aur , povara lui cea grea,
Pe fruntea lui cea ninsă de aur diadem —
Părea c-aşteaptă-a morţii întunecos problem.
Boerii dimprejuru-i pe scaune de – onoare
Păreau că-s zile stinse pierdute în trecut,
Cu feţele lor palizi ca raza cea de soare,
Cărunţi, cu barbe albe pe pieptul cel tăcut;
Pe frunţi ce grămădise a anilor ninsoare,
Pe umerii lor vremea cu paşi mari a trecut.
Ca zilele alb stinse, ei din trecutul lor
Priveau la acel soare ce le-a lucit cu dor.
Deodată împăratul din tronul lui se scoală
Ca regele pustiei din stânca de granit;
În curte oastea sună cântarea triumfală.
Poporul o aude mişcându-se -miit.
Din muri, din stâlpii netezi, stindardele de fală
Desfăşurate tremur la sgomotul ivit.
Lui glasul îi tremură… dar răspicat şi blând
Vorbe mărgăritare le-nşiră tremurând.
«Vremea pe ai mei umeri s-a grămădit bătrână.
Din oase şi din vine a stors a vieţii suc

Şi slabă şi uscată e-mpărăteasca-mi mână.
Brad învechit prin stânce pe tronu-mi mă usuc,
Curând va-ntinde moartea mantaua ei cea brună
Pe mine… Şi suflarea-mi aripile-i o duc.
Cu rece – aghiazmă moartea fruntea mea o sfinţeşte
Şi inima-mi bătrână bătăile-şi răreşte.
« Şi sufletu-mi pân' n-a -ntins îmflatele-i aripe
Spre-a stelelor imperiu întins ca şi un cort,
Nainte până corpu-mi să cadă în risipe,
Nainte de-a se rupe a vieţii mele tort,
Rog cerul să-nmulţească hotarnicele clipe,
S-urnesc pe umeri tineri imperiul ce-l port—
Pe-a fiului meu umeri voiu pune pân' trăiesc
Imperiul gigantic, purpuru-mpărătesc.
« Dar viaţa are multe alunecuşuri rele,
Prea-mbie pe oricine cu chipul ei cel drag
Şi frâurile lumii să i se pară grele,
Din mâni el să le scape la al domniei prag;
Căci zilele – unui rege primejdii au în ele —
El poate să aleagă-a plăcerilor şirag
Ş'atunci devine umbră — pe mână de mişei
Cad frâele şi dânşii duc lumea cum vor ei.
« Nainte de a pune pe brunele lui plete
Coroana mea de aur, — eu voiu ca să-l încerc.
Nu voi ca să se lase plăcerilor şirete
Ce strâng în lanţ de roze a cugetărei cerc;
Nu voiu ca lumea asta cu visuri să-l îmbete,
Căci cei mai mulţi din oameni după nimic alerg—
Să vadă-n cartea lumii un înţeles deschis,
Căci altfel viaţa-i umbră şi zilele sunt vis.
« De-aceea înainte de-a morţi-mi sântă oră
V-am adunat, pe-al vieţi-mi mintos areopag.
De-acolo de-unde râuri spumoase se coboară
În umbra-ntunecoasă a codrilor de fag,
Pe muntele gigantic ce fruntea şi-o strecoară
Prin nori până la soare—trăieşte – un bătrân mag.
Când încă eram tânăr el tot bătrân era:
Al vremilor curs vecinic nu-l poate turbura.
«În fruntea lui e strânsă un ev de-nţelepciune,
Viaţa lumii toate în minte-i a-ncăput.
Trecutul… viitorul, el poate-a ţi le spune;
Bătrânu-i ca şi vremea cea fără de 'nceput
Şi soarele din ceruri la glasu-i se supune,
Al aştrilor mers vecinic urmează ochiu-i mut.
De-aceea voiu ca dânsul pe fiul meu să-nveţe
Cari cărări a vieţi-s deşarte, cari măreţe.
«Dar el din a lui munte în veci nu se coboară,
Căci nu vrea ca să piardă din ochi a lumei căi,
Ca nu cumva măsura, cu care el măsoară
În lipsa-i să se schimbe… şi el, întors din văi,
Silit ca să înceapă din începutu-i iar
Să nu poată s-oprească gândirea celor răi.

Şi cine – enigma vieţii voeşte s'o descue
Acela acel munte pe jos trebui să-l sue».
Cu buclele lui negre, ce mândre strălucite !
Cu faţa lui cea trasă, ce dureros de pal !
Cu ochii mari ce-şi primblă privirile-i unite,
C-o frunte-n bucle-şi pierde puternicu-i oval—
Astfel feciorul tânăr pe cugetu-i (ţintit e)
Stă rezemat de pragul auritului portal:
A tatălui său vorbă aude şi se 'nchină —
Un semn că se supune măsurei ce-o destină.
S'apropie cu pasuri modeste, line, rare
Şi umil îngenunche pe treapta de la tron:
« Pe mâne, pe când noaptea v'aprinde blându-i soare,
Când clopotul va plânge cu-al serei dulce ton,
Atunci eu mă voiu duce, pe calul pag călare,
M-oi duce pân' la poala a muntelui Pion
Ş-apoi pe jos de-acolo eu muntele – am să sui
Ca gândurilor mele aripe să le pui.
« Aripe, ca să ştie ce e deşertăciunea:
Să treacă ale lumii curs mizer şi meschin,
Ca pasul vieţi-mi toate să-l ducă-nţelepciunea,
Ca sigur să calc calea vieţii cea de spini,
Ca tot ce eu voiu face să fie fapte bune,
Să n-ascult decât glasu – adevărului senin;
Şi sarcina vieţi-mi să-mi fie cât de grea,
Voiu şti s-urmez, părinte, cu râvnă calea ta».
II
În munţi ce puternici din codri s-ardică,
Giganţi cu picioare de stânci de granit,
Cu fruntea trăsnită ei norii despică
Şi vulturii-n creeri palate-şi ridică
Ş-uimiţi stau în soare privindu-l ţintit .
Acolo prin ruini, prin stânci grămădite
E peştera neagră zăhastrului mag;
Stejari prăvăliţi peste râuri cumplite
Şi stanuri bătrâne cu muşchi coperite;
Încet se cutremur copacii de fag.
Vuind furtunoasa-i şi straşnică arpă
Trec vânturi şi clatin pădurea de brad,
Prăval pietre mari din culmea cea stearpă,
Aruncă bucăţi cu pomi şi cu iarbă
Ce-n urlet în râuri se nărue, cad.
Furtuna la caru-i lungi fulgere-nhamă
Şi-i mână cu glasul de tunet adânc,
Vuieşte a vântului arfă de-aramă
Şi vulturu-n doliu copiii şi-i chiamă,
Prin nouri cad stele şi-n abis se sting.
Şi grindini cu ghiaţa cu ghemuri ca rodii
Se sparg de a stâncelor coaste de fier
Şi 'n ceruri se-ncurcă, auritele zodii
Şi dracii la râuri adun licapodii
Şi iarna mugeşte călare pe ger.

De-asupra-ăstui munte cu fruntea sterpită,
De-asupra de lume, de-asupra de nori,
Stă magul; priveşte furtuna pornită:
De-asupra lui soare cu raza iubită,
Desupt iarnă, ploae, zăpadă, fiori.
El cartea-şi deschide, la ceruri priveşte
Şi zodii descurcă în lungul lor mers.
E-o carte ce nimeni în veci n-o citeşte
Cu semnele strâmbe întoarse – arabeşte :
Sunt legile-n semne din ăst univers.
Cu barba lui albă de vânt răscolită,
Aruncă pe lume el ochii lui suri
Şi chiue vântul cu – aripa sburlită,
Adună şi sparge o turmă cumplită
De nori ce aleargă trăsnind în păduri.
Prin noaptea bătrână, ursuză, voinică,
Prin nori ce se clatin, se luptă, se sparg,
Feciorul de rege trecea fără frică—
Pe munte luceşte o flacără mică
Cu raze ce taie 'ntunerecul larg.
În van la picioare-i fug râuri spumate
Şi stâncele rupte în cale-i s-aţin,
Nimic nu-i în stare s-oprească v-odată:
Cu pasul lui sigur prin râuri înnoată,
Se 'ndreaptă spre ţelul cel mic şi senin.
Stejarii cei rupţi sunt podeţe pe râuri,
Lumine de fulger cărări îi arat,
Deşi cerul lasă a vântului frâuri
S-asvârle toţi norii de-a muntelui brâuri,
El trece la astrul ce luce curat.
Retras în sală mare de marmură trandafirie,
Încins în strălucitul şi negrul lui talar,
Privirea lui o-nalţă pe-a cerului câmpie
Şi cugetul lui sboară în lumi fără hotar.
Şi gând cu gând se-mbină în lungă reverie
Şi buzele-i se mişcă c-un zâmbet blând, amar
Şi sufletul îl împlu dorinţi nemărginite
Ca marea de adânce cu valur'le uimite.
Ce sufletu-i doreşte se-ntreabă şi nu ştie,
Se uită -n stele, -n lună, ce ca un vis de-argint
Cu faţa ei cea blondă lungi nourii sfâşie
Şi visuri lungi gândirea i-o-mbată şi i-o mint.
Aripa unui înger el simte că-l mângâie
Şi neteda lui frunte o-atinge tremurând —
Şi gâtul ăstui înger ar vrea ca să-l cuprinză,
Cu el să sboare -n ţara steloasă şi întinsă.
Spun mite — zice singur — că orice om în lume
Pe-a cerului nemargini el are o blândă stea,
Ce-n cartea veciniciei e – unită cu-a lui nume,
Că pentru el s-aprinde lumina ei de nea;
De-aceea -ntreb gândirea-mi ca să-mi răspund-anume
Din marea cea albastră, care e steaua mea?

E – acel trandafir roşu, ce mut – duios – uimit
Luceşte – un gând de aur de-asupra-mi în zenit?
Un om se naşte — un înger o stea din cer aprinde
Şi pe pământ coboară în corpul lui de lut,
A gândurilor aripi în om el le întinde
Şi pune graiul dulce în pieptul lui cel mut.
O candelă a vieţii, de cer steaua depinde
Şi îmblă scriind soartea a omului născut.
Când moare a lui suflet aripele şi-a-ntins
Şi renturnând în ceruri pe drum steaua a stins.
Dar ce e acea steauă? E-o candelă aprinsă,
De-a cerului mari valuri e dusă pe-al ei drum?
E-o pară aurită de-a firii pom suspinsă
Ce cade scuturată de-a morţii lung samum?
Şi dacă e o lume puternică, întinsă,
De viaţa mea-i legată viaţa unei lumi?
Pe capul meu şi-ntoarce destinurile sale
Când mor ea cade stinsă-ntr-a caosului vale
De ce de-a mea viaţă o lume e legată,
De ce un înger palid din cer s-a coborât
Ca trupul meu să-nvie cu flacăra-i curată,
De ce-un geniu coboară în corpul cel urât,
De ce orice fiinţă din cer e condamnată
O viaţă să petreacă în scutece vârît?
Cine prescrie legea la orice înger blând
Ca-n viaţa-i să coboare odată pe pământ?
Şi murii netezi, roşii, de marmură curată
Lumina lunii blânde în sală o resfrâng.
Şi aeru-mprejuru-i, lumina-i colorată,
Căci razele se-mbină, se turbură, se frâng,
Şi-n dulcea atmosferă uimită, purpurată
S-aud glasuri uşoare ca arfe care plâng.
Dar nu-i sunet aievea… ci-a gândurilor sale
Glas tremurat şi dulce îi răspundea cu jale:
Când Dumnezeu creează de geniuri o ceată
Să cerce vrea p- oricare de-i rău ori de e bun,
Căci nu vrea să mai vadă cum a văzut odată
Că cete rele d- îngeri la glas nu se supun,
Că cerul îl răscoală cu mintea tulburată
Pân' ce trăsniţi se prăvăl în caosul străbun;
De-aceea-în om ce naşte, din îngeri ori şi care
Odată-n vecinicia-i coboară spre cercare.
Când sună -n viaţa lumii a mieze – nopţii oră
Atunci prin ceruri îmblă zâmbind amorul orb,
De îngeri suflete – albe văzându-l se coloră
Şi ochii lor albaştri privirea lui o sorb;
Plecând spre pământ ochii ei timizi se-namoră
În pământeşti fiinţe cu fragedul lor corp
Şi prin a lumii vamă cobor bolnavi de-amor
În corpurile de – oameni ce – aştept- venirea lor.
Dar pân' ce corpu-n lume un înger îl cuprinde,
De-asupra vămii lumii pe luminoase căi

Imperiul lui cel mare o stea în cer aprinde —
Acolo el domneşte, lăsând a lumii văi.
Dar de viaţa-i lumească domnia -n cer depinde:
De-i rău, steaua s-aruncă în noaptea celor răi
Şi lumile nestinse pe-a cerului cununi
Imperii sunt întinse a îngerilor buni.
Abia părăsesc unii a domei mari pilastri,
Abia părăsesc cerul şi înfloritu-i cort,
Abia au vreme – a pierde puternicii lor aştri .
Coboară-n lume, află amorul lor că-i mort.
Atunci îl iau în braţe şi luminând albaştri
În lumea lor bogată cu lacrimi ei îl port —
Sunt îngeri blânzi şi timizi, aşa nevinovaţi
Încât în astă lume nu trebuesc cercaţi.
A unui înger palid ursita pământească,
Legată e de soarta corpului ce-l aleg.
Atârnă de viaţă domnia lor cerească:
Ce samănă în lume, în stele ei culeg;
Nefericiţi adesea, ce-o soarte-mpărătească,
Un om ce-i născut mare în lume îşi aleg;
Un împărat puternic dar înfocat când moare;
O stea urieşască în caos se coboară.
Dar în acest cer mare ce-n mii de lumi luceşte
Tu nu ai nici un înger, tu nu ai nici o stea,
Când cartea lumii mare Dumnezeu o citeşte
Se-mpiedică la cifra vieţi-ţi făr' să vrea.
În planu – eternităţii viaţa-ţi greşală este,
De zilele-ţi nu este legat-o lume-a ta.
Genii beau vinu – uitării , când se cobor din ceruri;
Deschise-ţi-s, nebându-l, a lumilor misteruri.
Greşeli de astea-n lume se-ntâmplă adesea multe
Şi -ncurcă-a veciniciei mult înţeleptul plan.
Găseşti în lume oameni cu minţile oculte
Cari cunosc a lumii gândire de titan;
Să ştii însă, că, oamenii în veci nu vor s-asculte
Şi-n basme au un nume: li zice năzdrăvan.
La gânduri uriaşe a lor minte asudă,
Da oamenii-i înconjor şi nu vor să-i audă.
Deşi rari şi puţini-s, lumea nu va să-i vază,
Viaţa lor e luptă, când mor se duc neplânşi.
Ei n-au avut la leagăn un blând înger de pază
Şi-a lor ochi de durere sunt turbure, şi stinşi;
Dară deşi blânzi îngeri îşi varsă a lor raze
În sufletul lor, totuşi ei mari îs şi distinşi,
Căci Dumnezeu în lume le ţine loc de tată
Şi pune pe-a lor frunte gândirea lui bogată.
Dar—e un înger palid cu lungi aripi şi negre,
În aste firi mărețe în veci e-namorat .
Păcat numai c-amoru-i stinge sisteme-ntegre,
Întorsu lui omoară p-oricine l-a-ascultat,
Seducător trimite plăcerile – alegre
Şi de asculţi cântarea-i geniu-ţi e sfărmat.

A celor trecătoare în mâna lui e soarte,
Frumosu-i ca nealţii şi numele-i e: Moarte !
De-aceea să n-asculţi tu sublima lui cântare
Căci morţi-s pe vecie acei ce o ascult,
În fiecare secol un alt amant el are
Şi cel care-l iubeşte rămâne -n veci ocult.
Ascultă glasu-mi rece: eu sunt un seraf mare.
De Domnul eu trimisu-s, căci te iubeşte mult,
Să scap a ta fiinţă de caosu-i imens —
Eu în glasul gândiri-ţi am pus acesta sens.
Că dincolo de groapă imperiu n-ai o lume,
De asta ţie n-are de ce să-ţi pară rău;
A geniului imperiu : gândirea lui — anume;
A sufletului spaţiu e însuşi el. Ca grâu
Vei sămăna în ceruri a gândurilor sume
Şi – atunci realizate vor fi, vor sta mereu.
Că-n lumea din afară tu nu ai moştenire,
A pus în tine Domnul nemargini de gândire.
În aste mari nemargini unde gândiri ca stele
Lin înfloresc, miriade s-amestecă, contrag;
Zidite-n dome mândre, de cugetări castele
Se darmă la suflarea-ţi şi-n taină se desfac
Sau la dorinţa-ţi numai se mişcă ca mărgele
Şi sun' cântări, ce vibră — se 'ntunecă şi tac;
Astă nemărginire de gând ce-i pusă 'n tine
O lume e în lume şi în vecie ţine.
Când mintea va cuprinde viaţa ta lumească,
Când corpul tău cădea-va de vreme risipit,
Vei coborî tu singur în viaţa-ţi sufletească
Şi vei dura în spaţiu-i stelos nemărginit;
Cum Dumnezeu cuprinde cu viaţa lui cerească
Lumi, stele, timp şi spaţiu ş-atomul nezărit,
Cum toate-s el şi dânsul în toate e cuprins
Astfel tu vei fi mare ca gândul tău întins.
De – astă viaţă mândră de vrei să ai o ştire
Gândeşte num-atuncea la visuri şi la somn,
Ca mort e corpul rece în noapte, nesimţire,
Pe creaţiuni bogate sufletul este domn;
În ocean de stele, prin sori, nemărginire,
El îmblă, risipeşte gândirile prin somn;
Deşi nu sunt aevea aceste lumi solare
El tot le vede, simte, le – aude şi le are.
Când omul risipitu-i, un lut fără suflare,
Sufletul în afară rămâne surd şi orb:
Un cântec fără arpă, o rază fără soare,
Un murmur fără ape, e suflet fără corp,
Dar înăuntru-i este o lume-ntinsă mare,
Aevea-i pentru dânsul. Cum picături ce sorb
Toate razele lumii într-un grăunte – uimit ,
În el îs toate, dânsul e-n toate ce-a gândit,
Seraful îşi sfârşise vibrata – cugetare ,
Gândirea tace – asemeni în fiul de-mpărat,

Şi galbenă ca ghiaţa ruptă din nori răsare
Luna şi trece moartă pe cortu' nnourat
Şi cerul nori gândeşte, nori mari de răsbunare
Ce vor să biciuiască pământul răsculat
Şi noaptea – înşiră ceasuri pe firu-i incolor
Ca râul care-şi mână trecutu -n viitor.
Deodată vede că nori se despică
În două şi cale îi fac printre ei.
Ajunsu-i în culme, sub dânsul o clică
De vânturi s-alungă prin nouri şi-şi strică
Aripa de stânce, se clatin' în văi.
Sub el vijelia cea neagră, turbată,
Cu caii de fulger cutreier nebuni
Şi bate în vânturi, pe nori răsturnată,
Ea stâncile-ndoaie şi grindină fată,
Amestecă lumea, frământă furtuni.
De-asupra-i pe bolta albastră, senină,
Cald soare luceşte şi îmblă cu drag.
Pe-a muntelui streşnă de stânci în ruină,
Pe-o stea prăvălită, cu cartea în mână,
Adânc se gândeşte puternicul mag.
« Părinte — el zice — şi – adânc i se-nchină,
Bătrânul meu tată aici m-a trimis ».
« Venit-ai? — bătrânul răspunde — suspină,
Pe faţa lui trece zâmbire senină,
C-o mână el cartea cea veche a-nchis.
«Văzut-am din carte-mi, că viaţa bătrână
Curând se sfârşeşte — ş-asupra – ăstui gând
Uitat-am eu lumea — durere străină
În suflet pătrunse, cu – aripi de lumină—
Şi pân' mă uitasem scăpă din pământ
«Furtuna turbată… Din mii de furtune
Ce – asupra pământului îmblă sburând
Sunt câteva cari de mult îs nebune,
De-aceea legate de pietre bătrâne
Le ţin încuiate-ntr-a muntelui fund.
« Şi pân' m-apucase de tatăl tău jele
Bag seama că una din ele-a scăpat,
A rupt cu aripa vo câteva stele,
Trântitu-le-a-n nouri şi-n vânturi rebele
Şi codrii mei vecinici i-a mai măturat.
«Aşteaptă, copile, să caut o vrajă
În carte… Să chem eu giganticul vânt,
Pe aripi să-i pue o mie de maje,
S-o lege de stânce, să-i steie de strajă
În neagra-nchisoare în fund de pământ… ».
Şopteşte: vânt falnic furtuna o -nhaţă,
Aripele-i leagă — o bagă în stânci,
Acolo cu lanţuri o leagă de braţe;
Cu -ncetul a cerului nori se desfaţă
Încet se-ncreţesc peste văile – adânci .

«Copile, acuma pericol nu este —
Urmează-mi în munte, în salele-mi mari,
Acolo-mi vei spune de tatăl tău veste.
În viața-ne fost-am Pilad şi Oreste —
El moare—şi-n lume rămân singur iar.
«Nainte de moarte trimis-a pe tine,
Ca vieții-ți să dau eu bătrânul meu sfat
Şi asta de sigur făcut-a el bine:
Primejdii te-aşteaptă şi, fără de mine,
Se poate de ele că n-ai fi scăpat.
«De-ai fi ca alți oameni atuncea se poate
Ca soartea ta-n bine din rău aş schimba,
Dar semnul tău nu stă în cartea mea toată.
A sorților stele de mine-s purtate
Da tu în tot cerul nu ai nici o stea.
De-aceea eu nu pot nimic pentru tine.
Scrisoarea-ți menită eu nu pot s-o schimb,
Ce e, pot preface… Ce-n stele senine
Nu-i scris — eu nu pot şti. Sunt scrieri streine
Gândite de Domnu –ntr-a sorilor nimb.
«Dar pot să-ți arăt a pierzărilor cale
Ca-n ea să n-aluneci, ca neademenit
De-un înger c-ochi verzi cu trăsurile pale,
Ce lumii aduce durere şi jale
De moarte, de care adânc eşti iubit».
El zice ş-a lene coboară la vale,
La porți uriaşe ce duc în spelunci.
De stânci prăbuşite gigantici portale
Descue şi intră în mândrele hale
De marmură neagră, întinse şi lungi.
Pilastri de aur pe muri se coboară,
Pe jos sunt covoare țesute -'n flori vii
Şi stele , în candeli dulci raze presară
Şi aeru-i dulce ca -n noaptea de vară
Şi razele-s calde şi trandafirii.
Prin hala cea mare cu pasure line,
Ei trec şi prin bolte săpate-n granit
Ei intră-ntr-o sală cu miroase plină;
A murilor marmuri lucind ebenine
Ca negre oglinde de tuciu lustruit.
Bătrânul în urmă-i el poarta o-nchide.
Adânc întuneric i-nconjur- atunci —
Pe masa cea mare încet el aprinde
Potirul albastru viorelei cei blânde,
Ea – aruncă 'n negru – aer raze, vinete dungi.
Pe-un tron, împăratul, de roşă mătasă
S-aşază, se uită-n marmoreii muri.
Bătrânul alături pe-un scaun se lasă
Şi flori răspândesc adormite miroase
Ca mirosul proaspăt a verzii păduri.
Şi razele – albastre prin sală aleargă.
Fantastic bătrânul s'ardică şi blând

În aer înalță puternica-i vargă.
Pe-oglinda cea neagră, profundă și largă
Încet încet pare o umbră de-argint.
E vânăt la față ca mărgăritarul,
Pe albii lui umeri aripi se desfac
Şi luciu c-argintul îi este talarul;
În mâna lui mică el ține păharul
Somniei… Pe frunte-i flori roşii de mac.
Cad pletele, blonde şi lungi spice de – aur ,
Închisă -n lungi gene privirea lui stă;
O cupă cu versuri, cu cifre de maur
I-a-n mână Bătrânul — ca sânge de taur
Un vin roşu toarnă şi regelui dă.
Văzând umbra albă pe negrul părete
Din tron împăratul genunchie uimit,
În vis umbra râde — şi lungile-i plete
Ca aurul blonde se las răschiete
Pe netezii umeri, pe albul ei gât.
« E somnul, bătrânu-n ureche îi spune —
O vorbă să nu spui, căci dacă nu taci
Ca visul el piere — cu greu se supune
La magica-mi vorbă — las stele să sune,
Ca -n tabla cea neagră să-l prind — Tu să faci
«Ce-oiu spune». O cupă pe margini cu aur
El ia şi -n ea varsă cristalicul vin.
Stau în jurul cupei cu cifre de maur
Obscunse vrăji scrise… Ca sânge de taur
E vinul şi totuşi e clar ca rubin.
«Bea—zice—atunci somnul din muri se coboară
Şi ochii-ți sărută cu dulce surâs;
Atunci tu grumazu-i cu brațu-nconjoară ,
El aripa lui şi-o ridică şi sboară,
Te duce cu dânsul în lumea de vis».
Şi Junele bea şi adoarme. De-odată
Pe ochi buze calde şi moi a simțit.
El brațul şi-ntinde şi -nlănțue 'ndată
A umbrei dulci umeri şi netezi… Umflată
El simte aripa că-n sus a pornit.
Pe umerii umbrei el fruntea şi-o lasă
Şi – aude suflarea-i cea caldă bătând
Şi dus el se simte în lumi luminoase,
În corure sfinte, prin stele – auroase
Aude cum sună aripa de-argint.
El ochi-şi deschide, de-asupra lui vede
Doi ochi mari albaştri, adânci visători.
A lui fericire el mai că n-o crede,
El gura şi – apasă pe blondele-i plete
Şi fața cea pală i-o mângâie-n dor.
E beat de a visului lungă magie,
În brațe-i pe înger mai tare-a cuprins
Şi umbra surâde, cu – aripa -l mângâie

Şi gura-şi apleacă în dulce beţie,
I-apasă pe buze-i sărutu-i aprins.
«Vezi tu, zice umbra, pe-a hăului vale:
Pământul cu munţi-i ce fumegă stins,
Cu mări adormite ce murmură -n jale;
Dorm populii, ţări şi cetăţile sale.
De-asupră-ţi oceanul de stele întins.
«Pământul departe-ntr-un punct s-a contrage
Căci lumi de departe în puncte se schimb,
Dispar a pământului visiune vage,
A stelelor ţară curată se trage,
Aleargă, trăieşte a aştrilor timp.
« O stea, un imperiu întins e şi mare,
Cu sute de ţări şi cu mii de fiinţi.
Cetăţile mari răspândite-s în soare,
Palate de-argint se ridic gânditoare
Şi regii sunt îngeri cu aripi de arginţi ».
Şi sufletul liber privirea-i sânţită
O nalţă pe stelnicul, marele plaiu:
O patrie nouă sublimă, iubită,
De cântece plină din veacuri fugite —
Aici lumea – antică urmează-a ei traiu.
«Vezi steaua că munţii şi-ntoarse şi marea
Îmblând neclintită în vecinicu-i mers.
A anilor spaţ le destină un soare:
La una-i mai mic şi la alta mai mare
Căci sorii scriu timpu-n acest univers.
«Curând vom ajunge pe steaua senină,
Pe care în ceriuri numesc-o a mea.
De visuri, de umbre, de cântec e plină.
Curând vom intra în câmpia ei lină
Şi-n urmă-ţi pământul rămâne — o stea.
III
Magul rămas în munte, din el ieşi afară,
Pe-o piatră detunată el şede peste văi,
Priveşte. — Codrii mângâiu cu vânt de primăvară
A lui frunte uscată, adâncii ochi ai săi.
Se suie-n vârf de munte, o stea din cer coboară
O stea, vultur de aur, cu-aripele de foc,
Pe ea şezând călare, în infinit el sboară,
Stelele sclipeau sfinte şi-n cale-i făceau loc.
Şi răsfiraţi în spaţiu îngeri duceau în poale
A lumilor adânce şi blânde rugăciuni
Şi întinzând în vânturi aripele regale
L-a lumii trepte – albastre le duc şi le depun.
Pe magul cel puternic ei îl salută-n cale,
El trece dus de steaua ce sboară ca un gând
Şi când veni sânt, mare, pe-a caosului vale
Dă drum stelei, s-aruncă în hăul fără fund.
De-asupra vedea stele şi de desuptu-i stele,
El sboară fără preget ca tunetul rănit;

În sus, în dreapta, -n stânga lanurile de stele
Dispar. — El cade – un astru în caos asvârlit.
Căci la un punct albastru privirea-i aţintită:
L-a caosului margini un astru blând uşor;
Cale de mii de zile el cade-ntr-o clipită,
Sboară ca gândul care l-aruncă în viitor.
Din ce în ce s-apropie de lumea depărtată,
O zi mai are încă ş- ajunge-n luna lui.
Acolo el răsuflă de calea-i depărtată —
De pe-un munte a lunei aruncă ochii lui.
Cu ochii plini de lacrimi la acea stea priveşte
Ce lumina albastră mergându-şi drumul său;
Ce liniştită-i dânsa, în pace ea păşeşte,
O, cum iubesc eu steaua, unde m-am născut eu.
Mai e -n tot universul o stea plină de pace,
Neturburată, vecinic de ură, de război;
În toate Creaţiunea gura ei vecinic tace,
N-o bântuie griji rele, n-o bântuie nevoi.
«E-un om, care pe dânsa nefericit se ţine
Dar nu-i nefericirea în stea, ci e în el,
Dar soartea lui schimba-voiu, din rău oiu face bine—
Cobor acum în astru-mi să-l mângâiu şi pe el ».
Din vârf de munte-n lună în spaţiu iar s-aruncă,
În clipă – ajunge-n norii ai astrului natal,
Cu – amor el îl priveşte, cu o privire lungă,
În funii lungi el rupe al nourilor voal.
L-întinde, l-împleteşte, din el îşi face scară,
O – aruncă – în zarea lungă de flutură în vânt,
Apoi pe ea cu-ncetul bătrânul se coboară
Pe mare, care-şi mişcă mii valuri tremurând.
Din norii cei mai deşi el luase o bucată,
Îşi face din ea luntre, ce luneca pe val,
A mărei unde – albastre alunecă-nspumate
Şi-l duc în leagăn dulce, prin cânturi de pe mal.
Din insule bogate cu mari grădini de laur,
Lebede argintoase aripele-ntinzând
Veneau sfâşiind apa la luntrea lui de aur
Şi se-nhămau la dănsa şi o trăgeau cântând.
Bătrânu-n manta-i albă înfăşurat visează
Iar lebede – argintoase luntrea bogată trag,
Al valurilor cântec pe el îl salutează —
Pe fruntea-i împletită e-o ramură de fag.
Plutind cu repejune sub palida lumină
A lunei, ţi se pare al mării Dumnezeu,
Cântat de îmmiirea valurilor senină
Şi îngânat de lebezi în dulce visul său.
Luntrea, un vis de aur, pânza albastră-a mării
O sfâşie — şi – aproape ea vine – acum de mal,
Un mal de pietre suie, de stânci frânte rebele,
Ce stau lovind cu poala în înspumatul val.
Acolo printre stânce bătrâne şi schelete,
Un templu în ruină, de apă înecat,

Pe jumătate murii şi stâlpii şi-i înclină
Şi stă-n curând să cadă de vreme sfărâmat.
În scorburi de părete trăieşte – un biet călugăr
Tânăr, frumos — dar însă ca umbra el e slab.
Din stânce năruite, din pietre şi din bulgări
Făcu cărări spre fundul al templului arab.
Acolo prigonit stă de visuri şi de gânduri.
Ce vrea nici el nu ştie, se chinuie-n zădar,
Doarme pe-un pat de trenţe ce-i pus pe două scânduri,
Nu bea apă d- isvoare , ci valul mărei – amar .
Astfel el vrea viaţa s-o sfarme, s-o scurteze.
De ce? şi pentru cine el singur n-a ştiut.
Astfel se chinueşte în rugăciuni ascese
În câte-o biată arfă din arcul sfărâmat.
O arfă de aramă cu coarde ruginite,
El sbârnăie pe dânsa un cântec desolat.
Strune – amorţite tremur de mâna lui trezite.
El chiamă cu cântarea-i o umbră ce-a visat.
Ş-acum el sta în lună pe-o piatră risipită
Şi cântecu-i în noapte sbura mult dureros,
Părea c-aşteaptă-în aer pe umbra lui iubită
S-o vadă, astfel ochiu-i ţintea întunecos.
Magul pe-o piatră seacă din luntre se coboară.
Pe-a valurilor fugă el drumu-apoi îi dă —
Pe-o stânc-apoi se suie — pe-ascetul îl măsoară
Cu ochiul. Ca geniul văsduhului el stă.
Călugărul îl vede, arfa scapă din mână,
Pe buze-i trece-un zâmbet ascet, slăbit, amar,
El stânca lui o lasă, la mag încet el vine
Şi mâna lui o prinde — şi -ntreabă cu glas rar:
— «Ce-ai mai făcut părinte… iar ai venit la mine.
Crezi tu c-o să mă mângâi pe mine? nu, în veci
Surd este al meu suflet l-a tale vorbe line
Cum stâncele la glasu-mi surde rămân şi reci.
«O vino colo-n scorburi ca să-ţi arăt fereasta
Pe care umbra blândă ieri noaptea a venit
Prin stâlpi 'n prăbuşeală… prin arcuri sparte… Asta…
Pe-aici pe-o scară, de-aur ea blândă a intrat».
— «De-aceea te-ai retras tu, îi zice magu-atuncea,
Să trăieşti în asceze gândind la Dumnezeu,
Bând apa mării amară în negrele spelunce —
Ca să domini în tine ispita, geniul rău!…»
— «Ispită neagră dânsa?, un geniu rău, o, nu el
Răspunse trist şi dulce fantasticul ascet.
De-ar veni ceriul însuşi aceasta să mi-o spuie,
De-ar spune-o dânsa însăşi — eu totuşi nu o cred.
«Aş crede mult mai iute că vrea să mă înşele,
Că vrea să-mi cerce-amorul adânc însă fatal,
De-aş spune numai chipul cum privirilor mele
S-arată — n-ai mai crede că-i geniu infernal.
Când ca un vis argenteu pluteşte blonda lună
Prin marea – albastră -n ceruri, prin somnoroşii nori,

Când noaptea-i o regină lunatecă şi brună,
Când valuri lovesc ţărmii cu spumele răcori,
«Eu de pe stâlpul negru iau arfa de aramă,
Arfa a cărei sunet e turbur, tremurat,
Arfa care din pietre durerile le chiamă,
Din stâncile stârpite, din valu 'nfuriat…
« Şi cânt… Din valuri iese câte o rază frântă
Şi pietrele din ţărmuri îmi par a suspina.
Din nori străbate-o rază molatecă şi blândă,
O rază diamantă cu – albeaţa ei de nea.
«Şi raza mă iubeşte, mângâie a mea frunte
Cu-a ei lumină blândă — o muzică de vis
Din aer şi din mare cântului meu răspunde,
Cântec născut din ceruri şi-al mării crunt abis.
«La mijlocul de aer, în sfera de lumină,
Din frunte-mi se retrage raza cea de cristal,
Ea prinde chip şi formă, o formă diafanină,
Înger cu aripi albe, ca marmura de pal.
«Şi se coboară palid pe drumul razei sale
Şi se coboară – alene, cu cântecu-mi l-invoc
Şi haine argintie coprind membrele sale,
Prin păru-i flori albastre, pe frunte-o stea de foc.
«Eu stau uimit şi palid… mâna-mi involuntară
Se mişcă tremurândă pe coardele de fier,
Ce caută – al meu suflet în acea sfântă oară
De la turburii creeri în van eu samă cer.
«Cine-ar fi oare umbra aceea argintie
Ce vine la cântarea-mi când cu o rugă-o -nvoc,
Când provocaţi de arfă-mi răspund valuri o mie,
În nopţi când pricep scrisul al stelelor de foc?
«Cântând pe a mea arfă sălbatecă, vibrândă,
Am pus în ea o parte a sufletului meu.
E partea cea mai bună, mai pură şi mai sfântă
Ce într-o noapte albă, pe-o rază tremurândă
Părăsi lemnul putred, zburând la Dumnezeu.
«Când noaptea însă-i caldă, molatecă şi brună,
Atunci o chem din mare, atunci o chem din lună
Pe-acea parte iubită a sufletului meu
Şi ea venind prin noapte ca o rază de soare
Coboară pe-a mea frunte nebună visătoare,
Pân' se preface-n chipul ce l-am visat mereu.
«Nu e vreo fantasmă nebună şi deşartă,
E o făptur- aievea, cu gând din gândul meu,
Dintr-un noian de raze am întrupat-o eu
Şi inima-mi o chiamă, gândirea-mi o desmiardă
Şi sufletul din mine e şi sufletul său.
«Tot ce-am gândit mai tânăr, tot ce-am cântat mai dulce,
Tot ce a fost în cântu-mi mai pur şi mai copil
S-a-mpreunat în marea aerului steril
Cu razele a lunei ce-n nori stă să se culce
Şi a format un înger frumos şi juvenil».

« Nebun ori eşti lunatec — bătrânul murmurează…
E visul tinereţii, e sete de amor.
Îngerul tău e-o rază şi trupul ei un nor…
La cântecul tău eco răspunde plângător
Şi tu-mpopulezi marea cu suflete de raze
Şi stelele de cântec le împli visător.
«Ia una câte una icoanele pălite,
Ia una câte una o und-, o stea de foc
Şi toate sunt nimica… când toate la un loc
Pot în tine visarea şi cântul să-l escite,
Mintea să-ţi strice poate al razelor blând joc,
Ce se-mpreună-n aer, care se sparg în nori,
Care răsfrâng în valuri spumânzi şi gemători».
—« Şi dac-ar fi, ce-mi pasă? Chiar pala nebunie
Se poate că trezită, a-nfipt ochii cumpliţi
În fruntea-mi veştezită, în creeri rătăciţi
Şi ‘n jurul ochilor mei gravă ca la stafie
Afunde şi teribili, lungi cearcăne de plumb ?
Fie aşa—eu nu zic… Şi totuşi nebunia
Cum e, cu chipul dulce, cu care m-a coprins
Îmi place — cum îmi place visul de raze nins,
Îmi place cum îmi place o umbră argintie.
Tu cugeţi. Cugetarea cu raze reci pătrunde,
Loveşte chipul dulce creat de fantasie
Şi acest chip devine palid ca o stafie
Şi-ndată ce-l priveşti tu el stă să se confunde
Cu locul de-unde vine, cu norii ori cu unde.
Dar eu… eu nu sunt astfel… Mie-mi place visarea.
Fie ca chiar un basmu, numai fie frumos,
Înger c-ochi mari albaştri, cu chipul luminos…
Şi iert că el se stinge, cum aprind lumânarea.
Căci n’o aprind… din contră… Ca cel ce-i place – un vis
Şi chiar trezit de friguri el ţine ochiu ‘nchis
Ca mai departe visul frumos să îl viseze,
Asemenea uit lumea şi eu… sunt bucuros
De pot prelungi încă visul meu radios.
De n-ar fugi-nfidelul… O de ar sta mereu
Să oglindez întrînsul adânc sufletul meu
Cu cântecu-mi ferice, simţirea să-i desmierd
Şi -n ochii mari şi bolnavi fiinţa să mi-o pierd…
De n-ar fugi!… dar fuge… Fuge cum luna plină
Încearcă după codri greu capul de-l înclină
Şi fuge şi se duce pe-o rază iar în sus,
Se pierde în ruina castelului sdrobit…
E sufletul meu palid, e sufletul meu dus
Ce părăseşte lumea de cer ademenit.
………………………………………………………………………….
«O, de-aş muri odată… Cu corpul meu de plumb
Să simt cum morţii aspre molatec eu sucumb
Iar sufletul… o parte ce-n mine-a mai rămas
Să sboare – unde -l aşteaptă amorul în estas,
Să- sboare unde partea-i cea jună, dulce, pală

Pluteşte printre stele… iar stelele-i esală
Un corp de raze blonde… Căci am pluti -mpreună
Prin norii cei lunateci, prin stelele ce sună
Şi ne-am dori cum raza doreşte-o altă rază,
Una în braţul altei lumină fac frumoasă.
Dar nu se poate încă… căci corpul meu de lut
Un sclav greoiu şi rece — e sclav — dar e astut.
Mă ţine -n pieptul bolnav… şi -n braţul încă tare,
Când sufletul meu liber vrea să s-arunce -n mare
Să scape d-el odată….
În astfel de momente mă speriu eu de mine.
O, de ar fi o moarte, fără ca eu să mor,
Eu aş cuprinde-o ‘n braţe şi aş strânge-o cu dor».
Magul adânc gândeşte şi-n minte-şi desfaşoară
Soartea omului care l-avea-naintea sa.
Sărac, uimit fusese în lume – odinioară
Dar gândul lui puternic viaţa-i apăsa.
Acest cap trist şi palid coroana vrea să poarte
Şi azi pe el se vede un negru comanac.
Aceşti umeri voit-au să duc- a lumei soarte
Şi azi acopăr trenţe şi rasa de şieac
Şi capu – acest ce-n perini de tron ar fi dictat moarte
Azi doarme-n pat de trenţe, drept perină un sac,
Picioarelor rănite-n sandale îi-era dor
De salele de marmuri, de-a tronului covor.
Desculţ îmbla pe uliţi, de visuri mintea plină
Şi-n lungele-i miserii, ca-n mare cufundat,
Visa că-ntreaga lume la dânsul o să vină,
Că el de lumea-ntreagă va fi încoronat.
Coroane el împarte la regi. — Şi la regine,
Iubindu-le-ngenunche. Palate – a ridicat
Femeilor ce viaţa şi-o ‘nchină la plăceri,
Ce trupul de zăpadă şi-l scaldă ‘n negru păr.
Dar foaia se întoarse… Cu greaţă şi scârbire
Îi păru – atunci că lumea e toată joc de cărţi.
Atunci el se retrage în muri de mănăstire
Şi capul şi-l cufundă-ntr-a lumei sfinte cărţi.
Pe murii în risipă o candelă subţire
Chilia înnegrită lumină. Şi prin părţi
Necunoscute-a lumii gândirea lui pribeagă
Străbate cu – aripi mândre nemărginirea-ntreagă.
În van pune pe suflet greoile cătuşe
De gânduri uriaşe, de -nalte rugăciuni.
În van în a lui urmă a-nchis a lumei uşă
La visele ei turburi, cu mari deşertăciuni;
Pe focul cugetărei a presurat cenuşă,
Ci sub cenuş- ard încă consumători cărbuni.
Atunci visul mărirei s-a şterge-n a lui gând
Când peste spuza sură se va turna pământ.
Atunci claustrul îl fuge — şi -n ţărmuri sterpi de mare
Se trage să găsească liniştea-i ce s-a dus,
Dar vai! ş-acolo l urmă visările-i amare

Căci lumea cu-a ei visuri gândirea i-au supus.
Aici însă visarea-i e adânc – omorîtoare
Căci în chip de femeie s-arată-n aer sus.
Lumeşti gânduri într-alt chip împleau sufletul său.
El cugeta la toate, ci nu — la Dumnezeu.
Pe noaptea-i sufletească, tainică, rece, stinsă,
Căzu ploaie de raze cu cer senin şi dalb
Şi sufletu-i se împle iar cu icoane – aprinse ,
O auroră-l împle cu aeru-i rozalb.
Din cer cade a lene o dulce stea desprinsă
Şi se preface-n înger, plâns de iubire, alb,
Şi-n inimă-i aude un dulce glas de-argint
Ca sunetu – unui clopot prin noapte aiurind.
Magul îşi răsgândeşte-a călugărului soarte!
« E – aevea acea fiinţă, visele-ţi nu te mint
Dar nu-i aci în lume… E sufletu – unei moarte
Pe care-nsă eu însumi pot ca să-l reaprind.
Pot s-o topesc în forma de lut care s-o poarte
Şi idealu – eteric în lut eu pot să-l prind,
Dar nu aici.—Aicea de viaţă n-are parte;
Vom merge-n lumea unde trăieşte mai departe».
(Din vol. Mihai Eminescu, Poezii, Editura Junimea, Iaşi, 1990) pg. 339

Ciulinii Bărăganului de Panait Istrati (Fragment)

„Ce viață... O nebunie! Astăzi, la douăzeci de ani de atunci, încă stau și mă întreb dacă feeria aceea n-a fost vis, dacă într-adevăr am trăit-o în copilăria mea. Pentru că niciodată, încă de pe vremuri legendare ale barbariei turcești, țara mea muncitoare și blândă n-avusese parte de zile atât de cumplite cum au fost cele despre care vă voi vorbi în această povestire; niciodată neamul meu blajin n-a suferit mai crâncen. Dar, ce știam noi, copiii? În afară de viața amară a celor ce se nasc în bordeie, în afară de lipsurile constante care macină și modifică făptura omenească și care nu mai revoltă pe nimeni pentru că prea s-au obșnuit cu ele, ce știam noi despre geamătul veșnic ce ieșea din milioanele de piepturi de țărani, de la un capăt la altul al țării? Odrasle ale Bărăganului liber și leneș, pe meleagurile căruia viața se încheagă din somnolență și dăinuie în miraj, noi rodeam nevinovați din știuletele nostru de porumb pe care Dumnezeu binevoia să-l facă să răsară și cântam neștiuți despre mămăligă, că-i prea mică. “Cât nuca”, așa era peste tot — pentru tot țăranul român — cu singura deosebire că-n alte părți oamenii o plăteau cu sudori de sânge, în timp ce noi, uitați de Dumnezeu și de lipitorile omenești, noi ne-o câștigam scărpinându-ne sub căciulă. Dar, nu ne dădeam seama. Aveam s-o aflăm, luați de crivăț, care-ncepea să sufle pe Bărăgan în ziua-n care ciulinii erau gata să semene grăunța lor răufăcătoare.
În lumina unui cer ușor albit de zori, cârduri risipite de ciulini lânoși săreau în văzduhul aproape obscur, când sărutând pământul ce nu se vedea bine, când dispărând, sus, în bezna nopții, ca o înnebunitoare răpăială de umbre sferice dezlănțuite de-un Dumnezeu ieșit din minți.
— Ah, de-am putea să ne urcăm pe ei călare, să zburăm ca niște zmei... oftă Știrbu, cu adâncă părere de rău, în clipa-n care ne înghițea câmpia cenușie.
Și îndată crivățul și ciulinii ne smulseră pe unul de lângă celălalt. În clipa următoare nu mai eram decât două năluci alergând în goana mare. Îl zăream, departe, trudindu-se să-și prindă frumosul său ciulin. Al meu, la fel de mare și de rotund, îmi dădea și el tot atât de furcă, pentru că vântul sufla a vijelie. Și nu era vorba să fugi după o mie de ciulini de-odată, ci cât mai mult după același, mai ales că cei frumoși erau puțini. Așa că, înarmați cu câte o prăjină ușoară cu vârful făcut cârlig, retezam

avântul arbuștilor noștri zburători îndată ce păreau să ne piardă pe drum. Câteodată eram siliți să-i oprim ca să ne mai tragem puțin sufletul.

Mai lung de picioare decât prietenul meu, gândeam că-l întrecusem cu vreun kilometru, când primele raze ale soarelui aruncară petele lor de purpură pe nesfârșitul balamuc de pe Bărăgan. Am ridicat atunci ciulinul meu în vârful prăjinii și m-am urcat pe-o moviliță de unde l-am zărit, la marginea pustiului, pe moș Năstase, care se-ndărătnicea să mai scoată, pentru cireada lui, o ultimă zi de pășunat unui izlaz măturat de crivăț.

Se ivi în curând și Știrbu urmat, din loc în loc, de-un cârd de tovarăși, cei mai mulți cu sufletul la gură. Se iveau de peste tot, într-un talmeș-balmeș de ciulini care se rostogoleau odată cu băieții. Câteodată nu-i mai puteai deosebi de alții și nu mai știai care rotogol e ciulin și care-i băiat, până ce-apărea câte-un țugui de căciulă și două mâini cu-un ciomag mititel, agitându-se și ridicându-se-n două picioare ca niște popândăi. Apoi iar îi amesteca crivățul. Am început să fug ca și-naintea venirii lor.

Când, peste un ceas, m-au ajuns din urmă la al doilea popas, rămăsese numai jumătate dintre ei. De sat, de conacul Duducăi, nici urmă la orizont. În plin Bărăgan... Ciulini alergând, șuierând în aerul limpede... Purcoaie de mărăcini, rostogolindu-se în salturi... Corbi rătăciți... Șir nesfârșit de movilițe, din care am ales-o pe cea mai mare ca să ne adăpostim.

Eram, cu toții, șase. Doi fiind desculți, sângerau rău. Au renunțat să meargă mai departe și-au fost buni, ne-au dat nouă merindele lor, mămăligă și praz. Știrbu i-a cinstit cu bucăți de pâine, și au făcut calea întoarsă cu oarecare tristețe.

A fost o gustare, în patru, mai mare dragul. Niciodată mămăliga și prazul cu sare n-au dat de guri mai lacome; niciodată o plăcintă cu unt și cu brânză n-a fost prețuită ca fărâmele de pâine pe care Știrbu ni le împărțea cu dărnicie în chip de prăjitură. Era atât de bună, pâinea asta, că ceilalți doi tovarăși mai cerură câte o bucățică.

- Vă dau tot ce-a mai rămas, făcu Știrbu, da' dați-ne opincile voastre pe-ale noastre!

Într-adevăr, ei aveau opinci aproape noi, ș-ale noastre erau găurite-n călcâi.

-Voi n-o să mergeți cine știe ce departe, pe când Matache și cu mine... Dumnezeu știe! adăugă prietenul meu.

Ceilalți se priviră, șovăind.

- Prea-i scump... făcu unul dintre ei.

- Cum, prea scump? strigă Știrbu.

Și arătându-și vânătăile de pe obraji:

- Ia te uită cât m-a costat pâinea asta!

Băiatul păru convins, dar:

-Să-mi dai pe deasupra și patru nasturi de sidef! făcu el, începând să se dezlege la opinci, odată cu prietenul său, că se tocmise și-n numele lui. Își primiră nasturii de sidef, opincile noastre găurite și restul de pâine. Ne încălțarăm cu ele, apoi:

- Acuma-i rândul vostru să ne dați câte-o fărâmă de pâine, începu Știrbu. Am uitat să ne facem o gălușcă.

Uitatul ăsta îi cam mâhni o clipă pe noii posesori ai grozavei bucăți de pâine dar, băieți de treabă, primiră jertfa. Ne-am făcut toți câte-o gălușcă pe care ne-am pus-o sub căciulă, ca s-o mâncăm la popasul următor. Și, dând drumul ciulinilor noștri, pornirăm din nou, urlând cu vântul:

-Vira la Profira Șapte galbeni lira!

Popas în patru n-a mai fost, pentru că tovarășilor noștri, după scurtă vreme, le dădu sângele din călcâie. Mai rezistent, cel care se tocmise pe opinci vru s-o întindă ceva mai departe, dar celălalt, dând drumul ciulinului său, se agățase de haina lui și plângea. Din pricina asta se alese c-o palmă peste căciulă, care-i turti gălușca. Sărmanul o culese așa amestecată cu păr și o mâncă printre lacrimi.

Cum era posesorul unei prețioase cutii de chibrituri, Știrbu se oferi să i-o cumpere pe prețul a doi nasturi de sidef.

- Ba pă trei!

-Bine, pă trei.

Așa că o a doua afacere bună fu încheiată mulțumită nasturilor ăstora de sidef după care ne prăpădeam cu toții, pentru că erau foarte rari și foarte frumoși. Valorau de zece ori cât ăia de tinichea. Ca să-ți faci rost de ei, nu erau decât două căi: să-i tai de pe rochiile din casă, lucru censemna o păruială zdravănă, sau să-i câștigi la jocul de nasturi, cum făcea Știrbu, care-avea aproape toți nasturii de sidef din sat. Un al treilea fel, mai umilitor, era să schimbi o pereche de opinci bune pe una proastă, sau să-ți dai cutia de chibrituri, marfă de oraș, mai rară și mai de preț decât pâinea chiar, pentru că un copil de la țară care nu-și poate aprinde focul în mărăciniș e tot atât de nenorocit ca un vânător fără alice. Din pricina asta Știrbu făcu bunătatea de a da celor doi câteva din chibrituri înapoi, și-o bucată de scărpiniche. După care ne despărțirăm.

Porniră înapoi șchiopătând, cu vântul în față, care aproape că-i dobora. Ne-am uitat după ei până ce nu s-au mai văzut.

Și-atunci Bărăganul ne păru și mai pustiu. Rămăsesem cu-adevărat singuri, copii amândoi. Așteptam să spună prietenul meu o vorbă, sau s-o ia din loc, dar el aștepta pesemne același lucru de la mine. Și rămăsesem așa înfipți locului, cu umăru-n vânt, cu un picior pe prăjina care ținea ciulinul, fiecare ferindu-se de-a privi în ochii celuilalt. Cercetam mai curând nesfârșitul care ne înghițise prietenii. Era oare mai înțelept să facem ca ei?

Tocmai asta mă-ntrebam, cu inima grea, când îl văzui pe Știrbu că-și scoate căciula, ia gălușca și începe s-o mestece alene, cu poftă. Ceea ce văzând, făcui și eu...

Dar n-am avut timp să-mi apuc gălușca: o răbufnire furioasă de vânt ne smulse și ciulinii și căciulile! Răspunserăm cu strigăte de bucurie. Și goana reîncepu, mai strașnică.

Și uite-așa împinge soarta pașii omului...

Și-am alergat așa toată ziua asta, lungă și bogată ca o viață-ntreagă, plină de cer, de pământ, de soare, de crivăț. Seara se umplu de o beznă cum nu mai văzusem, care ne prinse în mijlocul pustiului. Ni se făcu frică, dar n-am spus nici unul nimic, fiecare vrând să pară viteaz în ochii celuilalt.

-Mă Matache, să știi că nu există strigoi, poți fi liniștit, făcu Știrbu uitându-se-n jur.

- Nu-s, știu. Poate-or fi prin cimitire...

-Nici. M-am dus într-o noapte, odată.

Și își făcu de trei ori semnul crucii, zicând:

- Da' de-nchinat trebuie să ne-nchinăm.

Mi-am făcut și eu semnul crucii, mulțumit. Ne oprisem să poposim într-o vâlcea plină de mărăcini, unde bezna era mai neagră decât peste tot. Adăpostiți de crivăț, aprinserăm un foc zdravăn și hotărârăm să rămânem peste noapte. Știrbu scoase merindele noastre din buzunare, dar căldura și oboseala ne-au turtit detot. Brațele, îngreunate, nici mâncarea la gură n-o mai puteau duce. Căscam de ne ieșeau fălcile din loc. Ne-am lăsat pe spate unul lângă altul, cu ochii plini de para focului, înconjurați de noaptea neagră. Asta-i imaginea cu care-am adormit, dar n-a ținut până-n zori.

În timpul nopții vântul, aruncând cenușa aprinsă în mărăciniș, în ciulini, în tufărișul grămădit dintotdeauna în vâlcea, le-a dat foc. Ne-am trezit năuciți în fața flăcărilor care se ridicau până la cer. Dogoarea lor ne-a silit să ne tragem către buza vâlcelei, în sus, unde am moțăit o veșnicie cu fața la foc și cu spinarea la bezna Bărăganului, când un galop turbat zgudui și pământul și măruntaiele din noi, rostogolindu-ne în fundul vâlcelei, unde focul trăgea să moară. Îmi bătea inima de-mi tăia răsuflarea. Știrbu era alb la față ca un mort. Amuțisem amândoi, degeaba ne uitam unul la altul întrebâdu-ne din ochi ce-i cu galopul ăla năstrușnic. Mi-era frică chiar și glasul să mi-l aud. Multă vreme, în mijlocul tăcerii, fiecare trosnitură de vreasc mistuit de foc înfiora dureros trupurile noastre împietrite de spaimă. La un moment dat, prietenul meu vru să-mi spună ceva. Nu putu decât să miște buzele. Apoi, când se stinseră și ultimile flăcări, nici în ochi nu mai puteam să ne privim, ceea ce ne făcu groaza și mai mare. Ne-am strâns atunci cu putere în brațe, unul pe altul.

Era și timpul, pentru că din nou noaptea fu zgâlțâită de galopul fantastic, de data asta drept spre buza vâlcelei noastre.

A ținut-o așa până-n zori când, istoviți, cu obrajii uzi de lacrimi, ne-am dat seama că toată groaza asta era din pricina unui armăsar tânăr scăpat de la cine știe ce conac boieresc. Străbătea Bărăganul în lung și-n lat și se speria de ciulinii care-i zburau pe deasupra capului.

Liniștiți, am adormit din nou, ca doi îngeri oropsiți, ca să ne trezim în razele orbitoare ale soarelui biciuite fără-ncetare de crivăț. Ne era o foame grozavă, și-am isprăvit toate merindele. Și viața ne-a părut din nou așa cum e: plină de lumină și de urâțenie.

Lumina, i-o știam eu bine. Despre urâțenia ei nu știam mare lucru-n dimineața aia, dar două detunături de carabină, ce răsunară-n clipa-n care ne pregăteam să ieșim din vâlcea, aveau să ne-nvețe repede ce însemna cruzimea omului. Dar mai aveam încă mult până la a pricepe drama care se petrecuse la repezeală.

- Trebuie să fie niște vânători, am zis eu auzind împușcăturile.

-Cu siguranță, făcu Știrbu.

Și cățărându-se pe buza vâlcelei, aruncă ochii pe Bărăgan; se trase-napoi speriat:

-Doi jandarmi, plecați peste-un om pe care l-au împușcat, gemu el.

Ne traserăm repede în spatele colinei, ascunzându-ne în mărăcini. De-acolo i-am văzut pe jandarmi târând mortul, fiecare de câte-un braț, drept spre vâlcea, unde l-au rostogolit cu-o lovitură de cizmă. Când a văzut cenușa proaspătă, unul dintre ei a zis:

- Vreun cioban trebuie să fi-nnoptat aici. Se depărtară liniștiți în pas milităresc, cu carabina în bandulieră.

După ce dispărură la orizont, ne duserăm să-l vedem pe omul omorât. Era un țăran tânăr, în zdrențe. Zăcea cu fața la cerul orbitor, cu brațele deschise, cu picioarele răschirate, cu fața înmărmurită. Încheieturile mâinilor erau învinețite, dovadă că-i puseseră cătușe tare strânse.

Știrbu, care stătea în picioare la capul mortului, se plecă și-i deschise o pleoapă:

-Are ochii verzi... făcu el.

Apoi, ridicându-se:

-Hai să fugim, pân' nu vine procurorul.

Quo vadis? -autor: Henryk Sienkiewicz

...

EPILOG

La început, răscoala legiunilor din Galia sub conducerea lui Vindexnu părea să fie periculoasă. Împăratul avea de-abia treizeci şi unu de anişi nimeni nu îndrăznea să spere că lumea se va elibera în curând de coş-marul care o sufoca. Oamenii îşi aduceau aminte că şi sub alte domnii,mai demult, avuseseră loc mişcări ale legiunilor, care însă trecuseră fărăsă atragă după ele schimbarea domniilor.În zadar îi explica Tigellinus că revoltele dinainte nu avuseserăconducători, în timp ce acum în fruntea răsculaților e un bărbat care setrage din vechii regi acvitani, un războinic slăvit şi experimentat. "Aci, îi răspundea Nero, mă ascultă grecii, singurii care ştiu să asculte şi singurii care sunt demni de cântecul meu". Spunea că primele lui îndatoriri sunt arta şi gloria. Numai când auzi că Vindex l-a declarat un artist mizerabil,atunci s-a mâniat şi a pornit spre Roma. Rana provocată de Petronius,alinată de şederea în Grecia, se redeschise în inima lui şi voia să obținădreptate din partea senatului şi pedeapsă pentru insulta astanemaipomenită.Când îi ajunseră la urechi veştile despre Galba şi despre alăturareaSpaniei la revoltă, îl apucă o furie nebună. Sfărâmă cupele, răsturnă masa la petrecere şi dădu porunci pe care nici Helius, nici însuşi Tigellinus nu îndrăzniră să le execute. Să fie ucişi toți galii care locuiescla Roma, pe urmă să se dea foc încă o dată oraşului, să dea drumulfiarelor din vivarii, iar capitala să fie mutată la Alexandria — asta i sepăru lui o operă mare, uluitoare şi frumoasă. Însă zilele atotputerniciei lui trecuseră. Chiar şi părtaşii la vechile lui crime începură să se uite la el ca la un nebun.Moartea lui Vindex şi neînțelegerea dintre legiunile răsculate păreausă încline din nou balanța de partea lui Nero. Din nou au fost anunțate în Roma noi petreceri, noi triumfuri şi noi sentințe, când într-o noapte, dintabăra pretorienilor a venit pe un cal înspumat un sol cu vestea căsoldații din oraş au ridicat stindardul răscoalei şi l-au proclamat pe Gamba împărat.În momentul venirii solului, Cezarul dormea.

Trezindu-se, strigă în zadar după garda sa personală, care veghea noaptea la uşa camerei lui.Palatul era pustiu. Doar sclavii mai furau în încăperile mai îndepărtate ceea ce se putea fura în grabă. Apariția lui însă îi sperie. Rătăcea singur prin palat, umplându-l cu strigăte de teamă şi disperare. În cele din urmă, îi veniră în ajutor liberții.

Faon, Spirus şi Epafrodit îl îndemnară să fugă, spunându-i că nu mai e nici un moment de pierdut. El însă îşi mai făcea iluzii. Dar dacă, îmbrăcat în doliu, ar ține o cuvântare în fața senatului, oare acesta ar putea să reziste lacrimilor şielocienței sale? Dacă ar folosi arta sa de orator, toată elocința şi talentulactoricesc, oare ar putea să-i reziste cineva în lume? Oare nu i-ar da măcar prefectura Egiptului? Găsiră deschisă Porta Nomentana. Mergând mai departe trecură pe lângă Ostrianum, unde propovăduise şi botezase Petru. În zori, ajunseră la vila lui Faon.

Acolo, liberții nu-i mai ascunseră faptul că-i timpul să moară. Porunci să i se sape groapa şi se lungi la pământ ca să i se ia măsura.Când văzu pământul scos din groapă, îl apucă frica. Fața lui grasă păli,iar pe frunte îi apărură, ca nişte picături de rouă, broboane de sudoare. Căută pretexte de amânare. Cu o voce tremurătoare, de actor, declară că n-a sosit încă momentul şi începu să recite. În cele din urmă, ceru să fie ars. "Ce artist piere!" repeta buimac.

După puțin timp, sosi un sclav al lui Faon cu vestea că senatul a dat sentința şi că paricidul urmează să fie pedepsit după vechiul obicei.

— Care-i obiceiul? întrebă Nero cu buzele albite,

— Îți prind gâtul în furcă şi te biciuiesc până mori, iar trupul îl aruncă în Tibru!

răspunse Epafrodit aspru.El desfăcu mantia la piept.

— Deci, a venit vremea zise, privind la cer.Şi mai repetă încă o dată:

— Ce artist piere!În clipa aceea se auzi tropot de copite. Un Centurion în fruntea soldaților venea după capul lui Ahenobarbus.

— Grăbeşte-te! strigară liberții.Nero îşi duse cuțitul la gât, însă abia se înțepă, căci mâna îi tremura. Se vedea că niciodată n-are să îndrăznească să împlânte cuțitul. Pe neaşteptate, Epafrodit îi împinse mâna şi cuțitul intră până-n prăsele. Ochii îi ieşiră din orbite, îngrozitori, enormi, speriați.

— Îți aduc viața! spuse centurionul, intrând.

— Prea târziu! răspunse, horcăind, Nero.După aceea, adăugă:

— Iată, asta-i credința! Într-o clipă, moartea îi învălui capul. Sângele împroşcă din gâtul gros ca un şuvoi negru florile din grădină. Picioarele începură să-izvâcnească convulsiv şi muri.

A doua zi credincioasa Acteea îl înfăşură în țesuturi de preț şi-l arse pe un rug de mirodenii. Aşa a trecut Nero, cum trec viforul, furtuna, incendiul, războiul sau molima, iar bazilica lui Petru domină până acum de pe înălțimileVaticanului oraşul şi lumea.

Iar lângă vechea poartă Capena, se ridică astăzi o micuță capelă cu o inscripție cam ştearsă: Quo vadis, Domine?

Reflexii despre spiritualitatea poporului român- autor: Dumitru Stăniloae

6. OMENIA

Noțiunea românească a omeniei e tot aşa de greu de definit ca şi noțiunea dorului. Ea nu e noțiune livrescă şi, deci, uşor de definit cum este cea indicată de cuvântul german Menschlichkceit, sau menschlich, sau de cel francez humain. Cuvintele germane Menschlichkeit, menschlich se apleacă spre ideea de milă, având un sens apropiat de Barmherzigkeit. Iar cuvantul francez humain are, de asemenea, aproape numai un înțeles sentimental.Grecii nu au un derivat de la anthropos încărcat de bogația de sensuri a cuvantului romanesc şi nici slavii nu au un derivat de la celovek, care să afirme echivalentul omeniei.

Numai poporul roman a creat de la om un derivat încărcat de tot idealul spre care trebuie sa tindă omul; numai poporul roman a văzut în om această potență de supremă calitate, care poate exista în lume.

Este o mare idee despre om implicată în noțiunea omeniei; în noțiunea omenie e dată omului o țintă pe care nu i-o dă nici o concepție filosofică şi gândirea nici unui popor. Ubermensch al lui Nietzsche e ultima concluzie a seniorului feudal nepăsător la ceilalți oameni. Dar mai este acest Ubermensch „om"? Nu este el cu mult mai prejos de realitatea omului adevărat? Nietzsche ia în bătaie de joc noțiunea de om. Menschlich, all zu menschlich înseamnă o ființă umană demnă de dispreț, care se împacă cu toate formele de compromis şi de slăbiciune. Ubermensch înseamnă cavalerul capabil de fapte mari, de acte mari, ebluisante, pentru a fi urmat de toți pe această cale. Dar care e rostul acestor acte nu ni se spune. Se urmareşte un fel de putere pentru putere.

Omenia românească are multe sensuri; ea e prezentă în mod difuz într-o mulțime de însuşiri ale poporului, roman. E un nume general pentru toate relațiile cinstite, atente, sincere, întelegătoare, lipsite de gânduri de înşelare a semenilor.

A fi „om de omenie" înseamnă a fi om adevărat, a fi realizat adevăratele calități de om.

Omenia înseamnă frâna în calea tuturor pornirilor care coboară pe cineva de la treapta de om.Omenia e granița între om şi animalul inconştient sau fiara.

Înseamnă a nu fi „porc de câine", adică obraznic ca un porc sau rău ca un câine, sau amândoup; înseamna a nu fi „lepră" de care oamenii trebuie să se ferească, pentru că aduce o molimă în viața lor. „Un câine de om" indică pe cineva care nu mai e om sau care nu mai are din om decât capacitatea de a manifesta cu mai multă abilitate cruzimea câinelui.

„Om de omenie" nu-i o însuşire posibil de practicat în izolare, ci e o relație cu ceilalți, e relatia normala a omului cu semenii sai. Omul nu e om decat în relația normală cu semenii săi. Omenia e contrarul individualismului, al nepăsării de ceilalți, e contrarul chiar al unui individualism prin care nu s-ar fi urmărit interese egoiste, ci simpla nepăsare față de ceilalți sau afirmarea de putere gratuită în stil nietzschean.

„Mă omenesc" față de cineva înseamnă că îi acord atențiune şi cinstire aceluia, mă feresc să-l tratez intr-un mod grosolan, aşa cum ar merita, poate.

Aceasta nu înseamna că omenia trebuie să fie lipsită de putere. Dimpotrivă, celui ce vrea să țină în frâu egoismul sau chiar individualismul dornic de acte care uimesc, dar nu folosesc nimănui, i se cere o mare putere. Dar o şi mai mare putere i se cere celui ce adaugă la aceasta frâna a egoismului său a individualismului nepăsător sau dornic de acte uimitoare, dar nefolositoare, efortul de a-şi trăi viața cu un folos pentru alții, în slujba altora.

Au fost si la noi unii care au depreciat notiunea romaneasca de omenie, pornind de la dispretuirea nietzscheiana a omului. Ei au vazut in omenie un fel de multumire cu existenta cenusie, umilita, un fel de cersire de mila si de iertare pentru faptul de a exista si de a incomoda in oarecare fel pe cineva. Sensul acesta minor al omeniei ei l-au dedus din expresii ca „un biet om de omenie", „oameni suntem".

Nu s-a remarcat însă că atribuindu-se în mod greşit un caracter general expresiei „un biet om de omenie", s-a admis implicit că „a fi om de omenie" înseamnă a accepta situația de „biet" om, deci cel ce vrea să scape de aceasta situație trebuie să folosească metodele necinstite şi exploatatoare ale neomeniei, prin care ceilalți au scăpat de situația de „bieți" oameni.

Disprețuindu-se „omenia" acestui biet om, nu s-a băgat de seamă că se adresa acestuia invitația de a renunța la omenie, de a se folosi de aceleaşi metode necinstite şi tâlhăreşti ale celorlalți pentru a realiza un om superior, chipurile, omului de omenie.

Se pune deci întrebarea: în afară de alternativa „biet om de omenie" sau om necinstit nu mai există, în concepția poporului nostru, nici o altă posibilitate? Nu poate exista un om de omenie care să nu fie un „biet" om în raport cu ceilalți?

Poporul nostru n-a generalizat expresia „biet om de omenie". Aceasta a folosit-o uneori numai pentru a stigmatiza un mediu care are ca rezultat că un om de omenie trebuie să se afle în situația unui „biet" om. Faptul că poporul nostru n-a generalizat însă această expresie dovedeşte că în realitate există oameni de omenie fără a fi bieți oameni, că, deci, nu trebuie renunțat la omenie pentru a scăpa de situația unui „biet" om. Chiar în folosirea ei negeneralizată expresia „un biet om de omenie" cuprinde nu atât o notă de dispreț pentru un om de omenie, cât o incriminare a unei nedrepte orânduiri sociale, care face posibil ca un om de omenie să fie un „biet om".

Depinde apoi de cine foloseşte expresia, alegerea unuia dintre cele doua sensuri posibile ale ei. Un om cinstit o foloseşte indignându-se pentru situaţia de „biet om", în care e ţinută omenia cuiva; un imoral o foloseşte cu o nota de dispreţ pentru acest „neajutorat" „biet om de omenie".

„Omenia" nelegată de starea de „biet om" a fost posibilă mai ales în trecutul mai îndepărtat, când în general majoritatea oamenilor din sat, dacă nu toţi, erau cinstiţi. În timpul mai nou, înmulţindu-se şmecherii şi înşelătorii, cel ce refuză metodele acestea poate deveni uşor un „biet om".Dar aceasta ne arată şi calea de ieşire din această situaţie: să luptăm pentru a ridica din nou din punct de vedere moral nivelul general al societăţii.

Era de egalizare socială pe care o trăim a redus distanţa socială şi materială dintre oameni, adică dintre oamenii care apar ca „bieţi oameni" faţă de alţii, care nu sunt în această situaţie. Prin aceasta astăzi e mai uşor ca omenia să nu mai ţină pe cineva în situaţia inferioară de „biet om", în comparaţie cu alţii, care sunt deasupra acestei stări prin neomenia lor.

În general, „a fi om de omenie" înseamnă a şi lupta pentru omenie, a lupta prin ruşinarea şi mustrarea celui care practică acte de neomenie; e o lupta care pentru a rămâne lupta a omului de omenie trebuie să fie bazată totdeauna pe exemplul personal.

Căci omenia nu implică numaidecât o blândeţe pasiva, ci o blândeţe care, folosind şi asprimea, îşi arata la sfârşit iertarea pentru cel care a fost ajutat să se elibereze din neomenie. Omenia e un respect, o sfială de om, o ruşine de om de a fi necinstit cu el şi cu toti, dar nu de cei ce şi-au întinat frumuseţea umanităţii cu o murdărie morală. Pe aceştia i-a dispreţuit poporul nostru şi i-a doborât fie prin luptă directă, ca în cazul lui Făt-Frumos, fie, când nu s-a putut prin lupta deschisă, prin păcăleală care 1-a privat pe individul lipsit de omenie de avantajele lui dobândite prin neomenie şi 1-a făcut de râsul lumii.

Omenia ca respect de om se acoperă în parte cu dreptatea, iar neomenia, cu nedreptatea. Dar cu o nedreptate care nu e identică totdeauna cu respectul legii date, căci şi legea poate fi nedreaptă, poate favoriza situaţii avantajoase pentru unii şi dezavantajoase pentru alţii. Prin omenie un om se comportă faţă de alt om ca faţă de un egal al sau în umanitate, ca faţa de un participant la umanitatea sa proprie. Dincolo de legi, raportul de omenie e un raport de la om la om, ca între părtaşii aceleiaşi umanităţi nu într-un mod strict separat, ci oarecum comun. De aceea, omul de omenie consideră suferinţa şi jignirea semenului său ca o suferinţa şi ca o jignire proprie, pentru că atinge o umanitate care este şi a lui.

Prin omenie, cel ce respectă pe altul respectă o umanitate pe care o poarta şi el.

„A se omeni" faţă de altul, pe care prin aceasta „îl omeneşte", înseamnă a-şi descoperi şi a respecta propria umanitate, descoperind-o şi respectând-o pe a altuia, sau a se ridica la nivelul propriei umanităţi, ridicând-o pe a altuia.

Manifestând omenia mea, dovedesc că am descoperit pe celălalt în umanitatea lui; descoperind umanitatea altuia nu se poate să nu mă ridic la umanitatea din mine. Printr-un singur act descopar umanitatea din amândoi. Este o singură umanitate în amândoi, deşi e purtată de doua subiecte.

Prin omenie ne-am descoperit comuniunea în umanitate, în felul acesta nu poate deveni cineva om decât în măsura în care descoperă pe ceilalţi oameni ca oameni şi-i tratează ca oameni. Sunt om în solidaritate cu ceilalţi, încercând să cobor pe altul de la treapta de om, mă cobor pe mine; ridicându-1 pe altul în conştiinţa şi comportarea mea la starea de om, m-am ridicat pe mine. Realitatea „om" este astfel o realitate corelativă. Posibilitatea mea ca om e legată de grija de alţii. Dacă dupa momentul unui act de neomenie a reacţionat în mine umanitatea pe care o port, datorită unei suferinţe provocate altuia, mă ruşinez faţă de umanitatea mea, ruşinându-mă faţă de umanitatea lui, pentru că în esenţă umanitatea lui e umanitatea mea.

Mi-e ruşine că n-am fost om, pentru că netratându-1 pe celalalt ca om, degradându-1 pe el ca om, m-am degradat pe mine.

Mi-e ruşine de un act prin care am jignit deodată umanitatea lui şi umanitatea mea. Daca aş exista numai eu, nu mi-ar fi ruşine de degradarea umanităţii mele.

Umanitatea e dată în mai multe persoane, pentru ca în felul acesta să pot simţi ruşine şi faţă de mine jignind pe altul; pot simţi ruşine pentru jignirea umanităţii mele, întrucât am jignit-o în persoana altuia.

Omenia este, astfel, o sensibilitate la umanitatea comună, care nu se lasă uşor şi total înăbuşită, care reacţionează, în primul rând, din mine.

Umanitatea mea persistă chiar dacă mă silesc să o înăbuş. Persistă şi reacţionează la actele mele de înăbuşire a ei prin comportarea mea neomenoasa faţă de altul. Omenia este sensibilizarea umanităţii din mine şi descoperirea unităţii dintre ca şi umanitatea celuilalt. Umanitatea fiind comună diferitelor subiecte umane, îşi afirmă şi îşi activează unitatea prin sensibilitatea manifestată în relaţia dintre subiectele care sunt purtătorii aceleiaşi umanităţi. De aceea, „dreptatea" pe care o implică omenia este nu numai o stare de egalitate exterioară între două subiecte despartite, ci şi o relaţie sau o comunicare afectivă între purtătorii comuni şi deci egali ai aceleiaşi umanităţi.Poporul român manifestă, prin sensibilitatea particulară la ceea ce se cheamă omenie, o sensibilitate deosebită la comuniunea în umanitate. Umanitatea, în el şi-a păstrat într-un mod deosebit de accentuat sensibilitatea comunicantă, sensibilitatea ca mijloc de activare a unităţii sau a comunităţii umanităţii în subiectele diferite în care este ipostaziată.

Poporul român, punând omenia ca sensibilitate a umanităţii la unitatea ei în vârful valorilor imanente, a avut în ea nu numai izvorul tuturor valorilor, ci şi garanţia unităţii, şi prin aceasta a pus un dig puternic în calea individualismului occidental, manifestat fie în reducerea comunităţii umane la treapta unei societăţi subordonate autoritaţii externe a unei conduceri infailibile, fie prin acceptarea haosului de opinii, de ideologii şi de tendinţe contradictorii, cu încercarea de a păstra o oarecare unitate în planul politic, prin aritmetica democraţiei.

Omenia reprezintă pentru poporul român trezvia deosebită la umanitate şi la comuniunea în umanitate; reprezintă activarea acestei comuniuni în umanitate; reprezintă conştiinţa umanităţii şi a comunităţii în ea ca valoare supremă imanentă şi criteriul oricarei valori. Dar aceasta înseamnă că în umanitate şi în comunitatea în ea este stravezie şi eficace adîncimea ultimei taine a existenţei.

În sfiala de om, în respectul de om, în ruşinea de a nu fi om, exprimate prin omenie, românul resimte sfiala de taină sfântă a omului. Murdărirea morală, batjocorirea, târârea în noroiul moral a semenilor, atragerea lor la acte inconştiente şi cinice înseamnă golirea omului de tot ce e sfânt în el. Omul acela e capabil de orice. Căci pentru el nu mai există nimic demn de respect.

Expresia „oameni suntem" poate însemna, de fapt, o îngaduinţă reciprocă, condamnabilă a unor greşeli vrute sau nevrute, când e folosită înainte de săvarşirea acelor greşeli. Dar când este folosită după săvârşirea lor, poate însemna şi o înţelegere care se abţine de la o implacabila condamnare a celui ce a greşit, chiar dacă cel ce acordă această înţelegere n-a greşit în acelaşi fel.

În acest caz, expresia manifestă conştiinţa neputinţei omului de a se menţine într-o absolută impecabilitate. Se manifestă şi în această o sensibilitate a comunităţii în umanitate cu celălalt. Dar expresia „oameni suntem" are şi o formă inversă: „doar suntem oameni", adică ai încredere în mine, căci sunt om, căci suntem oameni şi de aceea „vorba-i vorba". „Om" în această expresie înseamna fiinţa cea mai vrednică de încredere.

Deci calitatea de om îl obligă pe cineva. Altfel, cade din calitatea de om. Cuvântul omului trebuie să fie mijlocul de autoangajare neclintită. Oamenii sunt fiinte legate între ele printr-o comunitate şi într-un respect reciproc nu numai prin simţire, ci şi prin voinţă.

Numai respectând pe celalălt ca om sunt şi eu om.

„Om" este o notiune corelativă: sunt om întrucât eşti şi tu om pentru mine, suntem oameni împreuna. Aceasta e o calitate dată, dar şi o înalta obligaţie reciprocă, cea mai inaltă obligaţie reciprocă pentru a menţine sau actualiza calitatea celei mai înalte fiinţe imanente, pe care o reprezentam fiecare şi cu care avem de a face.

Calitatea aceasta nu se menţine şi nu se actualizează printr-o comportare moleşita, ci printr-un efort continuu, care reprezintă cel mai încordat eroism moral; n-ai fost „om" cand n-ai sărit în apararea semenului tău, cu mari riscuri pentru interesele tale sau chiar cu primejduirea vieţii tale. Este evident că a fi „om" include o largă gamă de stări şi de comportări, de la înţelegerea afectuoasă a greutăţilor şi chiar a greşelilor semenului, până la cea mai lucidă intuire şi severă împlinire a îndatoririlor morale faţă de acela.

„A fi om la locul lui” exprimă mai mult această severitate față de sine însuși în împlinirea îndatoririlor față de semenul propriu sau față de colectivitatea din care face parte. Aceasta persistă în calitatea de om, nu cade din ea.

Rezulta că nu e un lucru ușor „a fi om”.

Același înțeles, cu accentuarea unei note de curaj, e cuprins în expresia „cutare a fost om odată”, adica a pus în relief accentuat umanitatea lui, cum nu se prea întâmplă la tot pasul.

În raport cu aceste ultime expresii, s-ar părea că „omenia” pune mai mult în relief nota sentimentală a umanității, respectul și blândețea față de altul, cu ferirea de a face rău, de a nedreptăți pe altul, câtă vreme „neomenia” ar exprima în ea însăși „cruzimea”, desconsiderarea, călcarea în picioare a celorlalti.

Dar având în vedere că pentru respectul, înțelegerea, menajarea afectuoasă a altuia e necesară o înfrânare a egoismului propriu, omenia include și o notă de eroism moral.

Totuși, se poate conchide că ceea ce se accentuează în mod deosebit prin „omenie” e nota afectivă, pe când în expresiile „om la locul lui”, „a fi om odată”, se accentuează mai mult conștiința severă a propriei datorii față de alții. Însă ultimele expresii implică și înțelesul celei dintâi, precum și viceversa.

Se poate spune deci că prin valoarea imanentă supremă pe care poporul român o acordă „omeniei” și „omului”, el manifestă umanismul său profund și prezent în toate stările sale sufletești și în toate atitudinile sale, am zice în toată ființa sa.

E un umanism prin care cunoaște și recunoaște intelectual și afectiv valoarea omului ca cea mai înaltă valoare imanentă și se angajează cu sever eroism moral în respectarea și promovarea ei. E capacitatea intuiției lucide și afective a acestei valori, ceea ce-i mai mult un program intelectual și moral.(pg.89-95)

Din vol.Dumitru Stăniloae, Reflexii despre spiritualitatea românească, Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1992

Perla (fragment) - autor: John Steinbeck

Încet, își trecu legătura cu amuleta peste umeri și desfăcu lațul din jurul plăselelor cuțitului cel mare.

Fu însă prea târziu, căci în timp ce se ridica, marginea argintie a lunii alunecă pe orizontul dinspre răsărit, iar Kino se cufundă din nou în tufișul său. Era o lună bătrână și ciobită, care arunca însă o lumină tăioasă și o umbră tăioasă în deschizătura muntelui, iar acum Kino putea să vadă silueta paznicului așa cum stătea așezat pe micuța plajă din apropierea bazinului. Omul privi lung luna, iar apoi își aprinse o altă țigară, iar chibritul îi lumină fața întunecată preț de o clipă. Nu mai putea să aștepte acum; când paznicul își va fi întors capul Kino trebuia să sară. Picioarele era la fel de încordate ca niște arcuri. Și atunci, de deasupra sa, veni un plânset murmurat. Omul își întoarse capul, iar apoi se ridică în picioare; și unul dintre cei care dormeau tresări, se trezi și întrebă încet:

— Ce e?

— Nu știu, spuse cel ce rămăsese de strajă. Seamănă cu un plânset aproape omenesc — plânsetul unui copil. Cel care dormise spuse:

— Nu poți ști sigur. O fi vreo cățea coiot care fată. Am auzit odată un pui de coiot care plângea ca un copil. Sudoarea curgea broboane pe fruntea lui Kino și-i cădea în ochi arzându-i. Plânsetul se auzi din nou și paznicul se uită în susul dealului către grota întunecată.

— O fi un coiot, spuse el, și Kino auzi zgomotul aspru cu care-și încărca pușca.

— Dacă-i un coiot, asta o să-l facă să tacă, spuse omul în timp ce ridică pușca. Kino se afla la jumătatea saltului atunci când pușca explodă și împușcătura i se întipări în privire. Cuțitul său flutură și scârțâi în timp ce scobea. Mușcă din gât și din adâncul pieptului, și acum Kino devenise o mașină cumplită. Apucă pușca chiar în timp ce-și smulgea cuțitul ca să-l elibereze. Puterea și mișcările și iuțeala erau ale unei mașini. Se răsuci și crăpă capul celui care stătea jos ca și când ar fi fost un pepene. Al treilea bărbat fugi în patru labe, ca un crab alunecă în bazin și începu să secățere înnebunit pe stânca pe care se prelingea apa. Mâinile și picioarele sale treierau în încâlceala de viță

sălbatică, iar el se tânguia şi bolborosea în timp ce încerca să urce. Dar Kino era acum ucigător şi rece ca oţelul. Încet ridică puşca, tot fără grabă şi-o potrivi şi trase. Îşi văzu duşmanul prăvălindu-se în bazin şi atunci Kino se îndreptă cu paşi mari spre apă. În lumina lunii văzu nişte ochi înnebuniţi de groază şi Kino ţinti şi trase chiar între ei. Apoi Kino fu cuprins de nelinişte. Se întâmplase ceva, un semnal încerca să-i străbată creierul. Broscuţele de copac şi cicadele tăcuseră. Aapoi mintea lui Kino se limpezi din încordarea aprinsă şi recunoscu sunetul — plânsetul pătrunzător, gemut, care se ridica din grota săpată în coasta muntelui de piatră; era plânsetul morţii. Toţi cei din La Paz îşi amintesc de întoarcerea familiei; s-ar putea să mai fie vreo câţiva bătrâni care au trăit-o, dar şi-o amintesc şi cei ai căror părinţi sau bunici le-au povestit-o. E un eveniment ai căror martori au fost cu toţii. Era într-un amurg târziu de aur când primii băieţaşi au alergat ca nişte nebuni prin oraş şi-au împrăştiat vestea că Kino şi Juana se întorc acasă. Şi toţi s-au grăbit să-i vadă. Soarele cobora spre munţii dinspre apus, iar umbrele se lungiseră. Şi poate tocmai asta a făcut o impresie atât de adâncă celor care veniseră să-i vadă. Cei doi veneau pe drumul de ţară bătătorit îndreptându-se spre oraş; şi nu mergeau unul în spatele celuilalt, Kino înainte şi Juana în urma lui, ca de obicei, ci unul alături de celălalt. Soarele îi bătea din spate şi umbrele lor lungi mergeau mândre înainte, iar ei păreau să poarte două turnuri de întuneric. Kino ţinea o puşcă de-a curmezişul braţului, iar Juana îşi ducea broboada făcută sac pe umeri. Broboada era acoperită cu sânge uscat, iar legătura i se legăna uşor în timp ce mergea. Chipul ei era aspru şi brăzdat, chinuit de oboseală şi de lupta încordată cu oboseala. Iar ochii ei larg deschişi priveau undeva înlăuntrul fiinţei sale. Era la fel de străină şi îndepărtată ca cerurile. Buzele lui Kino erau subţiri, iar fălcile strânse, şi oamenii spuneau că purta cu el frica, şi că era la fel de primejdios ca o furtună gata să izbucnească. Oamenii spuneau că amândoi păreau desprinşi de viaţa pământească, că trecuseră prin durere şi că ieşiseră la lumină pe cealaltă parte; că păreau să fie ocrotiţi de o vrajă. Şi toţi acei care alergaseră să-i vadă se dădură în lături şi-i lăsară să treacă fără să le spună un cuvânt. Kino şi Juana străbătură oraşul ca şi când n-ar fi existat. Ochii lor nu priveau nici în dreapta, nici în stânga, nici sus, nici jos, ci într-un punct fix, drept înainte. picioarele li se mişcau mecanic, ca şi când ar fi fost işte păpuşi de lemn meşteşugit făcute, şi duceau cu ei turnuri de roază întunecată. Şi în timp ce mergeau prin oraşul de piatră şi tencuială negustorii îi priveau prin ferestrele cu zăbrele şi servitorii trăgeau cu ochiul prin crăpătura porţii şi mamele ascundeau faţa copiilor mai mici în fustele lor. Kino şi Juana păşiră unul alături de celălalt prin oraşul de piatră şi tencuială, apoi jos printre casele de stuf, şi vecinii se deteră în lături şi-i lăsară să treacă. Juan Tomás îşi ridică mâna în chip de bun venit dar nu-şi spuse urarea, ci rămase cu mâna în aer neştiind ce să facă. În urechile lui Kino cântecul familiei era la fel de sălbatic ca un ţipăt. El era nesimţitor şi crunt, iar cântecul lui se preschimbase într-un strigăt de luptă. Îşi târâră picioarele pe lângă pătratul ars unde fusese cândva casa lor, fără măcar să-i arunce o privire. Sstrăbătură stuful care tivea plaja şi coborâră pe ţărm până ajunseră la apă. Şi nu se uitară nici măcar o clipă la barca spartă a lui Kino. Iar când ajunseră la marginea apei se opriră şi priviră lung întinderea golfului. Apoi Kino lăsă jos puşca, se scotoci prin haine şi luă în mână perla uriaşă. Îi privi suprafaţa şi văzu că era cenuşie şi găunoasă. Chipuri rele se zgâiau la el şi-l priveau drept în ochi, şi văzu lumina unui incendiu. Şi pe suprafaţa perlei văzu ochii înnebuniţi ai omului din bazin. Şi pe suprafaţa perlei îl văzu pe Coyotito zăcând în grota mică, cu partea de sus a capului zdrobită de puşcă. Şi perla era urâtă; era cenuşie, ca o bubă rea. Şi Kino auzi muzica perlei, falsă şi nebunească. mâna lui Kino tremură uşor şi el se întoarse încet spre Juana întinzându-i ei perla. Ea stătea lângă el, ţinând încă pe umăr povara-i moartă. Privi perla pentru o clipă, aşa cum stătea în mâna lui, apoi se uită în ochii lui Kino şi spuse încet:
— Nu, tu.
Iar Kino îşi dădu braţul pe spate şi azvârli perla cu toată puterea sa. Kino şi Juana o priviră cum se duce, clipind şi strălucind în lumina soarelui care apunea. Văzură în depărtare cum loveşte apa stârnind stropi şi rămaseră unul lângă altul mult timp ca să privească locul acela. Şi perla se cufundă în apa verzuie şi încântătoare şi coborî către fundul ei. Braţele tremurătoare ale algelor o chemau şi o salutau. Luminile de pe suprafaţa ei erau verzi şi încântătoare. Se aşeză pe fundul de nisip al apei printre plantele ce semănau cu nişte ferigi. Deasupra ei, faţa apei era o oglindă verde. Iar perla zăcea

pe podeaua mării. Un rac care alerga pe fundul apei stârni un norişor de nisip şi, când acesta se împrăştie, perla se făcuse nevăzută. Iar din muzica perlei nu rămase decât o şoaptă care se stinse.

Fragment din romanul Citadela de Antoine de Saint Exupery

LXXIII

Şi m-a cuprins dorul de moarte:
Dă-mi pacea staulului, îi spuneam Domnului, a lucrurilor bine orânduite, a recoltelor aşezateîn hambare. Lasă-mă să fiu, după ce-mi voi fi încheiat devenirea. Sunt obosit de doliul inimii mele, de atâtea ori încercat. Sunt prea bătrân pentru a reîncepe să cresc prin toate vremurile mele. Am pierdut, unul după altul, toți prietenii şi duşmanii mei, iar pe drumul plăcerilor mele triste s-a făcut lumină. M-am îndepărtat, m-am întors, am privit; am regăsit oamenii în jurul vițelului de aur, nu interesați, ci stupizi. Copiii care se nasc astăzi îmi sunt mai străini decât barbarii fără religie. Sunt împovărat de comori inutile, ca de o muzică ce niciodată nu va mai fi înțeleasă. Mi-am început opera cu securea tăietorului de lemne în mână şi eram îmbătat de cântul arborilor. Pentru a fi drept, trebuie să te închizi într-un turn . Dar acum, când am privit oamenii prea de aproape, mă simt obosit.
„Arată-mi–te, Doamne, căci totul e pierdut atunci când e pierdută dragostea pentru tine."
Un gând mi-a apărut după marele triumf.
Căci intrasem învingător în oraş, iar mulțimea s-a împrăştiat într-o beție de flamuri, strigând şi cântând la trecerea mea. Iar florile alcătuiau un pat al gloriei noastre. Dar nu am avut decât un simțământ amar. Mi se părea că sunt prizonierul unui popor vlăguit.
Căci această mulțime care-ți slăveşte gloria te lasă atât de singur! Cel care ți se oferă se îndepărtează de tine, căci nu există altă legătură între tine şi el decât credința comună. Doar aceia îmi sunt tovarăşi adevărați , care se prosternează împreună cu mine în rugă. Grăunțe ale aceluiaşi spic şi contopiți în acelaşi aluat, pentru a forma pâinea. Dar cei ce mă adorău îmi aduceau pustiu în suflet, căci nu pot să-i respect pe cei care se înşală şi nu pot consimți la această adorație față de mine . Nu ştiu să primesc tămâia, căci nu mă voi privi niciodată în ochii celorlalți şi sunt obosit de mine însumi, căci sufletul meu e greu de purtat şi, pentru a mă împlini în eternitate, trebuie să mă despoi de ceea ce-mi aparține. Iar cei ce mă tămâiau mă făceau trist şi gol, asemeni unui puț secat asupra căruia s-a aplecat mulțimea însetată. Neavând nimic de dat care să merite osteneală şi, de la aceia care se prosternau în fața mea, nemaiavând nimic de primit.
Căci am nevoie de acela care este fereastră deschisă asupra mării, şi nu oglindă în care mă plictisesc privindu-mă.
Şi din acea mulțime, doar morții, pe care nu-i mai frământă vanitatea, îmi apăreau demni.
Şi mi-a apărut acest gând, obosit fiind de aclamațiile care asemenea unui zgomot lipsit de sens, nu aveau nimic să-mi spună.
Un drum abrupt şi alunecos se cățără deasupra mării. Furtuna se dezlănțuise, iar noasptea curgea asemeni unui burduf prea plin. Cu obstinare urcam înspre Domnul, pentru a-l întreba despre rațiunea lucrurilor şi mă face să înțeleg unde ducea schimbarea spre care fusesem împins.
Dar în vârful muntelui nu am aflat decât un bloc impunător, de granit negru.
El este, îmi spuneam, imuabil şi incoruptibil, căci speram să nu mă închid în singurătatea mea..
Doamne, i-am spus, învață-mă. Iată că prietenii, tovarăşii şi supuşii mei nu mai sunt pentru mine decât păpuşi vorbitoare. Îi țin în mână şi îi fac să se mişte după dorința mea. Dar nu ascultarea lor mă frământă, căci e bine ca înțelepciunea mea să coboare în ei, ci faptul că au devenit reflexul unei oglinzi ce mă face să fiu mai singur decât un lepros. Dacă eu râd, râd şi ei. Dacă eu tac, se întristează. Iar cuvintele mele îşi află loc în sufletele lor asemeni vântului în frunzele copacilor. Eu sunt singurul care le poate umple sufletele. Pentru mine nu mai există schimb, căci în această masă fără margini, care mă ascultă, nu aud decât propria-mi voce, pe care ei mi-o trimit înapoi asemenea ecourilor de gheață ale unui templu. Pentru ce iubirea mă înspăimântă şi ce pot să aştept de la această iubire, care nu este decât multiplicare a mea?"

Dar blocul de granit pe care se prelingeau picături strălucitoare de ploaie, rămânea imperturbabil.
„Doamne, i-am spus, căci pe o ramură vecină se afla un corb, înțeleg că măreția ta îți cere să nu-mi dai răspuns. Totuşi, am nevoie de un semn. Când îmi voi termina ruga, ordonă acestui corb să-şi ia zborul. Acesta va fi un semn primit de la altul decât eu însumi şi nu voi mai fi singur în lume. Voi fi legat de tine prin încredere, chiar dacă această încredere e nelămurită. Nu cer nimic, decât să mi se arate că există, poate, ceva de înțeles."
Dar corbul rămânea nemişcat. M-am înclinat atunci în fața zidului de granit.
„Doamne, i-am spus, desigur ai dreptate. Nu este de măreția ta să te supui dorințelor mele. Dacă şi-ar fi luat zborul m-aş fi întristat şi mai tare. Căci un asemenea semn nu l-ai fi primit decât de la un egal, deci tot de la mine, şi ar fi fost un reflex al dorințelor mele. Şi încă o dată n-aş fi întâlnit decât singurătatea mea."
Prosternându-mă am făcut cale-ntoarsă. Dar disperarea mea făcea loc unei împăcări neşateptate. Mă cufundam în noroiul drumului, îmi zdreleam pielea de stânci, luptam împotriva rafalelor biciuitoare, şi totuşi, sufletul mi se făcea mi limpede şi mai senin. Căci nu ştiam nimic, dar nimic n-aş fi aflat fără dezamăgire. Căci nu-l atinsesem pe Dumnezeu, dar un zeu care se lasă atins nu mai e zeu. Şi nici dacă dă scultare rugii. Pentru prima oară înțelegeam că măreția rugii vine, înainte de toate, din lipsa unui răspuns, căci în acest schimb nu-şi are locul josnicia unui negoț. Şi, de asemene că pentru a învăța să te rogi trebuie să faci ucenicia tăcerii. Căci dragoste începe doar atunci când nu mai ştepți răsplată. Dragostea este învățătură a rugăciunii, iar rugăciunea este învățătura tăcerii. .
Şi m-am întors în mijlocul poporului meu, închizându-l pentru prima oară în tăcerea iubirii mele.. Şi dând naştere astfel ofrandelor sale până la moarte. Căci erau îmbătați de buzele mele veşnic închise. Eram păstor, tabernacol, al cântului lor, păstrător al destinelor lor, stăpân al bunurilor lor şi al vieților lor, şi totuşi mai sărac decât ei, mai umil în mândria mea ce nu se lăsa îngenuncheată. Ştiind că nu am nimic de primit. Dar ei se împlineau prin mine, iar cântul lor lua naştere din tăcerea mea. Şi prin mine, ei şi eu însumi nu eram decât ruga ce lua naştere din tăcerea Domnului. (pg,154-156)

Din vol. Citadela , A. de Saint Exupery , Editaura Rao, 1993

Sunt un om viu -autor: Nichita Stănescu

Sunt un om viu.
Nimic din ce-i omenesc nu mi-e străin.
Abia am timp să mă mir că exist, dar
mă bucur totdeauna că sunt.

Nu mă realizez deplin niciodată,
pentru că
am o idee din ce în ce mai bună
despre viață.

Mă cutremură diferența dintre mine
şi firul ierbii,
dintre mine şi lei,
dintre mine şi insulele de lumină
ale stelelor.
Dintre mine şi numere,
bunăoară între mine şi 2, între mine şi 3.

Am şi-un defect un păcat:
iau în serios iarba,
iau în serios leii,
mişcările aproape perfecte ale cerului.

Şi-o rană întâmplătoare la mână
mă face să văd prin ea,
ca printr-un ochean,
durerile lumii, războaiele.

Dintr-o astfel de întâmplare
mi s-a tras marea înțelegere
pe care-o am pentru Ulise - şi
bărbatului cu chip ursuz, Dante Alighieri.

Cu greu mi-aş putea imagina
un pământ pustiu, rotindu-se
în jurul soarelui...
(Poate şi fiindcă există pe lume
astfel de versuri.)

Îmi place să râd, deşi
râd rar, având mereu câte o treabă,
ori călătorind cu o plută, la nesfârşit,
pe oceanul oval al fanteziei.

E un spectacol de neuitat acela
de-a şti,
de-a descoperi
harta universului în expansiune,
în timp ce-ți priveşti
o fotografie din copilărie!

E un trup al tău vechi,
pe care l-ai rătăcit
şi nici măcar un anunț, dat
cu litere groase,
nu-ți oferă vreo şansă
să-l mai regăseşti.

Îmi desfac papirusul vieții
plin de hieroglife,
şi ceea ce pot comunica
acum, aici,
după o descifrare anevoioasă,
dar nu lipsită de satisfacții,
e un poem închinat păcii,
ce are, pe scurt, următorul cuprins:

Nu vreau,
când îmi ridic tâmpla din perne,
să se lungească-n urma mea pe paturi
moartea,
şi-n fiece cuvânt țâşnind spre mine,
peşti putrezi să-mi arunce, ca-ntr-un râu
oprit.

Nici după fiecare pas,
în golul dinapoia mea rămas,
nu vreau
să urce moartea-n sus, asemeni
unei coloane de mercur,
bolți de infern proptind deasupra-mi...

Dar curcubeul negru-al ei, de alge,
de-ar bate-n tinereția mea s-ar sparge.

E o fertilitate nemaipomenită
în pământ şi-n pietre şi în schelării,
magnetic, timpul, clipită cu clipită,
gândurile mi le-naltă
ca pe nişte trupuri vii.

E o fertilitate nemaipomenită
în pământ şi-n pietre şi în schelării.
Umbra de mi-aş ține-o doar o clipă pironită,
s-ar şi umple de ferigi, de bălării!

Doar chipul tău prelung iubito,
lasă-l aşa cum este, răzimat
între două bătăi ale inimii mele,
ca între Tigru
şi Eufrat

Love Story (fragmente) -autor: Erich Segal

Ce-ar fi de spus in legatura cu o fata de 25 de ani care a murit?
Ca era frumoasa. Si inteligenta. Ca-i placea Mozart si Bach. Si The Beatles. Si eu. Intr-o zi, cand ma innebunise mai mult decat de obicei cu aceste preferinte ale ei, am intrebat-o care era in definitiv ordinea. Mi-a raspuns cu un suras: “Alfabetica”. Zambeam si eu pe atunci. Cand stau acum sa ma intreb, nu stiu daca in ordinea ei alfabetica tinea cont de numele meu sau de prenumele meu: in primul caz, as fi venit dupa Mozart; in al doilea, undeva intre Bach si The Beatles. Oricum, nu eram cel dintai, ceea ce, dintr-un motiv stupid, ma cam scotea din sarite: fusesem deprins de mic cu ideea ca trebuie sa fiu intotdeauna primul la toate. Mostenire de familie, daca puteti pricepe una ca asta. In semestrul intai al ultimului an de colegiu, luasem obiceiul sa frecventez sala de lectura a bibliotecii Radcliffe. Si nu doar asa ca sa ma aflu in treaba : recunosc ca nu ma omoram cine stie ce cu studiul, si ca-mi placea destul de mult sa-mi plimb privirile peste tot prin jur. Dar sala de la colegiul Radcliffe era linistita, nu ma stia nici dracu’, iar cartile de care aveam nevoie erau mult mai putin solicitate. Intr-o zi – in ajunul nu stiu carui examen de istorie – narav endemic la Harvard, nu catadicsisem inca sa consult nici macar primul titlu de pe lista bibliografiei obligatorii. M-am indreptat asadar foarte tantos spre biroul custodelui, cu gandul la un anume tom in care imi puneam toata speranta ca sa ma scoata din incurcatura a doua zi. Erau de serviciu doua pustoaice. Prima, o lungana nesemnificativa, gen campioana de tenis, cealalta, o ochelarista gen soricel. Am optat pentru cea din urma.
- Aveti “Amurgul Evului Mediu”? Ma secera scurt dintr-o privire.
- N-aveti propria dumneavoastra sala de lectura? veni prompt raspunsul.
- Uite, stii ce, Harvard-ul are acces la Radcliffe.
- Nu-i vorba de acces, Preppie. (Apelativ american, usor ironic, desemnand pe un ton glumet absolventii asa-numitelor preparatory schools – prep schools – frecventate in general de viitori

studenti cu dare de mana) E vorba de etica. Va lafaiti acolo in cinci milioane de volume. Aici n-avem decat un fond nenorocit de cateva mii de carti.Dumnezeule, facea pe nebuna! Pustoaica isi inchipuia ca daca proportia Radcliffe-Harvard era de 5 la 1 , fetele de acolo trebuie sa fie si de 5 ori mai destepte. De obicei puneam urgent capac oricarui asemenea specimen, dar in cazul de fata mort-copt trebuia sa pun mana pe blestemata de cartulie.

- Ce-ar fi sa lasam smecheriile astea? Imi trebuie al naibii cartea, vorbesc foarte serios!
- Ce-ar fi daca ti-ai masura cuvintele, Preppie?
- Si de unde , ma rog, poti fi atat de sigura daca am dat sau nu pe la Prep School?
- Pari stupid si pari fecior de bani gata, spuse ea luandu-si de pe nas ochelarii.
- Te-nseli, am sarit eu revoltat. Realitatea e ca sunt si inteligent si lefter.
- Oh, nu, Preppie: EU sunt inteligenta si leftera.Acum ma privea drept in ochi. Avea ochi caprui. Ok, sa admitem ca semanam leit cu un fecior de bani gata; nu puteam insa tolera ca o pustoaica de la Radcliffe, chiar cu ochi frumosi, sa ma insulte facandu-ma “stupid”.
- Si, ma rog, ce te face sa crezi ca esti inteligenta, vrei sa fii buna sa-mi explici?
- Faptul ca nu m-as lasa invitata de un tip ca tine la o cafea, fu raspunsul ei.
- Numai ca eu nu te-as invita.
- Aici se vede cat esti de stupid, mi-a spus. Sa va explic acum de ce am invitat-o la o cafea. Capituland din viclenie in ceasul al 12-lea – pretinzand adica brusc ca tineam totusi neaparat s-o invit – am obtinut cartea. Si cum fata era de serviciu pana la ora inchiderii, am tras cat am putut de timp, spicuind un buchet ales de expresii pline de miez, aplicabile la fluctuatiile puterii monarhice in Europa la finele secolului al XI-lea. Am primit A minus la examenul de a doua zi, calificativ care coincidea de altfel cu cel acordat de mine insumi picioarelor lui Jenny in clipa cand, in ajun, o vazusem prima data ridicandu-se de la catedra. As minti daca v-as spune ca si rochia cu care era imbracata a luat atunci nota maxima; dupa gustul meu era putin “province”. In mod special mi-a displacut chestia aceea indiana pe care o purta atarnata in chip de poseta. Din fericire n-am zis nimic, caci, dupa cum aveam sa aflu foarte curand, modelul era conceptie proprie. Ne-am dus la bufetul “Lilliput”, o bomba din apropiere care, in pofida numelui, e calcata si de clienti de statura obisnuita. Am comandat doua cafele si un profiterol cu stafide (pentru ea).
- Ma numesc Jennifer Cavilleri, se prezenta pustoaica, - origine italiana. Ca si cand n-as fi avut de unde sa-mi dau seama. Studenta la Conservator, adauga ea.
- Ma numesc Oliver, am spus eu.
- Numele mic, sau numele de familie?
- Numele mic, am raspuns eu; si am precizat imediat ca numele meu intreg (sau aproape intreg) e Oliver Barrett.
- Oh, Barrett, ca Elisabeth Barrett Browning?
- Da, am raspuns; dar nici o legatura.

A urmat o mica pauza in care am multumit in gand pentru faptul ca nu-mi adresase penibila intrebare cu care eram obisnuit – “Barrett, ca sala?” Asta era steaua mea din frunte de cal breaz : eram intr-adevar ruda cu individul care fundase Barrett Hall, o uratenie de monument cat toate zilele, construit la Harvard Yard pe banii si intru gloria unei vechi traditii “harvardiste” de familie. Dupa care pustoaica a amutit. Nici nu-mi venea sa cred : sa fi intrat asa rapid in criza de conversatie? Sau poate i-am taiat macaroana cand i-am spus ca nu-s ruda cu poeta? Ei, dracie! Statea acum infipta inaintea mea si ma privea cu o jumatate de zambet. Ca sa nu stau degeaba, am inceput sa-i fac evidenta caietelor. Avea un scris curios, - caractere mici si coltoase, fara nici o majuscula (cine si-o fi inchipuind ca era : e. e. cummings?!) Cat despre materii, erau unele cursuri durere; de pilda : Lit. comp. 105, Muzica 150, Muzica 201 …

- Muzica 201? Daca nu ma insel, e un curs superior, nu?

Facu aprobator din cap : nu era din cale-afara de priceputa ca sa-si mascheze mandria.

- Da. Polifonia Renasterii.
- Adica cum : polifonie?
- Nimic de-a face cu sexul, Preppie.

Cum naiba sa inghit asta in continuare? Ce, pustoaica nu citea The Crimson? Habar n-avea cine sunt?
- Fii atenta, stii cine sunt eu?
- Mda, facu stramband usor din nas a dispret. Tipul cu Barrett Hall.
Habar n-avea cine sunt.
- Nu-s “tipul cu Barrett Hall”, am tagaduit pe un ton ambiguu; din intamplare, propriul meu strabunic a daruit insa universitatii acea cladire.
- Ca nu cumva odrasla sa de stranepot sa ramana pe dinafara.Asta era prea de tot.
- Asculta , Jenny, daca tot esti atat de convinsa ca sunt un fraier, poti sa-mi spui de ce-ai tinut cu tot dinadinsul sa ma faci sa te invit aici?
M-a privit drept in ochi si mi-a zambit.
- Imi placi, mi-a spus.
Macar in parte, capacitatea de a cuceri victorii stralucite consta si din capacitatea – la nevoie – de a suferi infrangeri. Nu-i nici un paradox aici. O tipica trasatura Harvard este capacitatea transformarii infrangerilor in victorii. “Parsiv ghinion, Barrett. Ati jucat totusi fantastic.”“Pe cuvant daca-mi pare rau c-ati castigat. Dimpotriva ; voi aveati atata nevoie sa castigati!” Fireste, triumful, chiar la limita, e de preferat. Conducand-o inapoi pe Jenny catre casa – statea la camin – nu renuntasem catusi de putin la ideea de a repurta asupra acestei obraznicaturi crescuta la Radcliffe College victoria finala.

……………….

In holul de jos domnea o liniste mormantala. Proprii mei pasi doar, rasunand inabusit pe linoleum.
- Oliver.
M-am oprit.Tata. In spatele ghiseului, la internari, mai era doar o sora ; numai noi singuri. De fapt, ne numaram printre putinii oameni din New York treji la ora aceea. Nu l-am putut privi in fata. M-am indreptat glont spre usile turnante. Dar intr-o clipa era langa mine, in strada.
- Oliver, mi se adresa el, ar fi trebuit sa-mi spui ...
Era foarte frig, ceea ce , intr-un sens, era foarte bine, caci eram amortit , simteam nevoia sa simt ceva. Tata continua sa-mi vorbeasca in timp ce stateam nemiscat, in bataia vantului inghetat.
- Cum am aflat, am sarit in masina... Imi uitasem paltonul ; gerul incepuse sa muste. Bine . Era bine.
- Oliver, a staruit el, doresc sa-ti fiu de folos ...
- Jenny a murit, i-am spus.
- Nu stii ce rau imi pare, se scuza el in soapta, naucit.
Nu stiu pentru ce, am repetat atunci ceea ce invatasem de mult de la frumoasa fata ce murise :
- Cand iubesti, nu-i nevoie nici macar de scuze, pentru nimic, niciodata ...
Atunci mi s-a intamplat un lucru pe care nu-l facusem niciodata in prezenta lui ; cu atat mai putin in bratele lui. Am plans.

Călătorie- autor : Leonard Cohen

Iubindu-te, trup lângă trup, adesea m-am gândit
Să călătoresc fără bani spre un tron de noroi
Spre un maestru ce m-ar învăța negreşit
Să ocolesc durerea, ca să mă-ntorc apoi
La dragoste-n îmbrățişarea lacului şi stâncii.

Pierdut în lanurile părului tău n-am pierdut
Nicodată cărarea cea adevărată;
Mut lângă corpul tău să mă supun n-am putut
Voinței ce mă-mpiedică să-ți promit vreodată
Sau să-ți jur, şi adesea în timp ce dormeai
La frumusețea ta priveam cu groază.

Acum,
Ştiu de ce atâţia s-au oprit şi au plâns
Între iubiri abandonate şi căutate mereu
Şi întrebându-se dac-are rost călătoria-
Căci orizontul are linia dulce-a obrazului tău
Şi cerul vântos i-o buclă-n părul tău lung şi greu.
Trad. de Mircea Cărtărescu

Însingurări –autor: Vasili Rozanov

E mai greu să faci o plantă să rodească, decât să distrugi o casă de piatră.

Din însemnările "unei inimi pline de durere": după mulţi ani de activitate literară am observat, am văzut, am remarcat din registrul meu de soscoteli (la editare), după "ecourile din presă" că dacă scrii ceva în batjocură, rău, nimicitor, dacă lichidezi, toţi se aruncă avizi după carte sau articol. „Şi dă-i şi dă-i"...Dar cu oricâtă dragoste, cu oricâtă inimă curată ai scrie un volum sau un articol cu un conţinut pozitiv, el rămâne literă moartă şi nimeni nu-şi dă osteneala barem măcar să răsfoiască articolul, să taie paginile broşurii sau cărţii.
-„Nu vreau"; „mi-e lehamite, mă plictiseşte."
-Cum să vă „plictisească"? Doar n-aţi citit-o!
-Tot una, mă plictiseşte. Ştiu dinainte.
Dar în celălalt caz:
-Alergăm să prindem şi noi. Mulţumesc
-De ce „mulţumesc"? Doar e un eşec, a căzut sau va cădea...
-Mi-e indiferent...E vesel. Viaţa e mai veselă. Oamenilor le plac incendiile. Le place circul. Vânătoarea. Chiar şi când se îneacă cineva, toţi se îmbulzesc; le place să privească.
Iată despre ce este vorba.
Şi literatura a sfârşit prin a-mi repugna.(clasând monede)
Vasili Rozanov, Apocalipsa timpului nostru, Ed. Institutul European, Iaşi, 1994
(Trad. Radu Părpăuţă)

Fabule - autor: Jean de La Fontaine

Corbul şi vulpea
Cumătrul corb ţinea-n plisc o bucată
De caşcaval, furată.
Cumătra vulpe, trasă de miros,
Vorbi cu el de sub copac, de jos:
- Măria ta, îi zise, să trăieşti !
Că tare mândru şi frumos mai eşti.
De-ai fi la ghiers cum te arăţi la pene,
E lămurit, cu ochi şi cu sprâncene,
Nu vreau să mint, dar nici nu vreau să neg,
Că eşti minunea codrului întreg.
El, măgulit de-această cuvântare,
Voi să dovedească ce-i în stare:
Deschide pliscul, caşcavalul cade.
Vulpea i-l ia şi-i ţine, cum se cade,
O altă cuvântare: – Domnul meu
O să te-nvăţ acum ceva şi eu.
Linguşitorii se înfruptă de la cei
Ce cască gura ascultând la ei.

Lecţia mea, văzuşi, nu te-a costat
Decât un colcovan de caş furat.
Măgarul galeş
Ca să se facă mai iubit,
Măgarul pe stăpân l-a măgulit.
“Ce-i asta ? se întreabă el,
Că javra aia de căţel
Trăieşte cu stăpânii-n dormitor,
De parc-ar fi copilul lor,
Pe când spinarea mea s-alege
Numai cu joarde şi ciomege?
Face frumos, cu labele-atârnate,
Şi-l pupă toţi şi nimenea nu-l bate.
Dacă atât ajunge, mă învăţ
Să fac ca el şi eu, să mă răsfăţ.”
La gândul ăsta, cel mai fericit,
Stăpînul s-a şi pomenit
Că-l mângâie măgarul pe bărbie,
Cu o copită grea, cu stângăcie,
Trăgând-o dintr-o murdărie,
Şi, ca să fie şi mai mângâios,
Cu zbierătul lui lung, melodios.
Însă, în loc de zahăr şi bomboane,
Pun-te pe el cu bâta, măi Ioane.
Povestea este toată:
Să nu-ţi schimbi firea dată
Cu alta-mprumutată.
Vulpea şi strugurii
Pribeagă şi lihnită de foame, dă de-o vie
Cu nişte struguri rumeni, frumoşi, de razachie.
Ciorchinii-s plini, şi vulpea, de sine înţeles,
Ar fi mâncat cu poftă şi nici n-ar fi ales.
Dar, la-ndemâna labei, o-mpiedică s-ajungă
Până la ei zăbreaua ulucilor prea lungă
Şi ghimpii-n care gardul e prins şi împletit.
Ciorchinele i-aproape de bot. S-a tot sucit,
S-a ridicat, se-nţeapă şi-i lasă gura apă.
“Ce struguri verzi şi acri ! oftează. Nu-s de teapă
Şi-s prea cruzi. Mie gustul ce-mi place-i de stafidă.
Nu-mi strepezesc eu dinţii cu-această aguridă.”
Traduceri de Tudor Arghezi

Picnic la marginea drumului (fragmente) - autori: Fratii Strugaţki (Arkadi si Boris)

[…]

Când vine seara, nu ne rămâne altceva mai bun defăcut, decât să aruncăm salopetele de pe noi şi s-o ştergem până la birtul „Borj" casă ne mai dregem cu o picătură-două de tărie. Acum stau, pur şi simplu, şi sprijin pereţii. Abia aştept să fumez — doar rezist de mai bine de două ore. El tot mai răscoleşte lucrurile: a umplut deja un seif, l-a încuiat şi sigilat, iar acum dă gata un altul; ia de pe transportor „biberoanele", cercetându-le cu grijă pe toate feţele (printrealtele trebuie spus că nu-i aşa uşor, fiecare cântărind în jur de şase kilograme şi jumătate), apoi le aşează delicat pe un raft. Se luptă cu aceste biberoane de atâta timp şi, probabil, fără nici un folos pentru omenire. În locul lui, le-aş fi dat dracului de mult şi-aş fi făcut orice altă muncă pentru aceeaşi bani. Dacă stau să mă gândesc însă, „biberoanele" astea au într-adevăr ceva bizar. De câte ori nu mi-am rupt spinarea cărându-le şi, totuşi,după cum observ, nu pot să nu mă minunez de fiecare data. Sunt de fapt două discuri de cupru de mărimea unor farfurioare groase de 5 mm, având distanţa între ele de 400 mm. Între discuri nu se află nimic. Absolut nimic. Pustiu. Poţi să-ţi treci şi mâna printre ele, ba chiar şi capul, dacă nu cumva ţi-ai pierdut minţile mirându-te; pustiu şi iară pustiu, doar aer. Desigur, între ele o fi existând ceva, vreo forţă, acolo, dacă stau să mă gândesc. Oricum, nimeni n-a reuşit până acum nici să leapropie, nici să le depărteze. Deh, cititorule, e cam greu să explici asemenea chestii cuiva care nu le-avăzut; e greu tocmai prin simplitatea lor, mai ales atunci când ţi se arată şi poţi să lecercetezi convingându-te, în, sfârşit, despre ce este vorba. E ca şi cum ai încerca să descrii în mod ştiinţific şi cu detalii bogate, să zicem, o cană sau, Doamne-fereşte,un păhărel: dai din mâini neştiind ce să explici amănunţit şi nu-ţi rămâne altceva defăcut decât sa te răcoreşti înjurând sănătos.În sfârşit, să presupunem că aţi înţeles despre ce este vorba şi chiar dară ar mai fi ceva neclar, nu aveţi decât să luaţi „Expunerile" Institutului. Acolo, la fiecare reeditare, sunt şi fotografii ale acestor bidoane .În general, Kirill s-a chinuit cu aceste „biberoane" mai bine de un an. Am lucrat cu el de la bun-început, numai că nici până acum nu prea înţeleg bine ce vreade la ele. La dreptvorbind, însă, nici nu încerc să aflu. Mai întâi să înceapă el săînţeleagă, să se descurce singur, şi atunci am să încep poate şi eu să-l ascult.

Până una-alta, mi-e clar un singur lucru: are neapărată nevoie de câteva biberoane, pe care să le meşterească, să le decapeze cu acizi, să le turtească la presă şi să le topească în cuptor. Şi abia atunci totul i se va părea clar, va fi plin de glorie şi de laude, şi chiar ştiinţa mondială se va cutremura de mulţumire. Dar, după cum înţeleg, mai e până acolo. Deocamdată n-a descoperit nimic, deşi, în ultima perioadă, s-a zbătut foarte mult. Singurul rezultat a fost acela că a prins o paloare nesănătoasă, cenuşie, a devenit tăcut, iar ochii au început să-i lăcrimeze mai des, ca la un câine bolnav (coadă-ntre picioare, urechi blegite). Ia să fi încăput pe mâna mea oricine altcineva decât Kirill. L-aş fi dus prin toate barurile de noapte şi bordelurile din regiune (că doar le cunosc mai bine decât pe mine însumi) şi-ntr-o săptămână scoteam din el un om nou (urechi ciulite, coadă sus).

Dar pentru Kirill medicamentul ăsta nu e valabil, aşa că nici măcar nu merită să te oboseşti propunându-i-l. Are altă fire.

Deci stau în depozit şi mă uit la el cum încă mai munceşte, deşi i se închid ochii de oboseală, când, deodată, mi s-a făcut milă de el, nici eu nu ştiu de ce.Atunci mă decid. Culmea este că încă nu mă hotărâsem să vorbesc, dar parcă m-atras cineva de limbă.

— Ascultă, Kirill!

Ţinea ultimul „biberon" în echilibru, într-o asemenea poziţie încât aveai impresia că vrea să intre în el cu totul.

— Ascultă, Kirill ! Dacă ai fi avut un biberon plin?

— Un „biberon" plin? repetă şi îşi arcui sprâncenele, de parcă i-aş fi spus nişte bazaconii.

— Ei da! i-am spus. Capcana ta hidromagnetică, cum îi zice ...obiectul 77-B. Doar că mai are acolo, în interior, o umplutură cu reflexe albăstrui. Observ că începe să înţeleagă. îşi ridică ochii spre mine şi-i mijeşte,încercând să-şi ascundă sclipirile de inteligenţă şi luciditate, aşa cum îi plăcea să se exprime uneori...

— Stai! spune. Plin? Tot ca ăsta, doar că-i plin?

— Păi, da.'

— Unde? Kirill al meu tresare: „Urechi ciulite, coadă sus".

—Hai să fumăm! Aruncă vioi „biberonul" în seif, trânteşte uşa, o încuie cu trei rotaţii şi jumătate ale unui minuscul disc şi pornim înapoi spre laborator. Pentru un „biberon" gol, Ernest dădea patru sute de monezi, bani-gheaţă, iar pentru unul plin, ca un fiu de căţea ce sunt, i-aş fi băut până şi sângele lui spurcat.Dar, mă credeţi, nu mă credeţi, când i-am făcut acea propunere lui Kirill nu m-am gândit la bani, ci am făcut-o numai pentru că l-am văzut cum s-a înviorat şi s-a încordat ca o strună, de puteai să cânţi pe el. Acum nu reuşeam să-l mai domolesc. În drum spre laborator sărea câte patru trepte o dată, de nu mai avea omu' timp să fumeze.

În general îi cam spusesem totul: şi cum e, şi unde se află, şi care e drumulcel mai bun pe care poţi să te furişezi până la el. Scoate imediat harta, găseşte garajul, pe care-l arată cu degetul, se uită la mine şi... E clar. A înţeles totul despre mine, de parcă ar fi fost ceva de neînţeles în asta !

— Ia uită-te la el! zice şi chiar zâmbeşte. Eh, ce să-i faci, trebuie să plecăm.Hai chiar mâine-dimineaţă. La nouă voi cere permisul şi galoşul, iar la zece plecăm. Ce zici?

— Mergem. Şi cine va fi al treilea?

— De ce să fim trei?

— A, nu! Ce, crezi că organizăm un picnic cu domnişoare? Dar dacă ţi seîntâmplă ceva?

Aici e Zona. Trebuie să fie ordine. Zâmbeşte uşor, dând din umeri resemnat.

—Cum vrei tu. Oricum le vezi mai bine. Ce-ar fi să nu le văd! Sigur că a fost mărinimos, n-am ce zice, s-a străduitpentru mine: un al treilea e de prisos. Mai bine să plecăm numai noi doi, N-o să ne afle nici vântul, nici pământul. Dar eu ştiam că cei de la Institut nu mergeau în Zonă doar câte doi. Exista următoarea regulă: doi făceau treaba şi un al treilea privea, iar când era întrebat, povestea totul.

[...]

Nu mai înţeleg nimic. Mie îmi este bine, lui Barbridge îi este rău, lui Barbridge îi e bine, lui Ochelaristu' îi e rău, lui Răguşitu' îi e bine, e rău pentru toţi. Numai el, tîmpitul, crede că poate să se strecoare la timp. Doamne, ce ciulama ! Toată viaţa m-am războit cu căpitanul Quarterblood, iar el toată viaţa a fost în război cu Răguşitu' şi de la mine, idiotul, vroia un singur lucru, să nu mai fiu stalker. Dar cum să nu mai fiu stalker cînd am de hrănit o familie ? Sa măduc la slujbă ? Da' nu vreau să muncesc pentru nimeni. Mi-e silă de muncavoastră. Puteţi oare să înţelegeţi asta ? Dacă omul munceşte, o va face întotdeauna pentru cineva. Este un sclav şi nimic altceva, iar eu întotdeaunaam vrut să fiu singur, ca să-i înfrunt pe toţi, cu apatia şi plictiseala lor..."Bău restul de coniac şi, cu toată puterea, trînti de pămînt bidonaşulgol, care, lucind în soare, se rostogoli pe undeva şi Redrick uită imediat de el.

Acum, stătea acoperindu-şi ochii cu mîinile şi încerca să nu înţeleagă, nici săvorbească, dar măcar să vadă ceva, cam cum ar trebui să fie, însă din nou zări numai mutre, mutre şi iar mutre... Verzişori, sticle, grămezi de cîrpecare au fost cîndva oameni, coloane de cifre... Ştia că tot ce vedea trebuia să dispară şi ar fi vrut să le şteargă, dar i se păru că dacă toate astea vor dispărea, atunci nu va mai rămîne nimic — doar pămîntul neted şi gol. De neputinţă şi disperare, ar fi vrut din nou să se sprijine şi să-şi dea capul pe spate, dar se ridică, îşi scutură pantalonii de praf şi începu să coboare încarieră. Soarele dogorea,.iar în faţa ochilor pluteau pete roşii, aerul tremura şi în această vibrare.

Globul părea că dansează pe loc, ca o geamandură pe valuri. Redrick trecu pe lîngă cupă şi, superstiţios, îşi ridică picioarele mai sus, ferindu-se să nu atingă petele negre, scufundîndu-se apoi în pămîntul prăfos, se tîrî prin toată cariera de-a curmezişul, spre Globul care dansa şi-i făcea cu ochiul. Era transpirat tot, se sufocase de căldură, în acelaşi timp trecîndu-l fiori degheaţă, tremura ca după o beţie, iar printre dinţi îi scîrţîia praful cretos şi searbăd. Şi deja nici nu mai încerca să gîndească. Repeta întruna, cu disperare, ca o rugăciune : „Sînt un animal. Vezi bine că sînt un animal. N-am cuvinte, nu m-a învăţat nimeni să folosesc cuvintele, nu ştiu să gîndesc.Aceste tîrîturi nu mi-au dat posibilitatea să învăţ şi să gîndesc. Dar dacă eşti într-adevăr atît de puternic, de atotştiutor şi atotînţelegător... Descurcă-te singur ! Uită-te în sufletul meu, ştiu că acolo găseşti ce-ţi trebuie. Trebuiesă fie ceva! Doar nu mi-am vîndut nimănui sufletul, niciodată ! Este almeu, este omenesc ! Nu se poate să vreau răul !... Şi blestemat să fie tot, că nimic nu pot să-ţi mai spun în afară de aceste cuvinte copilăreşti : «Ferice pentru toţi, - pe gratis, şi hai să nu plece nimeni supărat!»"

Notă despre „iubirea curtenească” – autor: Ortega y Gasset

(...)

Până una, alta, se cuvine să ţinem seama de următoarea împrejurare: persoana umană este o entitate polarizată. Se compune din trup şi suflet, ale căror forme extreme constituie cei doi poli ai personalităţii. Aceasta permite ca fiinţa omenească să fie abordată printr-unul din ele, care e situat astfel în prim-plan şi subliniat, pe când celălalt rămâne semiascuns, latent sau estompat. Şi există, într-adevăr, epoci corporaliste, care iau notă de om, mai cu seamă, în carnalitatea lui, la fel cum altele nu văd în carne decât oglinda sufletului, crâmpeiul de materie în care se exprimă acela. Această tendinţă de a antepune corpul sau spiritul e unul din simptomele cele mai radicale ce definesc un timp istoric. Se înţelege că posibilitatea acestei duble perspective creează două specii distincte de iubire şi ne serveşte pentru clasificarea lor.

Astfel, „iubirea curtenească", descoperită şi cultivată în faimoasele „curţi ale iubirii" încă din secolul al XII-lea, reprezintă o formă extremă de erotism spiritualist. În secolul al XIV-lea, Dante rezumă un veac şi jumătate de „cortezia" dorind de la Beatrice numai gestul, care e carne în măsura în care exprimă sufletul. Pe Dante îl face să se îndrăgostească surâsul – acel disiato riso – al femeii exemplare, care, pentru el, e „scopul şi desăvârşirea iubirii".

„Cose appariscon nello suo aspetto
che mostran de' piacer del Paradiso
dico negli occhi e nel suo dolce riso"
(„Convivio", trattato III).

(„Pe chipu-i se ivesc imagini care/ cereştilor plăceri sunt oglindire,/ adică-n blându-i zâmbet şi-n privire" – Trad. Oana Busuioceanu).

În această iubire curtenească, esenţială este distanţa. E o iubire vizuală sau exprimată în nostalgie, distanţă în spaţiu şi în timp.. Este o iubire în care totul este investit de cel ce iubeşte şi care trăieşte din puterea lui entuziastă. Nu e nevoie nici măcar să o cunoască pe fiinţa iubită: chimia ei, oarecum cerebrală, explodează la simplul auz al elogiului unei femei. Bunăoară trubadurul Amanieu de Sescas:

E sabetz que vers es:
C'om ama, de cor fi,
Femma que anc non vi,
Sol per auzir lauzar.

(„Şi aflaţi că este adevărat:/ un bărbat iubeşte, cu inimă aleasă,/ o femeie pe care n-a văzut-o niciodată,/ doar pentru că a auzit că e lăudată".)

Tema se repercutează în întreg corul semiangelic al trubadurilor. Unul dintre ei, Jaufré Rudel, pe care l-aş numi bucuros „poetul dragostei de departe", spune mereu, în cântecu-i perpetuu, pe o voce sau alta:

Qu'el cor joi d'autr'amor non a,
mai d'aisella que anc non vi.

(„Că inima nu se bucură de altă iubire/ decât de cea pe care n-a văzut-o niciodată".)

De aceea poezia trubadurescă este în bună parte „laudă", encomiu, cu alte cuvinte creaţie imaginară inspirată de entuziasm, iar nu naraţie sau descriere, dramă sau odă. Pe Beatrice o cunoaştem doar când pleacă şi când moare: îi vedem doar faţa întoarsă în timp ce se îndepărtează, pentru a-i dedica poetului il suo mirabile saluto, un adio de la bun început ultrareal, care stăruie vibrând într-un misterios palpit erotic, precum ecoul unei muzici interpretate de cineva, invizibil, dincolo de un crâng.

Iubirea aceasta nobilă nouă ni se pare mult prea clorotică, dar trebuie să înţelegem ce a însemnat ea la ceasul înfloririi sale. Evul Mediu, în etapa lui cea mai neagră şi mai aspră, îi constituie fundalul. Bărbatul trăieşte departe de femeie. Primul Ev Mediu nu cunoaşte decât societatea bărbaţilor singuri: sport cinegetic, imensă ghiftuială, beţie. De altă parte, Biserica strânge şuruburile unui ascetism feroce. Şi iată că în câteva aşezări delicate din Franţa se iniţiază cu îndrăzneală moda afirmării unui fapt terestru – iubirea. Aceasta nu se putea face decât sub o formă subtilă şi deghizată. Într-adevăr, „iubirea curtenească" oscilează mereu între un sentiment real şi o ficţiune simbolică. O spun trubadurii înşişi: e vorba de un Fenher, de o simulare sau „minciună curtenească", de un joc de curte. Asta presupune însă că era o creaţie a spiritului, ceva ce se situa deasupra instinctului, ca o plămadă nobilă a sufletelor. Această iubire nu e compatibilă cu nicio realizare senzuală: trăieşte în depărtare şi singurătate, ca privighetoarea. De aici şi faptul că era incompatibilă cu dragostea matrimonială, întemeiată pe realizarea plenară. Ea este pură dinamică amoroasă, lipsită de materie, forma iubirii fără inerția cărnii. În ultimă analiză, iubirea pură e iubirea care nu se realizează, constând exclusiv în tensiune, zel, năzuință. Această notă sumară despre „iubirea curteneaască” poate fi luată drept o semnalare a ceea ce ar putea fi o fenomenologie a speciilor erotice.

Supralicitarea poeziei şi clişeul originalităţii de Alexandru Paleologu

Se face simțită o supralicitare a poeticului, însoțită de o supărătoare demagogie: scriu unii „Poetul” şi „Poesia”, cu majusculă, arborează la tot pasul un aer hierofantic şi un ton oracular. Ciudat e că aceste fasoane şi pretenții la prerogativele unui sacerdoțiu apar în serie, ca efect tocmai al unei secularizări şi, deci, al unei diluții a lirismului: hierofania devine simplă boscărie de iarmaroc.

Scrierea modernă a poeziei, sau, ca să folosessc un termen ce mă irită prin voga de care se bucură”scriitura”ei, permite platitudinii şi lipsei de substanță să se disimuleze sub o prefăcută obscuritate, o frustețe postişă sau o simili-candoare. Facilitatea procedeelor nu e totdeauna lesne discernabilă şi nu rareori impostura sau autoiluzionarea iau aparențele plauzibile de poezie; nu rareori criticii, cu bună credință, sau din teama de-a nu părea proşti ori înapoiați, iau drept monedă bună aceste emisii inflaționare. În nemărturisita lor nesiguranță îşi zic poate şi ei ca M. Bergeret a lui Anatole France: „Et si c'etait un chef d'oeuvre?”
Dar poezia veritabilă, tocmai pentru că este un fel de hierofanie, nu poate fi decât o stare de excepție, indiferent dacă se manifestă printr-un flux spontan sau prin dificilă şi lentă elaborare de chintesențe. De aceea poetului nu-i stă bine „îngălarea” poetică a cotidianului. În cotidian poeții sunt oameni cotidieni, tocmai fiindcă poezia nu e de categoria cotidianului(chiar dacă se exercită în fiecare zi).

……

Amintesc toate acestea pentru a sublinia vechiul adevăr că poezia cere disciplină şi rigoarea prin care, ca în orice exerciții spirituale, se face posibilă starea de excepție din care decurg siguranța şi autoritate exprimării.
Chiar şi în acel „ne va pas chercher les mots sans quelque meprise” a lui Verlaine, greşeala are ceva inefabil. Numai această siguranță a stării de excepție tarnsformă obiectul poeziei în evidența irevocabilă(oricât ar fi de obscură), fără de care nu se deosebeşte de incontinența şi demagogia lirică.
De aceea unul din elementele poeziei poate fi aforismul.
Alexandru Paleologu, Bunul-simț ca paradox, Editura Cartea Românească, 2005

O seară la Operă (fragment) – autor: Mircea Cărtărescu

1
Sunt iar îndrăgostit. e-un curcubeu
deasupra chioşcului de ziare, stației de taxi, farmaciei şi WC-ului public din piața galați
reprodus pe retină de copii fărâmați
reflectat de şinele verzi de tramvai
străbătute de sentimente electrice, emoții cu aburi şi senzații cu cai
e-un curcubeu
pe fiecare poatiserie-ntomnată şi chiar pe bombeul pantofului meu
şi fiecare stradă pare neobrăzat de adevărată.
-dar iat-o că se arată:
dinspre eminescu, întunecând chioşcul de dulciuri şi vulcanizarea
cu zgomotul pe care-l face marea
cu țipătul sfâşietor de jupoane, tacheți, cucoane şi târgoveți, furouri, nervuri, sinucigaşi, stații peco
stilouri kaveko.
venind în jupa ei frez printre norii gri

ca şi cum tramvaiele s-ar răsturna şi fiarele din beton s-ar zgârci
venind pe trotuar ca un policandru
cu focul galben, şi tandru
tandru sucind, sucind tandru din poşetă, din ruj, din batistă, din oglinjoară, din mărunțiş, din abonament şi din fese
ca oricare dintre alese.
sunt iar îndrăgostit, e-un curcubeu
în mercedesul galben pe care-l purtai încolăcit la gât ca pe-o vulpe
erai cea mai frumoasă femeie din lume
poveste vieții tale era cea mai tristă din lume
inima ta era cea mai tristă din lume
ochii tăi erau neverosimil de trişti
bărbia ta era fantomatic de tristă
țâțele tale sub pulovărul bej erau de o tristețe, de o langoare...
limbuța ta era tristă
picioruşul tău era trist
trişti erau dinții tăi albaştri, buzele tale şatene
boabe de lacrimi reproduceau piața galați la tine-ntre gene
erai frigidă printre ceasornicăriile în călduri
erai noli me tangere printre cercei, brelocuri, porțelanuri şi talgere
erai dulce decurs meúm prelinsă în conştiința mea şi-n haina mea de catifea ca un scrum
erai cherchez la femme gata oricând de un dulce bairam
de un chef desperat distrugându-ți esofagul, stomacul, ficatul perlat
putregăindu-ți inelele, desprinzându-ți corneea...
veneai dinspre eminescu în piața galați şi-mi ziceam „ah iată femeia
iată haina roşie care-mi place aşa de mult
întoarce-te să te văd, eşti fetița de demult
da, da, draga mea...”
...pe când peste frunzişele mov un fel de flacără clinchetea.

ODA SARMALEI - Autor : Păstorel Teodoreanu

Cum s-ar defini sarmaua?

Vis inaripat al verzei ce-l avu cat a durat
somnul lung metamorfozic in butoiul demurat...

Potpuriu de porc si vaca, simfonia tocaturii,
imn de lauda mancarii, inaltat in cerul gurii.

O cocheta care-si scalda trupu-n sos si insmantana
si se-nfasoara in varza ca in valuri decadana.

O abila diplomata ce-a-ncheiat o stransa liga
c-o bardaca de vin rosu si-un ceaun demamaliga.

Oponenta din principiu si un strasnicadversar
pentru tot ce e dieta sau regim alimentar.

Un buchet de mirodenii, o frivola parfumata
ce te-mbie cu mirosuri de slanina afumata.

Locatara principala tine-n spatiu tolerate,
perle de piper picante, boabe de orezumflate.

O prozaica'nnascuta, cum s-o prinzi inprozodie
ca de cand e lumea, porcul n-a citit opoezie.

Un aducator de sete, de bei vinul cu ocaua.
Iata-n cateva cuvinte, cum s-ar defini ..sarmaua !!!

Greuceanu - autor: Petre Ispirescu

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat şi se numea împăratul Roşu. El era foarte mâhnit că, în zilele lui, nişte zmei furaseră soarele şi luna de pe cer. Trămise deci oameni prin toate ţările şi răvaşe prin oraşe, ca să dea în ştire tuturor că oricine se va găsi să scoată soarele şi luna de la zmei, acela va lua pe fie-sa de nevastă şi încă şi jumătate din împărăţia lui, iară cine va umbla şi nu va izbândi nimic, acela să ştie că i se va tăia capul.

Mulţi voinici se potricăliseră, semeţindu-se cu uşurinţă că va scoate la capăt o asemenea însărcinare; şi când la treabă, hâţ în sus, hâţ în jos, da din colţ încolţ şi nu ştia de unde s-o înceapă şi unde s-o sfârşească, vezi că nu toate muştele fac miere.

Împăratul însă se ţinu de cuvânt. Pe vremea aceea se afla un viteaz pe nume Greuceanu. Auzind şi el de făgăduinţa împărătească, ce se gândi, ce se răzgândi, că numai îşi luă inima în dinţi, încumetându-se pe voinicia sa, şi plecă şi el la împăratul, să se închine cu slujba. Pe drum se întâlni cu doi oameni pe care slujitorii împărăteşti îi duceau la împăratul ca să-i taie, pentru că fugiseră de la o bătălie ce o avuse împăratul acesta cu nişte gadine. Ei erau trişti, bieţii oameni, dară Greuceanu îi mângâie cu nişte vorbe aşa de dulci, încât le mai veni niţică inimă, că era şi meşter la cuvânt Greuceanu nostru. El îşi puse nădejdea în întâmpinarea aceasta şi îşi zise: Îmi voi încerca norocul. De voi izbuti să înduplec pe împăratul a ierta pe aceşti oameni de la moarte, mă voi încumeta să mă însărcinez şi cu cealaltă treabă; iară de nu,sănătate bună! Mă voi duce de unde am venit. Asta să fie în norocul meu; niciodată nu strică cineva să facă o încercare.

Şi astfel, poftorindu-şi unele ca acestea, aide, aide, ajunge la curtea împărătească. Înfăţişându-se la împăratul, atâtea îi povesti, aşa cuvinte bune şi dulci scoase şi atâta meşteşug puse în vorbirea sa, încât împăratul crezu că pe nedrept ar fi să omoare pe acei oameni; mai de folos i-ar fi lui să aibă doi supuşi mai mult şi că mai mare va fi vaza lui în lume de s-ar arăta milostiv către popor. Nu mai putură oamenii de bucurie când, auziră că Greuceanu a mâglisit pe împăratul până într-atâta, încât l-a făcut să-i ierte. Mulţumiră lui Greuceanu din toată inima şi îi făgăduiră că în toată viaţa lor se vor ruga pentru dânsul,ca să meargă din izbândă în izbândă, ceea ce şi făcură.

Această izbândă o luă drept semn bun, şi Greuceanu, mergând a doua oară la împăratul, grăi cu cuvintele lui mieroase cele următoare:

— Mărite doamne, să trăieşti întru mulţi ani pe luminatul scaun al acestei împărăţii. Mulţi voinici s-au legat către măria ta să scoată de la zmei soarele şi luna pe care le-a răpit de pe cer şi ştiu că cu moarte au murit, fiindcă n-au putut să-şi îndeplinească legămintele ce au făcut către măria ta. Şi eu, mărite doamne, cuget a mă duce întru căutarea acestor tâlhari de zmei, şi mi-ar fi voia să-mi cerc şi eu norocul, doar-doar va da Dumnezeu să ajungem a putea pedepsi pe acei blestemaţi de zmei, pentru nesocotita lor îndrăzneală. Dar fii-mi milostiv şi mână de ajutor.

— Dragul meu Greucene, răspunse împăratul, nu pot să schimb nici o iotă, nici o cirtă din hotărârea mea. Şi aceasta nu pentru altceva, ci numai şi numai pentru că voiesc să fiu drept. Poruncile mele voi să fie una pentru toată împărăţia mea; la mine părtinire nu este scris.

Văzând statornica hotărâre a împăratului şi dreptatea celor vorovite de dânsul, Greuceanu cuvântă cu glas voinicesc:

— Fie, mărite împărate, chiar de aş şti că voi pieri, tot nu mă voi lăsa până nu voi duce la capăt bun sarcina ce îmi iau de bunăvoia mea.

Se învoiră, şi peste câteva zile şi plecă, după ce puse la cale tot ce găsi că e bine să facă ca să scape cu faţă curată din această întreprindere. Greuceanu luă cu dânsul şi pe fratele său şi merse, merse cale lungă, depărtată, până ce ajunse la Faurul pământului, cu care era frate de cruce. Acest Faur, fiind cel mai meşter de pe pământ, era şi năzdrăvan. Aici se opriră şi poposiră. Trei zile şi trei nopţi au stat închişi într-o cămară Greuceanu şi Faurul pământului şi se sfătuiră. Şi, după ce se odihniră câteva zile şi mai plănuiră ceea ce era de făcut, Greuceanu şi frate-său o luară la drum. Îndată după plecarea Greuceanului, Faurul pământului se apucă şi făcu chipul lui Greuceanu numai şi numai din fier, apoi porunci să arză cuşniţa ziua şi noaptea şi să ţină chipul acesta fără curmare în foc. Iară Greuceanu şi frate-său merseră cale lungă şi mai lungă, până ce li se făcu calea cruci; aici se opriră, se aşezară pe iarbă şi făcură o gustărică din merindele ce mai aveau şi apoi se despărţiră, după ce se îmbrăţişară şi plânseră ca nişte copii.

Mai-nainte d-a se despărţi îşi împărţiră câte o basma şi se înţeleseră zicând: Atunci când basmalele vor fi rupte pe margini, să mai tragă nădejde unul dealtul că se vor mai întâlni; iară când basmalele vor fi rupte în mijloc, să se ştie că unul din ei este pierit. Mai înfipseră şi un cuţit în pământ şi ziseră: Acela din noi, care s-ar întoarce mai întâi şi va găsi cuţitul ruginit, să nu mai aştepte pe celălalt, fiindcă aceasta însemnează că a murit.

Apoi Greuceanu apucă la dreapta şi frate-său - la stânga. Fratele Greuceanului, umblând mai multă vreme în sec, se întoarse la locul de despărţire şi, găsind cuţitul curat, se puse a-l aştepta acolo cu bucurie că văzuse soarele şi luna la locul lor pe cer. Iară Greuceanu se duse, se duse pe o potecă care-l scoase tocmai la casele zmeilor, aşezate unde-şi înţărcase dracul copiii. Dacă ajunse aici, Greuceanu se dete de trei ori peste cap şi se făcu un porumbel. Vezi că el ascultase năzdrăvăniile ce-l învăţase Faurul pământului. Făcându-se porumbel,Greuceanu zbură şi se puse pe un pom care era tocmai în faţa caselor. Atunci ieşind fata de zmeu cea mare şi uitându-se, se întoarse repede şi chemă pe mumă-sa şi pe soră-sa cea mică ca să vină să vază minunea. Fata cea mai mică zise:

— Măiculiţă şi surioară, pasărea asta gingaşă nu mi se pare o gurlie pentru casa noastră. Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui Greuceanu cel de aur. Până acum ne-a fost şi nouă! D-aici înainte numai Dumnezeu să-şi facă milă de noi şi d-ai noştri.

Păsămite aveau zmeii cunoştinţă de vitejia lui Greuceanu. Apoi intrară câteştrele zmeoaicele în casă şi se puseră la sfat. Greuceanu numaidecât se dete iarăşi de trei ori peste cap şi se făcu o muscă şi intră în cămara zmeilor. Acolo se ascunse într-o crăpătură de grindă de la tavanul casei şi ascultă la sfatul lor. După ce luă în cap tot ce auzi, ieşi afară şi se duse pe drumul ce ducea la Codrul-Verde şi acolo se ascunse sub un pod.

Cum se vede treaba, din cele ce auzise ştia acum că zmeii se duseseră la vânat în Codrul-Verde şi aveau să se întoarcă unul de cu seară, altul la miezul nopţii şi tartorul cel mare despre ziuă. Aşteptând Greuceanu acolo, iată, măre, că zmeul cel mai mic se întorcea, şi ajungând calul la marginea podului, unde sforăi o dată şi sări înapoi de şapte paşi. Dară zmeul, mâniindu-se, zise:

— Ah, mânca-o-ar lupii carnea calului! Pe lumea asta nu mi-e frică de nimeni, numai de Greuceanul de aur; dar şi pe acela c-o lovitură îl voi culca la pământ. Greuceanu, auzind, ieşi pe pod şi strigă:

— Vino, zmeule viteaz, în săbii să ne tăiem sau în luptă să ne luptăm.

— Ba în luptă, că e mai dreaptă. Se apropiară unul de altul şi se luară la trântă. Aduse zmeul pe Greuceanu şi-l băgă în pământ până la genunchi. Aduse şi Greuceanu pe zmeu şi-l băgă în pământ până la gât şi-i tăie capul. Apoi, după ce aruncă leşul zmeului şi al calului sub pod, se puse să se odihnească. Când, în puterea nopţii, veni şi fratele cel mare al zmeului, şi calul lui sări de şaptesprezece paşi înapoi. El zise ca şi frate-său, iar Greuceanu îi răspunse şi lui ca şi celui dintâi. Ieşind de sub pod, se luă la trântă şi cu acest zmeu.Şi unde mi-aduse, nene, zmeul pe Greuceanu şi-l băgă în pământ până la brâu. Dară Greuceanu, sărind repede, unde mi-aduse şi el pe zmeu o dată,mi-l trânti şi-l băgă în pământ până în gât şi-i tăie capul cu paloşul. Aruncându-i şi mortăciunea acestuia şi-a calului său sub pod, se puse iarăşi de se odihni. Când despre zori, unde venea, măre, venea tatăl zmeilor, ca un tartor, cătrănit ce era, şi când ajunse la capul podului, sări calul lui de şaptezeci şi şapte de paşi înapoi. Se necăji zmeul de această întâmplare, cât un lucru mare, şi unde răcni:

— Ah, mâncare-ar lupii carnea calului; că pe lumea asta nu mi-e frică de nimenea, doară de Greuceanul de aur; şi încă şi pe acesta numai să-l iau la ochi cu săgeata şi îl voi culca la pământ. Atunci, ieşind Greuceanu de sub pod, îi zise:

— Deh! zmeule viteaz, vino să ne batem; în săbii să ne tăiem, în suliţi să ne lovim ori în luptă să ne luptăm.

Sosi zmeul şi se luară la bătaie: în săbii se bătură ce se bătură şi se rupseră săbiile; în suliţi se loviră ce se loviră şi se rupseră suliţele; apoi se luară la luptă; se zguduiră unul pe altul de se cutremura pământul; şi strânse zmeul pe Greuceanu o dată; dară acesta, băgând de seamă ce are de gând zmeul,se umflă şi se încordă în vine, şi nu păţi nimic, apoi Greuceanu strânse o dată pe zmeu, tocmai când el nu se aştepta, de-i pârâi oasele. Aşa luptă nici că s-a mai văzut. Şi se luptară, şi se luptară, până ce ajunse vremea la nămiezi, şi osteniră. Atunci trecu pe deasupra lor un corb, carele se legăna prin văzduh şi căuta la lupta lor. Şi văzându-l, zmeul îi zise:

— Corbule, corbule, pasăre cernită, adu-mi tu mie un cioc de apă şi-ţi voi da de mâncare un voinic cu calul lui cu tot.

Zise şi Greuceanu:

— Corbule, corbule, mie să-mi aduci un cioc de apă dulce, căci ţi-oi da de mâncare trei leşuri de zmeu şi trei de cal. Auzind corbul aceste cuvinte, aduse lui Greuceanu un cioc de apă dulce şi îi astâmpără setea; căci însetoşaseră, nevoie mare. Atunci Greuceanu mai prinse la suflet, şi împuternicindu-se, unde ridică, nene, o dată pe zmeu, şi trântindu-mi-l, îl băgă în pământ până în gât şi-i puse piciorul pe cap, ţinându-l aşa. Apoi zise:

— Spune-mi, zmeule spurcat, unde ai ascuns tu soarele şi luna, căci azi numai ai scăpare din mâna mea. Se codea zmeul, îngâna verzi şi uscate, dară Greuceanu îi mai zise:

— Spune-mi-vei ori nu, eu tot le voi găsi, şi încă şi capul retezaţi-l-voi. Atunci zmeul tot mai nădăjduindu-se a scăpa cu viaţă, dacă îi va spune, zise:

— În Codrul-Verde este o culă. Acolo înăuntru sunt închise. Cheia este degetul meu cel mic de la mâna dreaptă.

Cum auzi Greuceanu unele ca acestea, îi reteză capul, apoi îi taie degetul şi-l luă la sine. Dete corbului, după făgăduială, toate stârvurile, şi ducându-se Greuceanu la cula din Codrul-Verde, deschise uşa cu degetul zmeului şi găsi acolo soarele şi luna. Luă în mâna dreaptă soarele şi în cea stângă — luna, le aruncă pe cer şi se bucură cu bucurie mare. Oamenii, când văzură iarăşi soarele şi luna pe cer, se veseliră şi lăudară tăria lui Greuceanu de a fi izbândit împotriva împieliţaţilor vrăjmaşi ai omenirii. Iară el, mulţumit că a scos la bun capăt slujba, o luă la drum, întorcându-se înapoi. Găsind pe frate-său la semnul de întorlocare, se îmbrăţişară şi, cumpărând doi cai ce mergeau ca săgeata de iute, întinseră pasul la drum ca să se întoarcă la împăratul.

În cale, dete peste un păr plin de pere de aur. Fratele Greuceanului zise că ar fi bine să mai poposească puţin la umbra acestui păr, ca să mai răsufle şi caii, iară până una alta, să culeagă şi câteva pere spre a-şi mai momi foamea. Greuceanu, care auzise pe zmeoaice ce plănuiseră, se învoi a se odihni; dară nu lăsă pe frate-său să culeagă pere, ci zise că le va culege el. Atunci trase paloşul şi lovi părul la rădăcină. Când, ce să vezi dumneata? Unde începu a curge nişte sânge şi venin scârbos şi un glas se auzi din pom zicând:

— Mă mâncaşi friptă, Greucene, precum ai mâncat şi pe bărbatul meu. Şi nimic nu mai rămase din acel păr decât praf şi cenuşă; iar frate-său încremeni de mirare, neştiind ce sunt toate acestea. După ce plecară şi merseră ce merseră, deteră preste o grădină foarte frumoasă cu flori şi cu fluturei, şi cu apă limpede şi rece. Fratele Greuceanului zise:

— Să ne oprim aici niţel, frate, ca să ne mai odihnim şi căişorii. Iară noi să bem niţică apă rece şi să culegem flori.

— Aşa să facem, frate, răspunse Greuceanu, dacă această grădină va fi sădită de mâini omeneşti şi dacă acel izvor va fi lăsat de Dumnezeu.

Apoi, trăgând paloşul, lovi în tulpina unei flori care se părea mai frumoasă şi o culcă la pământ; după aceea împunse şi în fundul fântânii şi a marginilor ei, dară, în loc de apă, începu a clocoti un sânge mohorât, ca şi din tulpina florii, şi umplu văzduhul de un miros greţos. Praf şi ţărână rămase şi din fata cea mai mare de zmeu, căci ea se făcuse grădină şi izvor, ca să învenineze pe Greuceanu şi să-l omoare.

Şi scăpând şi de această pacoste, încălecară şi plecară la drum, repede ca vântul; când, ce să vezi dumneata? Unde se luase după dânşii scorpia de mumă a zmeoaicelor cu o falcă în cer şi cu alta în pământ, ca să înghiţă pe Greuceanu şi mai multe nu; şi avea de ce să fie cătrănită şi amărâtă: căci numai avea nici soţ, nici fete, nici gineri. Greuceanu, simţind că s-a luat după dânşii zmeoaica cea bătrână, zise frăţâne-său:

— Ia te uită, frate, înapoi şi spune-mi ce vezi.

— Ce să văz, frate, îi răspunse el, iată un nor vine după noi ca un vârtej.

Atunci dete bice cailor care mergeau repede ca vântul şi lin ca gîndul; dară Greuceanu mai zise o dată fratelui său să se uite în urmă. Acesta îi spuse că se apropia norul ca o flăcăraie. Apoi, mai făcând un vânt cailor, ajunseră la Faurul pământului. Aci, cum descălecară, se închise în făurişte. Pe urma lor iacă şi zmeoaica. De-i ajungea îi prăpădea! Nici oscior numai rămânea din ei. Acum însă n-avea ce le mai face. O întoarse însă la şiretlic: rugă pe Greuceanu să facă o gaură în perete, ca măcar să-l vază în faţă. Greuceanu se prefăcu că se înduplecă şi făcu o gaură în perete. Dară Faurul pământului se aţinea cu chipul lui Greuceanu cel de fier, ce arsese în foc de sărea scântei din el. Când zmeoaica puse gura la spărtură ca să soarbă pe Greuceanu, Faurul pământului îi băgă în gură chipul de fier roşu ca focul şi i-l vârî pe gât. Ea, înghiorţ! înghiţi şi pe loc şi crăpă. Nu trecu mult, şi stârvul zmeoaicei se prefăcu într-un munte de fier, şi astfel scăpară şi de dânsa. Faurul pământului deschise uşa făuriştei, ieşi afară şi se veseliră trei zile şi trei nopţi de aşa mare izbândă. El mai cu seamă era nebun de bucurie pentru muntele de fier. Atunci porunci călfilor să facă o căruţă cu trei cai cu totul şi cu totul de fier. După ce fură gata, suflă asupra lor şi le dete duh de viaţă. Luându-şi ziua bună de la frate-său de cruce Faurul pământului, Greuceanu se urcă în trăsură cu frate-său cel bun, şi porni la Roşu împărat, ca să-şi primească răsplata. Merse, merse, până ce li se înfurci calea. Aci se opriră şi poposiră. Apoi, Greuceanu desprinse de la căruţă un cal şi-l dete fratelui său, ca să ducă împăratului Roşu vestea cea bună a sosirii lui Greuceanu cu izbânda săvârşită; iară el rămase mai în urmă. Înaintând el alene, răsturnat în căruţă, trecu pe lângă un diavol şchiop care le ţinea calea drumeţilor ca să le facă neajunsuri. Acestuia îi fu frică să dea piept cu Greuceanu, dară, ca să nu scape nici el neatins de răutatea lui cea drăcească, îi scoase cuiul din capul osiei de d-îndărăt şi-l aruncă departe în urmă. Apoi tot el zise Greuceanului:

— Măi, vericule, ţi-ai pierdut cuiul, du-te de ţi-l caută. Greuceanu, sărind din căruţă, îşi uită acolo paloşul, din greşeală. Iară când el îşi căuta cuiul, diavolul îi fură paloşul, apoi, aşezându-se în marginea drumului, se dete de trei ori peste cap şi se schimbă într-o stană de piatră. Puse Greuceanu cuiul la capătul osiei, îl înţepeni bine, se urcă în căruţă şi pe ici ţi-e drumul! Nu băgă de seamă că paloşul îi lipseşte.

Ascultaţi acum şi vă minunaţi, boieri dumneavoastră, de păţania bietului Greuceanu.

Un mangosit de sfetnic d-al împăratului Roşu se făgăduise diavolului, dacă îl va face să ia el pe fata împăratului. Ba încă şi rodul căsătoriei sale îl închinase acestui necurat. Împieliţatul ştia că Greuceanu, fără paloş, era şi el om ca toţi oamenii. Puterea lui în paloş era; fără paloş era necunoscut. Îi fură paloşul şi-l dete becisnicului de sfetnic.

Acesta se înfăţişă la împăratul şi îi ceru fata, zicând că el este cel cu izbânda cea mare. Împăratul îl crezu, văzându-i şi paloşul, şi începuseră a pune la cale cele spre cununie. Pe când se pregătea la curte pentru nuntirea fiicei împăratului cu voinicul cel mincinos, ce zicea că a scos soarele şi luna de la zmei, vine şi fratele Greuceanului cu vestea că Greuceanu are să sosească în curând. Sfetnicul cel palavatic, cum auzi de una ca aceasta, merse la împăratul şi zise că acela este un amăgitor şi trebuie pus la închisoare. Împăratul îl ascultă. Iar sfetnicul umbla d-a-ncătelea, zorind să se facă mai curând nunta, cu gând că, dacă se va cununa odată cu fata împăratului, apoi poate să vină o sută de Greuceni, că n-are ce-i mai face, lucrul fiind sfârşit.

Împăratului însă nu-i prea plăcu zorul ce da sfetnicul pentru nuntă, şi mai tărăgăni lucrurile.

Nu trecu mult, şi iată că soseşte şi Greuceanu, şi înfăţişându-se la împăratul, acesta nu ştia între care să aleagă. Credea că acesta să fie Greuceanu, dară nu-şi putea da seama de cum paloşul lui Greuceanu se află în mâna sfetnicului. Atunci băgă de seamă şi Greuceanu că-i lipseşte paloşul şi tocmai acum îi veni în minte pentru ce nu văzuse el stana de piatră, decât după ce-şi găsise cuiul de la osie şi se întorcea la căruţă cu dânsul. Pricepu el că nu e lucru curat.

— Împărate prea luminate — zise el — toată lumea zice că eşti om drept. Te rog să-mi faci şi mie dreptate, mult ai aşteptat, mai aşteptă, rogu-te, încă puţin şi vei vedea cu ochii adevărul.

Primi împăratul a mai aştepta până ce să se întoarcă Greuceanu. Acesta se puse iarăşi în căruţa lui cu cai şi tot de fier şi într-un suflet merse, până ce ajunse la stana de piatră, acolo unde necuratul îi scosese cuiul de la căruţă.

— Fiinţă netrebnică şi păgubitoare omenirii, zise el, dă-mi paloşul ce mi-ai furat, căci de nu, praful se alege de tine. Piatra nici că se clinti din loc măcar. Atunci şi Greuceanu se dete de trei ori peste cap, se făcu un buzdugan cu totul şi cu totul de oţel şi unde începu, nene, a lovi în stană de se cutremura pământul. De câte ori da, de atâtea ori cădea câte o zburătură de piatră. Şi lovi ce lovi, până ce îi sfărâmă vârful. Apoi deodată începu stana de piatră a tremura şi a cere iertăciune. Iară buzduganul, de ce da, d-aia îşi înteţea loviturile şi dete, şi dete, până ce o făcu pulbere. Când nu mai fu în picioare nimic din stana de piatră, cătă prin pulberea ce mai rămăsese şi-şi găsi Greuceanu paloşul ce-i furase Satana. Il luă şi, fără nici o clipă de odihnă, veni şi se înfăţişă iarăşi la împăratul.

— Sunt gata, mărite împărate, zise el, s-arăt oricui ce poate osul lui Greuceanu. Să vină acel sfetnic neruşinat, care a voit să te amăgească, spre a ne înţelege la cuvinte.

Împăratul îl chemă. Acesta, dacă veni şi văzu pe Greuceanu cu sprânceana încruntată, începu să tremure şi-şi ceru iertăciune, spunând cum căzuse în mâinile lui paloşul lui Greuceanu. După rugăciunea lui Greuceanu, dobândi iertare şi de la împăratul, dar acesta îi porunci să piară din împărăţia lui.

Apoi, scoase pe fratele Greuceanului de la închisoare şi se făcu o nuntă d-alea împărăteşti şi se încinse nişte veselii care ţinură trei săptămâini...

Şi eu încălecai po şa, şi vă povestii dumneavoastră aşa.

Notă:
1 Gadină — fiară sălbatică, jivină.
2 A poftori — a repeta.
3 A mâglisi — a ademeni, a îndupleca.
4 Cirtă — nimic.
5 Ogurliu — cu noroc.
6 Palavatic — ticălos, mişel

O făclie de Paşte - autor: Ion Luca Caragiale

Leiba Zibal, hangiul de la Podeni, stă pe gânduri la o masă subt umbrarul de dinaintea dughenii, aşteptând dilijenţa, care trebuia să fi sosit de mult; e o întârziere de aproape un ceas.

Este lungă şi nu prea veselă istoria vieţii lui Zibal; dar aşa cum e prins de friguri, tot e o petrecere pentru el să ia pe rând una câte una fazele ei mai însemnate...

Precupeţ, vânzător de mărunţişuri, samsar, câteodată şi mai rău poate, telal de straie vechi, apoi croitor şi ştergător de pete într-o ulicioară tristă din Ieşi - toate le încercase după accidentul care-l făcuse să-şi piarză locul de băiat într-o mare dughiană de vinaţuri. Doi hamali coborâseră în beci un boloboc sub privigherea băiatului Zibal. O neînţelegere se ivi între dânşii la împărţeala câştigului. Unul din ei luă un crâmpei de lemn ce-l găsi la-ndemână şi lovi în frunte pe tovarăşul său, care căzu ameţit şi plin de sânge la pământ.Băiatul, văzând sălbătăcia, dete un ţipăt de alarmă, dar mizerabilul se repezi să iasă din ogradă şi, trecând pe lângă baiat, ridică mâna asupră-i... Zibal pică leşinat de spaimă. După o zăcere de câteva luni când se întoarse la stăpân, locul lui era ocupat.

Atunci începu lupta grea pentru viaţă, care se îngreună şi mai tare prin căsătoria cu Sura...Răbdarea însă osteneşte soarta rea. Fratele Surei, hangiu la Podeni, muri, şi hanul rămase lui Zibal, care urmă negoţul pe seama lui.Aci se află el acuma de cinci ani. Are strânsă o avere bunicică în bani şi vinaţuri bune, îngrijite, o marfă care totdeauna face parale. De sărăcie a scăpat Leiba, dar sunt toţi bolnavi, şi el şi femeia şi copilul - friguri de baltă.... Şi oamenii sunt răi şi pricinaşi în Podeni!... Ocări... batjocuri... suduituri... acuzări de otrăvire prin vitriol...

Dar ameninţările!Ameninţarea este mai grea pentru un suflet ce se clatină uşor decât chiar lovitura. Ceea ce munceşte acum pe Leiba mai mult decât tremurătura frigurilor este o ameninţare."A! goi ticălos!" gândeşte el oftând.Ticălosul este badea Gheorghe - pe unde o fi! - un om cu care Zibal a avut o daraveră foarte neplăcută.

Gheorghe venise într-o dimineaţă de toamnă la han, obosit de drum; ieşea din spital - zicea -şi căuta de lucru. Hangiul l-a luat în slujbă. Dar Gheorghe s-a arătat a fi om prea brutal şi prea ursuz... suduia mereu şi mormăia singur prin ogradă. Era o slugă rea, leneş şi obraznic... şi fura.Într-o zi a ameninţat pe balabusta îngreunată, care-l ocărâse cu drept cuvânt, s-o lovească în pântece... altadată a asmuţit un câine asupra lui Ştrul cel mic. Leiba i-a făcut numaidecât socoteala şi l-a trimis. Dar Gheorghe nu voia să se ducă; el pretindea cu violenţă că s-a fost tocmit pe un an. Atunci hangiul a spus că merge în deal la primărie să ceară vătăşei ca să-l alunge.Gheorghe a vârât repede mâna în sân strigând: "Iudă!" şi a voit să se năpustească asupra stapânului. Din nenorocire, sosea atunci o haraba încărcată cu muşterii. Gheorghe a început să rânjească zicând:"Ce te-ai spăriet, coane Leiba?... Iacă mă duc".Şi apropiindu-se crunt, peste tarabă, de Leiba, care se dete cât putu înapoi, îi şopti:"Să mă aştepţi în noaptea Paştelui, să ciocnim ouă roşii, jupâne... Să ştii că ţi-am făcut şi eu socoteala!" Atunci intrară muşterii în dughiană. "Să ne vedem sănătoşi la înviere, coane Leiba!" adăogă Gheorghe depărtându-se.

Leiba a mers la primărie, apoi la subprefectură, să denunţe pe ameninţător, cerând să fie păzit. Subprefectul, un tânăr foarte vesel, a primit întâi peşcheşul "modest" adus de Leiba, pe urmă a început să râză de jidanul fricos şi să-l batjocorească. Leiba a stăruit călduros să-l facă a înţelege gravitatea lucrului, cum era hanul izolat departe de sat şi chiar de şosea. Dar subprefectul, cu un aer mai serios, l-a povăţuit să fie cuminte; nici să nu mai pomenească de aşa ceva, ca să nu deştepte în adevăr, într-un sat unde oamenii sunt răi şi săraci, pofte de călcare.

Mai târziu, peste câteva zile, îl căutară pe badea Gheorghe un pomojnic şi doi călăraşi: era bănuit pentru o pricină. Ce bine era să-l fi mai răbdat Leiba măcar până la sosirea acestor oameni!... Dar Gheorghe era acum cine ştie unde...Deşi asta se petrecuse de mult, totuşi, în mintea omului prins de friguri, se repeta bine impresia figurii lui Gheorghe, a mişcării lui vrând să scoată ceva din sân şi a cuvintelor lui ameninţătoare. Cum se deştepta aşa de limpede acea amintire? Era Sâmbăta Paştelui.

Sus pe deal, în satul depărtat ca la doi chilometri printre bălţi, se auzeau clopotele bisericii...Şi se aude aşa de ciudat când ai friguri: aci foarte tare, aci aproape deloc... Noaptea care venea era noaptea Paştelui; scadenţa făgăduielii lui Gheorghe..."Dar poate că l-au prins până acuma!"...Oricum, Zibal mai stă la Podeni doar până la câştiu viitor. Cu capitalul lui se poate deschide un negoţ frumos în Ieşi... În târg, Leiba să fie sănătos, o să şază aproape de comisie...O să cinstească pe comisar, pe ipistat, pe sergent... Cine plăteşte bine este bine păzit.

Într-un târg aşa mare, noaptea e zgomot şi lumină, nu întuneric şi tăcere ca în valeasingurатică a Podenilor. E un han în Ieşi, - acolo în colţ, ce loc bun pentru o dughiană - un hanunde toată noaptea cântă fetele la Café Chantan. Ce viaţă zgomotoasă şi veselă! Acolo găseşti la orice ceas, zi şi noapte, pe domnul comisar cu fetele şi cu alţi poreţi.

Ce mai trebuie multă bătaie de cap aici, unde, mai ales de când cu drumul-de-fier, care ocoleşte foarte pe departe mlaştinele, gheşeftul scade mereu?..."Leibă, strigă Sura din-năuntru, soseşte dilijenţa, s-aud zurgălăii.

"Valea Podenilor este o văgăună închisă din patru părţi de dealuri păduroase. În partea despre miazăzi mai cufundat, se adună, din şipotele ce izvorăsc de sub dealuri, nişte băltaie adânci,deasupra cărora se ridică ca nişte perii stufişuri de rogoz. Între partea băltoasă şi partea mai ridicată despre miază-noapte, în mijlocul văii, stă hanul lui Leiba: e o clădire veche de piatră, sănătoasă ca o mică cetăţuie; deşi terenul e mlăştinos, hanul are zidurile şi beciurile bine uscate.

La glasul Surei, Leiba se ridică greoi de pe scaun, întinzându-şi membrele obosite; el cată lung în zare către răsărit; nici pomeneală de dilijenţa."Nu vine; ţi s-o fi părut..." răspunde el balabustei, şi se lasă iarăşi jos.Foarte trudit, omul îşi încolăceşte braţele pe masă şi-şi aşează pe dânsele capul, care-i arde tare. La căldura soarelui de primavară, care începuse să încingă faţa mlaştinelor, o moliciune plăcută coprinse nervii omului, şi gândul începu să depene pe fusul conştiinţei bolnave mai rar, tot mai rar şi înmuind treptat formele şi colorile închipuirilor...Gheorghe... Noaptea

Paştelui... Tâlhari... Ieşii... O crâşmă în miezul târgului... O dughiană veselă, care merge bine... Sănătatea.Şi aţipi......Sura lipseşte cu copilul de mult d-acasă.

Leiba iese în uşa dughienii să se uite în calea ei. Pe uliţa mare e o circulaţie vie, o neîntreruptă fâşiitură de roate pe răzoare, acompaniată deciocăniturile ritmate ale trapătului de potcoave pe luciul asfatului.

Deodată însă circulaţia se opreşte, şi dinspre Copou se văd venind o grămadă de oameni, gesticulând şi strigând foarte mişcaţi. Mulţimea pare că escortează pe cineva: militari, o streajă şi fel de fel de public. La toate uşile dughienelor se înghesuiesc privitorii curioşi."Aha! gândeşte Leiba, a pus mâna pe un tâlhar!" Cortejul se apropie. Sura se dezlipeşte din mulţime şi urcă lângă Leiba pe treptele crâşmii. "Ce e, Sură? întrebă el.- E un nebun scăpat de la Golia.- Să închidem dughiana, să nu dee peste hoi.- E legat acuma; dar adineaori scăpase. S-a bătut cu toţi soldaţii..» Pe un jidan, pe care un goi răutăcios din mulţime l-a îmbrâncit peste nebun, nebunul l-a muşcat de obraz."Leiba de pe trepte vede bine; cu o treapta mai jos priveşte Sura cu copilul în braţe. Este în adevar un nebun furios pe care-l ţin câte doi oameni de fiecare parte; pumnii sunt strâns legaţi unul peste altul cu o curea tare. E un om cu o cherestea uriaşă: un cap ca de taur, părul negru, des, barba şi mustăţile aspre şi împâslite. Prin cămaşa-i, sfâşiată de luptă, se vede pieptul lat, acoperit ca şi capul de un stuf de păr. E cu picioarele goale; gura i-e plină de sângeşi stupeşte mereu firele pe care le-a smuls cu dinţii din barba jidanului.Toata lumea s-a oprit... De ce? Jandarmii dezleagă mâinile nebunului.Mulţimea se dă într-o parte făcând un loc larg împrejurul lui. Nebunul dă un ocol cu ochii şi-şi opreşte privirile care ard spre uşa lui Zibal; scrâşneşte din dinţi, se repede ţintă pe cele trei trepte, şi într-o clipă, apucând în palma dreaptă capul copilului, în cea stânga pe al Surei, le izbeşte pe unul de altul cu atâta putere că le confundă ca pe nişte ouă moi...Un zgomot s-auzi, o trosnitură care cu nimic nu se poate compara, la întâlnirea celor două titve smăcinate una pe alta. Leiba, cu inima înnodată, ca un om ce cade dintr-o nemăsurată înălţime, dete să ţipe: "O lume întreagă mă lasă cu dinadinsul pradă unui nebun!" Dar glasul mut nu se supuse voinţii."Scoală, jidane!" strigă cineva trosnind tare cu o nuia pe masă."- Proastă glumă! zice Sura din pragul crâşmei; să sparii omul din somn, ţărănoi mijic!"Leiba sări drept în picioare.

"Te-ai spăriet, jidane? întrebă râzând glumeţul. Dormi la nămiez, ai?... Scoală că-ţi vin muşterii... soseşte harabaoa poştei".Şi, după prostul său obicei, care irita rău pe jidan, voi să apuce pe Zibal în braţe să-l gâdile."Lasă-mă în pace! strigă hangiul smucindu-se şi îmbrâncindu-l cu toată puterea. Nu vezi că sunt bolnav? Lasă-mă-n pace! "Dilijenţa soseşte în sfârşit cu aproape trei ceasuri de întârziere. Sunt doi călători, care se aşează împreună cu conductorul, poftit de ei, la aceeaşi masă. Din convorbirea călătorilor se lămurea bine împrejurarea. La tactul de mai sus al poştii, se întâmplase peste noapte o călcare cu omor în hanul unui jidov. Hangiul omorât ţinea şi schimbul cailor. Tâlharii îi furaseră, şi până să se găsească alţii în sat, călătorii curioşi putuseră cerceta în voie teatrul crimei.Cinci victime. Dar amănuntele! Dacă nu s-ar fi găsit prădată, s-ar fi crezut că a fost o cruntă răzbunare, sau fapta nebuniei religioase. În anecdotele despre sectarii iluminaţi, se povestesc câteodată executări de aşa absurdă sălbaticie. Leiba tremura scuturat de un puternic acces de friguri şi asculta aiurit.Apoi urmă ceva, care trebuia neapărat să umple de respect pe conductor. Tinerii pasageri erau doi studenţi, unul în filosofie, altul în medicină; mergeau să petreacă în orăşelul lor natal. Între ei se încinse o înaltă dezbatere academică despre crimă şi cauzele ei, şi dacă trebuie să fim drepţi, medicinistul era mai bine preparat decât filosoful. Atavismul... Alcoolismul cu urmările-i patologice... Viţiul de concepţie... Deformarea...Paludismul... Apoi nevroza! - Atâtea şi atâtea cuceriri ale ştiinţei moderne... Dar cazul de reversie! Darwin... Haeckel... Lombroso...La cazul de reversie conductorul face nişte ochi mari, în cari străluceşte o profundă admiraţie pentru cuceririle ştiinţei moderne."Este evident, adaogă medicinistul. De aceea, criminalul propriu-zis, luat ca tip, are braţele peste măsură lungi şi picioarele prea scurte, fruntea îngustă şi turtită, occiputul tare dezvoltat; chipul lui de o caracteristică asprime şi bestialitate, bătătoare la ochii deprinşi; e un rudiment de om: e, cum am zice, fiara, care de-abia de curând a reuşit să stea numai pe labele dinapoi şi să-şi ridice capul în sus, spre cer, către lumină!". La vârsta de douăzeci de ani, după atâta emoţie, după o bună ospătare cu un vin aşa de binenăscut şi aşa de bine crescut ca vinul lui Zibal, o frază de o nuanță lirică, fie chiar din partea unui medicinist, șade bine. Entuziastul tânăr, între Darwin și Lombroso, găsise vreme să miroasă și puțin Schopenhauer -"spre cer, cătră lumină!

Zibal era departe de a fi priceput "luminoasa" teorie. Pentru întâia oară poate, în aerul umed al Podenilor, se rostogoleau așa de înalte vorbe, așa de nobile subtilități de gândire.Ceea ce pricepuse însă Leiba mai bine decât oricine, mai bine decât chiar conferențiarul, era ilustrația izbitoare a teoriei; cazul de reversie el îl cunoștea în carne și oase; era portretul luiGheorghe. Acest portret, din care până mai adineori păstra numai trăsăturile fundamentale, I se redeștepta acum în spirit cu o perfectă palpabilitate până în cele mai neînsemnate amănunte. Dilijența era departe. Leiba o urmărise cu privirile până ce, cotind la stânga, ea se pierduse pe după deal. Soarele scăpătase și el după coasta de la apus, și seara începea să-mpăinjinească dulce formele din valea Podenilor. Hangiul, posomorât, se puse să rumege în minte tot ce auzise... În tăcerea nopții, pierduți în întuneric, un bărbat, două femei și doi copii fragezi, smulși fără veste din brațele binefăcătorului somn de mâna fiarei cu chipul omenesc și jertfiți unul câte unul... Țipetele nebune ale copilului retezate de junghiul care-i despică pântecele... Gâtul spart de secure, prin deschizătura căruia iese, după fiece gâlgâitură de sânge, o horcăială surdă... Și cea din urmă jertfă, care, năucita într-un colț, asistă la toate astea așteptându-și rândul... Procesul mai grozav decât execuția, jidanul fără apărare în mâna goilor... țestele prea slabe pentru mânile năprasnice ale nebunului de adineaori.

Buzele lui Leiba, fripte de friguri, urmau machinal gândul tremurând repede. O scuturătură puternică îl apuca dintre spete; el intră cu pasul împleticit în gangul hanului. Fără îndoială - gândește Sura - Leiba nu e bine deloc, e tare bolnav; Leiba are "idei la cap"...căci ce înțeles poate avea tot ce face el de câteva zile și mai ales ce a făcut astăzi?Crâșma a închis-o înainte de aprinsul lumânărilor, tocmai când se isprăvea șabăsul. De trei ori au bătut mușterii în ușa dugheniì, strigând cu glasuri cunoscute să le deschiză. La fiece bătaie,el a tresărit și a oprit-o încet și cu ochii sperioși: "Nu te mișca... nu voi să intre goi aici".El a trecut apoi sub gang și s-a pus s-ascută pe treapta de piatră a pragului securea de tăiat lemne. Tremură de nu se poate ține pe picioare, și nu vrea să se odihnească. Ce e mai îngrijitor decât toate, el, Leiba, la întrebările ei stăruitoare, a răspuns aspru și a trimis-o să se culce poruncindu-i să stingă numaidecât lumina. Deocamdată, ea s-a împotrivit; dar așa de scurt i-a repetat omul porunca, încât dânsa, cu toată obida, a trebuit să se supună, resemnându-se să amâne pentru mai târziu lămurirea acestor împrejurări. Sura a stins lampa, s-a culcat și acuma doarme alături de Ștrul. Femeia avea dreptate... Leiba e în adevăr bolnav.E noapte deplină. Zibal șade de mult pe pragul ce dă în gang și ascultă...Ce?

Zgomote nehotărâte vin din depărtare... Parcă sunt tropote de cai, bubuituri de mai înfundate,convorbiri misterioase și agitate. O încordare înaltă a atenției ascute simțirea auzului în singurătatea nopții; când ochiul e dezarmat și neputincios, auzul pare că luptă să și vază. Dar nu e o părere... Pe drumul care abate din șosea încoace se aud venind pași de cai. Zibal se scoală și vrea să se apropie de poarta mare a gangului. Poarta este bine închisă cu o bârnă grea d-a curmezișul, ale cărei căpătâie stau în câte-o bortă în ziduri. La întâiul pas, nisipul strivit sub papucul lui face o scârțâitură prea indiscretă. Zibal scoate picioarele din papuci și râmâne în colțuni. Așa, fără vreun zgomot apretiabil de o ureche neprevenita, el merge la poarta gangului tocmai când călăreții trec prin dreptul ei în pasul cailor. Dânșii vorbesc încet de tot,însă nu atâta încât Leiba să n-apuce foarte bine aceste câteva vorbe:- "S-a culcat devreme...- Dar dacă o fi plecat?- I-o veni rândul aldată... Da' eu aș fi vrut"... Nu se mai poate înțelege nimica; oamenii aceia s-au prea depărtat. De cine era vorba?... Cine să se fi culcat sau să fi plecat?... Cui o să-i vie rândul aldată?...Cine e acela care ar fi vrut altceva?... Și ce altceva vrea acela?... Și ce căutau pe drumul de lături - un drum pe care nu intră cineva decât anume ca să se abată la han?...O osteneală zdrobitoare se lăsă pe cerbicea lui Zibal..."Să fie Gheorghe?" Leiba simți că i se sting puterile și se așeză la loc pe prag. Între frânturile de gânduri ce se rostogoleau în capul său, el nu putu prinde un gând întreg, o hotărâre... Aiurit, intră în dughiană, trase un chibrit, și aprinse o lampă mică cu petrol. E o idee de lumină; fitilul e așa de jos lăsat încât flacăra stă ascunsă în interiorul capsulei de alamă; numai prin grația mașinii apar de jur-împrejur niște bendițe verticale foarte subțiri de-olumină aproape cu totul moartă... Dar este destul pentru ca să vază bine în ungherele cunoscute ale dughenii... A! e cu mult mai mică deosebirea între soare și cea mai de nimic scânteie, decât între aceasta și întunericul orb!

Ceasornicul ţăcănea în perete. Zgomotul acesta monoton supără pe Zibal. Omul nostru puse mâna pe limba ce se legana şi-i stinse mişcarea. Gura lui era uscată. Îi era sete. Spăla un păhăruţ în cada cu trei picioare de lângă tărabă şi voisă-şi toarne rachiu bun dintr-un şip; dar gâtul şipului începu să clănţănească tare pe buzele paharului... Aceste sunete erau şi mai supărătoare. A doua încercare, cu toată voinţa lui de a-şi birui slăbiciunea nu avu mai mult succes.Atunci, renunţă la pahar, lăsându-l să cază domol în apă, şi înghiţi de câteva ori din şip. Puse după aceasta la loc şipul, care atingând scândura produse o ciocnitură de speriat. Un moment,se opri înecat de această impresie. Apoi luă lampa şi o puse pe firida ferestrii, care da în gang; pe poartă, pe paveaoa şi pe zidul din potrivă al gangului se zugrăviră nişte bande late de-o lumină cu prea puţin mai deasă decât o închipuire.Zibal se aşeză iar pe prag întinzându-şi urechea la pândă...Clopote în deal... Toacă pentru înviere... Care va să zică a trecut de miezul nopţii; ne apropiem de ziuă... A! dacă ar trece şi restul acestei lungi nopţi ca jumătatea întâia!...O trosnitură de nisip strivit sub talpă! Dar el e în colţuni şi nici n-a mişcat măcar piciorul...A doua trosnitură... Mai multe... E desigur cineva afară, aci, foarte aproape. Leiba se scoală apăsându-şi pieptul cu mâna şi căutând să întoarcă înapoi un nod rebel ce i se ridică în gât....Sunt mai mulţi oameni afară... şi Gheorghe!...Da, el e; da, a bătut în deal ceasul Învierii.Vorbesc încet:“- Dacă-ţi spun eu că doarme. Am văzut când a stins lumina.- Mai bine; prindem cuibul întreg.- Poarta o deschiz eu; îi ştiu meşteşugul? Să-i croim ferestruica... Bârna trece pe aici..."Şi se simţiră pipăiturile cu care omul de afară măsura distanţa pe lemn...Un sfredel mare se aude rozând ţesăturile uscate ale blănii bătrâne de stejar... Zibal are nevoie să se rezeme: el se sprijineşte în palma stângă pe poartă şi cu dreapta îşi acopere ochii. Atunci, printr-un capriţiu neexplicabil al intimelor jocuri, se produse în urechea omului din-năuntru foarte tare şi lămurit:"Leiba! soseşte dilijenţa!" Era neîndoios glasul Surei... O caldă rază de speranţă... un moment de fericire... este iar un vis!... Dar Leiba îşi trage repede mâna stângă: vârful instrumentului, pătrunzând de partea asta, l-a înţepat în palmă. A mai gândi la scăpare?... Absurd! În creierul care ardea, imaginea sfredelului lua nişte dimensii ne-mai-închipuite. Unealta, învârtindu-se mereu, creştea la infinit, şi borta devenea tot mai mare şi mai mare, aşa de mare în sfârşit, încât în cadrul ei rotund, monstrul putea s-apară în picioare fără să se aplece. Ceea ce se petrecea în acel creier ieşea din sfera gândirii umane: viaţa se ridicase la o treaptă de exaltare din care toate se vedeau, se auzeau, se pipăiau enorme, de proporţii haotice....Lucrarea din afară urmează cu metoda şi stăruinţă. Leiba a văzut acuma de patru ori la rând dintele răsucit de oţel pătrunzând în partea lui şi trăgându-se înapoi afară."Amu, adu herestreul..." zise Gheorghe.

O limbă îngustă de herastrău trece prin borta întâia şi începe să ronţăie în mişcări dese şi regulate... Planul era uşor de înţeles: patru borte în patru unghiuri ale unui pătrat; între ele herăstrăul trage liniile; în centrul pătratului s-a înfipt sfredelul mai dinainte; când bucata va fi cu totul dezlipită de trupul întreg al lemnului, se trage-afară; prin golul rămas, o mână puternică se introduce, apucă bârna, o dă într-o parte şi... goii sunt la Leiba în casă. Şi acelaşi sfredel, peste câteva minute, are să fie instrumentul casnei lui Zibal şi a tutulor ai lui... Doi gâzi or să ţină victima răstignită jos, şi Gheorghe, cu călcâiul pe pântecele ei, o să vâre încet, ca în blana de lemn moartă, sfredelul în osul viu al pieptului, adânc, mai adânc, până să atingă inima, pe care s-o oprească din zvâcniturile-i nebune şi s-o ţintuiască pe loc!

O sudoare de moarte scăldă tot trupul lui Zibal; omul se-nmuie din încheieturi şi încet se lăsăsă cază în genunchi, ca o vită ce-şi pleacă sub lovitura din urmă grumazul, pătrunsă ca de acuma ea însăşi trebuie să se părăsească pe ea însăşi." Da! s-o ţintuiască pe loc!... gândi el pierdut... da! s-o ţintuiască pe loc!"Şi rămase tâmp cu ochii holbaţi pe lumina de la fereastră... Câteva momente el stete astfel încremenit pe altă lume, dar deodată: "Da, repetă el surâzând cu o clipire fioroasă; da! s-o ţintuiască pe loc!"Se petrecu atunci în această fiinţă un fenomen ciudat, o complectă răsturnare; tremurătura luise opri, abaterea dispăru şi figura-i descompusă de-o atât de îndelungata criză, luă o bizară seninătate. El se ridică drept, cu siguranţa unui om sănătos şi puternic, care merge la o ţintă lesne de ajuns.O linie între cele două puncte superioare ale pătratului era pe sfârşite. Leiba se apropie curios să vază jocul uneltei. Surâsul său se caracteriza acum şi mai tare. Mişcă din cap, ca şi cum ar fi zis:"Mai am încă vreme".Herăstrăul roase cele din urmă fibre de lângă borta către care tinsese, şi începu lucrul între bortele inferioare."Mai sunt trei", gândi Leiba, şi cu precauţia celui mai încercat vânător intră binişor în dughiană. Căută sub tarabă, luă ceva, ieşi înapoi cu acelaşi tact; ascunzând obiectul ce-l ţineaîn mână, ca şi cum se temea de indiscreţia zidurilor, şi se duse în vârful deştelor la poartă. Dar ceva grozav: lucrarea de afară s-a oprit cu desăvârşire... nu se mai simte nimic."Ce-i asta?... Să fi plecat?... S-a dus?" fulgera prin mintea omului dinăuntru. Şi la această închipuire, el îşi muşcă buza de jos, cuprins de-o nepomenită dezolare..."Haha!" fusese o urâtă amăgire: lucrarea începe din nou, şi el se pune a o urmări cu bătăile de inimă a celui mai cald interes. Hotărât, omul nostru era muncit de-o neînţeleasă dorinţă de a vedea lucrul cât mai degrabă sfârşit."Mai iute! gândi Leiba cu nerăbdare... mai iute!"

Acum se auzeau iar clopotele în deal."Mai iute, bre, ne-apucă ziua!" zise un glas de afară îmboldit parcă de voinţa omului dinăuntru. Lucrătorul porni cu multă activitate. Încă puţine mişcări, şi toate punctele pătratului sunt unite.În sfârşit! Sfredelul trage încetinel în afară bucata în patru colţuri... O mână mare şi vânjoasă intră...Până să n-atingă încă bârna pe care o caută, se aud două răcnete, pe când Zibal înfăşură cu putere căpătâiul liber al laţului de butucul fix de la uşa gârliciului...Laţul, era ingenios combinat: o frânghie lungă legată cu un căpătâi de butuc: la o lungime potrivită, pe locul unde era să disparǎ pătratul scobit, un ochi pe care Leiba îl ţinea deschis cumâna stângă, în timp ce cu mâna dreaptă ţinea strâns celălalt căpătâi. La momentul cerut, Zibal dete drumul ochiului şi apucând repede cu amândouă mâinile căpătâiul liber cu o smucitură supremă trase înăuntru braţul întreg....Într-o clipă operaţia fusese gata... Două răcnete o însoţiră, unul de pierzare, altul de triumf: mâna era "ţintuită pe loc". Se auziră apoi paşi depărtându-se grabnic. Tovarăşii lui Gheorghe părăseau lui Zibal prada prinsă cu atâta isteţime. Jidanul se repezi în dughiană, luă lampa şi cu o învârtitură sigură ridică fitilul sus de tot: lumina captivă între gratii ieşi d-asupra veselă şi victorioasă, redând viaţă hotărâtă formelor nebuloase din preajmă-i. Zibal trecu cu lampa în gang. Tâlharul gemea greu; după încordarea braţului se vedea căre nunţase la o inutilă zbuciumare. Mâna era umflată şi degetele încovoiate... părea că vrea s-apuce. Jidanul apropiă de ea lampa... - Un fior: frigurile se întorceau iar. - Aplecă lumina prea aproape, încât, tremurând, atinse mâna tâlharului cu sticla fierbinte: o crispaţie violentă adegetelor se produse urmată de un vaiet surd...La vederea acestui fenomen, Zibal tresări... prin ochii lui scăpărase o inspiraţie excentrică. Începu să râză cu un hohot care zgudui bolta gangului şi intră repede în dughiană. Mijea de ziuă. Sura se deşteptă deodată... parcă auzise prin somn nişte răgete îngrozitoare. Leiba nu era în odaie. Toate cele din ajun îi reveniră în minte. Se petrecea ceva rău. Sări jos din pat şi făcu lumină. Patul lui Leiba era nedesfăcut. El nu se culcase deloc.Unde era?... Femeia îşi aruncă ochii pe fereastră; pe dealul din faţă se plimbă un stol de lumini mici şi vioaie; care se mişcau, săltau, aci ascunzându-se, aci ivindu-se iarăşi... Ieşi aude la înviere. Sura deschise oleacă fereastra; atunci auzi gemete înfundate la poartă. Înfiorată,coborî iute pe scăricică. Gangul era luminat. Ieşind pe prag, femeia fu izbită de o grozavă privelişte.

Pe un scaun de lemn, cu coatele pe genunchi şi cu barba rezemată în mâini, sta Zibal. Ca un savant care, în amestecul unor elemente, ar căuta să prinză un secret subtil al naturii ce demult îi scapă şi-l necăjeşte, Zibal ţine ochii aţintiţi asupra unui lucru spânzurat, negru şi inform, sub care, pe un alt scaun, la o potrivită înălţime, arde o făclie mare.Zibal priveşte fără să clipească procesul de descompunere a mâinii ce desigur nu l-ar fi cruţat pe dânsul. - El n-auzise urletele de afară ale nenorocitului: era acum prea interesant ce vedea ca să mai auză. Zibal urmărise cu nesaţiu toate contorsiunile, toate crispaţiile stranii ale degetelor, apoi amorţeala cuprinzându-le încet pe unul câte unul - erau parcă labele unui gândac, care se zgârcesc şi se întind, se agită în mişcări extravagante, tare, mai încet, încet de tot şi apoi înţepenesc sub jocul unui copil crud. Era sfârşit. Mâna cocea şi se umfla încetinel fără mişcare. Sura dete un ţipăt."Leiba!" Zibal îi făcu semn să nu-l deranjeze... Un miros gras de carne arsă se răspândea în gang; o fâşiitură se auzi şi mici plesnituri."Leiba! ce e?" repetă femeia. Se făcea ziuă bine... Sura se aruncă şi trase bârna. Poarta se deschise de perete târând trupul lui Gheorghe spânzurat de braţul drept.

Mulţimea sătenilor, toţi cu făcliuţele de Paşte aprinse, năvăli înăuntru. "Ce e? ce e?" Îndată înţeleseră ce fusese.Zibal, care stătuse până aci nemişcat, se ridică grav în picioare. El îşi făcu loc să treacă, dând cu linişte lumea la o parte .

"Cum a fost pricina, jidane?” întreabă unul.

“Leiba Zibal, zise hangiul cu tonul înalt şi cu un gest larg, merge la Ieşi să spună rabinului că Leiba Zibal nu-i jidan... Leiba Zibal este goi... pentru că Leiba Zibal a aprins o făclie luiChristos!"
Şi omul plecă încetinel spre răsărit la deal, ca un călător cuminte, care ştie că la un drum lung nu se porneşte cu pasul pripit.

Paradisul-Autor: Ioanid Romanescu

Poeții când există e-o minune
Poeții nu se nasc ei sunt născuți
Poeții nici nu dorm numai visează
Poeții niciodată nu-s prea mulți
Poeții n-au religii și nici zei
Poeții nu așteaptă pe la uși
Poeții libertatea nu o sapă
și-s cei mai îngeri dintre nesupuși
poeții n-au familii au iubite
poeții bunăoară sunt cu toții
cei care lasă lumea pentru alții
poeții curg mereu de-a lungul nopții
poeții au un fel de n-ar mai fi
poeții niciodată nimic nu înconjoară
e o rușine să învingi poeții
și sacrilegiu e să-i naști a doua oară
poeții nici nu știu ce-nseamnă
a fi nemuritor sau muritor
- cât o cămașă viața lor durează -
poeții au un paradis al lor
(din vol. Paradisul, 1975)

Amiaza pasnica de Anna de Noailles

Ce proaspata mireasma de catina, de coaja
Si de polen si seva in jur s-a risipit ;
Copacul, plin de soare, isi picura-a lui vraja ;
Un har divin in parcul imens s-a-nstapanit.
Frunzisurile limpezi par crete, moi dantele ;
Si iarba si samanta si mugurul verzui,
Cu sclipete-argintate, par verzi, mici pasarele ;
Nu-i primavara numai, desi nici vara nu-i !
Ce straluciri, ce poze de incantare pline !
Flori de migdal si piersic, corolele clatind,
Vibreaza ca o roza roire de albine,
Cu inima parfumate si guri spre noi tanjind.
Nimic nu misca. Pacea-i deplina in natura!
Pe la fereste, storuri de trestii odihnesc;
Chiar gazele-n nisipuri, sub umbra de rasura,
Au ametit de parca, sfarsite, se topesc.
Nu simti nimic, nici varsta, nici doruri, nici regrete ;
Esti un copil, ce cata, nestanjenit si pur,
Cu bratele intinse, pe tarm sa se desfete
Pe pajistea tivita de cerul de azur.

Ce bun, ce lent e totul, ce liniste descinde …
Si totusi, obsedante, moi griji parca respir ;
Brusc, linistea aceasta tot sufletu-mi cuprinde.
O, Doamne, Doamne, iata : e-aproape un delir !

Albatrosul de Charles Baudelaire

Adesea marinarii, voind să se desfete,
Atrag pe punți în cursă gigantici albatrozi
Ce însoțesc corăbii, în legănate cete,
Pe-abisuri îmblânzite prin jertfe de matrozi.

Dar cum se văd pe scânduri, stăpânitorii slăvii
Devin ne-ndemânatici și înduioșător
Își poartă vastele-aripi târâș pe puntea năvii
Ca vîsle ostenite pe laturile lor.

Fochistu-i necăjește și, șchiopătând, dă zorul
Să imiteze mersul sfioșilor captivi -
Ridicol, slab și trândav s-arată zburătorul
Intimidat de râsul matrozilor naivi.

Poetul e asemeni monarhului furtunii
Ce vizitează norii râzându-și de arcași -
Proscris pe sol, în prada prigoanei și-a minciunii,
De aripile-i vaste se-mpiedică în pași.
Trad. Panait Cernea

Ultima poezie- Anna Ahmatova

E una - cu tunetu-n zarea vântoasă,
deschide fereastra şi intră în casă
Şi râde şi-ţi tremură-n gât
Şi bate din palme cu-alint.
Iar alta, la miezul nopţii născută
Îmi intră-n odaie de nimeni ştiută,
Din golul oglinzii priveşte
Cu-asprime ceva îmi vorbeşte.
Mai sunt şi de-acestea: în albă amiază
De parcă absentă aş fi de la masă
De foaia curată se-ating
Şi curg ca izvorul în crâng.
Şi încă: atunci când e taină în jur
Şi ea nici culoare nu e, nici contur -
Cristal de lumini sfârtecat
Pe care nu-l prinzi niciodat.
Iar asta!... Sângele-mi bea fără milă
Cum bea din iubire-o zăludă copilă
Şi fără să-mi spună-un cuvânt
Tăcere se face curând.
Şi nu ştiu pe lume durere mai mare.
Plecată-i. Şi urmele ei fac cărare

Spre-un capăt uitat de pământ.
Iar eu fără dânsa... ce sunt?
Trad. Valeria Grosu

Cititorii de ziare- autor: Marina Țvetaeva

Se târăşte o viperă subterană,
Se târăşte, duce oameni în spinare.
Şi fiecare - un ziar
Sau mai multe ziare are
(Adică, oricare, în temă,
Cu propria lui eczemă!).
Ticul rumegării demente,
Jurnalier devorator,
Mestecătorul de mastic,
Cititorul de gazete.

Cine-i - cititorul? Bătrân? Atlet?
Soldat? Nici trăsături, nici fețe,
Nici vârste. Deci, schelet - odată ce
Lipsesc chipurile: file
De ziare răzlețe!
Cu care - întregul Paris
De la frunte la buric îşi are
Înveşmântare.
Lasă, fato! Şi tu
Vei naşte un -
Cititor de ziare.

Se cla - "trăieşte cu sora -
Tină - "tatăl şi-a ucis!" -
Se clatină - se pompează
Cu deşertăciune - pentru că
Ne este interzis.

Ce-ar fi pentru aceşti domni -
Apusul sau răsăritul de soare?
Înghițitorii de goluri,
Cititorii de ziare!

Ziare - citeşte: clevetire,
Ziare - citeşte: al risipei trust,
Orice coloniță - nedumerire,
Orice pasaj - dezgust...

O, cu ce vă veți înfăţişa
La Judecata de Apoi: pete!
Devoratorii de ore,
Cititorii de gazete!

- Trecu! Dispăru! Se pierdu!
Veche spaimă maternă.

Mamă! Presa, teascul lui Gutenberg -
Ceva mai straşnic decât pulberea ternă!

Mai bine la cimitir, -
Decât în puroioase lazarete
Cu scărpinători de plăgi,
Cititori de gazete!

Cine feciorii ni-i înveninează
La vârsta anilor în floare?
Amestecătorii de sânge,
Scriitorii de ziare!

Iată, amicilor, - chiar mai puternic
Decât în rândurile aceste! -
Ce gândesc eu, când în mâini
Cu manuscrisul, cu vreo veste

Stau în fața
- Loc pustiu - nu! - e clar:
Stau în - nefața
Redactorului necu-
rățeniei de ziar.

Metamorfozele vampirului- Autor: Ch. Baudelaire

Femeia lângă mine se zvârcolea sălbatec
Asemeni unui şarpe zvârlit pe un jăratec
Şi frământându-şi sânii molatec şi barbar
Cu gura ei de fragă rosti dulceag şi rar:
"Am buze moi şi-n ele am tainica ştiință
De-a pierde-n orice clipă, pe-un pat, o conştiință.
Adorm orice durere pe sânii mei zglobii.
Bătrânii vin la mine cu zâmbet de copii.
Şi pentru-acela care mă vede-o dată goală
Sunt cer, sunt soare, lună şi linişte astrală!
În voluptați atâta de pricepută sunt
Când pe-un bărbat în brațe îl strâng şi îl frământ
Sau când îmi dărui sânii să-i muşte şi să-i sugă,
Timidă sau lascivă, puternică sau slugă,
Că-n patul care geme de-ncolăciri feline
Toți îngerii nevolnici s-ar pierde pentru mine!"
Când din ciolane vlaga şi măduva mi-a stors
Iar eu cu lenevie spre dânsa m-am întors
Să-i dau o sărutare de dragoste, zării
Doar un burduf cu pântec umflat de murdării!
O clipă-am închis ochii cuprins de-o spaimă mare,
Şi când i-am deschis iarăşi spre zările solare,
În locul unde monstrul, cu-o clipă mai-nainte,
Stătea-mbibat de sânge, puternic şi scârbos,
Văzui acum un maldăr de mucede-oseminte
Scoțând din ele-un sunet scrâşnit şi fioros,

Un scârţâit de tablă strident, ca de morişcă
Pe care vântul, iarna, în nopţi pustii o mişcă
Traducerea: Şerban Georgescu

Balada somnambulă – autor: Federico Garcia Lorca

Verde, cât de drag mi-eşti, verde,
Verde vânt. Şi ramuri verzi.
Barca peste marea verde,
calul, când în munţi se pierde.
Ea cu umbra-n cingătoare
în balcon stă şi visează,
părul verde, verde faţa,
ochii de argint, ca gheaţa.
Verde, cât de drag mi-eşti verde.
De sub luna mea ţigancă
o priveşte vânt şi creangă
şi ea nu le poate vede.

*
Verde, cât de drag mi-eşti, verde,
Stele mari de promoroacă
vin cu peştele de umbră
ce deschide drum luminii.
Vântu-l freacă în aspreala
ramurilor lor, smochinii
şi, montan viclean, zbârleşte
muntele agave acre.
Cine va veni? De unde?
Stană în balcon rămasă,
verde faţa, părul verde,
ea amare mări visează.
Frăţioare, vreau să schimb
calul meu pe casa ei,
frâul pe-o oglindă-l dărui
şi cuţitul pe manta.
Frate, de la poarta Cabrei
sângerând, de acolo vin.
Tinere, dacă-aş putea
acest târg l-aş încheia.
Dară eu nu mai sunt eu,
casa mea nu mai e-a mea.
Frăţioare, vreau să mor
omeneşte-n pat la mine.
De oţel, ar fi mai bine,
şi cearceafuri de olandă.
Nu vezi rana ce mă taie
de la gât la măruntaie?
Trei sute de trandafiri
pe pieptaru-ţi alb dau floare.
Şi la tine-n cingătoare
curge sângele cişmea.

Dară eu nu mai sunt eu,
casa mea nu mai e-a mea.
Lasă-mă să urc încalte
la balcoanele înalte.
Lasă-mă să urc, mă lasă
pân' la verzile balcoane
ale lunei, unde cade
apa-n goluri de cascade.

*

Şi cei doi fârtaţi urcară
pân' la-naltele balcoane.
Dâri de sânge şi de lacrimi
ei în urma lor lăsară.
Sus, peste acoperişe
felinarele clipeau.
Tamburine de cristale
mii de răni în zori tăiau.
Verde, cât de drag mi-eşti verde,
verde vânt şi ramuri verzi.
Şi cei doi fârtaţi suiră.
Vântul le lăsa în gură
gust de mentă şi de fiere,
gust ciudat de busuioc.
Spune-mi unde-i frăţioare,
trista-ţi fată, în ce loc?
Câte nopţi de aşteptare!
Câte dăţi te-o aştepta
părul negru, chipul proaspăt,
în balconul verde, oaspăt!

În oglinda de fântână
mi se legăna ţiganca.
Părul verde, verde faţa,
cu ochi de argint, ca gheaţa.
Spânzură peste fântână
de un ţurţure de lună.
Noaptea deveni intimă
ca o piaţă mică, mică.
Gărzile civile bete
poarta zguduiau cu sete.
Verde, cât de drag mi-eşti, verde.
Verde vânt şi ramuri verzi.
Barca peste marea verde.
Calu-n munte când se pierde.
(Trad. Teodor Balş)

Dumnezeu – autor: Magda Isanos

Oamenii bogaţi au făcut icoane,
catapitezme-aurite şi strane,

însă Dumnezeu n-a venit
în locul astfel îngrădit.
Bogații stăteau groşi, împovărați
şi se uitau la sfinții frumos îmbrăcați.
În vremea asta, Dumnezeu zbura-n copaci,
făcându-i să-nflorească. Fugea la săraci,
cerându-le mămăligă şi ceapă.
Era când câmpie verde, când apă.
Alteori se făcea mic
şi s-ascundea în floarea de finic,
ori s-apuca să creasca-n păpuşoaie,
s-ajute furnicile la muşuroaie,
să dea pământului mană şi ploaie.
Avea atâtea de făcut Dumnezeu,
şi oamenii îl plictiseau mereu,
cerând unul pentru altul rău.
Îi auzea strigând: “Pământul meu…”
Îi vedea punând semn de hotar,
ciopârțind, împărțind minunatul dar.
Atunci se supăra. Pornea furtuna.
Cu secetă şi ploaie-nghețată lovind într-una,
se făcea mare şi-nfricoşat,
ca muntele cu păduri îmbrăcat.
Până venea o pasăre la el.
Codobatura, sau un porumbel,
şi spunea : “Doamne, mi-a căzut puiul jos.
Zi să se facă iară frumos,
să răsară soarele şi să-l găsesc…”
“Facă-se voia ta, sol păsăresc…”
Şi Dumnezeu punea fulgeru-n teacă
şi s-apuca alte lucruri să facă.

Lui Taliarh- Autor: Benjamin Fundoianu

pentru Păpuşu (Armand Pascal)

Boii urâți şi teferi s-au limpezit în şes,
şi au țipat cocoşii târziu şi fără sens.
Ileana, care doarme cu porcii de tărîțe,
s-a pus să mulgă vacii lapte stelar din țâțe,
pământului să mulgă răcoare de cartof.
Toamna bacoviană geme-n ferestre: of! -
Prietene, dă-mi mâna şi taci; aşa; dă-mi mâna.
Priveşte curtea, porcii, şi, râcâind țărâna,
cocoşii albi. Priveşte: sufletul meu e trist.
O, Taliarh, acuma, ca şi-n trecut, exist,
şi beau din vinul ăsta, şi beau din cupa asta.
Vechilul tot nu ştie ce albă-i e nevasta,
Ileana tot nu ştie decât să mulgă vaci —
şi via să-şi înnoade azurul pe araci.
Vino; să stăm de vorbă cât ne mai ține vrerea;
ca mâne, peste inimi, va izbuti tăcerea,

şi n-om vedea prin geamuri, tineri şi zgomotoşi,
amurgul care-aleargă după cireadă, roş.
Ca mâne, toamna iară se va mări prin grâne,
şi vinul toamnei poate nu-l vom mai bea. Ca mâne,
poate s-or duce boii cu ochi de râu în ştiri,
să tragă cu urechea la noile-ncolţiri.
Şi-atuncea, la braţ, umbre, nu vom mai şti de toate;
poate-am să uit nevasta şi vinul acru; poate...
Ei, poate la ospeţe nu vei mai fi monarh. –
E toamnă. Bea cotnarul din cupă, Taliarh.
1919, Din volmul „Privelişti”

Gânduri pentru Soveja -Autor: Ilarie Voronca

Trâmbiţa primăverii a sunat peste orăşel.
Aerul limpede cum e apa de fântână.
Fereştile s-au deschis, băncile s-au înnoit.
În sulfet: amintirea ca urma unei brăţări pe mână.
Vreau să rătăcesc dincolo de mâhniri.
Aici, atât de trist, cântecul cheiului şi-al apei.
Să ne urcăm în docar. Cerul tot mai aproape-i,
Ţipătul oraşului s-a şters cu deznădejdi şi zidiri.
Vino, vom merge la Soveja în munţi.
Acolo trecutul meu, ca-ntr-un cufăr vechi o haină albă.
Zarea e cu brazi şi pe sânul munţilor oile-salbă.
Peste privelişte, sufletele au să ni se apropie ca peste
aceeaşi carte două frunţi.
Vom asculta cântecul buruienilor. O să întâlnim ciobani.
Sprinteni şi cu soare în trup, vom alerga prin pădure.
Aerul, ne va deschide pieptul, ca o secure,
şi viaţa o să treacă simplu ca un râu peste bolovani.
Aşa, ai să înţelegi ce trist e să fii poet.
Lasă-ţi cărţile şi odaia îngropate în noapte.
Vom iubi ţărănci cu trupurile coapte,
şi-o să ne tăvălim în ierburi şi-o să ne furişăm în brădet.
Apoi amurg şi prin ogrăzi lumini târzii,
şi oameni care spun: să ne pregătim pentru cină.
Pe cerdac cu funcţionarii fâbricii, o să jucăm concină
şi o bucurie are să ne cuprindă liniştită fără să ştii.
Singur gândul meu, cu tine împletit,
arc boltit pe vadul cerului în seară.
Şi tot sufletul ni se va pleca peste trup în afară,
ca peste un zăplaz vechi, un salcâm înflorit.
Departe uliţi triste, departe orăşeni mărunţi.
Uite: primăvara şi-a scuturat clopotele peste cetate.
Trenul mic ne aşteaptă cu strigăte tremurate,
Vino! Să mergem la Soveja în munţi.

Grigore din Nareg - (944 - 1003)

Memorialul legat de alcătuirea acestei cărți - fragmente
Am compus această Carte:
pus-am temeliile, -am clădit-o, -am rânduit-o,
mobilat-o-am, împodobit-o,
strâns-am, adunat-am,
o am ridicat şi arătat;
fățuit-am într-o minunată şi-omogenă-alcătuire
feluritele compuneri ale scrierii acesteia de roade plină.
Eu: Grigorie, ieromonahul,
cel din urmă dintre toți poeții,
Doctorul cel mai neînsemnat,
Dimpreună cu Hovhanes, sfântul nostru frate după nume,
mănăstirii prea-cinstite şi slăvite din Nareg călugăr.
Amândoi trăind să fim un singur trup ce-i gânditor,
doar un singur chip,
nu frați numai
ci cu-o singură suflare ambii respirând aceeaşi viață monahală
cinstea-aceeaşi şi convingerile-aceleaşi noi având,
cu aceiaşi ochi privind, perechile-amândouă, spre un singur şi acelaşi drum duhovnicesc.
*
Pe umeri țin povara zilei
şi când soseşte ceasul plății, făr' de a fi primit nimica ies!
De sunt departe, strajă n-am la gură când mă laud,
iar când răspuns se cade ca să dau, tac mâlc şi n-am cuvânt!
La răsărit, eu par bogat,
iar seara rătăcesc cu mâna goală!...
Adorm cuprins de remuşcări
şi mă trezesc speriat şi spăimântat!
(din Oda 71, II)
*
De văd vreun ostaş,
m-aştept la moarte.
De văd un sol,
la dojeniri.
De e aprod,
la condamnare.
de-i un predicator,
să-şi scuture de pe picioare pulberea.
De este credincios,
aştept reproşul.
De-i om sever,
remarci usturătoare!
De-s încercat cu proba apei,
mor.
De iau otravă până la județ,
eu pier.
De văd că bunurile se împart,
ştiind cât sunt de rău, eu îmi iau câmpii.
De-ndat' ce-o mână se ridică,
mă încovoi.

Zărind chiar şi o sperietoare,
tresar.
De-aud un trăznet cât de mic,
mă înfior.
(din Oda 23, III)
*
Sunt sclavul morţii şi-al corupţiei;
sunt chinuit în chip inexorabil;
vândut sunt făr'-a mai putea să fiu răscumpărat;
tăiat sunt, altoit nu voi mai fi!
Sunt stins şi nu e cu putinţă să mai fiu aprins;
sunt ruinat definitiv;
sunt doborât şi ridicat nu mai pot fi!
(din Oda 71, II)
Când eu, ce-acum ritoric sunt şi înrăuritor,
cu pasul mândru şi cu fruntea sus,
întins voi sta, hoit neclintit,
lipsit de grai,
cu mâinile legate,
cu mădulare-nţepenite,
cu buzele închise,
cu ochii tot la fel;
lemn nemişcat,
trunchi ars pe jumătate;
statuie fără simţuri,
icoană mută,
ne'nsufleţită fiinţă;
de milă veşnică privelişte,
nenorocită formă,
lugubru chip;
obraz de plâns,
efigie lamentabilă,
tăcută limbă;
uscată iarbă,
floare vestejită,
trecută frumuseţe
şi lampă stinsă;
piept gol,
pustie inimă,
necrâcnitoare simţuri,
izvor secat;
trup prea livid,
cu măruntaie-n putrejune,
cort dărâmat;
crengi frânte,
-ncheieturi fărmate,
copac tăiat, cu rădăcini fierăstruite;
abandonată casă,
câmp ce a fost cules,
o plantă dezrădăcinată;
prieten ce am devenit străin,
uitată magazie,

mucezicíune îngropată,
respingătoare şi abominabilă;
încurcă-lume alungat,
schelet dispreţuit,
zdrobit sub tălpi,
ca tot ce-i josnic!
(din Oda 73, II)

Stefan Augustin Doinas - Psalmul LXXIII

Sunt prada unei boli ce nu ma lasa
nici sa traiesc si nici sa mor. Cu-o sfanta
aprindere, potrivnic-amoroasa,
cu duhul Tau ma iau mereu la tranta.
Te voi invinge ? Bucuria unei
izbanzi m-ar arunca in disperare:
sunt ca un pin pe marginea lagunei
cu radacina-n luturi mult prea rare.
Ai sa ma birui? N-o sa ma condamne
triumful Tau netulburat, caci ora
judetului va bate-n mine, Doamne,
cu limba moarta vine tuturora ...
Osanda noastra, cea din haos data,
e sa pierim sau sa-nviem de-odata.

Carmen Sylva - Sonet

Precum lumina unui singur soare
Prin lumea 'ntreagă-şi răspândeşte focul,
Chemând la viaţă nouă pe tot locul
Puterea cea'n etern renăscătoare,
Se luptă 'n veci prin nori să se strecoare
Şi' n văi şi munţi şi 'n codrii vezi tu jocul
Lucorii ei ce-aduce iar norocul
Bogatei toamne-a-tot-dăruitoare:
Un suflet mare tot aşa învie
Cu sfântu-i foc ce 'n juru-i răspândeşte
Pe cei ce stau pierduţi în letargie,
Nu vrea să facă robi şi nu orbeşte,
Că el e creator nici el nu ştie,
Dar singur Domn el totul stăpâneşte.
Din volumul "Cântece şi sonete"

Edith Södergran-Dragoste

Sufletul meu era o rochie albastru-deschis de culoarea cerului;
am lasat-o pe-o stînca, pe tarm,
si-am venit la tine goala ca o femeie.
Si ca o femeie m-am asezat la masa ta,
am baut vin cu tine si-am sorbit din parfumul de roze.
M-ai gasit frumoasa, mi-ai spus ca m-asemuiam
unei fiinte vazute în vis,

am uitat totul, am uitat copilaria, caminul,
nu-ti stiam decît mîngîierile ce ma tineau prizoniera.
Si tu ai luat surîzînd o oglinda si m-ai rugat:
priveste-te-n ea!
Am vazut ca umerii mei erau facuti din pulbere
si cadeau în pulbere,
am vazut ca frumusetea mi-era bolnava si nu voia
decît sa dispara,
O, strînge-ma tare în brate, atît de tare încît sa
nu-mi mai trebuie nimic altceva.

Ion Pillat - Aci sosi pe vremuri

La casa amintirii cu-obloane si pridvor,
Paienjeni zabrelira si poarta, si zavor.
Iar hornul nu mai trage alene din ciubuc
De când luptara-n codru si poteri, si haiduc.
În drumul lor spre zare îmbatrânira plopii.
Aci sosi pe vremuri bunica-mi Calyopi.
Nerabdator bunicul pândise de la scara
Berlina leganata prin lanuri de secara.
Pie-atunci nu erau trenuri ca azi, si din berlina
Sari, subtire, -o fata în larga crinolina.
Privind cu ea sub luna câmpia ca un lac,
Bunicul meu desigur i-a recitat Le lac.
Iar când deasupra casei ca umbre berze cad,
Îi spuse Sburatorul de-un tânar Eliad.
Ea-l asculta tacuta, cu ochi de peruzea...
Si totul ce romantic, ca-n basme, se urzea.
Si cum sedeau... departe, un clopot a sunat,
De nunta sau de moarte, în turnul vechi din sat.
Dar ei, în clipa asta simteau ca-o sa ramâna...
De mult e mort bunicul, bunica e batrâna...
Ce straniu lucru: vremea! Deodata pe perete
Te vezi aievea numai în stersele portrete.
Te recunosti în ele, dar nu si-n fata ta,
Caci trupul tau te uita, dar tu nu-l poti uita...
Ca ieri sosi bunica... si vii acuma tu:
Pe urmele berlinei trasura ta statu.
Acelasi drum te-aduse prin lanul de secara.
Ca dânsa tragi, în dreptul pridvorului, la scara.
Subtire, calci nisipul pe care ea sari.
Cu berzele într-ânsul amurgul se opri...
Si m-ai gasit, zâmbindu-mi, ca prea naiv eram
Când ti-am soptit poeme de bunul Francis Jammes.
Iar când în noapte câmpul fu lac întins sub luna
Si-am spus Balada lunei de Horia Furtuna,
M-ai ascultat pe gânduri, cu ochi de ametist,
Si ti-am parut romantic si poate simbolist.
Si cum sedeam... departe, un clopot a sunat
. Acelasi clopot poate . în turnul vechi din sat...
De nunta sau de moarte, în turnul vechi din sat.

François Villon (1431 - 1463) - Balada doamnelor din vremea de odinioară

Spuneţi-mi, unde, în ce plai-s
frumoase Floare din râmlane,
Archipiada spun, şi Thais,
ce-au fost mlădiţe cosânzene?
Echo ce auie-n poiene,
de chemi la iaz au pe tăpşan,
ce-avea frumuseţi nepământene?...
Dar unde-i neaua de mai an?
Dar prea-nţeleapta Eloisa
De dragul cui, în cazne-avane,
scopit fu Avelar, şi i s-a
dat lui monahiceşti canoane?
Dar Doamna poruncind cu toane
vârât în sac, pe Buridan
să-l zvârle Senei în Bulboane?
Dar unde-i neaua de mai an?
Dar Blanca-Doamna, crin în floare,
ce îngâna cu viers de zână?
Dar Bertha cu piciorul mare,
Alisa, Eremburga?Până
şi a Ioanei d'Arc ţărână
mucenicită la Ruan
Unde-s, Fecioară-Atotstăpână?---
Dar unde-i neaua de mai an?
Închinare
măria Ta, să nu-ntrebi unde
au pus (de-aun leat, de ieri) e-n van.
Cîci viersul meu îţi va răspunde:
Dar unde-i neaua de mai an?
(trad. Romulus Vulpescu)

Balada trupeşei Margot de Francois Villon

Frumoasa de-o slujesc şi curte-i fac
Se cade a-mi zice şui ori minte goală?
Cu ce-are ea, oricui i-ar fi pe plac,
De dragul ei încing şi scut şi pală.
Când muşterii sosesc, înşfac o oală
Şi le-aduc vin, cu mâna liniştită,
Le-aştern şi poame, brânză, apă, pită,
Zic Bene stat de-s darnici la plătit,
Poftiţi, de-ţi fi-n călduri şi cu ispită,
În ăst bordel unde ne-am pripăşit.
Dar seara, câteodată, iese tămbălău,
Margot de-apare-n pat fără para.
Nu pot s-o văd că mi se face rău;
Îi smulg surtucul, brâul, rochia,
Zălog să fie pentru partea mea.
Cu pumnii-n şold, mă suduie că-s drac,
Zbiară, se jură pe Iisus că-i fac

O nedreptate. C-un ciob ascuțit
Îi scriu pe nas o buche şi-o înşfac,
În ăst bordel unde ne-am pripăşit.
Ne împăcăm apoi şi-un pârț îmi lasă
Mai rău decât gândacul de gunoi.
Râzând, un pumn pe creştet îmi apasă,
Zice Gogo, mă bate pe țurloi,
Şi-apoi dormim buştean, beți amândoi.
În zori, îi chiorăie în pântec parcă,
Mă-ncalecă şi poama şi-o încearcă.
Eu gem sub ea, ca scândura turtit
De preacurvie; vlaga vrea să-mi stoarcă,
În ăst bordel unde ne-am pripăşit.
Vânt, ploaie, geruri, pita nu lipseşte,
Iar de-s curvar, curvia molipseşte,
La orice sac un petec se găseşte.
La mâță rea, rău şoarec s-a prăsit;
Ocara ne urmează şi-n gunoi,
Ne-am râs de cinste, râde ea de noi,
În ăst bordel unde ne-am pripăşit.

Melancolie - autor: Mihai Eminescu

Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă,
Prin care trece albă regina nopții moartă. -
O, dormi, o, dormi în pace printre făclii o mie
Și în mormânt albastru și-n pânze argintie,
În mausoleu-ți mândru, al cerurilor arc,
Tu adorat și dulce al nopților monarc!
Bogată în întinderi stă lumea-n promoroacă,
Ce sate și câmpie c-un luciu văl îmbracă;
Văzduhul scânteiază și ca unse cu var
Lucesc zidiri, ruine pe câmpul solitar.
Și țintirimul singur cu strâmbe cruci veghează,
O cucuvaie sură pe una se așează,
Clopotnița trosnește, în stâlpi izbește toaca,
Și străveziul demon prin aer când să treacă,
Atinge-ncet arama cu zimții-aripei sale
De-auzi din ea un vaier, un aiurit de jale.
Biserica-n ruină
Stă cuvioasă, tristă, pustie și bătrână,
Și prin fereste sparte, prin uși țiuie vântul -
Se pare că vrăjește și că-i auzi cuvântul -
Năuntrul ei pe stâlpii-i, păreți, iconostas,
Abia conture triste și umbre au rămas;
Drept preot toarce-un greier un gând fin și obscur,
Drept dascăl toacă cariul sub învechitul mur.
....
Credința zugrăvește icoanele-n biserici -
Și-n sufletu-mi pusese poveștile-i feerici,
Dar de-ale vieții valuri, de al furtunii pas

Abia conture triste și umbre-au mai rămas.
În van mai caut lumea-mi în obositul creier,
Căci răgușit, tomnatec, vrăjește trist un greier;
Pe inima-mi pustie zadarnic mâna-mi țiu,
Ea bate ca și cariul încet într-un sicriu.
Și când gândesc la viața-mi, îmi pare că ea cură
Încet repovestită de o străină gură,
Ca și când n-ar fi viața-mi, ca și când n-aș fi fost.
Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost
De-mi țin la el urechea - și râd de câte-ascult
Ca de dureri străine?... Parc-am murit de mult.
Din vol. Mihai Eminescu , Poezii, Editura Junimea, Iaşi 1990

În Nirvana de I. L. Caragiale

Sînt peste douăzeci de ani de-atunci. Locuiam într-o casă unde trăsese în gazdă un actor, vara director de teatru în provincie. Stagiunea migrării actorilor se sfîrșise: era toamnă, și aceste păsări călătoare se-ntorceau pe la cuiburile lor.

Văzîndu-mă că citeam într-una, actorul îmi zise cu un fel de mîndrie:

— Îți place să te ocupi cu literatura... Am și eu un băiat în trupă care citește mult; este foarte învățat, știe nemțește și are mare talent: face poezii; ne-a făcut cîteva cuplete minunate. Eu crez că ți-ar face plăcere să-l cunoști.

Și-mi povesti cum găsise într-un otel din Giurgiu pe acel băiat — care slujea în curte și la grajd — culcat în fîn și citind în gura mare pe Schiller.

În ieslele grajdului, la o parte, era un geamantan — biblioteca băiatului — plin cu cărți nemțești. Băiatul era foarte blînd, de treabă, nu avea nici un vițiu. Era străin de departe, zicea el, dar nu voia să spună de unde. Se vedea bine a fi copil de oameni, ajuns aci din cine știe ce împrejurare.

Actorul îi propuse să-l ia sufler, cu șapte galbeni pe lună, și băiatul primi cu bucurie. Își luase biblioteca și acuma se afla în București. Seara trebuia să vie la directorul lui — astfel puteam să-l văz. Eram foarte curios să-l cunosc. Nu știu pentru ce, îmi închipuiam pe tînărul aventurar ca pe o ființă extraordinară, un erou, un viitor om mare.

În închipuirea mea, văzlndu-l în revoltă față cu practica vieții comune, găseam că disprețul lui pentru disciplina socială e o dovadă cum că omul acesta trebuie să fie scos dintr-un tipar de lux, nu din acela din care se trag exemplarele stereotipe cu miile de duzine.

Deși în genere teoria de la care plecam eu ca să gîndesc astfel — că adică, un om mare trebuie in toate să fie ca neoamenii — era pripită, poate chiar de loc întemeiată, în speță însă s-a adeverit cu prisos.

Tînărul sosi. Era o frumusețe! O figură clasică încadrată de niște plete mari negre; o frunte înaltă și senină; niște ochi mari - la aceste ferestre ale sufletului se vedea că cineva este înăuntru; un zîmbet blînd și adînc melancolic. Avea aerul unui sfînt tînăr coborît dintr-o veche icoană, un copil predestinat durerii, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare.

-Mă recomand, Mihail Eminescu.

Așa l-am cunoscut eu. Cîtă filozofie n-am depănat împreună toată noaptea aceea cu nepregetul vîrstei de șaptesprezece ani! Ce entuziasm! Ce veselie!

Hotărît, închipuirea nu mă înșelase... Era un copil minunat.

Într-o noapte mă pusese în curentul literaturii germane, de care era încîntat.

—Dacă-ți place așa de mult poezia, trebuie să și scrii, i-am zis... Am aflat eu că dumneata ai și scris.

—Da, am scris.

—Atunci — și mie-mi place poezia, deși nu pot scrie — fii bun și arată-mi și mie o poezie de dumneata.

Eminescu s-a executat numaidecît. Era o bucată dedicată unei actrițe de care el era foarte înamorat... D-abia mai țiu minte. Știu atîta, că era vorba de strălucirea și bogățiile unui rege asirian nenorocit de o pasiune contrariată... cam așa ceva. Poezia aceasta îmi pare că s-a publicat prin 68 sau 69 în Familia din Pesta.

A doua zi seara ne-am întîlnit iarăși. Dar peste zi o nemulțumire intimă intervenise. Actrița fusese foarte puțin mișcată de mîhnirea regelui asirian. Eminescu era de astă dată tăcut și posomorît, vorbea foarte puțin și contradicția îl irita. În zadar l-am rugat să-mi mai arate vreo poezie sau să mi-o citească tot pe aceea care o cunoșteam. A plecat să se culce devreme, și dimineața, la amiazi cînd m-am dus la el, l-am găsit tot dormind.

L-am sculat. Se dusese acuma supărarea, ba era chiar mai vesel ca alaltăieri. Am petrecut toată ziua rîzînd, mi-a vorbit despre India antică, despre daci, despre Ștefan cel Mare, și mi-a cîntat doina.

Îi trecuse ciuda regelui asirian și acum se bucura în liniște de avuțiile și strălucirea lui.

Așa l-am cunoscut atuncea, așa a rămas pînă în cele din urmă momente bune: vesel și trist; comunicativ și ursuz; blînd și aspru; mulțumindu-se cu nimica și nemulțumit totdeauna de toate; aci de o abstinență de pustnic, aci apoi lacom de plăcerile vieții; fugind de oameni și căutîndu-i; nepăsător ca un bătrîn stoic și iritabil ca o fată nervoasă. Ciudată amestecătură! — fericită pentru artist, nenorocită pentru om!

Primăvara următoare a plecat cu o trupă ambulantă de teatru prin Moldova. Am așteptat toamna pe Eminescu în zadar — trupa s-a întors fără dînsul. Părintele lui, de fel din Botoșani, l-a regăsit pe excentricul fugar și, mai cu binele, mai cu de-a sila, l-a luat acasă, și d-acolo l-a trimis la Viena.

Am văzut mai tirziu: „Ideal pierdut în noaptea unei lumi ce nu mai este..." Eminescu își ținea făgăduiala: copilul creștea om mare.

Mai în urmă, l-am întîlnit tot aici pe Eminescu, cu un frate al lui, ofițer. Plecau amîndoi în străinătate — el la Viena, celălalt la Berlin.

Militarul era frate mai mare; tot așa de frumos, de blînd și de ciudat — o izbitoare asemănare în toate. Acela a mers la Berlin; în cîteva luni a speriat Academia militară cu talentele-i și a dat un examen care l-a făcut pe mareșalul Moltke[1]să se intereseze foarte de aproape de soarta lui, hotărît să-l ia pe lîngă dînsul. Ca să-și încoroneze succesul, militarul s-a dus acasă și, fără să lase măcar o vorbă, s-a împușcat.

Peste mai multă vreme, cînd am vorbit cu Eminescu de trista împrejurare a militarului, el mi-a răspuns rîzînd:

— Mai bine! ăla era mai cuminte ca noi!

Peste cîțiva ani a venit în București tata lui Eminescu. Era un bătrîn foarte drăguț, glumeț și original. Făcuse o bună afacere și venise să-i cumpere fiului haine și ceasornic și să-i deie „din viață" o sută de galbeni, partea lui de moștenire din averea părintească.

L-am întrebat atunci pe Eminescu dacă mama lui trăiește. Mama murise, dar, după aerul posomorît cu care mi-a răspuns, am înțeles că de moartea ei se legau niște amintiri mai crude decît ca de o moarte normală, nu numai dureroase, dar și neplăcute.

Am aflat apoi că o soră a lui, care-l iubea foarte, trăia retrasă într-o mănăstire: biata fată era paralizată din copilărie. Și au fost oameni, nu de rînd, oameni de seamă, cărora le-a plăcut să facă sau să lase a se crede că nenorocirea lui Eminescu a fost cauzată de un vițiu.

Era, în adevăr, un om dezordonat, dar nicidecum vițios. În lumea asta mulțimea celor de rînd crede că plăcerile materiale ale vieții sunt privilejul lor exclusiv și că oamenii rari nu au voie să aibă și defecte.

Avea un temperament de o excesivă neegalitate, și cînd o pasiune îl apuca era o tortură nepomenită. Am fost de multe ori confidentul lui. Cu desăvîrșire lipsit de manierele comune, succesul îi scăpa foarte adesea... Atunci era o zbuciumare teribilă, o încordare a simțirii, un acces de gelozie, cari lăsau să se întrevază destul de clar felul cum acest om superior trebuia să sfîrșească.

Cînd ostenea bine de acel cutremur, se închidea în odaia lui, dormea dus și peste două-trei zile se arăta iar liniștit, ca „Luceafărul lui — nemuritor și rece". Acum începea cu verva lui strălucită să-mi predice budismul și să-mi cînte Nirvana, ținta supremă a lui Buda-Qakiamuni.

O așa încordare, un așa acces a avut în ultimele momente bune: acela a fost semnalul sfîrșitului. După cutremur, el nu s-a mai închis în odaie să se culce și să mai facă ce făcea mai-nainte Luceafărul. A pornit înainte, tot înainte, pînă ce a căzut sub loviturile vrăjmașului pe care-l purta în sînu-i încă din sînul maicii sale. Copil al unei rase nobile și bătrîne, în el se petrecea lupta decisivă între flacăra celei mai înalte vieți și germenul distrugerii finale a rasei — geniul cu nebunia.

Lupta a fost groaznică. Încercarea, drumul către Nirvana, a fost tot așa de dureroasă cît și de strălucită.

În capul cel mai bolnav, cea mai luminoasă inteligență; cel mai mîhnit suflet, în trupul cel mai trudit! Și dacă am plîns cînd l-au așezat prietenii și vrăjmașii, admiratorii și invidioșii sub „teiul sfînt", n-am plîns de moartea lui; am plîns de truda vieții, de cîte suferise această iritabilă natură de la împrejurări, de la oameni, de la ea însăși.

Acest Eminescu a suferit de multe, a suferit și de foame. Da, dar nu s-a încovoiat niciodată: era un om dintr-o bucată, și nu dintr-una care se găsește pe toate cărările.

Generații întregi or să suie cu pompă dealul care duce la Șerban-vodă, după ce vor fi umplut cu nimicul lor o vreme, și o bucată din care să scoți un alt Eminescu nu se va mai găsi poate. Să doarmă în pace necăjitul suflet! Ferventul budist este acuma fericit: el s-a întors în Nirvana — așa de frumos cîntată, atît de mult dorită — pentru dînsul prea tîrziu, prea devreme pentru noi.

Duetul - Fragment din "O seară la Operă": autor Mircea Cărtărescu

MAIMUȚOIUL:
-amar dă inima mea
ce poci să mai spui dă ea
că nu-i chip să ție-n sine
nice vorbă, nici suspine.

becisnic sufletul meu
dă câte ori n-am vrut eu
dă din pieptul meu să-l rump
şi să-l dau la cui mi-e scump

ochişori şi tu guriță
duceți-mă la uşiță
la uşiță de ietac
fiindcă altfel seama-mi fac.

FEMEIA:
pa, pa, pa, vu, ke, ga, di,
ke, ga, di, vu, ke, zo, ni
voi să fiu amurezată
voi să fiu şi dezmierdată
de-un hultan de beizade
cu ochi lungi de peruze
de o mutafarc
ghenecolatru sadea
pa, vu, ga, ke, zo, ni, pa.

MAIMUȚOIUL:
dă-mi-te îndată, gingaşe vergină,
cu pas uşor
de gândiri duioase mintea mi-e plină
peptul de amor.
cu pas uşor

FEMEIA:
dac-aş fi o hurioară
cu cosița de eben
te-aş purta ca pe-o comoară,
caigi, până-n eden

o gheaură-n luntrea lină
care zboară prin bosfor…
caigi, fos-mu, te-nclină
peste sânu-mi rotunzior

MAIMUȚOIUL:
când se face frunza verde
eu cânt doina prin livede
la ciocoi le săr în spete

iuiuiu, murguțul meu
du-mă unde-i gândul meu
mai din vale la ciceu

să-mi văd dulcea puiculiță
cu paiete pe rochiță
cu o fragă pe guriță

FEMEIA:
amice drag, dacă pe lume a fost vreodată măreție
dacă parfum bogat de roze, cu o bucolică beție
înconjura păstori şăgalnici şi nimfele le ispitea…

MAIMUȚOIUL:
…şi stelele dacă vreodată de diamante luceau pe boltă
şi-n suflete era extază, şi-n suflete era recoltă
arată-ți trupul de nenufăr, să te încânt cu lira mea

FEMEIA:
iubitule, mi-e groază-n astă seară
şi chiar la tine-n brațe-mi este frig
visez că fug şi că nu pot să strig
în sala vastă cu figuri de ceară

stai lângă mine, taci în astă seară
visez că eşti de ceară şi te strâng
şi tu te moi şi eu nu pot să plâng
în diorama cu figuri de ceară

MAIMUȚOIUL:
lungește-te, cu cardinali, pe soare
la timpul ofilirii, presupus,
aprinse văi în bucle să-ți presare
lumina arsă, stângă, de apus

fii focul de pe lupă, stea exactă
lunule bălăcite în ochean
triunghi adeverit, buză compactă
gest recuzat, oprit nazarenean

FEMEIA:
frate, când mă cuprinzi
cu brațul tău, cu blândul, simt un zvon
din care veac suind în trupul meu
de parcă
nu om, ci zeu în brațe strâng
şi-o rumeneală-mi urcă în obraji
şi patima ce-o scutură zefirul
în sânul nimfei, galeş aşteptând
s-apară-n crâng copita despicată
o simt şi eu
aşa ți-e sângele de cald, iubite

MAIMUȚOIUL:
să mai mânii vecia cu glasul meu firav,
să-ți torn iar hoitu-n rime şi-n picuri de lăute?
heruvul ce-adăstase în tine e bolnav
pe care îl zărisem în carnea ta, şi pute.

o vrabie, cu mii de căpuşe sub aripă.
ci numai eu, punându-ți o mână căpătâi
te-ncondeiai subțire, te aurii în pripă
şi-o candelă-ți pusesem, să-ți ardă la călcâi.

Caragiale, Mateiu - Craii de Curtea-Veche (fragment) - Poem în proză

Astăzi, după atâția ani, îmi pare că-l mai aud. Vorbea măsurat şi rar, împrumutând spuselor cât de neînsemnate farmecul glasului său grav şi cald pe care ştia să-l mlădieze şi să-l învăluie, să-l urce sau să-l coboare cu o fericită măiestrie. L-am însoțit ascultându-l cu o plăcere crescândă în umbra acelei seri aproape mistice căreia el îi resfrângea în ochi albastrul adânc şi în întreagă făptura sa liniştea nesfârşită, nu m-am săturat să-l ascult toată noaptea. Dar, pentru câte avea de povestit, o singură noapte nu era de ajuns aşa că, despărțindu-ne, spre dimineață, am luat întâlnire pentru seara următoare când s-a petrecut la fel, şi apoi iarăşi şi rar, fără întrerupere, în şir, aproape trei luni...
...din rarele plăcute ale vieții mele. Cu cât scădea ziua, ne întâlneam mai devreme, ne despărțeam mai târziu. Să nu mai fi fost zi deloc ca să fi rămas mereu împreună, rău nu mi-ar fi părut; cu dânsul nu mi s-ar fi urât o veşnicie. Nimic mai monoton totuşi ca felul de a ne petrece timpul. Masa o prelungeam până spre miezul nopții la vorbă pe care o urmam la aer liber, cutreierând, calmi peripateticieni, ulițe pustii prin mahalale necunoscute unde ne rătăceam adesea, uitam că ne aflăm în Bucureşti. Uneori, la loc deschis, omul se oprea ca să privească îndelung cerul, din ce în ce mai frumos către

toamnă şi căruia-i cunoştea toate stelele. Când era vreme rea, mergeam la el acasă. Locuia pe liniştita stradă a Modei, la catul al doilea al unei clădiri ce aparţinea regelui Carol, la o franţuzoaică bătrână care-i închiriase două încăperi, bogat mobilate, în gustul greoi de acum cincizeci de ani, un salon în faţă şi o odaie de dormit în fund, despărţite printr-un geamlâc înalt. La belşugul de abanos şi de mahon, de mătăsării, de catifele şi de oglinzi – acestea de toată frumuseţea, fără ramă şi cât peretele – iubirea de flori a chiriaşului, împinsă la patimă, adăoga o nebunească risipă de trandafiri şi de tiparoase ce, împreună cu lumânările pe cari le găseam aprinse, în cele două candelabre de argint cu câte cinci ramuri, oricând am fi venit, puneau locuinţei pecetea unui lux ales, alcătuind oaspelui meu un cadru în aşa armonie cu fiinţa sa că, în amintirea mea, dintr-însul nu-l pot desprinde.

Dar încântarea începuse: omul vorbea...

Povestirea unduia agale, împletind în bogata-i ghirlandă nobile flori culese din literatura tuturor popoarelor. Stăpân pe meşteşugul de a zugrăvi cu vorba, el găsea cu uşurinţă mijlocul de a însemna, şi încă într-un grai a cărui deprindere o pierduse, până şi cele mai alunecoase şi mai nehotărâte înfăţişări ale firii, ale vremii, ale depărtării, aşa că amăgirea era întotdeauna deplină. Ca în puterea unei vrăji, cu dânsul am făcut în închipuire lungi călătorii, călătorii cum nu-mi fusese dat nici să visez... omul vorbea. Înaintea ochilor mei, aievea, se desfăşura fermecătoare trâmba de vedenii.

Străjuiau pe înălţimi ruine semeţe în falduri de iederă, zăceau cotropite de veninoasă verdeaţă surpături de cetăţi. Palate părăsite aţipeau în paragina grădinilor unde zeităţi de piatră, în veşmânt de muşchi, privesc zâmbind cum vântul toamnei spulberă troiene ruginii de frunze, grădinile cu fântâni unde apele nu mai joacă. Beteala lunii pline se revărsa peste vechi oraşele adormite; pâlpâiau pe mlaştini văpăi zglobii. Puhoiul de lumini poleia noroiul metropolelor uriaşe aprinzând deasupra-le ceaţa cu un pojar. De funinginea şi de mucegaiul lor fugeam însă repede: la zare neaua piscurilor sângera în amurg. Şi plecam să cunoaştem ameţeala aprigă a culmilor, lăsam în urma noastră înflorite poiene, urcam prin brădet, adulmecaţi de şoapta pâraielor resfirate sub ferigi, urcam, beţi de aerul tare, mai sus, tot mai sus. La picioarele noastre, între costişe pleşuve şi dâmburi încomate de codri stufoşi, văile se aşterneau de-a lungul albiei şerpuite a râurilor ce se pierdeau departe, în aburul câmpiilor grase. Un lung freamăt se înălţa ca o rugăciune. În pacea singurătăţii nemărginite priveam în slavă rotirea vulturilor deasupra negrelor prăpăstii, iar noaptea ne simţeam mai aproape de stele. Dar curând începea să viscolească şi să geruie şi coboram către miazăzi, în ţinuturile cu dulci nume unde toamna lâncezeşte până în primăvară, unde totul, suferinţa, moartea chiar, înveşmântă chipul voluptăţii. Mireasma florilor de oleandru se aşternea amară deasupra lacurilor triste ce oglindă albe turle între funebrii chiparoşi. Peregrini cucernici mergeam să ne închinăm Frumosului în cetăţile linişti şi ale uitării, le cutreieram uliţele în clină şi pieţele ierboase, veneram în vechi palate şi biserici capodopere auguste, ne pătrundeam de suflul Trecutului contemplându-i vestigiile sublime. Corabia aluneca încet între ţărmurile lăudate ale mărilor elene şi latine; stâlpii capiştii în ruină răsăreau din crângul de dafini. O grecoaică ne zâmbea dintr-un pridvor perdeluit de iasomie, ne tocmeam cu neguţători armeni şi jidovi prin bazare, beam cu marinarii vin dulce în tractire afumate unde jucau femei din buric. Ne ameţea forfoteala pestriţă din schelele scăldate în soare cu legănarea molcomă a catartelor, ne fermeca lina tăcere din cimitirele turceşti, albul răsfăţ al oraşelor răsăritene tolănite ca nişte cadâne la umbra cedrilor trufaşi, lăsam să ne fure vraja albastră a Mediteranei până când copleşiţi de toropeala cerului său de smalţ şi înnăbuşiţi de vântul Libiei, ieşeam la ocean. Spre miazănoapte, din jocurile umezelii cu lumina, se isca pentru văzul uimit o nesfârşită desfătare. Razele piezişe dăureau viu burhaiul, destrămau tortul brumelor în toate feţele curcubeului şi erau, la fel niciodată, împurpurări grele în asfinţit, apoase străvezimi viorii şi sure în serile lungi de vară, feerica strălucire a zorilor boreale deasupra nămeţilor de gheţari. Ne înturnam apoi spre

tropice, trăiam cu săditorii visul galeş al Floridei şi al ostroavelor Antile, pătrundeam, pe urma „vânătorilor de orchidee”, în verdea întunecime a selbelor amazonului scăpărând de zboruri de papagali. Nimic nu scăpa cercetării noastre lacome, descopeream guri de rai pierdute pe întinsul oceanului paşnic unde, sub constelații noi, încrucişam îndelung, ne îndrumam spre țările mirodeniilor, spre leagănul civilizațiilor străvechi, sărbătoream ivirea primăverii la Ise, ne scufundam în tainica pierzanie a nopților chinezeşti şi indiene, ne înfiora aromeala serilor pe apă la Bangkok. Vântul fiebinte alinta lin clopoțeii arginitii ai pagodelor, înclina foile late de plibani. Uitam de Europa, din ea tot ce admirasem ne părea acum atât de pipernicit şi de şters. Şi purcedeam mereu, în căutare de zări mai adânci, de păduri mai bătrâne, de grădini mai înflorite, de ruine mai mărețe; mulțumire nu mai aflam decât atunci când frumusețea sau ciudățenia făcea să ne credem pe tărâmul visului; oricare ar fi fost însă minunăția datorită jucăriei firei sau trudei omeneşti, mult nu ne reținea şi porneam iarăşi, străbăteam sumbre meleaguri şi râpoase singurătăți, ocoleam jalea pustietăților sterpe, groaza smârcurilor fetide ca să ne întoarceam cât mai repede la mare.
Marea...
Lucie ca o baltă, oglindind, la adăpostul toartelor coastei, pirozeaua tăriei şi mărgăritarul norilor, florie ca o pajişte sau scânteind ca o misună de licurici, searbădă şi domoală sau vie, verde şi vajnică, avântându-se spumegând spre cerul căruia îi e fiică, de ea vorbea cu păgânească evlavie, pomenindu-i doar numele, glasul i se pogora tremurător ca şi cum ar fi mărturisit o taină sau îngânat o rugă. Pentru slăvirea ei, uriaşa putere în mişcare a rotundului, matca a tot ce viază, neîncătuşata şi neprihănita, i se părea că graiul omenesc nu e îndeajuns vrednic şi că înşişi poeții cei mai cu renume încumetându-se a o cânta păliseră. La dânsa îi era gândul, ca într-o scoică, ea răsuna în inima lui fără sfârşit, într-însa, care fusese patima întregii lui vieți, dorea să-şi afle şi mormântul...
...tăcea acum cu privirea pierdută în gol. De la un ceas, simțeam cum ceva greu mă apăsa pe piept, îmi strângea tâmplele. Omul acesta deprins cu vântul iute de la larg, cu mirosul salubru de vâsc marin, avea groază de ferestrele deschise şi trăia într-un aer închegat, împâclit de fum, zaharisit de miresme grele. Târziu, flăcările lumânărilor încremeneau țepene şi, din când în când, se auzea scuturându-se cu un foşnet înnăbuşit câte un trandafir.
Cules din „Palatul fermecat - antologia poemului românesc în proză”, alcătuită de Mihai Zamfir, Editura Minerva, Bucureşti, 1981

Caragiale, Mateiu - Boierul

„Tăiat-au de Rusalii pre jupan..."
Pe-o culme, lângă-un iezer, durează-o mănăstire
Boierul... Mult bătrân e : dinți nu mai are-n gură,
Posteşte, se grijeşte, bârfeşte şi strâmb jură,
Stă cuvios în strană şi zice din psaltire.
E mic de stat, fățarnic, semeț şi crud din fire,
Viteaz spătar fu-n lupte, dar azi când barba-e sură,
Cu dreapta se închină, cu stânga smulge, fură,
Despoaie şi ucide în setea-i de hrăpire.
De neam e Basarabă, şi rudă cu Voievodul,
De bogății e putred şi-l blastămă norodul,
Dar, la Stambul, îl sapă Cislar-Aga harapul.
Şi tocmai de Rusalii, când plin de veselie
Aşteaptă să-i sosească fermanul de domnie
Îl prind cu pâri ascunse şi-armaşu-i taie capul.

Goga, Octavian - Bătrâni

De ce m-ați dus de lângă voi?
De ce m-ați dus de-acasă?
Să fi rămas fecior de plug,
Să fi rămas la coasă...
Atunci eu nu mai rătăceam
Pe-atâtea căi răzlețe,
Și-aveați şi voi în curte-acum
Un stâlp la batrânețe.
M-aş fi-nsurat când isprăveam
Cu slujba la-mpăratul,
Mi-ar fi azi casa-n rând cu toți...
Cum m-ar cinsti azi satul...
Câți ai avea azi dumneata
Nepoți, să-ți zică: „Moşu..."
Le-ai spune spuză de poveşti...
Cu Împăratu Roşu...
....
Aşa... vă treceți, bieți bătrâni,
Cu rugi la Preacurata,
Și plânge mama pe ceaslov,
Și-n barbă plânge tata...
Luceafărul, Budapesta, 1 decembrie 1902
Din volumul „Poezii", 1905

Cântecul și poetul de Alexandru Macedonski

Când se naște într-o țară mică, — cine e poet,
Dacă simte-a lui făptură că e roasă de-un regret,
E desigur de regretul c-a născut. — El cântă, scrie,
Și abia în câte-un suflet, aflã câte-o simpatie.
Încolo, cine-l citește, sau de pizmă e cuprins,
Sau cu inima închisă și-n citire nedeprins
   Cartea i-o silabisește.

Dar de ce de insomnie doborât, — poetul cântă,
Ș-având toate împotrivă inima și-o mai frământă
Să mai lase pe hârtie ca să treacă-al său condei,
Ce fixează note de-aur pe al foilor temei
Pentru ce mai împletește cu argint și cu mătase
Stofele predestinate urme multe să nu lase.
   Visul ce ne tot șoptește?

Liliacul alb și roșu harpa sa o coronează,
Al său cântec, ca sideful strălucește, — și vibrează
Mai curat decât un sunet de cristal. — Armonios
Ca un țipăt de vioară sub arcușul mlădios,
Smulge lacrimi. — Blând și dulce se înalță; — câteodată,
De se-ncarcă cu mânie vânătă și nenfrânată
   Este pentru vinovați.

Iată cântecul. — Poetul pentru ce-l vibrează însă?
Pentru cine e parfumul sau durerea lui cea plânsă?...
Tot ce știu e că natura strălucindu-i în priviri
Ceru-n sufletu-i coboară cu supreme-ademeniri,
Îngeri dulci pe buze-i cântă... — Dacă vreți să știți misterul
Pentru ce și pentru cine?... Întrebați natura, — cerul,
  Sau pe îngeri întrebați.
(Din vol. Excelsior)

Dezgheț - autor: Nina Cassian (n. 1924)

Dacă m-ai chema, ar zvâcni
o mie de păsări în colivii;
o mie de uşi s-ar da-n lături
şi s-ar umple văzduhul de păsări
şi - ca legătura de chei a pământului -
ar zăngăni apele sub mâinile vântului
şi s-ar vesti dezghețul pretutindeni!
Izvoarele-ar căpăta călcâie şi pinteni
şi-ar începe să călărească la vale
pe trunchiuri de copaci, peste pietrele aspre
şi goale;
sloiul albastru al singurătății s-ar sparge
în hău -
tu, dezghețul meu, soarele meu!
Din volumul
"Spectacol în aer liber - o altă monografie a dragostei",
Editura Albatros, 1961

Numai noaptea - autor: Radu Stanca (1920-1962)

Numai noaptea vino, când tăcerea
Se loveşte tainic de fereşti,
Când mă-nchid ursuz în încăperea
Unde stau şi-aştept să te iveşti.
Ca un fur ce vrea să-mi intre-n casă,
Dar s-a prins în curte, printre vreji,
Numai noaptea vino, când se lasă
O perdea de plumb pe ochii treji.
Fluturând în urma ta eşarfe
Negurile toate de pe lac,
Fă să înceteze-aceste harfe
Care ziua-ntreagă nu mai tac !
Şi la umbra lunii blestemată
Te apropie-ncet, prin pragu-nchis,
Ca să fii şi mai neaşteptată
Decât ai fi fost, venind prin vis.
Nu-s frumoase zilele, nici calme,
Cât aceste nopți ce mă-mpietresc.
Dacă vii, bătând uşor din palme,
Numai noaptea vino, când primesc !

Numai noaptea, când e lună plină
Şi pe stânca neagră, lângă-un trunchi,
Presimţindu-şi pântecul, virgină,
Căprioare cad în genunchi,
Când se umple cerul cu şoapte
Pline de mister şi prevestiri,
Numai noaptea vino, când e noapte,
Şi Sibiul tot, un cimitir.
Vino-ncet, ca ora ce-mi aduce
Sărutarea nopţii pe obraz.
Locuiesc la ultima răscruce !
Cheia-i lângă poartă pe zăplaz !

Ion Minulescu - Turism

Şoseaua urcă spre Voineasa,
Iar Lotrul curge spre Brezoi...
O fată şi-a pierdut cămaşa
Prin fânul de curând cosit,
Şi-acum, în poarta casei, s-a proptit
Să-şi mai arate-o dată sânii goi
Şi trupul rumenit de soare
Turiştilor înfometaţi
De farmecul unei idile trecătoare
În pitorescul munţilor Carpaţi...
Aşa sunt toate fetele la munte...
În prima zi -
Oricare-ar fi -
Se lasă sărutate doar pe frunte...
A doua zi,
Până şi cele mai ursuze
Se lasă sărutate chiar pe buze...
Iar în a treia
Sau a parta zi
Se lasă duse sub un brad
Unde se-mpiedică, mai toate,
Şi leşinate-n braţe-ţi cad,
Ca nişte biete curci plouate...
Deşi - prin munţi, în fiecare vară,
La fel, turiştii urcă
Iar fetele... coboară...
Şoseaua urcă spre Voineasa
Şi Lotrul curge spre Brezoi...
Iar mirele
Şi cu mireasa
Din carul nou cu patru boi -
Un dar de ziua nunţii lor -
Zâmbesc şireţi
Şi fericiţi,
Că graţie turiştilor
Au fost uniţi
În vecii...vecĭlor!...

G. COȘBUC - Cetatea Neamțului

Sunt cu ceara picurate
Filele-n bucoavna mea,
Dar citesc, cum pot, in ea.
Spune-acolo de-o cetate
Care Neamtul se numea
Si-au zidit-o, spune-n cronici,
Nemti, germani sau teutonici.
E ruina azi de veacuri.
Unde-o fi? Vezi asta-i greu!
Cine credeti ca sunt eu
Ca sa stiu atatea fleacuri!
Cui va sti, ii dau un leu.
Zici ca afli-n carti de scoala?
As! Ramai cu mana goala.
Deci, in ceasul diminetii,
Cand pranzesc acei ce au,
In cetate-aici erau,
Langa comandantul pietii,
Toti strajerii si-asteptau,
Povestind si-ntinsi pe iarba,
Chisalita sa le fiarba.
Dar, pe cand Guzgan rastoarna
Mamaliga din ceaun,
Din clopotnita Taun
Sun-afurisit din goarna.
Unu-i striga: Esti nebun!
Altul: Ce-ai tu daca striga?
I-o fi dor de mamaliga.
Dar se-ntorc spre zid plaiesii;
Vad pe ses un nor de osti.
Mai Istrate, tu-i cunosti:
Turcii sunt? Ba, parca lesii,
Vin incoace. Pai, sunt prosti?
Bat si ei cel drum, ca manzul,
Sa ne strice noua pranzul.
Lesi erau. Sobiesky-voda
Rataci p-aici prin vai,
Caci pe-atunci era la moda
Vara, cand plecau la bai,
Regii mesteri in batai
Sa-si ia drumul incotrova
Totdeauna prin Moldova.
Si plecau fara merinde
Caci asa era bonton
Sa manance tot plocon,
Ce puteau ici-colo prinde.
Dar acest slavit Ion
Isi avu-n desagi slanina.
Si-i pierdu, sa-i bata vina!
Deci, cu osti, vestitul riga,

Cum umbla pe-aici flamand
Si simti, prin vai trecand,
Aburi calzi de mamaliga,
Stiu si eu ce-i dete-n gand,
Ca-si opri deodata pasul,
Tot tragand in vant cu nasul.
E vrun praznic in cetate.
Stefan voda... El mi-ar da!
Cred ca nu, maria ta,
Ca-i un drac si jumatate,
Nu prea da, ca-i el asa.
Mie, nu? Sa-ncrunt spranceana!
Eu ori el batu Vieana?
Domn ca mine cat traieste
Nu-i deprins sa-nghita-n sec.
Iar un general zevzec,
Raspunzand pe latineste
Zise: Dobre ciolovec !
Si-ntinzand sub zid armata,
Iata-l ciolovecul gata.
Si bum-bum apoi cu tunul,
Fire-ar ei de ras, poleci!
Mai pe vine sa te pleci,
Carlanas! Si da ceaunul
Mai departe, tu, Berheci,
Ca ni-l sparg cu-mpuscatura
Mai Spancioc, mai tine-ti gura.
Dar plaiesii din cetate
Raspundeau vartos si ei:
Comandantul Onofrei,
Cel cu pletele-ncurcate,
Si cu straiu-ncins cu tei,
Dand adanc zavorul portii,
Se zbatea ca-n ceasul mortii.
Si-au batut o saptamana
Lesii-n zid; dar zidul, prost,
Sta pe loc, pe cum a fost.
Insusi riga, intr-o mana
C-un pistol, din adapost,
Da pe Stefan la toti dracii
Si-mpusca la rand copacii.
Deci, vazand ca nici nu-l lasa
Sa se duca-n treaba lui,
Si nici pomeneala nu-i
De-a-l pofti la ei la masa,
Si flamand vai, ce mai spui
O lua mai pe departe,
Pe genunchi scriind o carte.
Hai si descuieti odata!
Si tovarasi sa va fim.
Mandru cantec ce mai stim,
Mars francez, fara de plata.

Nu vi-e mila ca pierim?
Poate-o ploaie sa ne-apuce...
Nu stim drumul, ca ne-am duce.
Dupa ce-au citit pitacul,
Onofrei iesi pe zid:
Mai, poleci, eu va deschid,
Dar sa nu va puie dracul
Sa mintiti, ca va ucid!
Iar de marsuri mi-e cam scarba,
Trageti-mi mai bine-o sarba!
Iata poarta se descuie.
Lesii,-n vale, pe sub plopi,
Se crucesc, se cred miopi
Ce vad ei? Din cetatuie
Doi cu doi, vro zece schiopi,
Onofrei ridica tonul:
Un doi, un! Si stati, plutonul!
Cu sprancenele-ncruntate
Striga rex: Sto pojo boi?
Cine dracul sunteti voi?
Noi? Plaiesii din cetate.
Zece-am fost, pierira doi.
Rex facu o mutra lunga,
De credeai ca vrea sa-mpunga.
Pentru voi a fost galceava?
Dar boierii? Ce gandesti!
Noi sa stim? Prin Tirchilesti.
Domnul unde-i? E-n Suceava.
Dar poporul? La Plaiesti.
Drace, asta-i de poveste!
N-ati ascuns prin turn neveste?
Noi? Da ce, ni-e mintea slaba?
Noi suntem crestini curati:
Astia nu sunt insurati,
Eu de zece ani n-am baba,
Voi dupa femei umblati?
Zbarlea are-n Husi, saracul,
Dar urata, goala-dracul!
Dar comori ascunse-n oala
Si-ngropate! Oale, spui?
Le-am lasat sa faca pui.
Una-i stirba, si-alta goala;
Nici o pricopseala nu-i!
De le vrei plocon ori prada
Ia fugi, Zbarleo, si le ada!
Rex atunci: Va tai gramada!
Dar a stat cu mana-n sus
Caci aminte si-a adus
Ca-i e teaca fara spada:
In Liow zalog si-a pus
Spada cea cu steme duble
Pentru-un pol si doua ruble!

Dand din maini ca cel ce-alunga
Ganduri rele: Eu sunt bun.
Apropo, ce-am vrut sa spun?
Onofrei, te vad cu punga,
Da-mi o mana de tutun.
N-am fumat de-o saptamana,
Pune-l ici, te rog, in mana.
Si-aprinzand chibritu-n pripa,
Multumit privea la fum.
Onofrei, sa-mi spui acum ,
Si-apasa cu unghia-n pipa,
Cum mi-ai stat tu mie-n drum?
Nu stiai tu de-a mea faima
Ca sa stai nauc de spaima?
Dar glumesc asa! ma iarta,
Esti erou, s-a hotarat,
Desi porti pe dupa gat
Traista... hai, si nu-i desearta?
O vazui numaidecat
Ai intr-insa plumbi, de toate.
Branza, cas si paine poate?
Branza nu, dar am pogace
S-usturoi, maria-ta.
Usturoi! Si-l poti manca?
Dar la urma, cui i place...
Mon Dieu! Nu te supara:
Tot facuram noi doi pacea:
Ia sa vad, cum e pogacea?
Si apucand cu maini grabite,
Rupt de foame ca un lup,
Rupe rex, cu totii rup,
Onofrei al meu, iubite,
Vin la neica sa te pup!
Si-l pupa viteazul riga
Si-ndopa la mamaliga.
Ce-a mai fost putin ne pasa.
Au plecat polonii-n sus,
Iar plaiesii-n jos s-au dus
La Neculcea drept acasa,
Iar acesta-n carti i-a pus.
Si din Dorna pana-n Tulcea,
Toti citesc ce-a scris Neculcea.

Mircea Dinescu - Sunt tanar doamna

Sunt tanar, Doamna, vinul ma stie pe de rost
si ochiul sclav imi cara fecioarele prin sange,
cum as putea intoarce copilul care-am fost
cand carne-mi infloreste si doar uitarea plange.
Sunt tanar, Doamna, lucruri am asezat destul
ca sa pricep caderea din somn spre echilibru,

dar bulgari de lumina dac-as manca, satul
nu m-as incape inca in pielea mea de tigru.
Sunt tanar, Doamna, tanar cu spatele frumos
si vreau drept hrana lapte din sfarcuri de cometa,
sa-mi creasca ceru-n suflet si stele in os
si sa dezmint zapada pierdut in piureta.
Sunt tanar, Doamna, inca aripile ma tin
chiar de ating pamantul pe aproape cu genunchii,
aceasta putrezire ma-mbata ca un vin
caci simt curgand printr-insa bunicile si unchii.
Sunt tanar, Doamna, tanar, de-aceea nu te cred,
oricat mi-ai spune, timpul nu-si ascute gheara
desi arcasi cetii spre mine isi reped
sagetile vestirii, sunt tanar. Buna seara!

Adrian Paunescu - Repetabila povara

Cine are părinţi, pe pământ nu în gând
Mai aude şi-n somn ochii lumii plângând
Că am fost, că n-am fost, ori că suntem cuminţi,
Astăzi îmbătrânind ne e dor de părinţi.
Ce părinţi? Nişte oameni ce nu mai au loc
De atâţia copii şi de-atât nenoroc
Nişte cruci, încă vii, respirând tot mai greu,
Sunt părinţii aceştia ce oftează mereu.
Ce părinţi? Nişte oameni, acolo şi ei,
Care ştiu dureros ce e suta de lei.
De sunt tineri sau nu, după actele lor,
Nu contează deloc, ei albiră de dor
Să le fie copilul c-o treaptă mai domn,
Câtă muncă în plus, şi ce chin, cât nesomn!
Chiar acuma, când scriu, ca şi când aş urla,
Eu îi ştiu şi îi simt, pătimind undeva.
Ne-amintim, şi de ei, după lungi săptămâni
Fii bătrâni ce suntem, cu părinţii bătrâni
Dacă lemne şi-au luat, dacă oasele-i dor,
Dacă nu au murit trişti în casele lor...
Între ei şi copii e-o prăsilă de câini,
Şi e umbra de plumb a preazilnicei pâini.
Cine are părinţi, pe pământ nu în gând,
Mai aude şi-n somn ochii lumii plângând.
Că din toate ce sunt, cel mai greu e să fii
Nu copil de părinţi, ci părinte de fii.
Ochii lumii plângând, lacrimi multe s-au plâns
Însă pentru potop, încă nu-i de ajuns.
Mai avem noi părinţi? Mai au dânşii copii?
Pe pământul de cruci, numai om să nu fii,
Umiliţi de nevoi şi cu capul plecat,
Într-un biet orăşel, într-o zare de sat,
Mai aşteaptă şi-acum, semne de la strămoşi
Sau scrisori de la fii cum c-ar fi norocoşi,

Şi ca nişte stafii, ies arare la porţi
Despre noi povestind, ca de moşii lor morţi.
Cine are părinţi, încă nu e pierdut,
Cine are părinţi are încă trecut.
Ne-au făcut, ne-au crescut, ne-au adus până-aci,
Unde-avem şi noi însine ai noştri copii.
Enervanţi pot părea, când n-ai ce să-i mai rogi,
Şi în genere sunt şi niţel pisălogi.
Ba nu văd, ba n-aud, ba fac paşii prea mici,
Ba-i nevoie prea mult să le spui şi explici,
Cocoşaţi, cocârjaţi, într-un ritm infernal,
Te întreabă de ştii pe vre-un şef de spital.
Nu-i aşa că te-apucă o milă de tot,
Mai cu seamă de faptul că ei nu mai pot?
Că povară îi simţi şi ei ştiu că-i aşa
Şi se uită la tine ca şi când te-ar ruga...
Mai avem, mai avem scurtă vreme de dus
Pe conştiinţă povara acestui apus
Şi pe urmă vom fi foarte liberi sub cer,
Se vor împutina cei ce n-au şi ne cer.
Iar când vom începe şi noi a simţi
Că povară suntem, pentru-ai noştri copii,
Şi abia într-un trist şi departe târziu,
Când vom şti disperaţi veşti, ce azi nu se ştiu,
Vom pricepe de ce fiii uită curând,
Şi nu văd nici un ochi de pe lume plângând,
Şi de ce încă nu e potop pe cuprins,
Deşi plouă mereu, deşi pururi a nins,
Deşi lumea în care părinţi am ajuns
De-o vecie-i mereu zguduïtă de plâns.

O, mamă... - autor: Mihai Eminescu

O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;
Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
Se scutură salcâmii de toamnă şi de vânt,
Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.

Când voi muri, iubito, la creştet să nu-mi plângi;
Din teiul sfânt şi dulce o ramură să frângi,
La capul meu cu grijă tu ramura s-o-ngropi,
Asupra ei să cadă a ochilor tăi stropi;
Simţi-o-voi odată umbrind mormântul meu...
Mereu va creşte umbra-i, eu voi dormi mereu.

Iar dacă împreună va fi ca să murim,
Să nu ne ducă-n triste zidiri de ţintirim,
Mormântul să ni-l sape la margine de râu,
Ne pună-n încăperea aceluiaşi sicriu;

De-a pururea aproape vei fi de sânul meu...
Mereu va plânge apa, noi vom dormi mereu.

O, rămâi...- autor: Mihai Eminescu

"O, rămâi, rămâi la mine -
Te iubesc atât de mult!
Ale tale doruri toate
Numai eu știu să le-ascult;

În al umbrei întuneric
Te asamăn unui prinț,
Ce se uit-adânc în ape
Cu ochi negri și cuminți;

Și prin vuietul de valuri,
Prin mișcarea naltei ierbi,
Eu te fac s-auzi în taină
Mersul cârdului de cerbi

Eu te văd răpit de farmec
Cum îngâni cu glas domol,
În a apei strălucire
Întinzând piciorul gol

Și privind în luna plină
La văpaia de pe lacuri,
Anii tăi se par ca clipe,
Clipe dulci se par ca veacuri."

Astfel zise lin pădurea,
Bolți asupră-mi clătinând -
Șuieram l-a ei chemare
Ș-am ieșit în câmp râzând.

Astăzi chiar de m-aș întoarce
A-nțelege n-o mai pot...
Unde ești, copilărie,
Cu pădurea ta cu tot?

Sara pe deal-autor: Mihai Eminescu

Sara pe deal buciumul sună cu jale,
Turmele-l urc, stele le scapără-n cale,
Apele plîng, clar izvorînd în fîntîne;
Sub un salcîm dragă, m-aștepți tu pe mine.

Luna pe cer trece-așa sfîntă și clară,
Ochii tăi mari caută-n frunza cea rară,
Stelele nasc umezi pe bolta senină,
Pieptul de dor, fruntea de gînduri ți-e plină.

Nourii curg, raze-a lor șiruri despică,
Streșine vechi casele-n lună ridică,
Scîrțîie-n vînt cumpăna de la fîntînă,
Valea-i în fum, fluiere murmură-n stînă.

Și osteniți oameni cu coasa-n spinare
Vin de la cîmp; toaca răsună mai tare,
Clopotul vechi împle cu glasul lui sara,
Sufletul meu arde-n iubire ca para.

Ah! în curînd satul în vale-amuțește;
Ah! în curînd pasu-mi spre tine grăbește:
Lîngă salcîm sta-vom noi noaptea întreagă,
Ore întregi spune-ți-voi cît îmi ești dragă.

Ne-om răzima capetele-unul de altul
Și surîzînd vom adormi sub înaltul,
Vechiul salcîm. — Astfel de noapte bogată,
Cine pe ea n-ar da viața lui toată?

Îndepărtare - autor: Ion Caraion

Prin usa deschisa – brau gros de umbra –
plopii izbucneau catre cer.
Si degetele-i alergau pe clape,
tremuratoare ca frunza plopului.
Pasii cuiva s-au oprit in noapte.
Din ochii ei ca fumul de tigara,
zbura un fluture.
Timp cu coviltirul sur.
... si am iubit-o pe femeia aceea,
care nu m-a intrebat nimic niciodata.

MARIN SORESCU- "TREBUIA SA POARTE UN NUME"

Eminescu n-a existat.

A existat numai o tara frumoasa
La o margine de mare
Unde valurile fac noduri albe
Ca o barba nepieptanata de crai.
Si niste ape ca niste copaci curgatori
In care luna isi avea cuibar rotit.

Si, mai ales, au existat niste oameni simpli
Pe care-i chema: Mircea cel Batran,
        Stefan cel Mare,
Sau mai simplu: ciobani si plugari,
Carora le placea sa spuna
Seara in jurul focului poezii-
"Miorita" si "Luceafarul" si

"Scrisoarea a III a"

Dar fiindca auzeau mereu
Latrand la stana lor cainii,
Plecau sa se bata cu tatarii
Si cu avarii si cu hunii si cu lesii
Si cu turcii.

In timpul care le ramanea liber
Intre doua primejdii,
Acesti oameni faceau din fluierele lor
Jgheaburi
Pentru lacrimile pietrelor induiosate,
De curgeau doinele la vale
Pe toti muntii Moldovei si ai Munteniei
Si ai Tarii Barsei si ai Munteniei
Si ai altor tari romanesti.
Au mai existat si niste codri adanci
Si un tanar care vorbea cu ei,
Intrebandu-i ce se tot leagana fara vant?

Acest tanar cu ochi mari,
Cit istoria noastra,
Trecea batut de ganduri
Din cartea cirilica in cartea vietii,
Tot numarand plopii luminii, ai dreptatii, ai iubirii,
Care ii ieseau mereu fara sot.

Au mai existat si niste tei,
Si cei doi indragostiti
Care stiau sa le troieneasca toata floarea
Intr-un sarut.

Si niste pasari ori niste nouri
Care tot colindau pe deasupra lor
Ca lungi si miscatoare sesuri.

Si pentru ca toate acestea
Trebuiau sa poarte un nume,
Un singur nume,
Li s-a spus
Eminescu.

Plopii fără el- autor: Adrian Păunescu

Pe lînga plopii fără soț
Trec anii cu încetul
Şi ei ar fi aproape toti
De n-ar lipsi poetul.
El nu a fost nici cînd era
Doar trecatoare copii
Împrejmuiau absența sa

Şi fără soţ toţi plopii.
La locul lor toţi plopii sînt
Foşnind cu tot firescul
Dar n-au nici sens şi nici cuvînt
Lipseşte Eminescu.

Aşa sîntem toţi
Destinul ne-arată
Doar plopi fără soţ
Cu soţ niciodată.

Şi primăria-i are-n stoc
Şi-i numără întruna
Dar nu-i mai bate nenoroc
Şi nu-i foşneşte luna.
Nici primavara nu dă sens
N-au vară, iarnă, toamnă
În jurul lor e-un gol imens
Ce Eminescu-nseamnă.
Iubita e acum pămînt
Pe care-alearga mînjii
Sau a ajuns o frunză-n vînt
Într-unul dintre dînşii.

Mai bine nici să nu-i vedeţi
Sînt nişte plute oarbe
Numai poetul din poeţi
În cer îi reabsoarbe.
Bat cît mai trist un gînd din toţi
Frunzişul veştejescu-l
Pe lînga plopii fără soţ
Şi fără Eminescu.

Filozofia copilei... autor : Mihail Eminescu

Glasul placerei dulce iubit
Cheama gândirea pe a mea frunte,
Ce zboara tainic ca si o luntre
În oceanu-i nemarginit.
Stelele toate angeli îi par,
Angeli cu aripi stralucitoare,
A caror inimi tremuratoare
Candele d-aur noua mi-apar.
Falnica-i pare legea Crearii,
Lumi ce de focuri în lumi înot,
Candeli aprinse lui Zebaot,
Ce ard topirei si renvierei.
Dar mai puternic, mai nalt, mai dulce
Îi pare legea de a iubi,
Fara ea nu e de a trai,
Fara ea omul ca stins se duce.

De-accea nu voi ca eu sa fiu:
Pala idce-a Dumnezeirei,
Sota copila a nesimtirei,
Foc mort ce pare a arde viu.
Ci voi sa-mi caut pe-ntinsa lume
O frunte alba sa o desmierd
Si-n ea gândirea mea sa o pierd,
Cum pierde-un eco pribeagul nume.
Sa-ncunun capul unui iubit
Cu vise d-aur în rai tesute,
Pâna ce ginii necunoscute
Mi-ar rumpe lantul d-a fi trait.
Mihai Eminescu [1867]

Poezia e altceva? - autor : Mircea Ivănescu

nu trebuie sa povestesti in poezie – am citit
un sfat catre un tanar poet – deci sa nu povestesc
cum, foarte devreme, ea se scula dimineata, si asezandu-se pe pat
astepta sa i se linisteasca respiratia, cu fata in maini –
sa nu spun nimic despre chipul ei atata de obosit
incat i se incovoiau umerii, in fata oglinzii, cand
se pieptana incet. sa nu-mi marturisesc spaimele
langa fata ei instrainata, intoarsa de la mine.
sa nu umblu cu versuri, ca si cu oglinda in maini
in care se rasfrang acele dimineti cu lumina cenusie
dinainte de zori. poezia nu trebuie sa fie reprezentare,
serie de imagini – asa scrie. poezia
trebuie sa fie vorbire interioara. adica
tot eu sa vorbesc despre fata ei inecandu-se, cautandu-si
respiratia? insa atunci ar fi numai felul in care eu vorbesc
despre fata ei, despre miscarile incetinite prin straturi
de remuscari tulburi, de ganduri doar ale mele,
ale imaginii ei – ar fi numai un chip, o imagine –
si ea – adevarata ei fiinta atunci?

Sonet XLIII de Elizabeth Barrett Browning

Cum te iubesc? Să-ncerc o-nşiruire.
Adânc şi larg şi-nalt, atât cât poate
Atinge al meu suflet când străbate
Spre graţie, spre tot, spre nesfârşire.
Şi te iubesc cu zilnică iubire,
În paşnic fel, în zori, pe scăpătate -
Şi slobod, cum te lupţi pentru dreptate,
Curat, aşa cum fugi de linguşire.
Şi te iubesc cu patima avută
În vechi dureri şi cu credinţa care
Părea, cu sfinţi copilăreşti, pierdută.
Şi te iubesc cu zâmbet, plâns, suflare,
Cu viaţa mea! - şi Domnul de-mi ajută
Te voi iubi în moarte şi mai tare.

Răsai asupra mea...autor: Mihai Eminescu

Răsai asupra mea, lumină lină,
Ca-n visul meu ceresc d-odinioară;
O, maică sfântă, pururea fecioară,
În noaptea gândurilor mele vină.

Speranța mea tu n-o lăsa să moară
Deși al meu e un noian de vină;
Privirea ta de milă caldă, plină,
Îndurătoare-asupra mea coboară.

Străin de toți, pierdut în suferința
Adâncă a nimicniciei mele,
Eu nu mai cred nimic și n-am tărie.

Dă-mi tinereța mea, redă-mi credința
Și reapari din cerul tău de stele;
Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!

Răsai asuprea mea...

Sonetul acesta, în care este invocată Fecioara Maria, este singurul de inspirație religioasă, o rugăciune. O rugăciune a lui Eminescu însuşi, cu tot ce era el şi cu ce devenise cu timpul, când începuse să-l împresoare umbra durerii din urmă, cea a neputinței. Nu poate fi întâmplător că, în 8 noiembrie 1886, la Mânăstirea Neamț, grav bolnav, şi spovedindu-se ca in articulo mortis, îi spune preotului: „Părinte, să mă îngropați la țărmurile mării şi să fie într-o mănăstire de maici şi să ascult în fiecare sară, ca la Agafton, cum cântă Lumină lină."
Cândva cel ce se roagă trăia ca într-un vis ceresc şi avea credința (de bună seamă nu alta decât aceea în puterile sale), acum e greu de vini , înstrăinat de toți, copleşit de propria nimicnicie: „Eu nu mai cred în nimic şi n-am tărie."Şi o cheamă pe Fecioară dintre stele în noaptea gândurilor, să-i răsară asupra, să-l privească cu milă şi cu îndurare, să-i redea credința, să-i redea speranța şi puterea tinereții. Fiind încă tânăr, Eminescu se simțea bătrân, un obosit urmaş al propriei sale juvenile ardori şi amăgiri: în scurții ani dați soartei sale trăise şi arsese un eon.
La Eminescu sentimentul liric şi pătimirea omenească sunt întotdeauna unul şi acelaşi lucru, în puterea verbului. De aceea, printre miliardele de oameni care vor fi suferit ca şi el, el este marele poet care a fost. Ajunge să asculți cum sună ruga asta omenească.
(Eminescu editat şi comentat de Petru Creția, Humanitas, 1994)

Alt poem al darurilor – autor: Jose Luis Borges

Vreau să aduc mulțumiri dumnezeiescului
Labirint de efecte şi cauze
Pentru diversitatea făpturilor
Care alcătuiesc acest univers neobişnuit,
Pentru rațiune, care nu va înceta să viseze
La un plan al labirintului,
Pentru chipul Elenei şi stăruința lui Ulise,
Pentru dragoste, care ne îngăduie să-i vedem pe ceilalți
Aşa cum îi vede Dumnezeu,
Pentru tăria diamantului şi apa curgătoare,

Pentru algebră, palat de cleştar desăvârşit,
Pentru monedele mistice ale lui Angelus Silesius,
Pentru Schopenhauer,
Care a dezlegat probabil taina universului,
Pentru strălucirea focului
Pe care nici o ființă omenească nu-l poate privi fără o veche uimire,
Pentru mahon, cedru şi santal,
Pentru pâine şi sare,
Pentru misterul trandafirului
Care dăruieşte culoare fără să o vadă,
Pentru câteva seri şi dimineți din 1955,
Pentru vajnicii văcari ai pampei
Care mână cirezile în revărsat de zori,
Pentru ceasul dimineții la Montevideo,
Pentru arta prieteniei,
Pentru ultima zi a lui Socrate,
Pentru cuvintele care s-au spus într-un asfințit
De pe o cruce spre altă cruce,
Pentru acel vis al Islamului care a cuprins
O mie de nopți şi încă una,
Pentru acel alt vis al iadului,
Cu un turn de foc ce purifică
Şi sfere de slavă
Pentru Swedenborg,
Care stătea de vorbă cu îngerii pe străzile Londrei,
Pentru râurile tainice şi străvechi
Care se adună în mine,
Pentru limba pe care, cu veacuri în urmă, am vorbit-o în Northumbria,
Pentru spada şi harpa saxonilor,
pentru mare, care este un pustiu strălucitor
Şi o mulțime de lucruri pe care nu le cunoaştem
Şi un epitaf al vikingilor,
Pentru muzica verbală a Angliei,
Pentru muzica verbală a Germaniei,
Pentru aur, care străluceşte în versuri,
Pentru strălucitoarea iarnă,
Pentru numele unei cărți pe care n-am citit-o:
Gesta Dei per Francos,
Pentru Verlaine, nevinovat precum păsările,
Pentru prisma de cleştar şi greutatea de bronz,
Pentru dungile de pe blana tigrului,
Pentru înaltele turnuri din San Francisco şi de pe insula Manhattan,
Pentru diminețile din Texas,
Pentru sevilianul care a redactat Epistola Morală
Şi al cărui nume, cum el şi-a dorit-o, a rămas necunoscut,
Pentru Seneca şi Lucan, din Cordoba,
Care, înainte de a exista spaniola, au scris
Toată literatura spaniolă,
Pentru geometricul şi vitejescul joc de şah,
Pentru țestoasa lui Zenon şi harta lui Royce,
Pentru mirosul medicinal al eucalipților,
Pentru limbaj, care poate simula cunoaşterea,

Pentru uitare, care anulează ori modifică trecutul,
Pentru obicei,
Care ne repetă sau ne confirmă ca o oglindă,
Pentru dimineață, care ne dăruieşte iluzia unui început,
Pentru noapte, pentru întunericul şi astronomia ei,
Pentru curajul şi fericirea celorlalți,
Pentru patrie, simțită în floarea de iasomie
Ori într-o spadă veche,
Pentru Whitman şi Francesco d'Asisi, care au scris acest poem,
Pentru faptul că poemul este inepuizabil
Şi se confundă cu suma făpturilor Domnului
Şi nu va ajunge niciodată la ultimul vers
Şi este mereu altul, potrivit oamenilor,
Pentru Frances Haslam, care a cerut iertare fiilor săi
Pentru că murea atât de încet,
Pentru minutele ce precedă somnul,
Pentru vis şi moarte,
Aceste două comori ascunse,
Pentru darurile lăuntrice pe care nu le pomenesc,
Pentru muzică, tainică formă a timpului.

Fernando Pessoa

XIV
Nu-mi pasă de rime. Rareori
Doi copaci, aşezați unul lângă celălalt, sunt identici.
Eu gândesc şi scriu aşa cum florile au culoare
Însă mai imperfect în felul de a mă exprima
Fiindcă-mi lipseşte simplitatea divină
De-a fi doar exterior pe de-a-ntregul.

Privesc şi mă emoționez,
Mă emoționează apa cum curge pe un teren înclinat,
Iar poezia mea e firească asemeni unei rafale de vânt...
(trad. Dinu Flămând)

Alvaro de Campos

Mi-am scos masca ;şi m-am văzut în oglindă.
Eram copilul de-acum nu ştiu câți ani.
Num ă schimbasem deloc…
Ăsta e avantajul de-a şti să dai jos masca.
Eşti mereu copilul,
Trecutul care-a fost
Copilul.
Mi-am scos masca şi apoi mi-am pus-o iar.
Aşa e mai bine,
Aşa, fără mască.
Şi mă întorc la personalitate ca la un capăt de linie.

(trad.Marian Papahagi)

Ricardo Reis

Deasupra adevărului stau zeii
Iar ştiinţa noastră-i copie ratată
A siguranţei lor
Că Universu-există.

Totul e tot, dar mai presus sunt zeii,
Nu îi revine ştiinţei şă-i cunoască;
Să adorăm astfel
Al lor chip precum floarea,

Fiindcă vizibili văzului înalt,
Reali ei sunt cum floarea e reală.
Şi-n calmul lor Olimp
Altă natură sunt
(trad. Dan Caragea)

Alberto Caeiro

Privesc zborul păsării care trece fără să lase urme,
E altfel decât trecerea animalului, care lasă o amintire-n ţărână.
Pasărea trece şi uită, aşa se şi cade.
Animalul, acolo unde nu maiesteşi din această pricină e de prisos,
Arată că el afost , ceea ce nu mai serveşte la nimic.
Amintirea este o trădare a Naturii.
Fiindcă natura de ieri nu este Natură.
Ceea ce afost nu mai e nimic, iar a-ţi aminti înseamnă anu vedea.
Treci, pasăre, treci, şi învaţă-mă trecerea.

(trad.Dinu Flămând)

Fernando Pessoa

XXXV

Am isprăvit. Mi-e inima de piatră.
Azur pustiu, e ziua o statuie
Străină mie, bucuroasă, iată,
De-a fi nu-Eu (vrea chinul să mi-o spuie)
Eu, ce-am dat greş în tot mă tânguiesc
De simplul fapt doar că m-am tânguit,
E soarta lumii, ce e de greşesc?
Şi soarta după Soartă s-a năimit.
De poposim ori adăstăm, ce-nseamnă,
Când semnul nostru e nimicnicia?
Să jucăm jocul cugetul ne-ndeamnă
Cel ştiutor că-aceasta e solia
În stele ce-a fost scrisă şi-a primit,
Când stirpea şi născarea ne-au năşit.
(trad. Dinu Flămând)

Aurul tigrilor -autor Jorge Luis Borges

Până sosi-va ceasul de galben asfinţit
Nu-mi voi putea lua ochii
De la impunătorul tigru de Bengal.
De colo-colo umblă pe hărăzitu-i drum
Şi nici nu bănuieşte
Că gratiile-s închisoarea lui.
Veni-vor după-aceea şi ceilalţi tigri:
Tigrul de foc veni-va al lui Blake,
Şi aur, mult, sub diferite chipuri:
Metalul iubitor care-a fost Zeus,
Inelul celor două nopţi, Draupnir,
Cel care zămisleşte nouă inele,
Iar acestea, altele nouă, şi tot aşa la nesfârşit.
Cu anii fost-am părăsit
De celelalte culori încântătoare.
Nu mi-au rămas decât
Tremurătoarea lumină, umbra deasă,
Şi aurul de la-nceput.
Voi, asfinţituri! Voi, tigri! Voi, fulgerări
Ale mitului şi ale epocii!
Văd un aur mult mai preţios, părul tău,
Pe care-l jinduiesc aceste mâini.

Artă poetică- autor: Pablo Neruda

Între umbră şi spaţiu, între hamuri şi feciorie,
înzestrat cu visuri funeste, cu o inimă unică,
precipitat,
şi cu doliu de văduv furios pe fiecare zi de viaţă,
vai, pentru fiecare apă invizibilă băută somnoros
şi toate ecourile pe care le întâmpin tremurând
am aceeaşi sete absentă, aceeaşi febră rece,
un auz ce naşte o nelinişte indirectă
ca şi cum ar fi venit hoţii sau fantasmele
şi într-o găoace de întindere fixă şi uşor răguşit
ca o oglindă veche, ca un iz de casă părăsită
în care oaspeţii au intrat noaptea complet beţi
există şi un miros de haine aruncate pe pământ
şi o absenţă a florilor pe pământ
posibilitate a unui alt mod mai puţin deprimant
adevărul brusc, vântul ce-mi biciuie pieptul
nopţile cu un parfum nesfârşit căzute în dormitorul meu
zgomotul unei zile ce arde cu sacrificiu
îmi cer cu melancolie profeticul din mine
şi o izbitură de obiecte ce cheamă fără să primească răspuns
există şi o mişcare continuă şi un nume confuz.

Uruma(fragment) - autor Zaharia Stancu

„Toată Dobrogea, de la Dunărea cea tulbure şi până la marea cea veşnic frământată, de la delta sălbatică şi până la stâncile de calcar ale Caliacrei, mirosea a soare şi a piatră, a ciulini şi a mărăcini, a salcâmi, a var şi a bălegar.

Şi tot Dobrogea mai mirosea a mâl gras şi a bălţi stătute, a păpuriş umed şi a peşte sărat, a ierburi putrede şi a oi miţoase, a găinaţ de păsări migratoare şi a gunoi de mistreţ.

Hergheliile de cai se arâneau cu iarbă aspră şi ghimpoasă.

Aceeaşi iarbă aspră şi ghimpoasă o păşteau cirezile de boi şi vaci, bivolii negri ca smoala, asinii roşcovani şi mărunţi, ciurdele de catâri şi de capre cu coarne strâmbe şi cu barbă.

În miezul verii vântul venea de departe, legănându-se pe mari aripi, clătina nesfârşirile acoperite cu secară şi cu ovăz, cu orz şi cu grâne coapte, cu porumb şi cu floarea soarelui.

Atunci Dobrogea era toată muiată în aur topit, părea toată făurită din aur curat, de cei mai vestiţi dintre vestiţii meşteri.

Uneori toamna venea dinspre mare gonind pe înaltele şi înspumatele valuri. Alteori dinspre miazănoapte pogora cu turme de negri nori.

Atunci, peste pământul ciudat şi străvechi se năspusteau vijelii cumplite urmate de ploi năprasnice.

Dintr-odată, aurul Dobrogei îşi pierdea întreaga strălucire şi se schimba peste noapte în aramă veche coclită.

Peste o lună se iviea şi iarna ca o uriaşă ursoaică albă, se aşeza în patru labe, mormăia şi sufla greu printre dinţi şi printre buze.

Întărâtaţi de acest mormăit, şerpii şuierători ai uriaşelor viscole se năpusteau în vârtejuri asupra Dobrogei îngheţate. Între cer şi pământ, de la zare la zare, viscolele vânturau şi vânzoleau zăpezile neprihănite. Parcă ardea pretutindeni, cu freamăt, un fermecat foc alb, rece.

Cum era atunci Dobrogea?

Dobrogea, toată Dobrogea, era atunci de argint, de argint înţepenit , de argint îngheţat.

Şi pământul părea pustiu şi mort.

Bursucii dormeau ascunşi în bârloguri.

Dropiile grase se piteau în nămeţii cât casa.

Iepurii cu ochi naivi şi cu urechi veşnic ciulite rodeau tufişurile de mărunţi măceşi ai răzoarelor.

Drumurile...

Drumurile, câte se vedeau şi câte nu se mai vedeau, erau stăpânite de haite de lupi flămânzi. Vai de cel care s-ar fi încumetat să le străbată.

Pe coşurile bordeielor ciobăneşti, pe coşurile colibelor turceşti şi tătărăşti se ridicau, negre, fuioare de fum.

Dobrogenii, veri de ce naţie ar fi fost hibernau.

Numai marea rămânea vie, neagră şi neînchipuit de sălbatică.

Gemea şi vuia.

Vuia a pustiu şi în pustiu.

Vuia a singurătate şi a tristeţe şi poate şi a bucurie.

Se zbuciuma.

Farul de la Tomis clipea, spărgând întunericul. Îi răspundea, cu alt clipăt cel de la Tuzla.

Osteneala farurilor era zadarnică. Niciun luntraş, niciun pescar nu îndrăznea să se avânte pe o mare atât de vitregă.

Nici măcar când, limpezit uneori de nori, cerul era ziua de sticlă albastră, şi noaptea, de însteltă catifea fumurie.

Primăvara, Dobrogea toată era smalţ verde şi crud...

Numai stâncile ei rămâneau mereu albe, de var.

Numai râpile ei rămâneau mereu roşcate, de parcă ar fi fost zidite, chiar de atunci, de la începurul începuturilor, de o mână tainică, nepăsătoare la trecerea vremii, din pământ ars pe îndelete, la foc domol.

În tinerețea mea depărtată, am petrecut câteva luni în cest ținut straniu. Povestea ce va urma nu e decât un ecou târziu al unor întâmplări trăite atunci, simplu, dar intens, Întâmplări, fericite și nefericite, care au lovit adânc, poate de moarte, câteva biete inimi omenești, vai, atât de omenești!” *(Din vol. Zaharia Stancu, Costandina, Uruma, Ce mult te-am iubit, Jurnalul Național, București, 2010)*

Pas greșit între două stele- autor Cesar Abraham Vallejo

Există oameni atât de nefericiți, că nici măcar
n-au trup ; pe măsura lor pletele
cad, câteva degete, dezvăluindu-le imensul zbucium ;
viața e pe deasupra lor ;
par răsăriți din aer, făcuți s-adune-n gând
suspine să audă
biciul șuierând în cerul gurii.

Se desprind din propria lor piele, răcâind
sicriul în care se nasc.
Urcă prin moartea lor ceas după ceas
și se prăbușesc de-a lungul alfabetului
înghețat, până la pământ.

Vai de atât de mult ! Vai de atât de putin ! Vai de ei !
Suspine în camera mea, ascultându-i sub lupă !
Suspine în pieptul meu, când își cumpără haine !
Suspine în jegul meu alb, în drojdia solidară cu ei !

Iubite fie urechile prelungi,
iubite ființe care se-așează,
iubit necunoscutul și soția lui,
aproapele cu mâneci, ochi și guler !

iubit să fie cel ce are ploșnițe,
cel care stă sub ploaie cu pantofii rupți,
cel care priveghează cadavrul unei pâini
cu două lumânari înfipte în ea,
cel care-și prinde degetul în ușă,
cel fără sfânt în calendar,
cel care umbra și-a pierdut-o-n foc,
animalul, cel care pare un papagal,
cel ce pare un om, bietul bogat,
mizerul pur, săracul cel sărac !

iubit să fie cel căruia
i-e foame sau i-e sete, dar nu are
foame cu care să-și îndestuleze setea,
nici sete să-și îndestuleze atâta foame !

Iubit să fie cel care muncește
cu ziua, ori cu luna, ori cu ora,
cel ce asudă de rușine sau de chin,
cel ce se duce la cinema din porunca brațelor sale,

cel ce plăteşte cu ceea ce nu are,
cel ce doarme cu faţa în sus,
cele ce nu-şi mai aminteşte copilăria ;
iubit să fie chelul fără de tichie,
cinstitul fără remuşcări,
hoţul fără trandafiri,
cel ce poartă ceas şi l-a văzut pe Dumnezeu,
cel ce are onoare şi nu leşină !

Iubit să fie pruncul ce cade şi mai plânge,
şi omul care a căzut şi tace !

Vai de atât de mult ! Vai de atât de puţin ! Vai de ei!

Dictatura şi democraţie(fragment) autor: Panait Istrati

Acum, lăsând în pace omenirea şi filozofia şi ocupându-ne numai de necazurile actuale ale românismului (ca să vorbim numai ca între „cruciaţi”) rog acest românism să nu se supere dacă, plecând de la ultimul perceptor necinstit şi urcându-ne în trecut până la cvasibeatificatul domnitor Constantin Brâncoveanu, voi fi nevoit să spun că atât istoria , cât şi literatura naţională ne zugrăvesc ca un popor cu mentalitate şi apucături de robi. Trădarea, laşitatea, ploconul, chiulul, codeala, căpătuiala sunt caracteristicile unui neam întreg, nu ale câtorva oligarhii. Întrebaţi-i pe toţi acei puţini idealişti politici care colindă satele, târgurile şi mahalalele noastre în vreme de alegeri, şi toţi vă vor spune că alegătorul nu le cere legi şi reforme cu caracter general, ci numai favoruri şi revendicări personale ori de gaşcă.

Iată de ce consider partidele politice nişte organisme care, după ce au făcut „puţintel bine”şi mult rău, au devenit funeste oricărei propăşiri naţionale. Ele nu mai sunt astăzi decât organizarea pe căprării a jafului şi procopselii. Cerând şi impunând o „disciplină”identică cu laşitatea, şi care nu poate conveni personalităţilor integre, marile şi micile partide de guvernământ nu mai reprezintă, în imensa lor majoritate, decât o adunătură de oameni necinstiţi şi incapabili, pleava naţiunii. Aceste caracatiţe naţionale au ajuns nu numai la neputinţa completă în domeniul realizărilor sociale, dar se înverşunează acum să descompună, să distrugă până şi bruma de reforme reale, cucerite cu mari sacrificii în trecutul nostru imediat. Până şi cele mai vitale dintre instituţiile noastre de stat îşi văd funcţionarii de carieră hărţuiţi, persecutaţi, loviţi în drepturile lor şi chiar arunacţi pe drumuri, atunci când refuză să se preteze arbitrariului guvernamental. Nu se preconizează o reformă fără ca ea să conţină în germene un gheşeft sau o infamie politică.

Cu prilejul evadării deţinuţilor de la Craiova, directorul acelui penitenciar a spus: Da,nu mai pot pune temei pe niciun gardian, fiindcă toţi gardienii mei de meserie au fost treptat înlocuiţi, la cererea puternicilor zilei, cu trepăduşii cafenelelor politice, care sunt ori incapabili, ori necinstiţi.” Aceasta este o constatare caracteristică halului de degradare socială la care ne-au adus partidele. Plecând de la acest gardian de închisoare şi trecând prin toată administraţia şi toate instituţiile ţării- regret că nu le pot numi pe toate-nu există funcţie socială care să nu fie roasă, măcinată de viermele politicianismului. Şi în aşa hal au ajuns lucrurile, încât astăzi nu mai există post în stat care să poată fi ocupat pe cale simplă, indicată de lege, ci toate se obţin numai pe calea lăturalnică a protecţiei. S-a isprăvit cu basmul „ai carte, ai parte”. Azi poţi să n-ai carte, e de-ajuns să ai „rude la Ierusalim”. Cu asemenea „rude”, totul ţi-e permis să speri şi deseori să obţii. Chiar cele mai grave abuzuri de putere rămân nepedepsite dacă eşti „omul” cuiva.

……………………………………………………………………………………………………

Acestea sunt partidele: duşmanele unei naţiuni, reducându-şi toată lupta la căpătuiala şi procopsirea partizanilor în dauna binelui public. Dar ele mai sunt şi o absurditate. Iat-o: când însăşi o naţiune întreagă şi-ar găsi cu greu în sânul ei o singură echipă naţională care, permanent s-o conducă cu cinste şi pricepere, de la primul-ministru şi până la ultimul vătăşel, cum voiţi dumneavoastră ca

zece partide de guvernământ să prezinte în linie de bătaie, de zece ori 20 miniştri, de zece ori 71 de prefecţi, apoi câteva mii de primari şi câteva zeci de mii de consilieri municipali, toţi oameni unul şi unul, integri şi capabili, perfect devotaţi interesului obştesc? Care popor ar fi în stare să ofere conducerii statului atâtea legiuni de apostoli, atâtea rezerve de mii de valori umane care să-i cultive virtuţile şi să-l gospodărească în toată competenţa? Şi atunci, cum se poate cere unui singur partid ceea ce un neam întreg n-ar putea găsi în sânul lui? De- aici realitatea hidoasă pe care o prezintă partidele, în care vedem câţiva şefi corecţi şi pricepuţi lăsându-se sabotaţi de o armată de pungaşi şi de incapabili, care îi târăşte în mocirla necinstei şi seacă izvoarele de energie ale unui popor, înăbuşindu-i orice veleitate de progres.(pg 349-352)
(Din vol.Panait Istrati -trei decenii de publicistică, vol. 3 Scrisoare deschisă oricui (1930-1935) Ed.Humanitas, Bucureşti, 2005)

Cântec în stil naiv despre fiinţă şi părere - autor: Petru Creţia (21.011927-14.04.1997)

Nimic nu are în sine puterea
De a fi mai mult decât este
Atuncea când este, în forma-i deplină,
Tot ce poate fi.

Aproape tot ce trăieşte încearcă
Să fie cumva altfel decât este
În golul amar dintre tot ce ar vrea
Şi nu poate fi.

În vorbe e răul, în gesturi deşarte,
În tot ce pare a fi şi nu este,
În biata minciună jucată în lume
Crezându-se-a fi.

Vrem să părem şi să fim mai adânci decât suntem,
Mai puternici, mai mari şi mai buni decât este
Dat firii noastre şi slavei, mai grei de iubire
Decât ştim a fi.

Dar toate acestea fac parte din lume,
Iar hula nemilei un greu păcat este
Al oricărui gând care judecă lumea
Cum nu poate fi.

Căci mulţi muritori trăiesc din puterea
De-a trăi în părere şi de-a crede că este
În ele, sub lună, mai mult decât poate
Într-adevăr fi.

Coboare îndurare
În lumea pieirii
Peste veacul făpturii,
Peste tot ce este
Greul de a fi.

Dans în ploaie – autor: Ana Blandiana

Lăsaţi ploaia să mă îmbrăţişeze de la tâmple
până la glezne,
Iubiţii mei, priviţi dansul acesta nou, nou, nou,
Noaptea-şi ascunde ca pe-o patimă vântul
în bezne,
Dansului meu i-e vântul ecou.
De frânghiile ploii mă caţăr, mă leg, mă apuc
Să fac legătura-ntre voi şi-ntre stele.
Ştiu, voi iubiţi părul meu grav şi năuc,
Vouă vă plac flăcările tâmplelor mele.
Priviţi până o să vi se atingă privirea de vânt
Braţele mele ca nişte fulgere vii, jucăuşe -
Ochii mei n-au cătat niciodată-n pământ,
Gleznele mele n-au purtat niciodată cătuşe!
Lăsaţi ploaia să mă îmbrăţişeze şi destrame-mă vântul,
Iubiţi-mi liberul dans fluturat peste voi -
Genunchii mei n-au sărutat niciodată pământul,
Părul meu nu s-a zbătut niciodată-n noroi!

Elegia întâia - autor: Rainer Maria Rilke

Cine, dacă-aş striga, m-ar auzi din cetele îngerilor?
Şi chiar dacă unul din ei dintr-o dată m-ar lua pe inima lui: aş pieri
de prea intensa lui fiinţare. Căci frumosul nu-i altceva
decât începutul cumplitului, pe care încă abia-l îndurăm,
şi dacă atât ne uimeşte, e pentru că, nepăsător, din dispreţ,
nu ne distruge. Şi orice înger e cumplit.
Şi astfel mă înfrânez şi într-un sumbru hohot de plâns înec
ademenitoarea chemare. Ah, cine ne-ar putea ajuta?
Nici îngeri, nici oameni, iar înţeleptele animale presimt şi ştiu
că nu ne simţim prea acasă în lumea asta tălmăcită.
Ne mai rămâne poate vreun arbore
pe-o costişă, pe care zilnic
să-l vedem iarăşi; ne rămâne strada de ieri
şi molateca încredere întârziată într-o obişnuinţă
căreia i-a plăcut la noi şi a rămas şi n-a mai plecat.
O, şi noaptea, noaptea când vântul încărcat de-al lumilor larg
ne mistuie chipul - cui nu i-ar rămâne, ea, cea pătimaş dorită,
lin dezamăgind, grea încercare pentru inima singuratică?
Este ea mai uşoară pentru îndrăgostiţi?
Ah, dar ei nu fac decât să-şi ascundă unul altuia soarta.
Asta nu o ştii încă? Aruncă din braţele tale golul
către spaţiile pe care le respirăm; poate că păsările
simţi-vor văzduhul lărgit cu un şi mai lăuntric zbor.

Da, primăverile aveau nevoie de tine. Multe stele
doreau să le simţi. Se ridica
spre tine un val din adâncul trecutului, sau
când treceai pe lângă-o fereastră deschisă,
ţi se dăruia o vioară. Totul era o solie.

Ai dus-o la împlinire? Nu erai mereu
distrat de-aşteptare, ca şi cum totul îţi prevestea
sosirea unei iubite? (Unde vrei s-o adăposteşti,
când în tine marile, străinele gânduri
intră şi ies, iar noaptea adesea rămân).

Dar dacă ţie ţi-e dor, îndrăgostitele cântă; nici pe departe
nu-i destul de nemuritor vestitul lor simţământ.
Cântă-le - aproape invidiate de tine - îndrăgostitele care-au fost părăsite
şi pe care chiar mai iubitoare le-ai aflat decât pe cele-alinate. Reîncepe
iarăşi şi iarăşi slăvirea ce n-o poţi nicicând desăvârşi;
adu-ţi aminte: eroul durează, - chiar şi căderea lui
e doar un pretext să existe: ultima-i naştere.
Dar pe îndrăgostiţi natura sleită
îi reia în sânu-i, ca şi cum n-ar avea destule puteri
pentru două asemenea împliniri. Gânditu-te-ai oare
destul la Gaspara Stampa
încât vreo fată de cel drag
părăsită, să-şi spună după sublima pildă
a acestei iubite: şi eu la fel ca ea să devin?
N-ar trebui ca în sfârşit aceste cele mai demult dureri
în noi să rodească? Nu este timpul ca, iubind,
să ne eliberăm de ce ne e drag şi tremurători să-l depăşim
precum săgeata arcu-l învinge, pentru ca în salt adunată
să devină mai mult chiar decât ea însăşi? Căci rămânere nu-i nicăieri!

Glasuri! Glasuri! Ascultă inimă, aşa cum numai
sfinţii odinioară-ascultau: încât uriaşa chemare
îi ridica din ţărână; dar ei, cei peste putinţă, rămâneau îngenuncheaţi
mai departe şi n-o luau în seamă.
Aşa ascultau. Nu, nici pe departe n-ai putea să înduri al Domnului
glas. Dar ascultă-acest suflu,
neîntrerupta veste ce din tăcere se încheagă.
Un murmur se înalţă acum, dinspre morţii tineri spre tine.
Oriunde mereu ai intrat, în biserici
din Roma sau Neapole, nu ţi-au mărturisit în şoaptă destinul lor?
Sau o inscripţie îţi apărea sublimă
ca acum, de curând, stela din Santa Maria Formosa.
Ce vor ei de la mine? să îndepărtez cu blândeţe
acea aparenţă de nedreptate, ce stinghereşte uneori
a duhurilor curată mişcare.

Fără-ndoială e straniu să nu mai locuieşti pe pământ,
să nu mai urmezi abea deprinsele-obiceiuri,
trandafirilor şi altor lucruri pline de făgăduinţi
să nu le mai dai înţelesul viitorului omenesc;
să nu mai fii ceea ce ai fost în nesfârşita nelinişte a mâinilor,
şi însuşi numele tău
să-l laşi deoparte ca pe o jucărie stricată.
Straniu, dorinţele să nu le mai doreşti. Straniu,
să vezi toate câte se legau între ele
fluturând de ici colo prin spaţiu. Trudnică şi plină de reînceputuri

e starea de moarte, până ce încetul cu încetul simţi cum te pătrunde
puţină veşnicie. - Dar cei vii fac toţi
greşeala că delimitează prea tare.
Îngerii (se spune) adesea nu ştiu prea bine
dacă merg printre cei vii sau printre cei morţi. Curentul eternităţii
târăşte vârstele toate prin amândouă tărâmuri
mereu cu el, şi pe-amândouă vuietul lui le copleşeşte.

Până la urmă cei aleşi timpuriu de moarte nu mai au nevoie de noi,
se dezvaţă de ce-i pământesc, aşa cum, crescând,
blând te desprinzi de sânul mamei. Dar noi, care
avem nevoie de taine atât de mari, noi pentru care adesea din jale
se naşte un suiş fericit -: am putea oare exista fără ei?
Este oare zadarnică legenda că odinioară, jelindu-l pe Linos,
muzica dintâi îndrăzni să străpungă stearpa-ncremenire;
că, abia în spaţiul înfricoşat pe care tânărul
aproape dumnezeiesc dintr-o dată pe vecie-l părăsise, golul intră
în acea vibraţie, care acum ne răpeşte, ne-alină, ne-ajută.
(Trad. George Popa)

XVI - autor: Mircea Ivănescu

Nopţile de iarnă, în copilărie - cu plapuma ridicată
mult, peste obraji - şi obrajii în pernă - şi atâta de bine, ştiind
că afară e viscol, zăpada izbind moale în geam -
şi înăuntru, întunericul cald - şi somnul pufos,
ca o zăpadă caldă, răsfrântă în oglinda lăuntrică,
unde credeam că se vor răsturna mereu toate cele de afară,
să le fac ale mele - fără altă putere decât aceea
pe care eu să le-o fi lăsat - somnul începător,
şi aşezându-mi frumos plapuma, şi spunându-mi -
" te-ai cuibărit aici " , - şi pe urmă pleca -
dar numai până alături, şi ştiind-o acolo, - şi mie
aici, singurătatea fiindu-mi aproape - ca şi zăpada caldă şi moale
a somnului - şi nu-mi era frică de ea, doar că veneau
visele, uneori, şi mi se făcea somnul întreg un urlet,
şi mă deşteptam cu spaima aceasta, pe care acum
o ştiu atât de bine, că nici nu mai este spaimă.
Acuma, iarna, mă cuibăresc tot astfel, cum pot eu
mai bine - şi nici nu mă mai sperie visele rele,
şi mi-e egal dacă ninge afară, sau este o iarnă
uscată.

Baladă - Anghel Dumbrăveanu

Vezi, Doamnă Tăcută, se-apropie seara,
Se face târziu în iluzii, vântul de toamnă
Loveşte cu-amintiri uscate în geamuri.
Călătorim fără să ştim ce ne-aşteaptă,
Ne-nchidem mai mult în noi înşine, intrăm
Mai adânc în ţinutul tăcerii de care ne temem.
Şi vine vremea rememorării, vine un timp

Când atingem cu gândul lucrurile uitate,
Vine un duh care ne sperie anii cu noapte.
Vezi, Doamnă Tăcută, atâtea drumuri zadarnice
Se depuseră-n noi. Cineva nevăzut
Numără copacii uscaţi pe unde trecurăm,
Cineva numără stelele moarte şi spaimele
Ce n-au fost prevăzute de nimeni.
Acum vine seara şi suntem mai singuri
Decât în iubire. Pulpele-ţi lungi au frăgezimi
Nebănuite de ceară. Mâinile tale sunt reci
Ca aşteptarea neagră a lutului. Îţi las
Ceea ce n-am putut lăsa niciodată:
Aceste chei ruginite cu care trebuia să deschid
Ziua unde-a locuit o fată cu privirile verzi.
Aud cum îmi creşte în ochi culoarea pământului.
Mai departe plec singur.

Conu Leonida faţă cu reacţiunea- autor: I. L. Caragiale

O odaie modestă de mahala. În fund, la dreapta, o uşă; la stânga o fereastră. De-o parte şi de alta a scenii câte un pat de culcare. În mijlocul odăii o masă împrejurul căreia sunt aşezate scaune de paie. Pe masă, o lampă cu gaz; pe globul lămpii un abat-jour cusut pe canava. În planul întâi, la stânga, o sobă cu uşa deschisă şi cu câtiva tăciuni pâlpâind. — Leonida e în halat, în papuci şi cu scufia de noapte; Efimiţa în camizol, fustă de flanelă roşie şi legată la cap cu tulpan alb. Amândoi şed de vorbă la masă)

SCENA I

LEONIDA: Aşa, cum îţi spusei, mă scol într-o dimineaţă, şi, ştii obiceiul meu, pui mâna întâi şi-ntâi pe „Aurora Democratică", să văz cum mai merge ţara. O deschiz... şi ce citesc? Uite, ţiu minte ca acuma: „ 11/23 Făurar... a căzut tirania! Vivat Republica!"

EFIMIŢA: Auzi colo!

LEONIDA: Răposata dumneei — nevastă-mea a d-întâi — nu se sculase încă. Sar jos din pat şi-i strig: „Scoală, cocoană, şi te bucură, că eşti şi dumneata mumă din popor; scoală, c-a venit libertatea la putere!"

EFIMIŢA (afirmativ): Ei!

LEONIDA: Când aude de libertate, sare şi dumneei răposata din pat... că era republicană! Zic: găteşte-te degrab', Miţule, şi... hai şi noi pe la revuluţie. Ne îmbrăcăm, domnule, frumos, şi o luăm repede pe jos pân' la teatru... (cu gravitate) Ei, când am văzut... ştii că eu nu intru la idee cu una cu două...

EFIMIŢA: Ţi-ai găsit!... dumneata nu eşti d-ăia. Ehei! Ca dumneata, bobocule, mai rar cineva.

LEONIDA: Ori să zici nu ştiu ce şi nu ştiu cum, că adicătele „acu, unde eşti tu republican, ţii partea naţiunii… "

EFIMIŢA: Aş!

LEONIDA: Dar, când am văzut, am zis şi eu: să te ferească Dumnezeu de furia poporului!… Ce să vezi, domnule? Steaguri, muzici, chiote, tămbălău, lucru mare, şi lume, lume… de-ţi venea ameţeală nu altceva.

EFIMIŢA: Bine că n-am fost la Bucureşti pe vremea aia! cum sunt eu nevricoasă, Doamne fereşte! păţeam alte alea…

LEONIDA: Ba nu zi asta; puteai trage un ce profit. (schimbând tonul) Ei, cât gândeşti c-a ţinut toiul revuluţiei?

EFIMIŢA: Până seara.

LEONIDA (zâmbind de așa naivitate, apoi cu seriozitate): Trei săptămâni de zile, domnule.

EFIMIȚA (minunându-se): Nu mă-nnebuni, soro!

LEONIDA: Ce te gândești dumneata, că a fost așa un bagadel lucru? Fă-ți idee: dacă chiar Galibardi, de-acolo, de unde este el, a scris atunci o scrisoare către națiunea română.

EFIMIȚA (cu interes): Zău ?

LEONIDA: Mai e vorbă!

EFIMIȚA: Adică cum?

LEONIDA: Vezi dumneata, i-a plăcut și lui cum am adus noi lucrul cu un sul subțire ca să dăm exemplu Evropii, și s-a crezut omul dator, ca un ce de politică, pentru ca să ne firitisească…

EFIMIȚA (curioasă): Da'… ce spunea în scrisoare ?

LEONIDA (cu importanță): Patru vorbe, numai patru, da' vorbe, ce-i drept! Uite, țiu minte ca acuma: „Bravos națiune! Halal să-ți fie! Să trăiască Republica! Vivat Prințipatele Unite!" și jos iscălit în original „Galibardi".

EFIMIȚA (satisfăcută): Apoi, atunci dacă-i așa, a vorbit destul de frumos omul!

LEONIDA: Hehei! unul e Galibardi: om, o dată și jumătate! (cu mândrie și siguranță) Ei! giantă latină, domnule, n-ai ce-i mai zice. De ce a băgat el în răcori, gândești, pe toți împărații și pe Papa de la Roma?

EFIMIȚA (mirată): Și pe Papa de la Roma? Auzi, soro?

LEONIDA: Ba încă ce! i-a tras un tighel, de i-a plăcut și lui. Ce-a zis Papa — iezuit, aminteri nu-i prost! — când a văzut că n-o scoate la căpătâi cu el?… „Mă nene, ăsta nu-i glumă; cu ăsta, cum văz eu, nu merge ca de, cu fitecine; ia mai bine să mă iau eu cu politică pe lângă el, să mi-l fac cumătru." Și de colea până colea, tura vura, c-o fi tunsă, c-o fi rasă, l-a pus pe Galibardi de i-a botezat un copil.

EFIMIȚA (cu ironie): Și-a cunoscut omul nașul!

LEONIDA: Vezi bine!… Acu ia spune, cam câți oameni te bate gândul că să aibă Galibardi?

EFIMIȚA: Sumedenie!

LEONIDA: O mie, domnule, numa' o mie.

EFIMIȚA: Ei! fugi că mor! și adică numa' cu o mie să...

LEONIDA (întrerupând-o): Da, da' întreabă-mă să-ți spun ce fel de oameni sunt.

EFIMIȚA: Ceva tot unul și unul.

LEONIDA: Ăi mai prima, domnule, aleși pe sprinceană, care mai de care, dă cu pușca-n Dumnezeu; volintiri, mă rog: azi aici, mâine-n Focșani, ce-am avut și ce-am pierdut!

EFIMIȚA: Ei! așa da.

LEONIDA: Și toți se-nchină la el ca la Cristos; de hatârul lui, sunt în stare, trei zile d-a rândul, să nu mănânce și să nu bea, dacă n-or avea ce.

EFIMIȚA: Ce spui, soro?

LEONIDA: Ce-ți spui eu, și câte și mai câte altele și mai și.

EFIMIȚA: Bravos!

(0 mică pauză și căscături de amândouă părțile)

LEONIDA: Trebuie să fie târziu, Mițule; ne culcăm?

EFIMIȚA (se scoală și se uită la ceas): Douăspce trecute, bobocule.

LEONIDA (sculându-se și el și mergând spre patul din stânga): Vezi dumneata cum trece vremea cu vorba...

EFIMIȚA (dregându-și patul): Ei! cum le spui dumneata, să tot stai s-asculți; ca dumneata, bobocule, mai rar cineva.

LEONIDA (la pat și intrând sub plapumă): Mițo, ai zis matale fetii să vie mâine mai de dimineață ca să facă focul ?

EFIMIȚA (stingând lampa): Da. (se-nchină și se așază în pat la dreapta)

(Odaia rămâne luminată numai de flacăra tăciunilor din sobă)

LEONIDA (după ce s-a învârtit în pat până să-și facă culcușul, cu satisfacție): A! aașa!

(Un moment pauză, în timp ce fiecare se aşază bine în aşternutul său)

EFIMIŢA (din aşternut): Şi zi aşa cu Galibardi, 'ai?

LEONIDA (asemenea): Aşa zău!... Ei! mai dă-mi încă unul ca el, şi până mâine seara, — nu-mi trebuie mai mult, — să-ţi fac republică... (cu regret.) Da' nu e! Da' o să-mi zici că cu încetul se face oţetul, ori că mai rabdă, că n-a intrat zilele-n sac. (cu tărie) D-apoi bine, frate, până când tot rabdă azi, rabdă mâine ? că nu mai merge, domnule, s-a săturat poporul de tiranie, trebuie republică!

EFIMIŢA: Adică, zău, bobocule, de! eu, cu mintea ca de femeie, pardon să te-ntreb şi eu un lucru: ce procopseală ar fi şi cu republica?

LEONIDA (minunat de-aşa întrebare): Ei! bravos! ş-asta-i bună! Cum, ce procopseală? Vezi asta-i vorba: cap ai, minte ce-ţi mai trebuie? Apoi, închipuieşte-ţi dumneata numai un condei, stăi să-ţi spui: mai întâi şi-întâi că dacă e republică, nu mai plăteşte niminea bir...

EFIMIŢA: Zău?

LEONIDA: Zău... Al doilea că fieştecare cetăţean ia câte o leafă bună pe lună, toţi într-o egalitate.

EFIMIŢA: Parol?

LEONIDA: Parol... Par egzamplu, eu...

EFIMIŢA: Pe lângă pensie ?

LEONIDA: Vezi bine; pensia e başca, o am după legea veche, e dreptul meu; mai ales când e republică, dreptul e sfânt: republica este garanţiunea tuturor drepturilor.

EFIMIŢA (cu toată aprobarea): Aşa da.

LEONIDA: Şi al treilea, că se face şi lege de murături.

EFIMIŢA: Cum lege de murături ?

LEONIDA: Adicătele că nimini să nu mai aibă drept să-şi plătească datoriile.

EFIMIŢA (crucindu-se cu mirare): Maică Precistă, Doamne! apoi dacă-i aşa, de ce nu se face mai curând republică, soro ?

LEONIDA: Hei! te lasă reacţionarii, domnule ? Fireşte, nu le vine lor la socoteală să nu mai plătească niminea bir! e aproape de mintea omului: de unde ar mai mânca ei lefurile cu lingura?

EFIMIŢA: Aşa e... da'... (reflectând mai adânc) un lucru nu-nţeleg eu.

LEONIDA: Ce lucru?

EFIMIŢA: Dacă n-o mai plăti niminea bir, soro, de unde or să aibă cetăţenii leafă?

LEONIDA (în luptă cu somnul): Treaba statului, domnule, el ce grije are? pentru ce-l avem pe el? e datoria lui să-ngrijească să aibă oamenii lefurile la vreme...

EFIMIŢA (lămurită): Aşa da... vezi, mie nu-mi dădea-n gând. (după o pauză de reflecţie) Ce bine ar fi! unde dă Dumnezeu odată să o mai vedem ş-asta, republica! (Leonida începe să sforăie) Dormi, soro?... (Leonida sforăie-nainte) A adormit.

SCENA II

(Coana Efimiţa se aşază pe o ureche şi adoarme şi ea. — Unu după miezul nopţii sună rar în vecinătate: patru bătăi pentru sferturi, apoi o bătaie mai gravă pentru ceas. În orchestră melodramă „misterioso". Câteva momente pauză, după care s-aud în depărtare două-trei detunături de puşcă şi chiote surde; apoi, altele mai multe fi strigăte mai distincte, şi încă o dată)

EFIMIŢA (se deşteaptă şi se ridică-n pat, privind cu nedumerire către uşe şi întrebând cu neastâmpăr): Cine e? (pauză) Cine e? (pauză; sare din pat, aleargă repede la uşă şi o încearcă dacă e bine încuiată, asemenea la fereastră, şi se-ntoarce mai puţin îngrijată să se aşeze iar la loc, făcându-şi o cruce) Cine ştie ce-oi fi visat!... (se culcă şi aţipeşte iar; în orchestră melodramă; pauză; o salvă de detunături şi strigăte înmulţite; cocoana sare din pat cât colo)... Cine e?... (o pauză, merge tremurând la masă, caută p-întunerec chibriturile şi aprinde lampa; foarte emoţionată, încearcă încă o dată uşa, merge în vârful degetelor la dulapul de haine, îl încuie repede, ca şi cum ar fi prins pe cineva în el, şi ascultă cu palpitaţie ce se petrece înăuntru; se uită apoi pe sub paturi şi prin toate colţurile, stinge lampa, se-nchină şi se urcă iar în pat) Ce-o fi ş-asta? (deodată, s-aud o nouă salvă şi chiote prelungite; coana Efimiţa sare jos şi rămâne înmărmurită în picioare ascultând; o altă salvă şi strigăte) Leonido! (zgomotul se repetă) Leonido!! (pauză; zgomotul se repetă cu putere; cocoana se repede peste un scaun cu exasperare, se împiedecă și cade peste patul lui Leonida) Leonido!!!

SCENA III

LEONIDA (sculându-se din somn spăimântat): 'Ai! ce e?

EFIMIȚA: Leonido! scoal' că-i foc, Leonido!

LEONIDA (speriat): Unde-i foc ?

EFIMIȚA: Scoal' că-i revuluție, bătălie mare afară!

LEONIDA: Aș! vorbă să fie! Ce te pomenești vorbind, domnule?

EFIMIȚA: Bătălie la toartă, soro: pistoale, puști, tunuri, Leonido, țipete, chiote, lucru mare, de am sărit din somn!

LEONIDA (luând-o cu binișorul): Mițule, nu-i nimica; știi cum ești dumneata nevricoasă, unde am vorbit toată seara de politică, te-i fi culcat și cu fața-n sus și ai visat cine știe ce.

EFIMIȚA (impacientată): Leonido, deșteaptă sunt eu acuma?

LEONIDA: Apoi de! Mițule, asta dumneata știi.

EFIMIȚA (atinsă): Bravos, bobocule! nu m-așteptam ca tocmai dumneata să te pronunți cu așa iluzii în contra mea; te credeam mai altfel... îmi pare rău!... Cucoane Leonido, sunt deșteaptă; am auzit acum cum te-auz și m-auzi... revuluție, bătalie mare!

LEONIDA: Bine, Mițule, stăi, nu te importa degeaba. De când m-ai deșteptat pe mine, ai mai auzit ceva?

EFIMIȚA: Nu.

LEONIDA: Apoi de! cum vine treaba asta? spune matale...

EFIMIȚA (cam în nedomirire): De, soro, știu și eu?

LEONIDA: Apoi, vezi? Dar... s-o mai luăm și pe partea ailaltă, să vedem ce-ai să mai zici. Bine, chiar revuluție să fi fost, să zicem;... nu știi dumneata că n-are nimini voie să descarce focuri în oraș? e ordin de la poliție...

EFIMIȚA (aproape răsconvinsă): De! bobocule, să zic și eu cum zici, că după cum le spui dumneata, una și cu una fac două, n-are de unde să te mai apuce omul... (stând la gânduri și iar îndoindu-se) Da' bine, soro, am auzit, am a-u-zit; cum s-auz ce nu era? ce-am auzit dacă nu era nimica?

LEONIDA: Ei! domnule, câte d-astea n-am citit eu, n-am păr în cap! Glumești cu omul! Se-ntâmplă... (cu tonul unei teorii sigure) că fiincă de ce? o să mă-ntrebi... Omul, bunioară, de par egzamplu, dintr-un nu-știu-ce ori ceva, cum e nevricos, de curiozitate, intră la o idee; a intrat la o idee? fandacsia e gata; ei! și după aia din fandacsie cade în ipohondrie. Pe urmă, firește, și nimica mișcă.

EFIMIȚA: Comedie, soro! (minunându-se) Așa o fi!

LEONIDA: Bunioară și la dumneata acuma, o ipohondrie trecătoare; nu-i nimica... Hai să ne culcăm: noapte bună, Mițule.

EFIMIȚA: Noapte bună. (încă nedomirită oarecum, stinge lampa și se vâră în pat.)

LEONIDA (după o pauză): Nu te mai culca cu fața-n sus, Mițule, că iar visezi.

(Cocoana s-așază p-o ureche; în odaie întunerec, în orchestră melodramă;
o pauză, după care d-odată se aud în depărtare chiote, strigăte și detunături)

SCENA IV

EFIMIȚA: Ai auzit?

LEONIDA: Ai auzit?

(Amândoi, d-odată, se ridică înfiorați. Zgomotul s-apropie)

EFIMIȚA (sărind din pat): E idee, Leonido ?

LEONIDA (cu spaimă): Aprinde lampa... (sare și el din pat)

(Zgomotul mai aproape)

EFIMIȚA (aprinzând lampa): E fandacsie, bobocule ?

LEONIDA (tremurând): Nu-i lucru curat, Mițule!

(Zgomotul tot mai tare)
EFIMIȚA: E ipohondrie, soro?
(Zgomotul crește mereu)
LEONIDA: E primejdie mare, domnule! Ce să fie?
EFIMIȚA: Ce să fie? dumneata nu vezi ce să fie? Revuluție, bătălie mare, Leonido!
LEONIDA (ciudindu-se): Bine, frate, revuluție ca revuluție, da' nu-ți spusei că nu-i voie de la poliție să dai focuri în oraș?
(Zgomotul crește înainte)
EFIMIȚA (tremurând): Voie, ne-voie, auzi ?
LEONIDA (asemenea): Auz: da' nu e, nu se poate să fie revuluție... Câtă vreme sunt ai noștri la putere, cine să stea să facă revuluție?
EFIMIȚA: De! întreabă-mă să te-ntreb... (zgomot mare) Auzi ?
LEONIDA: Unde mi-este gazeta? (nervos) că dacă o fi să fie revuluție, trebuie să spuie la „Ultime Știri". Unde mi-e gazeta? (merge la masă, ia gazeta, își aruncă ochii pe pagina a treia și dă un țipăt) A!
EFIMIȚA: Ei!
LEONIDA (pierdut): Nu e revuluție, domnule, e reacțiune; ascultă: (citește tremurând) „Reacțiunea a prins iar la limbă. Ca un strigoi în întunerec, ea stă la pândă ascuțindu-și ghearele și așteptând momentul oportun pentru poftele ei antinaționale… Națiune, fii deșteaptă!" (cu dezolare) Și noi dormim, domnule!
EFIMIȚA (asemenea): Cine strică, soro, dacă nu mi-ai citit gazeta de cu seara!
(Zgomot tare)
LEONIDA (prăpădit): Și pe mine mă știu toți reacționarii că sunt republican, că sunt pentru națiune.
EFIMIȚA (tremurând și începând să plângă): Ce-i de făcut, soro?
LEONIDA (stăpânindu-se ca să-i facă curaj): Nu te speria, Mițule, nu te speria...
(Salve și chiote foarte apropiate)
EFIMIȚA: Iute, soro, pune mâna.
(Amândoi trag cearșafurile din paturi în mijlocul casii, golesc dulapul, scrinul, și fac două legături mari; apoi baricadează ușa cu paturile și cu mobilele)
LEONIDA (lucrând): Mergem la gară pân dosul Cișmegiului, și plecăm până-n ziuă cu trenul la Ploiești… Acolo nu mai mi-e frică: sunt între ai mei! republicani toți, săracii!
(Zgomot și mai aproape)
EFIMIȚA (îngrozită, oprindu-se din lucru și ascultând): Soro! soro! auzi dumneata? Zavragiii vin încoace!
LEONIDA (asemenea): Auz... (tremură) Și cum sunt eu deocheat, drept aicea vin, să ne dărâme casa.
EFIMIȚA (îndoindu-se de genuchi și înecându-se): Nu-mi spune, soro, că mor!
LEONIDA: Fă iute, iute!
(Zgomotul și mai aproape; Leonida cade-n genuchi)
EFIMIȚA: Soro, mor! a intrat în ulița noastră...
LEONIDA: Stinge lampa!
(Cocoana suflă iute în lampă; zgomotul este sub ferestre. Amândoi sunt trăsniți. O pauză, zgomot și apoi câteva bătăi în ușa d-afară)
EFIMIȚA (șoptind): Sunt la ușă.
LEONIDA (asemenea): Atât mi-a fost!... Nu te mișca. (bătăile se repetă mai tare; zgomotul s-a cam depărtat). Să ne ascundem în dulap...
EFIMIȚA: Să lăsăm calabalâcul și să sărim pe fereastră...
LEONIDA: Dar dacă or fi intrat în curte?
(Bătăile în ușă se îndesesc cu nerăbdare; zgomotul se depărtează mereu)

UN GLAS DE FEMEIE (d-afară): Dar asta, comedie!

EFIMIȚA (cu uimire, plecându-se spre ușă s-asculte): 'Ai?

LEONIDA (oprind-o): St! nu te mișca!

(Pumni tari în ușă; zgomotul și mai departe)

GLASUL (d-afară): Ei! Doamne! (strigând) Coniță!

EFIMIȚA (uimită): E slujnica, Leonido, Safta.

(Chiotele și împușcăturile d-abia se mai aud foarte departe)

LEONIDA: St! parcă s-a mai depărtat zavera!

(Bătăi desperate în ușă)

GLASUL (d-afară): Deschide, cocoană, să fac focul. (o pauză. Leonida și Efimița ascultă uimiți, neștiind ce să crează) Vai de mine! nu-i bună asta! a pățit boierii ceva!

EFIMIȚA: E Safta... (vrea să meargă la ușă)

LEONIDA (oprind-o): St! nu deschide o dată cu capul!

EFIMIȚA (nemaiputând răbda și zmucindu-se): Trebuie să deschiz, soro, că-ncepe dobitoaca să țipe și-i mai rău: ne dă de gol la zavragii!

(Bătăi din toate puterile în ușă)

LEONIDA (comprimându-și inima și cu un ton de supremă resignare): Deschide!

EFIMIȚA (mergând în vârful degetelor la ușă, întreabă cu gura jumătate): Cine e?

GLASUL (d-afară): Eu, cocoană; am venit să fac focul.

EFIMIȚA (stă un minut la îndoială, apoi se hotărăște și, dând în lături baricada, deschide și cu glasul alertat): Haide, intră.

(în odaie e întunerec. Coana Efimița ține piept Saftii la ușă)

SCENA V

EFIMIȚA (mișcată, cu tonul misterios): Ce-i afară, Safto ?

SAFTA (care a intrat cu un braț de lemne): Bine, cocoană, ce să fie! Da' pân-acuma n-am putut închide ochii: toată noaptea a fost masă mare la băcanul din colț; acu d-abia s-a spart cheful. Adineaori a trecut p-aici vreo câțiva, se duceau acasă pe două cărări; era și Nae Ipingescu, ipistatul, beat frânt; chiuia și trăgea la pistoale... obicei mitocănesc.

LEONIDA (nedomirit): Ce obicei?

SAFTA: Știi, a făcut oamenii chef, c-aseară a fost lăsata-secului.

EFIMIȚA (înseninându-se și prinzând limbă, către Leonida cu umor): A fost lăsata, secule!

LEONIDA (îmbărbătat): Ei vezi ? (plin de triumful teoriei) Tot vorba mea, domnule! Omul, bunioară, de par egzamplu, dintr-un nu-știu-ce ori ceva, cum e nevricos, de curiozitate, intră la o idee; a intrat la o idee? fandacsia e gata; ei! și după aia, din fandacsie cade în ipohondrie. (către cocoana) Văzuși?

EFIMIȚA (cu chef): Ei! soro! parcă ziceai că nu e voie de la poliție să se dea cu pistoale în oraș ?

LEONIDA (sigur): Apoi bine, nu vezi dumneata că aici a fost chiar poliția în persoană...

EFIMIȚA: Ei, bobocule, apăi cum le știi dumneata toate, mai rar cineva! (aprinde lampa)

(Amândoi sunt foarte veseli. Safta rămâne încremenită văzând răsturnarea odăii)

Cortina

Mama şi muzica-autor: Marina Ţvetaeva

DIN REPERTORIUL Liorei mai făceau parte şi toate notele mamei ei, toate acele opere, şi arii, şi aranjamente, şi ele cu vorbe, dar nu pe-nţeles (studiase cantoul la Neapole) şi cu o zdrobitoare cantitate de note deasupra portativului, de trei, de patru ori întretăiate, nesuferite de mine. În schimb Nuvelistul îl dispreţuiam tocmai din pricina simplităţii puerile a scriiturii notelor, pe deplin accesibilă netemeiniciei mele copilăreşti: atâtea albe şi niciun fel de întretăieri, – ca şi cum ai fi luat o foaie de note de-a mamei şi le-ai fi împrăştiat (aşa cum hrăneşti găinile) pe un an întreg al Nuvelistului, în aşa fel încât pe fiecare pagină să nimerească doar câteva, aproape ca în „Lebert şi Stark“[1] al meu – numai că şi cu pedală. De altfel, pedala îmi era strict interzisă. „Cât o şchioapă şi deja pedală! Ce vrei să ajungi tu, un muzician sau (înghițind-o pe «Liora»)… o domnişoară care altceva decât pedală şi dat ochii peste cap… Nu, nu! Reuşeşte să dai pedala din mână!" O dădeam – din picior, dar numai în absența mamei, în schimb atât de prelung, încât nici eu nu mai înțelegeam: vuiesc eu sau pedala? (pe care, în treacăt fie spus, mi-o imaginam ca pe un pantofior de aur – un Plattfuss – al Cenuşăresei!) Dar pedala mai avea şi o rudă lexicală: pedelul2, pedelul întrunirilor studențeşti, pedelul care l-a ridicat de la o întrunire pe Arkadi Aleksandrovici (Arkaeksanîci), meditatorul lui Andriuşa, pe care împreună cu Asia îl iubeam până la schelălăit de câine. Pedelul a provocat cea de a doua poezie din viața mea:

Toți aleargă la-ntrunire
Întrunirea unde e?
Întrunirea-n curte e.

Pedelul, năzărindu-mi-se ca un uriaş, mai mare decât toată curtea respectivă şi învățându-i pe studenți (pe Arkaeksanîci) cu laba lui uriaşă răşchirată, precum Căpcăunul – pe băiețeii-prichindei. Căpcăun – dar, pentru că totuşi slujbaş al universității – acoperit de medalii. Şi, desigur, tot atât de unic, precum sunt pedalele – două. Dar numindu-l pe pedel, nu pot să nu amintesc de rubedenia lui lexicală: Pudelul, albul şi înțeleptul Capi din Sans famille, care-l trage pe pedel de pantaloni – şi atunci pedelul îi dă drumul lui Arkaeksanîci, – ca şi de comuna lor rubedenie lexicală, a pedelului şi a pedalei, de verişorul padel3, acel stârv care pute – pentru o clipă şi de fiecare dată –, şi demențial de tare, în bozia aflată chiar la intrarea vilei noastre din Tarusa, stârvul încă din copilărie şi de la Tarusa atât de familiar, atât de eu însămi, încât ori de câte ori aud cuvântul acesta, întorc spatele.

Dar să ne întoarcem la taburetul meu de mucenic. Taburetul era, probabil, aşa cum sunt toate taburetele, numai că pe atunci nu ştiam că toate sunt la fel, şi nici măcar nu ştiam că mai există şi altele ca el; el era taburetul, un obiect fără de asemănare în casă, magic, întrucât dintre toate obiectele el anume mă obliga pe mine să stau smirnă, în timp ce el însuşi se învârtea! În jurul propriului său grumaz brăzdat, amintind atât de bine de gâtul jumulit al unui curcan. Îl răsuceşti la maximum şi aştepți, nu fără emoții, ca acuşi-acuşi „capul" şubrezit să i se clatine, să se desprindă şi să cadă cu totul. Îmi mai amintesc însă şi de căderea altui cap – al propriului meu cap – atunci când, prinzându-mă cu mâinile de marginile scaunului şi ajutându-mă cu picioarele, încremeneam în aşteptarea acelei grețe plăcute care se apropia, răsucind nu o dată, nu de două ori, ci întregul şurub în sus şi apoi în jos – până la pierderea capului –, care mi se smulgea de pe gât, ca un glob de pe un băț pe care-l învârteşti. „A – a – a! iar te-ai învârtit!" – era Andriuşa, intrat pe nesimțite, observând în tăcere şi uitându-se cu o bucurie răutăcioasă la fața mea verde. „Dă-mi briceagul, că altfel îi spun mamei cum exersezi tu, în lipsa ei, diverşii Leberți şi Starki. (Pauză.) Dai briceagul?" – „Nu." – „Atunci na-ți un Lebert, na-ți un Stark!" Şi, vă asigur, loviturile nu erau câtuşi de puțin staccato. Andriuşa nu învăța pianul, pentru că era de la o altă mamă, care cânta din gură, şi atunci ar fi rezultat un fel de trădare: casa era hotărât împărțită în canto (prima căsătorie a tatei4) şi pian (a doua), care se contopeau uneori, în serile şi pajiştile târzii din Tarusa, în cântecul pe două voci, al Valeriei şi al mamei. Dar, aud ca acum „oh"-ul înăbuşit-exasperat al mamei, în replică la „reluările" şi „melodizările", de ore întregi, ale Valeriei, îi văd ca acum fața şi mâinile crispate de câte un acord special-expresiv realizat cu ajutorul pedalei, sau la câte o notă special-acută luată cu ochii semiînchişi şi bărbia la verticală, notă dincolo de care mai-mai că începea țipătul oribil, fără voce, uscat-hârâit, insuportabil, şi comparabil, în acest sens, numai cu nervul dintr-un dinte care începe, pe negândite, să prindă viață, jucându-ți sub limbă, – un țipăt din cauza căruia poți să şi ucizi.

Dar mă întorc la cu desăvârşire nevinovatul, necântărețul şi nepianistul Andriuşa: pianului lui Andriuşa i s-a împotrivit însuşi bunicul Ilovaiski, declarând că „Ivan Vladimirovici are oricum destulă muzică în casă". Sărmanul Andriuşa, prins între două căsnicii, între două ursite. Băieții nu învață canto, iar pianul ține de stirpea Meynilor (a doua soție). Bietul Andriuşa, ce-i lipsea lui: urechea? o claviatură liberă? timp, jumătate de oră? pur şi simplu bunul-simț? Ce anume? În primul şi în primul rând – auzul. Dar a ieşit ca la carte: nici din gargarele gâtlejului Valeriei, nici din tuşeul meu sensibil, nici din acel „tili-tili" al Asiei – n-a ieşit nimic, nimic din toate talentele, chinurile, învățăturile noastre. A ieşit, în schimb, din Andriuşa, cel din capul locului respins de pe orgolioasa noastră corabie muzicală, nimerit în casa noastră într-un spațiu oarecum intramuzical, pentru odihna oaspeţilor şi a slugilor, şi poate chiar a poliţaiului de sub ferestre, asigurată de muţenia lui. Dar s-a întâmplat astfel, şi dubla interdicţie s-a realizat: Andriuşa nu s-a apucat nici de canto, nici de pian, dar, devenit Andrei, el a învăţat singur, prin autoîndemânare şi autoauz, să cânte mai întâi la acordeon, pe urmă la balalaică, apoi la mandolină, apoi la chitară, totul – după ureche, şi nu numai că a învăţat el, dar a mai învăţat-o balalaica şi pe Asia, şi chiar cu mult mai mult succes decât a învăţat-o mama – pianul: cânta corect şi tare. Şi ultima bucurie a mamei i-a fost bucuria făcută de acest flăcăiaş napolitan, mare, frumos, zâmbindu-i intimidat (pe care-l lăsase gimnazist – tuns arici), şi care, cu chitara ei în mâini, aşezându-se pe marginea patului ei de moarte, a cântat pentru ea, timid, dar sigur de sine, toate cântecele pe care le ştia – şi toate le ştia. Chitara ei, lui i-a lăsat-o, trecând-o din mână în mână: „Cânţi atât de frumos, şi-ţi stă atât de bine…“ Şi cine ştie de n-a regretat ea cumva atunci, că atunci a ascultat de bătrânul bunic Ilovaiski şi de tactul ei de tânără soţie de-a doua, şi nu de buna ei inimă nebună, uitând, adică, de toţi bunicii şi de toate soţiile, de cea dintâi, de sine, cea de-a doua, de bunicul muzical – al Asiei şi al meu –, de cel istoric – al lui Andriuşa, şi nu ne-a pus: pe mine – la masa de scris, pe Asia – la gimnastică, şi pe Andriuşa – la pian. „Do, Andriuşa, do, iar acesta e re, do – re…“ (din care la mine nu s-a ales niciodată altceva decât Doré, Gustave…).

Bag însă de seamă că n-am spus încă nimic despre principalul personaj al copilăriei mele, chiar despre pian. (Cu litere de aur „Becker“, – Royal à queue[5].) Dar pianul nu e unul singur. În orice copilărie cântătoare există unul, două, trei – patru piane. Mai întâi – cel la care stai (la care oboseşti şi, atât de rar, te mândreşti!). În al doilea rând – cel la care stau alţii – stă mama –, ceea ce înseamnă: mândrie şi desfătare. Nu „văd ca acum“ – acum nu mai văd aşa! –, văd ca atunci capul ei, cu părul tuns scurt, puţin ondulat, niciodată aplecat, chiar şi în timpul scrisului şi al cântatului dat pe spate, pe lujerul înalt al gâtului, între două lumânări, la fel de neclintite, aşezate pe cele două tăblii laterale mobile. Şi, încă o dată, acelaşi cap – într-una din oglinzile perechi din salon, pe oglinditoarea lor verticală de deasupra orizontalei oglinditoare a pianului, acelaşi cap, dar dinspre partea nevăzută de noi (taina oglinzii, adâncită de taina profilului!) – în arcul abrupt de oglindiri care o îndepărtează de noi, prin tot inexplicabilul şi inaccesibilul fiecărei oglinzi; capul mamei între lumânări, din cauza luminilor oglindite transformat aproape într-un brăduţ de Crăciun!

Cel de-al treilea şi, poate, cel mai de durată – cel sub care stai: pianul văzut de dedesubt, un întreg univers submarin, sub pianină. Submarin nu doar din pricina muzicii revărsate peste capul tău: între el şi ferestre, înghesuite de stana lui neagră, despărţite şi oglindite de el ca într-un lac negru, se aflau florile, palmierii şi filodendronii, pe care parchetul de sub pian le transforma într-un adevărat fund de mare, cu reflexe verzui pe obraji şi pe degete şi unde, ca nişte rădăcini adevărate, pe care le-ai fi putut atinge cu mâna, se mişcau în tăcere, ca nişte minunăţii uriaşe, picioarele mamei şi pedalele. Întrebare lucidă: de ce erau florile aşezate în spatele pianului? Ca să fie mai incomod de udat? (Din partea mamei, cu temperamentul ei, s-ar fi putut!) Oricum, pentru mine, din această îngemănare: a apei pianistice şi a apei turnate pe flori, a mâinilor mamei, cântând, şi a mâinilor stropind florile, revărsând alternativ când apă, când muzică, pianul s-a identificat pentru totdeauna cu apa şi verdeaţă, cu foşnetul de frunze şi de apă.

Acestea erau mâinile materne, iată însă şi picioarele materne. Picioarele mamei erau nişte fiinţe însufleţite, de sine stătătoare, fără nicio legătură cu marginea fustei ei negre, lungi. Le văd, mai exact văd unul singur, cel de pe pedală, îngust, dar mare, într-un pantof negru, fără toc, închis cu nasturi pe care noi îi numim ochi de mops. Îi numim aşa pentru că sunt de lastex (prunelle de yeux – ale mopsului)[6]. Piciorul ei negru, pedala aurie, dar de ce oare pentru mama e dreapta, iar pentru mine – stânga? Căci, dacă e să apeşi, de aici de sub pian, cu faţa înspre genunchiul mamei, ar fi stânga, deci cea scurtă (după sunet). De ce atunci pentru mama este ea cea dreaptă, dreapta care adică, – lungeşte sunetul? Şi ce s-ar întâmpla dacă, odată cu piciorul mamei, aş apăsa şi eu – cu mâna? Ar rezulta oare un sunet lung-scurt? Dar lung-scurt nu există, aşadar – n-ar rezulta nimic? Să ating însă piciorul mamei n-am curaj, aşa ceva nici nu-mi poate trece prin cap.

„Încă o dovadă a nemuzicalităţii tale!“ – exclama mama după o oră întreagă la pian (din care ieşea epuizată, ca un înotător dintr-o apă mult prea prelungită şi furtunoasă, şi nemairecunoscând pe nimeni şi nimic), aşadar, după un ceas de cântat, când, în sfârşit, descoperea că toată ora stătuserăm sub pian: Asia – decupând dintr-o coală de carton fetiţe cu trup rozaliu şi diverse bucăţi din zestrea lor, eu – gândindu-mă la ce e stânga şi dreapta, dar, de cele mai multe ori, ca în Oka, negândindu-mă la nimic. Andriuşa a încetat curând să mai stea sub pian; picioarele îi crescuseră brusc în aşa măsură, încât nimerea inevitabil cu ele în picioarele mamei, care atunci se ridica şi-l aşeza cu o carte în mână, carte pe care el o detesta, pentru că numai cărţi i se dăruiau – tocmai pentru că le detesta – ca să le îndrăgească. Şi încă pentru motivul că din pricina cititului începea imediat să-i curgă sânge din nas. Aşa că din instinct de conservare nu se mai vâra sub pian şi stătea nemişcat pe Steckenpferd-ul[7] lui, sub arcada salonului, arătându-ne nouă, mie şi Asiei, pumnii şi limba. „O ureche muzicală nu poate suporta asemenea tunete!" – tuna spre mine mama, asurzindu-mă cu totul. – „Poţi surzi!" (În gând: „Tocmai asta îmi şi place!" Dar, cu voce tare:) „Aşa se aude mai bine!" – „Se aude mai bine! Poate să ţi se spargă timpanul!" – „Dar eu, mamă, n-am auzit nimic, pe cuvântul meu!" – spunea Asia lăudăros şi grăbit. – „M-am tot gândit la zimţişorul ăl mic – mic-micuţ!" – şi-i vâra mamei sub nas, cu deplină sinceritate, festonul pantalonilor de păpuşă, ireproşabil decupat. – „Cum, pe deasupra ai mai şi decupat cu foarfecele astea ascuţite?" – mama, cu desăvârşire interzisă. – „Fräulein, unde sunteţi? Una aude prea bine, cealaltă nu aude nimic, şi astea sunt nepoatele bunicului şi fetele mele… Oh, Doamne!..." – Şi, observând că buzele preferatei ei încep să tremure: – „Asenka – mai e de iertat… Asenka e încă mică… Dar tu, tu care de Sfântul Ioan Gură de Aur ai împlinit şase ani!"

Biata mamă, cât am mai amărât-o eu, şi cum n-a mai apucat ea să afle că toată „nemuzicalitatea" mea era de fapt o cu totul şi cu totul altă muzică!

Al patrulea pian: cel deasupra căruia stai: pe care îl priveşti şi, privindu-l, pătrunzi în el, şi care, cu trecerea anilor, invers decât atunci când intri într-un râu şi opus oricărei legi a adâncimilor, îţi trece la început deasupra capului, apoi îţi ajunge până la gât (tăindu-ţi parcă efectiv capul cu muchia lui neagră mai rece decât un cuţit!), apoi până la piept şi, în sfârşit, până la brâu. Te uiţi şi, uitându-te, te priveşti, privindu-ţi treptat, în răceala lui neagră şi tare, la început vârful năsucului, apoi gura, apoi fruntea. (De ce oare e atât de adânc şi atât de tare? Atât de apă şi atât de gheaţă? Atât de aşa şi atât de altfel?) Dar, în afara tentativei de a intra cu faţa în pian, mai era şi o simplă ştrengărie copilărească: să sufli ca pe sticla unui geam, şi pe ovalul mat-argintiu al răsuflării, care începe să se şteargă, să apuci să-ţi spui pecetea nasului şi a gurii, care apar: nasul – ca un bănuţ, iar gura – complet umflată, înţepată parcă de o albină – în fâşii adânci şi prelungi, ca o floare, de două ori mai scurtă decât în realitate şi de două ori mai lată, şi care dispare imediat, contopindu-se cu negriciunea pianului, de parcă gura ar fi înghiţit-o pianul. Iar uneori, din lipsă de timp, trăgând cu ochiul spre toate ieşirile salonului: una – spre antreu, a doua – spre sufragerie, a treia – spre camera de oaspeţi, a patra – spre mezanin, de unde, din toate deodată, ar fi putut intra mama, sărutam pur şi simplu pianul – de dragul răcorii buzelor. Ba nu, poţi intra de două ori în acelaşi râu! Căci iată, din cele mai întunecate străfunduri îmi iese în întâmpinare mutriţa de cinci ani, rotunjoară, curioasă, fără niciun zâmbet, roză chiar dacă trecută prin negriciune – ca un negru muiat în zori, sau o roză – într-un eleşteu de cerneală. Pianul mi-a fost prima oglindă, şi prima cunoştinţă de sine, a propriului chip; perceperea lor a fost trecută prin negriciune, transpusă în negriciune ca într-o limbă nebuloasă, dar totuşi desluşită. Şi aşa, toată viaţa, ca să înţeleg lucrul cel mai simplu, a trebuit să-l cufund în versuri, şi de-acolo să-l văd.

Şi, în sfârşit, ultimul pian – cel în care îţi arunci privirile, pianul măruntaielor, măruntaiele pianului, măruntaiele din strune, misterioase – ca orice măruntaie, pianul Pandorei: „Dar ce-o fi acolo înăuntru?" – cel despre care spunea Fet, într-un vers de o cutremurătoare vizualitate, doar pe măsura unui poet sau muzician:

A fost deschis întreg pianul, iar strunele vibrau în el…[8]

Nu alegoricele „strune ale sufletului", ci acelea reale, întinse de mâna meşterului şi pe care le poţi atinge cu mâna, le poţi urmări de la încheieturile argintii până la ciocănelele îmbrăcate în catifea roşie, Hämmerlein im Kämmerlein[9], ceva grimmian, ceva gnomian. Pianul zilelor solemne, al caretelor, rotondelor, al marii Constelaţii a Lustrei, pianul marilor întreceri la patru mâini, al cvadrigii romane – pianul! – înfăţişarea lui extraordinară când, având capacul deschis, ca un cal ridicat pe picioarele din spate, se transformă dintr-odată în harpă, iar netezimea lui de lac netulburat

– în gard de strune al Păsării de Foc, dărâmat de vreo furtună sau de vreun viteaz; atinge-l numai, şi să vezi ce se întâmplă! Pianul, din care dimineaţa, ca din orice miracol nocturn, nu rămâne nici urmă!

Dar să nu nedreptăţesc nimic dintr-ale bătrânului meu prieten-neprieten: Notenpult, pupitrul pentru note, acel gard – dintre mine şi libertate – din flori ne-vii, flori negre din lemn lăcuit, înlocuind, în zilele mele de bondari, şerpi şi zmeură, vai, florile de câmp. Suportul de note pe care-l poţi aşeza în aşa fel încât caietul de note să zacă parcă leşinat, sau să-l pui astfel încât să atârne deasupra-ţi ca o stâncă, ameninţând în orice secundă să se prăvălească, transformând totul într-un îngrozitor terci de clape. Suportul de note, cu trosnetul eliberator al închiderii lui definitive.

Şi mai era însăşi figura pianului, care în copilărie îmi apărea ca un monstruos animal împietrit, ca un hipopotam, mi-aduc aminte, nu din pricina înfăţişării – nu văzusem niciodată aşa ceva! –, ci din felul cum suna: hipopo (torsul propriu-zis), iar coada – tam. Iar mai târziu, transmutând lucrurile în plan uman – ca o figură de bărbat vârstnic, de prin anii treizeci: corpolent, dar bien pris dans la taille, graţios – în ciuda masivităţii, acel – neapărat în frac – dansator experimentat, trecut de prima tinereţe, pe care fetele doar zărindu-l îl preferă băiatului celui mai aerian şi militar. Sau, şi mai bine – ca dirijor! De un negru intens, lin, fără chip, căci e totdeauna cu spatele, şi – plin de farmec. Pune pianul pe picioarele lui din spate – va deveni dirijor! Lăsând la o parte şi dansatorul, şi dirijorul: pianul e numai de aproape neajutorat şi greoi – excesiv. Dar, mutându-te în adâncime, pune între tine şi el tot spaţiul necesar vibraţiei, dă-i şi lui, ca oricărui obiect mare, loc pentru a fi el însuşi, şi pianul va deveni nu mai puţin graţios decât o libelulă în zbor. Munţii te strivesc numai pe tine, şi singura posibilitatea de a-i scoate de pe tine – e fie să pleci, fie să intri. Să intri în pian. Cu mâinile să intri. Aşa cum intra mama.

Pentru a reda măcar ceva din felul ei de a cânta – trei întâmplări. Când, împreună cu ea, în toiul primei ei crize de tuberculoză am ajuns la Nervi, era de-acum noapte şi nu se mai putea cânta. Aşa am şi adormit, eu şi Asia – fără să fi văzut marea, ea – fără să fi încercat pianul. De dimineaţă, în schimb, deşi atât de bolnavă şi după un drum în care zăcuse tot timpul, s-a sculat imediat – şi s-a aşezat la pian. După câteva minute – o bătaie în uşă. În prag, un brunet dulce-negru, cu pălărie melon: „Permiteţi-mi să mă prezint: dr. Mangini. Iar dumneavoastră, dacă nu mă înşel – Signora cutare, viitoarea mea pacientă?“ (Discuţia avea loc într-o franceză poticnită.) „Am trecut pe aici şi v-am auzit cântând. Şi trebuie să vă previn că, de veţi continua în acest fel, veţi arde nu numai dumneavoastră, ci veţi incendia întreaga noastră «Pension Russe».“ – Şi cu o nemaipomenită plăcere, de acum în italiană: „Geniale… Geniale…“ Evident, i-a interzis pentru multă vreme să mai cânte.

A doua întâmplare – de rândul acesta pe drumul de întoarcere în Rusia – unde să moa-ră. Undeva, pare-se la München, ca pretutindeni unde ajungeam, imediat ce s-a spălat de pe drum, şi chiar fără să se schimbe, s-a dus imediat la pian. Şi iată că, împreună cu Asia, vedem cum un băieţel ceva mai în vârstă decât noi – să fi tot avut paisprezece ani – roz-strălucitor şi revărsându-şi tot aurul părului, se tot apropie cu scaunul de ea: de mâinile ei şi de sunetele clocotitoare izbucnind de sub ele, până când, în cele din urmă, dintr-o mişcare stângace şi parcă în somn i se răstoarnă cu scaun cu tot la picioare, adică pur şi simplu sub pian. Mama, care nu observase nimic, a înţeles imediat totul: fără să zâmbească, l-a ajutat să se ridice şi, punându-i mâna pe cap, fără să şi-o ia de pe el, i-a înălţat puţin fruntea, parcă citindu-l. (Fiul Aleksandr.) Trebuie să spun că, dintre toţi cei prezenţi – iar prezenţi, indiferent unde am fi ajuns, eram mereu aceiaşi –, aşadar, dintre toţi, nu a râs nimeni. (Căci băiatul ar fi putut la fel de bine – cu aceeaşi gură întredeschisă şi de pe acelaşi scaun – să cadă într-un cuptor încins sau într-o groapă cu lei.) Iar eu şi Asia ştiam de când eram pe lume că, atunci când cade cineva, e o prostie să râzi: căci n-a căzut oare – şi Napoleon? (Eu chiar am mers, în maximalismul meu, şi mai departe: e prostesc când nu se cade. Merge şi nu cade – un prost!) Nu o voi uita niciodată pe mama cu acel băieţaş străin. A fost, din întreaga mea viaţă, cea mai adâncă plecăciune.

– Mamă (era ultima ei vară, ultima lună din ultima vară), de ce îţi iese ţie Warum10 într-un fel cu totul aparte?

Warum – Warum? – a glumit ea dintre perne şi, ştergându-şi de pe faţă zâmbetul:

– Uite, când o
să creşti mare, şi o să priveşti în jur, şi o să te întrebi warum a ieşit totul – aşa cum a ieşit, warum nu ţi-a ieşit nimic, nu numai ţie, dar nu le-a ieşit nimic niciunuia dintre cei pe care i-ai iubit, pe care i-ai cântat – atunci o să fii în stare să cânţi Warum. Dar deocamdată – străduieşte-te. Ultima întâmplare – de moarte. Iunie 1906. Până la Moscova n-am mai ajuns, ne-am oprit la staţia Tarusskaia. Tot drumul, de la Ialta la Tarusa, mama a fost purtată pe braţe. („M-am îmbarcat în tren de pasageri şi sosesc într-un mărfar“ – glumea ea.) Tot pe braţe au aşezat-o în trăsură. Dar în casă, nu s-a mai lăsat purtată. S-a ridicat şi, refuzând orice sprijin, a făcut singură, trecând pe lângă noi – încremeniţi – cei câţiva paşi din verandă până la pian, de nerecunoscut şi uriaşă după câteva luni de orizontală, într-o pelerină bej, de voiaj, pe care o comandase anume pentru a nu-şi măsura mânecile.

– Şi acum, să vedem dacă mai sunt bună de ceva – a spus, râzând, evident pentru sine. S-a aşezat. Toţi stăteam în picioare. Şi, de sub mâinile ei, care se dezobişnuiseră – dar nu, nu vreau să numesc piesa, ea mai rămâne încă taina mea şi a ei…
A fost ultima dată când a cântat. Ultimele ei cuvinte, în acea locuinţă din scânduri proaspete de pin, umbrită de aceeaşi iasomie, au fost:
– Numai de muzică şi de soare îmi pare rău.
După moartea mamei am întrerupt studiul la pian. Nu l-am întrerupt, ci l-am redus la zero. Încă mai veneau profesoarele. Dar piesele pe care le mai cântasem în prezenţa ei rămăseseră ultimele. Mai departe de ceea ce realizasem împreună cu ea, n-am mai mers. Iar de străduit, în prezenţa ei mă străduiam din frică şi pentru bucuria ei. Acum nu mai era nimeni căruia să-i fac din cântatul meu o bucurie – tuturor le era totuna, mai exact: doar pentru ea singură nesilinţa mea ar fi fost o suferinţă, iar teama, din conştiinţa mea dispăruse teama că de acolo ea mă vede (pe mine întreagă) mai bine… şi că – aşa cum sunt eu – mă iartă.
Profesoarele nenumăratelor mele şcoli, iniţial exclamând de admiraţie, au încetat curând să mai exclame, pentru ca mai apoi să exclame într-un cu totul alt fel. Eu însă, tăcut şi încăpăţânat, îmi anulam treptat muzica. Precum marea care când se retrage lasă în urma ei dâre, la început adânci, pe urmă îngustându-se, pe urmă abia umede. Aceste dâre muzicale – urmele mărilor materne – au rămas în mine pentru totdeauna.
Dacă mama ar mai fi trăit – aş fi terminat probabil Conservatorul şi aş fi ajuns un pianist nu prost, căci premise existau. Exista însă şi altceva: exista ceva hărăzit, de necomparat cu muzica, şi care a pus muzica la locul care pe drept i se cuvenea acesteia în mine: la locul unei muzicalităţi generale şi al unor aptitudini (vai – cât de puţine!) nu „de duzină“.
Sunt forţe pe care, într-un asemenea copil, nici măcar o asemenea mamă nu le poate forţa. *Fragment din vol. MARINA ŢVETAIEVA, Proză, traducere de JANINA IANOŞI, prefaţă şi note de ION IANOŞI, Editura Ideea Europeană*

DOCTOR FAUSTUS (fragment) - autor: Thomas Mann

Despre ce vorbea? Păi, omul acesta era în stare să consacre o oră întreagă întrebării: De ce nu a scris Beethoven o a treia parte la Sonata pentru pian opus 111 — subiect incontestabil demn de a fi dezbătut. Dar închipuiţi-vă anunţul acesta afişat la sediul „Societăţii pentru activităţi de utilitate obştească" sau inserat în Eisenbahnzeitung din Kaisersaschern şi întrebaţi-vă în ce măsură ar fi putut trezi curiozitatea generală. Pur şi simplu ceilalţi nu se sinchiseau de ce Opusul 111 are numai două părţi. Noi, cei care asistam la expunere, ne bucuram de o seară excepţional de interesantă, cu toate că pînă în momentul acela ignorasem sonata în discuţie. Dar o învăţam tocmai la această conferinţă, şi încă foarte amănunţit, pentru că Wendell Kretzschmar ne-o executa admirabil, deşi cam zgomotos, la o pianină mică ce-i stătea la dispoziţie (nu i se aprobase un pian cu coadă), analizînd în acelaşi timp, cu multă perspicacitate, conţinutul ei sufletesc, înfăţişînd împrejurările din viaţa autorului în care fusese scrisă — o dată cu alte două — şi amuzîndu-se caustic pe seama explicaţiilor date chiar de maestru, cînd fusese întrebat de ce a renunţat la a mai scrie o a treia parte, corespunzătoare primei. La această întrebare, el îi răspunsese învăţăcelului său că n-a avut timp, şi că a preferat să lungească puțin partea a doua. N-a avut timp ! Şi pe deasupra se exprimase şi cu o oarecare nepăsare. Dispreţul cuprins în acest răspuns trecuse, evident, neobservat de cel căruia îi era destinat, dar întrebarea îl justifica. Şi vorbitorul descrise starea sufletească a lui Beethoven în jurul anului 1820, cînd, din cauza auzului său atins de o maladie incurabilă, ajunsese într-o stare avansată de deprimare, şi se şi constatase că nu mai era în stare să-şi dirijeze operele. Kretzschmar ne povesti cum, în acea vreme, zvonul că faimosul compozitor era cu desăvîrşire epuizat, capacitatea lui creatoare secată, că, incapabil de lucrări mai mari, se ocupa, ca şi bătrînul Haydn, cu notarea de balade scoţiene, zvonul acesta, zic, cîştigase din ce în ce mai mult teren, din cauză că de cîţiva ani nu mai apăruse pe piaţă nici o operă de seamă purtînd semnătura sa. Numai că, toamna tîrziu, întors la Viena de la Mödling, unde îşi petrecuse vara, maestrul se apucase să scrie cele trei compoziţii pentru pian, cum s-ar zice dintr-o răsuflare, fără să-şi ridice ochii de pe portative, şi îl informase despre aceasta şi pe protectorul lui, contele Brunschwick, pentru ca să-l liniştească în privinţa facultăţilor sale. Şi Kretzschmar vorbi apoi despre Sonata în do minor, fireşte, deloc facilă aşa cum se prezenta ea, o operă organic completă, echilibrată spiritual şi care pusese probleme estetice grele criticii contemporane şi prietenilor: cum se face — aşa spunea conferenţiarul — că aceşti prieteni şi admiratori pur şi simplu n-au fost în stare să-l urmeze pe mult-admiratul maestru dincolo de culmile la care ridicase, în epoca maturităţii sale, simfonia, sonata pentru pian, cvartetul de coarde al muzicii clasice şi, în faţa operelor din ultima perioadă, voiau să vadă, cu inima grea de mîhnire, un proces de disoluţie, de înstrăinare, de avîntare în necunoscut şi incertitudine, tocmai un plus ultra în care nu erau dispuşi să constate decît degenerescenţa unor vechi şi latente porniri către un exces de visare sumbră şi speculaţie, o exacerbare a meticulozităţii şi tehnicităţii muzicale, folosite, uneori, la un material atît de simplu cum ar fi tema arietei din formidabila mişcare a variaţiilor ce constituie partea a doua a sonatei. Da, întocmai ca tema acestei părţi, care se întrecea pe sine şi, străbătînd zeci şi zeci de destine, zeci şi zeci de lumi de contraste ritmice, se pierdea în cele din urmă în înălţimi ameţitoare cărora le puteai spune „de dincolo" sau abstracte — la fel şi arta lui Beethoven se întrecuse pe sine: din regiunile confortabile ale tradiţiei se înălţase, sub privirile înspăimîntate ale oamenilor, în sfere unde nu subzista decît esenţa geniului său — al unui „eu" dureros izolat în absolut prin stingerea auzului, izolat şi de cele lumeşti, principe solitar într-un regat al spiritelor de unde, chiar şi pentru contemporanii cei mai bine intenţionaţi, nu răzbeau decît fiori stranii, ale căror mesaje de groază ei nu le-ar fi putut dezlega decît în frînturi, rareori.

Toate bune, pînă aici, spunea Kretzschmar. Dar bune numai relativ, şi nu în măsură suficientă. Căci de ideea purei personalităţi se leagă aceea a subiectivităţii nelimitate şi aceea a unei voinţe radicale de expresie armonică în opoziţie cu obiectivitatea polifonică (el insista să ne întipărim bine în minte deosebirea: subiectivitate armonică, obiectivitate polifonică) — şi această ecuaţie, acest contrast, nu funcţiona deloc în cazul de faţă, cum de altfel nu funcţionase nici în opera ulterioară a maestrului. În realitate Beethoven, în perioada de mijloc a creaţiei sale, fusese mult mai subiectiv, ca să nu spunem: mai „personal" decît în cea finală, fiind, atunci, preocupat mai mult să facă să dispară din modul său personal de exprimare tot ce era convenţional, formalist, toate înfloriturile retorice de care muzica e plină şi să le topească laolaltă în dinamica sa subiectivă. Raporturile cu convenţionalul ale lui Beethoven, din perioada de mai tîrziu, de pildă cea a ultimelor cinci sonate pentru pian, sînt, cu toată unicitatea, ba chiar ciudăţenia formelor de expresie, cu totul altele, mult mai îngăduitoare, mai acomodante. Neatinsă de subiectivism, convenţia apare mai frecvent în operele tîrzii, într-o secătuire sau, s-ar putea spune, o epuizare, într-o delăsare a eului care producea un efect şi mai înfiorător-maiestuos decît orice cutezanţă personală. În aceste construcţii, spunea vorbitorul, între subiectiv şi convenţional se stabilea un raport nou, un raport determinat de moarte. (...) Unde măreţia şi moartea fac cauză comună, explica el, rezultă un obiectivism înclinat spre convenţional şi acesta întrece în suveranitate subiectivismul cel mai dominator, pentru că în el personalitatea pură, care însemna totuşi depăşirea unei tradiţii ajunsă la culme, se mai întrecea o dată pe sine, pătrunzînd, mare, halucinant, în mit, în supranaturalul colectiv.

Kretzschmar nu se întreba dacă pricepusem, dar nici noi nu ne puneam această problemă. Dacă el considera că principalul este să auzim toate acestea, împărtăşeam şi noi absolut acelaşi punct de vedere. În lumina celor spuse, continua conferenţiarul, trebuia apreciată opera la care se referea în mod special, Sonata opus 111. Şi apoi se aşeza la pianină şi ne cînta pe dinafară toată bucata, partea întîi şi imensa parte a doua, în aşa fel încît să introducă în execuţie, necontenit, toate comentariile sale şi, pentru ca să ne atragă atenţia în mod deosebit asupra facturii, din cînd în cînd, ca să ne demonstreze, se acompania plin de însufleţire cu glasul lui, şi toate astea la un loc constituiau un spectacol şi seducător şi comic, iar publicul restrîns îl întîmpina adesea cu veselie. Cum avea un tuşeu foarte puternic şi la forte şarja vehement, trebuia să strige peste puteri ca să-şi facă auzite cît de cît digresiunile şi să cînte folosind toate resursele, spre a sublinia şi vocal interpretarea. Imita din gură ceea ce executau mîinile. Bum, bum — vum, vum — cium, cium, făcea el furibund la accentele iniţiale ale primei părţi, acompaniind într-un falsetto luat foarte sus pasajele de vrajă melodică ce înseninează din cînd în cînd, ca gingaşe raze de lumină, cerul răscolit de furtuni al sonatei. În cele din urmă, punea mîinile pe genunchi, îşi trăgea sufletul o clipă şi spunea : „Acum !" Începea partea cu variaţiuni, adagio molto semplice e cantabile.

Tema arietei, sortită unor aventuri şi destine pentru care, în nevinovăţia ei idilică, nu pare deloc să fi fost născută, intra imediat în scenă şi se enunţa în şaisprezece măsuri, putînd fi redusă la un singur motiv, reliefat la finele primei sale jumătăţi, ca o chemare scurtă şi patetică — numai trei sunete, o optime, o şaisprezecime şi o pătrime punctată, scandate cam aşa: „'naltul cer", sau „do-rul meu", sau „ră-mas bun", sau „'fost cîndva", sau „Wie-sen-grund" şi asta-i tot. Ce devine această blajină enunţare, această melancolică şi calmă formulă în succesiunea ritm-armonie-contrapunct cu care maestrul o binecuvîntează şi o blestemă, în ce nopţi de beznă o prăbuşeşte şi la ce străluciri supranaturale o înalţă, în ce sfere de cristal în care-s totuna şi gerul şi căldura, şi tihna şi extazul, toate acestea, în linii mari, pot fi socotite drept extraordinare, straniu şi excesiv de grandioase, fără a li se spune pe nume pentru că în fond nu au nume; şi Kretzschmar executa, cu mîini neostenite, toate aceste minunate metamorfozări, cîntîndu-ne din toate puterile: „Dim-dada", şi intercala, vehement: „Lanţurile de triluri! Fioriturile şi cadenţele! Auziţi cum a fost părăsit convenţionalul ? Uite — aici — limbajul — nu mai este — purificat — de ritmică — ci — retorica — este purificată de aparenţa — dominării sale — subiective. — Aparenţa artei — e dată-n lături. — În cele din urmă — arta — totdeauna — va înlătura — aparenţa artei. Dim-dada ! Ascultaţi, vă rog, aici — cum melodia este copleşită de greutatea construcţiei — a acordurilor. Devine statică, devine monotonă — de două ori re, de trei ori re, unul după altul — acordurile determină asta. Dim-dada ! Fiţi, vă rog, atenţi, ce se petrece acum..."

Era extraordinar de greu să asculţi în acelaşi timp şi răcnetele lui, şi muzica teribil de complicată în care le amesteca. Ne străduiam cu toţii să-l urmărim, încordaţi, aplecaţi înainte, cu palmele strînse între genunchi, privindu-i pe rînd mîinile şi gura. Caracteristica părţii este tocmai intervalul mare între bas şi sopran, între mîna dreaptă şi mîna stîngă, şi vine o clipă, o situaţie absolut extremă, în care sărmanul motiv pare că planează, solitar şi părăsit, deasupra unei prăpăstii căscate ameninţător, incident de-o elevaţie ce-ţi îngheaţă sîngele, şi e urmat, numaidecît, de o sfiicioasă chircire în sine, o teamă tulbure, că i s-a putut întîmpla una ca asta. Dar se mai petrec multe pînă la final. Cînd ajunge însă să se sfîrşească şi în timpul cînd se sfîrşeşte se petrece ceva, de o blîndeţe şi de o bunătate cu totul neaşteptate şi emoţionante, după atîta înverşunare şi persistenţă, îndîrjire, infatuare. Cu acest multîncercat motiv, care-şi ia rămas bun şi devine astfel el însuşi un rămas bun, un strigăt şi un gest de adio, cu acest re-sol-sol, se petrece o uşoară schimbare, o mică extensiune melodică. După un do iniţial capătă, înaintea re-ului, un do diez, astfel că nu se mai scandează „'nal-tul cer" sau „Wie-sen-grund", ci „o, tu, cer înalt", „Wie-sengrund", „ră-mîi sănătos"; şi adăugirea acestui do diez este tot ce poate fi mai mişcător pe lume, mai mîngîietor, mai melancolic-potolitor. Este ca o alintare afectuoasă şi plină de durere, o mîngîiere pe păr, pe obraz, o ultimă şi mută privire în adîncul ochilor. Binecuvîntează obiectul, formula teribil de torturată, cu o umanizare cuprinzînd totul, o apropie de auditor, de inima lui, pentru o despărţire eternă, cu atîta duioşie, încît îi dau lacrimile. „Uit'-a-cum de chin!" se spune. „Mare-i Domnu'-n noi!" „N-a fost decît vis." „Gînduri dragi să-mi porţi." Apoi se întrerupe. Triolete, scurte, dure, aleargă spre un final oarecare, ce-ar fi putut încheia şi cine ştie ce alte bucăţi.

După asta Kretzschmar nu se mai întorcea de la pian la pupitru. Rămînea pe taburetul turnant, cu faţa spre noi, în aceeaşi poziţie ca şi noi, aplecat înainte, cu mîinile între genunchi, şi astfel îşi încheia, în cîteva cuvinte, conferința sa referitoare la problema de ce n-a scris Beethoven o a treia parte la Sonata opus 111. N-aveam decît, spunea el, să ascultăm bucata ca să găsim singuri răspunsul la întrebare. O a treia parte ? A o lua de la început după acest rămas bun ? O revedere — după această despărțire ? Imposibil! Așa a fost să fie, ca sonata să ajungă la final cu partea a doua, această mișcare enormă, un sfîrșit fără întoarcere. Cînd pronunța cuvîntul „sonata” voia să spună nu numai sonata aceasta, în do minor, ci sonata în general, ca gen, ca formă tradițională de artă: ea însăși ajunsese aici la sfîrșit, dusă pînă la fine, își împlinise destinul, își atinsese scopul, dincolo de care nu mai avea unde merge, ajunsese la desăvîrșire și se dizolva, își lua rămas bun — semnul de rămas bun al motivului re-sol-sol îmblînzit melodic de un do diez era un rămas bun și în acest sens, măreț ca și lucrarea, un rămas bun de la sonată.

Rică-autor: Miron Radu Paraschivescu

Bate-un vânt pe ulicioară
peste inima amară,
bate-un vânt prin țigănie
peste inima pustie,
vânt ușor de primăvară
cu parfum de domnișoară.
Treci vântule fără teamă
că nu te mai bagă-n seamă
nici-o pirandă-mpudrată
cu buzele de mușcată!
Poci, tu vântule, să treci,
că focul lor n-o să-l seci
și nici lacrămile lor
după Rică din Obor!
Îl făceau toți zurbagiu,
dar altul ca el nu știu:
ăl mai prima barbugiu,
cuțitar, caramangiu,
ca un fante de spatiu.
Că nu era nici o fată
de el neamurezată,
nici nevastă cu bărbat
să nu-l fi râvnit la pat.
Și-avea ochii de migdale
de cătau la el cu jale,
și-avea ghiersul cântător
de cătau la el cu dor,
Rică - fante de Obor.

Când trecea prin cartier,
avea pasul de boier,
legănat și nepripit
unde se știa iubit.

De se lăsa cu bătaie
(că avea dușmani o droaie!),
atunci o făcea de oaie,
că până să scoți cuțitul,
el îți și lua piuitul.

N-avea pe lume păreche:
purta cercel la ureche
şi-avea degetu-nflorat
c-o piatră de matostat.

Noaptea, când venea matol,
zicea din gură, domol,
ca un vânt care se duce
în inimă, s-o usuce,
ca steaua tremurătoare
de clipeşte-n bolta mare.

Uite-l, ăsta era Rică:
el de nimeni n-avea frică,
de nimeni nu se ferea,
cât este lumea de rea!

Şi cum venea într-o seară
senină, de primăvară,
un ţigan mai măruntel
se tot da pe lângă el:
- "Dă, bă Rică, o ţigare!"
Când căta prin buzunare,
parşivul, cu mâna scurtă,
i-a băgat cuţitu-n burtă.
Rică s-a-ndoit niţel
da' l-a muclit pe mişel
de-a sunat şi baba-n el.

Văicăreală mare-n stradă,
au dat toţi buluc, grămadă:
sângele-i curgea şiroi
ca apa dintr-un butoi.
Toată partea muierească
a sărit să-l oblojească,
dar el nu vroia deloc;
se ţinea doar de mijloc
şi şi-a pus o barză-n cioc,
a aprins-o şi-a zâmbit:
- "Ce-o să mor dintr-un cuţit?"
Pân' vin ăi de la Salvare,
mai poci să trag o ţigare!"
Aşa era Rică - tare.

Se cruceau ţiganii toţi,
(mardeiaşi, giolari şi hoţi)
şi ţigăncile-nlemnite
se tânguiau pe şoptite.
Aoleo, ce n-ar fi dat
să-l vază pe Rică lat;
dar el, drept ca pălimarul,

îşi ţinea doar brăcinarul
cu o mână, apăsat
şi umbla în lung şi-n lat
Rică - fante-njunghiat.

Ieşea luna dintr-un nor
roşie ca un bujor
şi bătea un vânt de seară
subţirel, pe ulicioară
ca un plânset în suspine.

Dar Salvarea nu mai vine...

Rică s-a lăsat pe vine
şi s-a-ntins pe îndelete
rezimat de un părete.

Craii toţi, de bucurie,
se făceau că îl îmbie:
- "Spune bă, tot te mai doare?"
El tăcea cu ochii-n zare.
- "Vrei Rică, să joci barbutu?"
Dar el tot făcea pe mutul.
Una, cum dădea să-l frece,
a ţipat - că era rece!
Şi când a sosit Salvarea
din el mai ardea... ţigarea.

Bate vânt, lacrimă pică
după inima voinică!
Plânge-l inimă amară
că s-a dus în primăvară
ca o apă d-a uşoară
şi ca fumul de ţigară!

Cântă-l ghiers şi du-l departe
pe Rică - fante de Moarte!

Mic vals vienez-autor: Federico García Lorca

În Viena sunt zece copile,
un umăr pe care moartea suspină
şi-un codru de porumbiţe tăiate.
E o frântură de dimineaţă
acolo-n muzeul de promoroacă.
Este-un salon cu mii de ferestre.
Ay, ay, ay, ay!
Primeşte acest vals cu gura închisă.

Acest vals, acest vals, acest vals
da, da, de coniac şi de moarte
care-şi înmoaie trena în mare.

Te iubesc, te iubesc, te iubesc,
odată cu jilţul şi cartea mea moartă,
prin coridorul prelung, melancolic,
în obscura mansardă a crinului,
în culcuşul vostru din lună
şi în dansul visat de ţestoasă.
Ay, ay, ay, ay!
Primeşte-acest vals cu talie frântă.

În Viena sunt patru oglinzi
în care ecouri şi gura ta joacă.
Şi este o moarte la pian
ce zugrăveşte cu-albastru copiii.
Pe la mansarde sunt cerşetori
Ghirlande reci de plânsete sunt.
Ay, ay, ay, ay!
Primeşte-acest vals care-mi moare în braţe.

Căci, dragostea mea, te iubesc, te iubesc,
în mansarda unde joacă băieţii
visând străvechi lumini ungureşti
în zvonu-nserării nepăsătoare,
visând oi şi crini de zăpadă
prin linişte frunţii tale, obscură.
Ay, ay, ay, ay!
Primeşte-acest vals "Te iubesc pe vecie".

Voi dansa în Viena cu tine
cu o mască ce are
cap de fluviu. Priveşte
ce maluri am, de hiacint!
Lăsa-voi gura pe pulpele tale
sufletul meu în poze şi crini
şi-n undele-obscure-ale mersului tău
iubesc, dragostea mea, dragoste, lasă,
vioară şi groapă, eşarfele valsului.

Instantaneu -autor: Ştefan Augustin Doinaş

Îmi plac fotografiile - la ceasul
când se preschimbă-n tigri: fiecare
îşi ţine-n gură halca ei de timp.

Noi înotăm - în ochii lor: zâmbind,
mai facem gesturi mari şi luminoase
sub cerul înflorit...

Dar dedesubt,
Însângerată, apă fără umbră
ne-a şi vărsat într-o bulboană sumbră.

Rugă –autor: Ileana Mălăncioiu

Să mi se ia pentru o vreme trupul,
să rămân suflet şi atât,
să plâng cum plâng sufletele singure
când li se face urât.

Să mi se lase amintirea că am fost
trup şi suflet odată,
să mi se lase chipul vinei mele
şi dreptul de a fi judecată.

Să-not în marea lui cea mare
şi să mă înfricoşeze înotul,
din când în când să fii şi tu alături
şi-apoi să cred că am pierit cu totul

Să nu îmi fie clar cuvântul Lui,
să-ncerc să-l aflu şi să mă-nspăimânt,
să mi se lase toată îndoiala
pe care am avut-o pe pământ.

Vârcolacul şi Clotilda - autor: Leonid Dimov

Venea o seară moale ca mingile ce ni-s
aduse din afara terenului de tenis.
Şi chiar terenul însuşi părea curbat în arc,
cărămiziu şi umed în spate de parc,
cînd fu schimbată ultima minge.
Pieri şi cel ce strânge
accesoriile-n tecile lor. Îi urmă pilda
masiva jucătoare Clotilda.

Vârându-şi racheta-n pânză portocalie,
ea era albă, impunătoare, şi porni, uşor saşie,
uşor obosită, legănând un sac,
zâmbitoare, cu pas leneş, spre terasa de lângă lac.
Iat-o fredonând, aşezată
la masa nichelată.
E liberă, calmă, iubeaţă,
coctail imens are-n faţă,
iar pe scaunul de vizavi,
melancolic că se duce gingaşa zi,
în volte dulci, urmând plan măiastru,
execută contorsiuni lente un vârcolac albastru.
Are de-a lungul trupului din paftale şi inele
trei creste paralele
şi ochi ovali, colosali, năuciţi de reverii,
ca două lune sângerii.
Priveşte trist la Clotilda care,
nepăsătoare,

se face că nu-l bagă-n seamă.
Deşi, mă rog, parcă tot naşte un pic de teamă
albastrul vârcolac consumator şi banal,
în acest mic, dar faimos local
de noapte, de petrecere, de nebunii,
din nesfârşitul parc cu arbori fumurii.

Se tot lăsa o-ntunecime de vată
când, fără voie parcă, dintr-o dată,
masiva jucătoare întinde palma peste masă,
iar firava labă veselă şi sticloasă,
albastră, a fiarei, într-o clipită
se cuibăreşte acolo, fericită.
Şi cum scânceşte animalul de bucurie,
un vârf ivind de limbă purpurie.

Şi rămân amândoi aşa, ca şi cum nici n-ar fi,
cu capetele-ntoarse la iolele sidefii
ce trec mirate-n mişcare centripetă
pe apa tot mai violetă.
Se aud de departe - rumbă, tango, song -
orchestre calme, numai alămuri şi gong.

Prometeu cu aripi - autor: Michael Ondaatje

L-au zdrobit în chip ştiinţific pe-acea stâncă,
pentru ca pân-la amiază un soare şchiop să-l poată orbi
şi buzele, şi pleoapele să-i crape, şi părul să-i albească
întărindu-i sângele pe coapse, pe crăpăturile gurii.

Şi venea pasărea, şi ciugulea din carnea-i sfârtecată,
şi-i lingea coastele şi sfâşia din pielea-ngroşată,
până se făcea puhav şi cafeniu amurgul,
iar pasărea pleca încruntată.

Atunci, trosnind, încheieturile lui se potoleau din muşcătură
şi-aplecat vedea cum marea îl îneacă pe jumătate
şi-nţepând ca peroxidul i-amorţea simţirea
aşa că iar putea zâmbi.

Zeus,
cu un ciorchine de struguri şi de zei
în palmă, scuipa sâmburii
şi privea cu uimire la omul acela
care cu ochii albiţi şi c-o nebunească patimă
curta un alai de sirene.

Roza lui Paracelsus - Jorge Luis Borges

De Quincey: Writings, XIII, 345.
Din atelierul său, aflat în două încăperi scobite sub pămînt, Paracelsus îi ceru Dumnezeului său, vagului său Dumnezeu, oricărui Dumnezeu, să-i trimită un discipol. În sobă, un palid foc proiecta

umbre neregulate. Să se ridice pentru a aprinde lampa de fier ar fi cerut un efort prea mare. Paracelsus, toropit de oboseală, uită de rugăciunea formulată. Noaptea înghițise athanorul şi prăfuitele alambice, cînd cineva bătu în uşă. Pe jumătate adormit, Paracelsus se ridică, urcă cîteva trepte ale scării în formă de melc şi deschise unul dintre canaturile uşii. Un necunoscut trecu pragul. Părea, şi el, din cale-afară de ostenit. Paracelsus îi arătă o laviță; celălalt se aşeză în tăcere. La început nu rosti nici un cuvînt, iar mai apoi magistrul curmă, primul, tăcerea.

- Țin minte chipurile dinspre Apus ca şi pe acelea dinspre Răsarit, spuse el nu fără o anume emfază. Dar nu țin minte chipul tău. Cine eşti şi ce voieşti de la mine?

- Numele meu nu are însemnătate, raspunse celălalt. Am colindat trei zile şi trei nopți ca să ajung pînă aici. Vreau să fiu ucenicul tău. Ți-am adus, iată, întregul meu avut. Scoase la iveală un săcuşor de piele şi, cu mîna dreaptă, îl răsturnă pe masă: se prelinse un şuvoi de galbeni.

Paracelsus, pentru a-şi aprinde lampa, fusese nevoit să-i întoarcă spatele. Cînd se întoarse iar către noul venit, observă că acesta ținea o roză în mîna stîngă. Roza îl nelinişti. Se aplecă, îşi împreună vîrfurile degetelor şi spuse:

- Mă crezi în stare să făuresc piatra care să preschimbe toate elementele în aur şi tot aur îmi oferi. Dar eu nu aurul îl caut, şi dacă aurul te preocupă, nu-mi vei fi niciodată ucenic.

- Aurul nu mă preocupă defel, răspunse celălalt. Galbenii aceştia nu sînt altceva decît o mărturie a dorinței mele de a învăța. Aş dori să-mi arăți Piatra Filozofală. Vreau să te însoțesc pe drumul care duce la Piatră. Paracelsus rosti rar:

- Drumul este Piatra. Piatra este punctul de pornire. Dacă nu înțelegi acest lucru, n-ai început încă să înțelegi. Căci țelul este în fiecare dintre paşii tăi.

Celalalt îl privi neîncrezător. Îl întrebă cu glas schimbat:

- Dar există oare un țel?

Paracelsus izbucni în rîs.

- Detractorii mei, care sînt la fel de numeroşi pe cît sînt de stupizi, susțin contrariul şi mă învinuiesc de impostură. Eu nu le dau dreptate, însă n-ar fi cu neputință ca totul să fie o iluzie. Ceea ce ştiu e că drumul există.

Urmă o tăcere şi apoi celălalt spuse:

- Sînt gata să-l străbat împreună cu tine, chiar dacă ar fi să cutreierăm vreme multă. Îngăduie-mi să trec deşertul. Îngăduie-mi să întrezăresc, fie şi de departe, pămîntul făgăduit, chiar dacă astrele mi-ar interzice apoi să-l ating. Dar, înainte de a începe această călătorie, voiesc o dovadă.

- Cînd? întrebă Paracelsus, cu nelinişte.

- În clipa aceasta, răspunse discipolul, arătînd dintr-o dată o bruscă obstinare.

Începuseră să converseze în latină, acum vorbeau în germană.

Tînărul ridică roza deasupra capului.

- Se spune, rosti el, că tu poți arde un trandafir în flăcări, pentru a-l face să renască apoi din propria-i cenuşă, cu ajutorul artei şi al priceperii tale. Îngăduie-mi, aşadar, să fiu martor acestei minuni. Iată ce-ți cer, şi îți ofer, apoi, întreaga viață.

- Eşti foarte credul, spuse magistrul. Şi n-am ce face cu credulitatea; eu am nevoie de credință.

Celălalt insistă:

- Tocmai pentru că nu sînt credul vreau să văd cu proprii mei ochi pieirea şi renaşterea acestei roze.

Paracelsus o luase în mînă şi se juca, vorbind, cu petalele ei.

- Eşti credul, continuă. Spui ca aş fi în stare s-o nimicesc ?

- Oricine ar fi în stare s-o nimicească, spuse discipolul.

- Te înşeli. Crezi, oare, că este cu putință să trimiți ceva în neant ? Crezi că întîiul Adam a izbutit, în Paradis, să distrugă măcar o singură floare, măcar un singur fir de iarbă ?

- Nu ne aflăm în Paradis, răspunse tînărul cu încăpățînare; aici, sub razele lunii, totul e pieritor.

Paracelsus se ridicase.

- Şi în care alt loc ne aflăm atunci? Crezi, oare, că divinitatea ar putea să creeze un spațiu care să nu fie Paradisul ? Crezi, oare, că prăbuşirea constă în altceva decît în a ignora tocmai faptul că ne aflăm în Paradis ?

- O roză poate arde, spuse provocator discipolul.

- Mai este foc în vatră, răspunse Paracelsus. Dacă ai azvîrli această roză în jăratec, ai putea crede că flăcările au mistuit-o şi că cenuşa este cea care-i reală. Îţi spun că roza e eternă şi că doar aparenţa poate să se schimbe. Mi-ar fi de ajuns o vorbă pentru ca tu, apoi, s-o ai din nou în faţa ochilor.

- O vorbă? spuse discipolul, surprins. Athanorul e stins, alambicele sînt acoperite de colb. Ce-ai putea face pentru ca ea să renască ?

Paracelsus îl privi cu tristeţe.

- Athanorul e stins, repetă el, iar alammbicele sînt acoperite de colb. De-a lungul zilei folosesc, însă, cu totul alte instrumente.

- Nu îndrăznesc să te întreb care anume, spuse celălalt, cu maliţie şi umilinţă.

- Vorbesc de acela pe care l-a folosit divinitatea pentru a crea cerul şi pămîntul, şi Paradisul invizibil în care acum ne aflăm şi pe care păcatul originar ni-l ascunde. Vorbesc de Cuvîntul dezvăluit de Kabbala.

Discipolul spuse atunci pe un ton rece:

- Te rog cu umilinţă să te învoieşti a-mi arăta pieirea şi întoarcerea rozei. Puţin îmi pasă dacă operezi cu Verbul ori cu athanorul.

Paracelsus rămase pe gînduri. În cele din urmă spuse:

- Daca aş face-o, ai spune că e vorba despre o aparenţă impusă de magia ochilor tăi. Miracolul nu ţi ar da încrederea pe care o cauţi. Aşadar, lasă roza.

Mereu neîncrezător, bănuielnic, tînărul îl privi. Magistrul ridică vocea şi-i spuse:

- La urma urmelor, cine eşti tu, pentru a năvăli astfel în casa unui magistru şi a cere de la el un miracol? Ce-ai făcut tu pentru a merita un asemenea dar ?

Celălalt răspunse, tremurînd:

- Ştiu bine că n-am făcut nimic. Îţi cer, în numele tuturor anilor pe care-i voi petrece trudind în umbra ta, să-mi îngădui să văd cenuşa, apoi roza. Nu îţi voi cere nimic altceva. Voi crede în mărturia ochilor mei.

Cu o mişcare bruscă, luă trandafirul roşu pe care Paracelsus îl lăsase pe pupitru şi îl azvirli în flăcări. Trandafirul îşi schimbă culoarea şi, după cîteva clipe, din el nu mai rămase decît o mînă de cenuşă. Clipe în şir, discipolul aşteptă cuvîntul şi miracolul.

Paracelsus rămăsese de gheaţă. Spuse cu o ciudată simplitate:

- Toţi medicii şi toţi spiţerii din Basilea afirmă că aş fi un impostor. Poate că au dreptate. Aici odihneşte cenuşa care a fost cîndva roză şi nu va mai fi niciodată.

Tînărul se simţi cuprins de ruşine. Paracelsus era un şarlatan sau un simplu vizionar, iar el, un intrus, dăduse buzna în casa lui şi acum îl silea să admită că faimoasele-i puteri magice nu sînt decît formule găunoase.

Îngenunche şi rosti:

- Sînt de neiertat. Mi-a lipsit fervoarea pe care Atotputernicul o cere de la credincioşi. Îngăduie-mi să mai privesc o dată cenuşa. Mă voi întoarce cînd voi fi mai puternic, atunci voi fi discipolul tău, iar la capătul drumului voi vedea roza.

Vorbea cu o autentică pasiune, care nu era, însă, decît milă pentru bătrînul magistru atît de venerat, atît de lovit, atît de ilustru şi, la sfîrşitul vieţii, atît de gol pe dinăuntru. Cine era el, Johannes Grisebach, pentru a descoperi, cu sacrilega-i mînă, că îndărătul măştii nu se află nimeni ? Să-i lase galbenii ar fi părut o umilinţă. Şi-i luă, aşadar, la plecare. Paracelsus îl însoţi pînă la capătul scării şi-i spuse că va fi întotdeauna binevenit. Amîndoi ştiau că nu se vor mai vedea niciodată. Paracelsus rămase singur. Înainte de stinge lampa şi de a se aşeza în fotoliul scîlciat, răsturnă grămăjoara de cenuşă în mîna lui concavă şi rosti un cuvînt cu glas scăzut. Roza reapăru.

(Jorge Luis Borges, "Cartea de nisip", Ed. Univers, 1983 - traducere de Cristina Hăulică)

Petale pe cenușă -autor: Rabindranath Tagore

Altădată, în timpul orelor lungi de martie,
te aşteptam în zadar.
Tu vii acum, cu anotimpul ploilor
şi faci ca în inima mea să vibreze simfonia furtunilor
şi a vânturilor nebune !

În acele zile trecute de martie mi se părea
că te zăresc lunecând pe florile câmpiei
pe care le luai cu tine în faldurile rochiei tale plutitoare;
mi se părea că aud clinchetul brățărilor tale,
că-ți respir dulcea răsuflare în lungul aleilor grădinii...

Astăzi descopăr ființa ta în întreaga pădure;
văd părul tău ca o undă întunecată răspândindu-se
prin cer;
tu îți apleci spre mine umbra ta fermecată
şi aud ecoul unei ceremonii solemne.

Uşoarele podoabe pe care le-am strâns pentru tine sunt
o neînsemnată ofrandă.
Încă nu am ştiut să cânt din lăută precum s-ar cuveni
pentru lauda ta.
Dar puteam să ghicesc, eu, care-ți pregăteam
luminoasă nuntă,
că apropiindu-te, voi deveni credinciosul unui cult?

Scrisoare domnului Unamuno - autor: Octavian Paler

Am uitat în ce împrejurări am văzut prima oară această moară de vânt. Țin minte doar că aripile aproape putedre, bălăbănindu-se în aer, mi s-au părut atunci produsul ironic al unuia dintre detractorii lui Don Quijote. Încă nu aflasem câte primejdii ascunde o lume fără întrebări. În vremea aceea am râs şi eu de un bărbat cam ciudat care umbla prin păduri pândind flăcările ce dansează pe comori. Într-o zi, pe baza spuselor lui, a fost dezgropat din pământ un vas de lut plin cu monede de aur. N-a mai râs nimeni şi unii au început să-l urmărească pe ascuns, convinşi că şi vasul acela îl descoperise din greşeală. Un copil îi mutase semnul pe care el lăsase ca să recunoască locul. Lumea a început să râdă din nou, fără să-şi pună problema că, fără credința acelui om ciudat, n-ar fi existat nici greşeala norocoasă.

Totuşi, altceva mă face să privesc această moară de vânt ca şi cum abia acum am văzut-o. Probabil, mi-am amintit aici că iluzia luptă cu mâinile goale împotriva motivelor de tristețe, dar măcar ea refuză consolarea. Şi, între timp, s-au schimbat multe în modul meu de a judeca lucrurile. Am aflat că nu poți să râzi liniştit de Don Quijote şi în acelaşi timp să-ți faci iluzii. Apoi că toate acestea trebuie spuse mai devreme sau mai târziu. Şi e mai bine să nu amân.

Într-un fel, ştiu că măreția lui Don Quijote nu poate nimic împotriva timpului. Eroismul lui nu poate birui o clepsidră. Am epuizat astfel singurul meu argument contra lui Don Quijote. Acum sunt liber, domnule Unamuno, să declar că-l iubesc tot atât de mult cât şi dumneavoastră pe Cavalerul nostru. Al nostru, adică al celor care, în fond, nu l-au disprețuit niciodată, chiar când am greşit îndoindu-ne de el, şi n-am socotit că ar trebui internat într-un spital pentru a fi vindecat de iluziile sale.

Bine-nțeles, se vor găsi totdeauna destui care să-l compătimească. Tocmai de aceea e nevoie să existe şi unii care să-l apere; şi vreau să mă recunosc printre ei, cel puțin când am înțeles, cred, ce datorăm Cavalerului. Iar noi nu vom vorbi de compasiune, ci de orgoliu.

Mi-aş îngădui chiar să propun o altă metodă decât dumneavoastră care îi sfătuiți pe cruciații ce vor pleca în căutarea mormântului lui Don Quijote să-i înfrunte pe hidalgii rațiunii. Să-i înfrunte şi, mai ales, să evite să discute cu ei. La argumente, ziceți dumneavoastră, cei plecați să răscumpere mormântului bunului Cavaler trebuie să răspundă cu insulte, cu pietre, cu strigăte pătimaşe, cu lovituri de lance. Şi motivați: dacă vii cu argumente în fața argumentelor, eşti pierdut. Poate mă număr printre aceşti hidalgi ai Rațiunii şi n-aş izbuti să iau parte la această cruciadă fără să mă întreb nimic. N-aş putea să le întorc spatele celor care ne spun că există viitor şi că nu se reduce totul la ce se întâmplă cu noi. Şi totuşi, îl iubesc pe bunul Cavaler şi cred că-l putem apăra şi altfel de ironiile şi de batjocura scepticilor... Îmi vine în minte ce povestesc istoricii despre ziua când Sylla a renunțat la funcția de dictator al Romei şi s-a îndreptat spre casă ca un individ oarecare. Trecătorii se fereau înfricoşați încă. Unul singur a început să-l urmărească, înjurându-l. Sylla nu se întoarse nici măcar când acesta scuipă în direcția lui. Dar spuse puținilor prieteni care îl însoțeau: "Ce imbecil! După acest gest, nu va mai fi nici un dictator în lume dispus să părăsească puterea." Mă tem, domnule Unamuno, că dacă ne vom hotărî să răspundem cu insulte, cu pietre, cu strigăte pătimaşe, cu lovituri de lance, în loc să venim cu argumente, mă tem că oamenii vor spune despre noi: "Ce imbecili! După acest gest, nimeni nu-i va mai urma spre mormântul Cavalerului." Şi nu văd de ce am evita argumentele când avem atâtea care pledează pentru Cavalerul nostru. De ce am renunța să le invocăm? Să ne spună domnii care râd de Don Quijote: faptul că nu vom ajunge niciodată să pipăim orizontul înseamnă oare că nu trebuie să mai tindem spre el? Să ne explice, de ce mai urmăresc corăbierii steaua polară dacă n-o ating niciodată? N-ar fi mai săracă lumea fără cei încăpățânați? Să ne răspundă.

Mai ales că noi n-am pretins vreodată că Don Quijote vede lumea corect. Am fost numai convinşi că el nu minte şi nici nu se joacă atunci când porneşte să ia cu asalt morile de vânt. Şi să ne spună detractorii Cavalerului nostru cum ar arăta o lume fără iluzii. Şi dacă nu vor şti, să le explicăm noi...

Să presupunem, aşadar, că Don Quijote vede, dintr-o dată, totul ca şi ei. Pe obrazul său se întipăreşte mai întâi uimirea. Cum a putut să creadă că banala moară de vânt din fața sa este un uriaş cu care trebuie să lupte? Se fereşte să se întoarcă spre Sancho Panza, de teamă să nu vadă lucind în ochii lui ironia. Cum a putut să se avânte de atâtea ori într-o luptă ridicolă în care nu avea de învins decât fantome şi de cucerit decât batjocura celorlalți? Şi ce sunt aceste arme stupide pe care le ține în mâini? Şi ce este acest cal demn de milă pe care a încălecat? strivit de ruşine, Don Quijote se pregăteşte să coboare... Apoi? Ce va face apoi? Se simte deodată foarte singur. Totul a devenit absurd şi nu ştie încotro să se îndrepte. Se va despărți, fireşte, de Sancho Panza, acest scutier caraghios şi fidel şi va încerca să uite totul...

(Coborând însă în praful drumului, Don Quijote zăreşte în apropiere un cimitir, iar, în fața morții, până şi hidalgii Rațiunii au nevoie de ajutorul Cavalerului. Mai există deci, se gândeşte el, o cavalcadă care nu va fi niciodată fără sens, în ciuda faptului că a fost totdeauna înfrântă. Se va avânta asupra morții s-o răpună. Şi iată că Don Quijote crede din nou în sine. Se întoarce spre Rosinanta şi se pregăteşte să încalece iarăşi, în vreme ce Sancho Panza răsuflă uşurat.) Şi dacă denigratorii bunului Cavaler nu sunt mulțumiți cu acest exemplu, să le dăm altele. Să-l oprim pe Gauguin din călătoria sa spre Tahiti. Să-l întoarcem din drum şi să scoatem din muzee toate pânzele pictate de el la tropice. Cu ce vom umple aceste goluri? Să-i smulgem lui Proust tocul cu care scrie "În căutarea timpului pierdut". Să dărâmăm edificiul imens al amintirii construit de el din parfumul unei flori. Să-l obligăm să uite. Să-i provocăm o amnezie totală pentru a-şi uita nu numai iluziile, ci şi cărțile. Să dărâmăm piramidele şi să lăsăm deşertul singur. Dacă va fi nevoie, s-o ucidem pe Fata Morgana. Să-l scoatem pe Marc Aureliu din cortul unde noaptea îşi nota reflecțiile şi să-l trimitem printre ceilalți împărați romani. Să-l împiedicăm pe Van Gogh să mai creadă că după moarte va ajunge într-o stea şi să mai picteze chiparoşi cu o stea în vârf. Să-i arătăm lui Leonardo un şarpe târându-se în țărână şi să-l convingem să nu mai viseze la aparatul său de zburat. Să-l oprim pe Socrate în clipa când vrea să-şi soarbă otrava pentru a-i şopti să nu-şi facă nici o iluzie în legătură cu nemurirea... Să le înfăţişăm toate acestea celor care preferă iluziei blazarea. Şi apoi să-i întrebăm ce-au clădit pe lume scepticii? Dacă se vor uita miraţi la noi şi, în loc să ne răspundă, vor ţine să le explicăm ce vrem să susţinem prin aceste exemple, avem ce le spune. Există iluzii care nu s-au opus niciodată certitudinilor şi adevărului, ci numai îndoielilor şi morţii. Ştim şi noi că piramidele n-au apărat de moarte pe nimeni. Dar la fel de bine ştim că dreptatea aparţine acelora care cred în ceva, nu scepticilor. Credinţa că moartea poate fi învinsă printr-un mormânt n-a fost oare, cum s-a spus, una dintre valorile civilizaţiei egiptene? Numai o asemenea încredere era capabilă să ridice piramide. De altfel, într-o lume pe deplin logică, acolo unde există un deşert ar trebui să existe şi o piramidă. Şi oriunde nu mai e o speranţă ar trebui să-l chemăm pe Cavalerul nostru. Cei rătăciţi în deşert încep să moară în clipa când înceteaza să mai creadă în apa salvatoare. Înainte de a deveni nisip, capătă suflete de nisip. Crezând că recunosc numai zădărnicia oricărui efort, ei recunosc, de fapt, moartea.

Cel mai adesea, domnule Unamuno, mi-l imaginez pe bunul Cavaler nu luând cu asalt morile de vânt, ci străbătând deşertul şi amintindu-şi că piramidele el le-a ridicat. Îl văd punându-şi coiful, luând în mână lancea şi suliţa, înstrunindu-şi calul şi pregătindu-se de atac împotriva singurătăţii din faţa lui. Vântul spulberă nisipul şi ridică un nor uscat care se va risipi în câteva clipe. Apoi fantoma deşertului aleargă pe nisipul fierbinte, fără să lase urme, dansând în calea caravanelor înnebunite de sete şi călăuzindu-le tot mai mult în adâncul deşertului, în adâncul singurătăţii unde îşi vor găsi moartea. Păsările, halucinate la rândul lor de sete, aşteaptă să le bea sângele după ce le vor rupe venele cu ciocul. Dar Cavalerul nostru nu se teme. El porneşte pe urmele acestor Circe ale pustiurilor, acestor sirene cu trup de nisip şi, în clipa când strigă, din strigătul său se înalţă piramide. Acolo m-a dus steaua strălucitoare şi sonoră care ne va călăuzi, spuneaţi, spre mormântul lui Don Quijote; acolo n-a dus de câte ori m-am îndoit de dreptatea Cavalerului. Lângă majestatea funebră a piramidelor. Acolo nu e mormântul Cavalerului, ci al faraonilor, dar noi am recunoscut în piramide semnele lăsate de el în timp ce urmărea ielele singurătăţii prin deşert.

Aşa cum am înţeles că mormintele au valoare nu pentru morţi, ci pentru cei care trăiesc şi le văd. Într-adevăr piramidele există în deşert tocmai pentru că au existat oameni care au crezut atât de mult în ceva, încât au ridicat un munte ca s-o dovedească. Ele nu mai au nici o însemnătate pentru faraoni, în schimb au o însemnătate covârşitoare pentru toţi cei care le privim. Ne vom putea consola vreodată cu ideea că ele sunt inutile? Nu cumva piramida e o filosofie necesară, chiar dacă sarcofagele sunt goale? Astăzi ştim că nu putem să facem nimic împotriva morţii, dar că trebuie să facem totul în favoarea speranţei.

Mai mult decât o problemă de inginerie, piramidele sunt o problemă de morală. Şi, oricum, acesta nu e locul cel mai potrivit pentru cei obişnuiţi să ridice din umeri. Dar parcă îi aud pe sceptici ricanând din nou: "Nici o piramidă n-a salvat până acum un om de la moarte". Şi nu m-aş mira să-i aud punând fel de fel de întrebări veninoase. "Din moment ce mumiile îngropate în ele nu mai există. nu înseamnă că piramidele nu şi-au îndeplinit rolul? Nu înseamnă că au fost înălţate în zadar?" Ridicând asemenea obiecţii, ei ne dovedesc încă odată că n-au priceput nimic din frământările bunului Cavaler pentru defăimarea căruia nu cruţă nici pietrele, nici vorbele de ocară sau ironiile.

N-au priceput că rostul piramidelor nu era să ocrotească liniştea faraonilor, ci să conteste deşertul, să demonstreze că nu totul se întoarce în nisip ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Rostul acestor munţi de piatră nu era să apere mumiile îngropate în ei, ci să arate celor vii că oamenii n-au acceptat niciodată în întregime ideea morţii. Şi oare trebuie să judecăm piramidele după faptul că ascund sarcofage goale sau după faptul că, de mii de ani, ele se opun deşertului? "Sunt monumentul unei iluzii", vor ocoli răspunsul duşmanii Cavalerului. Şi pentru prima dată vor spune astfel, fără voiaa lor, un lucru adevărat. Aşa este, piramidele sunt monumentul unei iluzii. Dar atât cât a supravieţuit din Egiptul antic a supravieţuit datorită acestei iluzii! Imperiul lui Alexandru s-a măcinat sub copitele cailor deoarece a crezut numai în sabie, în vreme ce piramidele au supravieţuit. Într-un fel, faraonii înmormântaţi în ele şi-au câştigat totuşi nemurirea, chiar dacă nu la această nemurire au visat. Nimeni, în afară de specialişti, n-ar mai şti azi ceva de Keops, Kefren şi Mikerinos, dacă în deşert nu s-ar înălţa cele trei piramide, corăbii pe o mare de nisip care au refuzat să se scufunde şi să eşueze, navigând prin timp sub pavilionul unei speranţe care a fost, să le reamintim asta scepticilor, a celor ce le-au construit, nu a celor înmormântaţi în ele.

Să le reamintim, de asemenea, cum şi-a petrecut ultimul an din viaţă Carol Quintul: încercând zadarnic să facă patruzeci de pendule să meargă la fel. Ceea ce înseamnă că Don Quijote poate locui uneori şi într-un palat regal, numai că atunci el nu vrea să obţină nimic pentru alţii şi nimeni n-are îndrăzneala să-l ia în derâdere. Dacă se tem mai puţin de singurătate decât de regi, să îndrăznească scepticii să-şi debiteze ironiile în tăcerea teribilă a deşertului. Să ia un pumn de nisip şi să-l arunce dispreţuitor în obrazul şi aşa mutilat al Sfinxului. Oh, Sfinxul îi va ignora cu aceeaşi superbă linişte ca şi Cavalerul nostru. Cu ochii împăienjeniţi de nisip, el înfruntă timpul, moartea şi aroganţa celor care nu cred în nimic decât în deşertul din ei înşişi.

Am descoperit, domnule Unamuno, că surâsul Sfinxului seamănă cu surâsul Cavalerului. Dacă nu cumva bunul Cavaler şi-a fixat el însuşi pe faţă această mască de piatră prin care contemplă invizibilul. Aflăm de la el de ce înfloresc palmierii şi de ce o piramidă care nu poate nimic împotriva nedreptăţilor şi a morţii ne poate da totuşi un răspuns în privinţa celor blazaţi şi înrăiţi de mărginirea lor. Pe trupul lui se văd cicatricile tuturor luptelor pe care le-a purtat, le-a pierdut sau le-a câştigat. Şi, de fapt, aşa trebuie să arate chipul Cavalerului. Şi chipul artei. Nu frumos, delicat, ca al unui efeb grec. Căci, împotriva tuturor ironiilor, el n-a încetat să spere că moartea poate fi îngenunchiată pe propriul ei domeniu. Vorba dumneavoastră, domnule Unamuno, cel care suferă trăieşte şi cel care trăieşte iubeşte şi speră chiar dacă deasupra porţii sale scrie "Lasciate ogni speranza". Şi, poate, ceea ce ni se cere în primul rând nu e atât curajul de a ridica piramide, cât curajul de a crede în ele.

Există, poate, o clipă în viaţa fiecăruia când vede limpede că nu negaţia era rostul lui. Îmi place să visez că într-o asemenea clipă scepticii aroganţi vor cădea în genunchi pe nisip implorând pe Cavalerul nostru să-idezlege de beţia deznădăjduită de a spune "nu". Căci abia atunci vor pricepe că piramidele nu sunt fiicele geometriei, ci ale unei filosofii care refuză să se resemneze. Şi că ele nu sunt ca faţadele satelor ridicate de Potemkin de-a lungul drumurilor pe care trecea Ecaterina cea Mare când îşi vizita imperiul. Dincolo de ele există un adevăr de care avem nevoie. Sunt lucruri despre care merită să vorbim chiar dacă nu le vom avea niciodată.
Deşi, există riscul să mă înşel. Ei sunt atât de trufaşi, uneori, şi atât de obişnuiţi cu mărginirea lor, încât s-ar putea ca boala lor să fie fără leac. Dacă-i vom chema la piramide, vor face călare pe cămile înconjurul lor şi pe urmă mă tem că se vor plictisi, vor pleca, nerăbdători să ajungă la hotel.

Tocmai de aceea trebuie să fim pregătiţi să găsim în noi ceea ce caută Don Quijote. Chiar şi steaua strălucitoare şi sonoră care m-a călăuzit spre piramide, chiar şi această stea care, ziceţi, va rămâne neclintită, liniştită deasupra capetelor noastre, străluceşte, de fapt, în noi. Sunt convins, ca şi dumneavoastră, că toţi singuraticii, fără să se cunoască, fără să-şi ştie unii altora numele, merg împreună, ajutându-se între ei. Şi cum ne-am putea ajuta mai bine decât întărindu-ne unul altuia încrederea în ceea ce simţim fiecare? De aceea vă simt alături de mine şi tot de aceea mi-am luat îngăduinţa să vă scriu acum, când am descoperit lucind în mine din nou steaua strălucitoare şi sonoră a celor singuri şi totuşi solidari în dragostea lor pentru bunul Cavaler.

A iubi înseamnă, poate, a lumina partea cea mai frumoasă din noi. Şi cum blazaţii au prins gustul adevărurilor echivoce, s-ar putea să-i aud murmurând: "O dragoste adevărată e mai mult decât o iluzie". Ştim şi noi asta, domnilor! Dar bunul Cavaler nu ne-a cerut niciodată să renunţăm, ci să învingem deşertul cel puţin printr-o iluzie, dacă nu printr-o piramidă. Şi ne-a învăţat că nici o îndoială n-are dreptul să transforme gesturile noastre în nisip. Cu acest gând colindă drumurile, absorbit de idealurile lui şi compătimindu-i pe cei ce-l insultă şi-l ridiculizează: "sărmanii, sunt de nisip înainte de a muri, nici nu au aşteptat să moară şi au dat dreptate morţii..." În mod normal sunt destule adevăruri aici pentru ca scepticii să aibă ce rumega. Din păcate, faptul că piramidele sunt goale i-a făcut pe unii oameni demni de toată stima să creadă că ele sunt nu numai goale, ci şi inutile. Acestora ar trebui să le reamintim că omul e mai măreţ cu cât încearcă mai încăpăţânat imposibilul. Suntem, într-adevăr, singurele animale care au descoperit că moartea e cel mai grav inconvenient. Asta nu ne-a ajutat să rezolvăm problema morţii, ci, dimpotrivă, a complicat-o. Totuşi, ne-a ajutat să deosebim nisipul de ceea ce durează. Lăncile au ruginit, ambiţiile găunoase sau amestecat cu țărâna, în schimb lumea e plină de monumente, cel puțin acolo unde nu s-a flecărit împotriva părții de eternitate din noi. Misiunea uscățivului și sublimului nostru Cavaler nu era de a ne obișnui cu iluziile, ci cu încăpățânarea. El era tot atât de necesar lumii ca și piramidele, și din aceleași motive. Căci bunul Cavaler al Iluziei este în realitate semețul Cavaler al Încrederii. Și niciodată nu-i vom respecta îndeajuns pe cei încăpățânați, chiar dacă nu-i putem urma.

Dar cine mai are nevoie de Don Quijote?, ne strigă scepticii. Abia e timp să se râdă de el. Abia e timp pentru o remușcare, pentru a uita și pentru a râde iarăși. După moarte vom avea vreme destulă să ne războim cu morile de vânt. Acum suntem ocupați în cursa aceasta care gonește spre moarte. Și, în definitiv, e treaba lor. N-au decât să gonească și să facă glume deșucheate dacă asta le dă curaj. Proștii, nici măcar nu-și dau seama că, atins de râsetele lor, Cavalerul primește ca prin minune noi puteri. Batjocura, ironiile nu fac decât să-l înalțe. Jignit, el devine măreț. Lovit, devine invincibil. În vreme ce râd cu gura până la urechi, ei nu înțeleg că nu fac decât să ne dea dreptate. Nu-și dau seama că nu mai e vorba demult de o carte și că însuși Cervantes dacă s-ar amesteca printre cei care râd ar păți același lucru ca și hidalgii scepticismului.

Ultimul nostru argument împotriva scepticilor va fi cel folosit de Napoleon într-o discuție cu cardinalul Fesch, căruia i-a arătat cerul în plină zi și l-a întrebat: "Vedeți steaua aceea?" "Nu", a răspuns cardinalul și, într-adevăr, pe cer nu se zărea nimic. "Ei bine, a adăugat Napoleon, cât timp voi fi singurul care o vede îmi voi urma drumul și nu voi suporta obiecții." Așa vom face și noi, deși nu vrem să cucerim lumea, ci doar o speranță. Cât timp vom vedea steaua strălucitoare și sonoră care arde luminoasă în noi, ne vom urma drumul și nu vom suporta obiecții. Din păcate, istoria și viața nu respectă legendele, iar sabia lui Damocles nu atârnă totdeauna deasupra cui trebuie.

(Din vol. Scrisori imaginare)

Psalm - autor: Lucian Blaga

O durere totdeauna mi-a fost singurătatea ta ascunsă,
Dumnezeule, dar ce era să fac?
Când eram copil mă jucam cu tine
și-n închipuire te desfăceam cum desfaci o jucărie.
Apoi sălbăticia mi-a crescut,
cântările mi-au pierit,
și fără să-mi fi fost vreodată aproape
te-am pierdut pentru totdeauna
în țărână, în foc, în văzduh și pe ape.

Între răsăritul de soare și-apusul de soare
sunt numai tină și rană.
În cer te-ai închis ca-ntr-un coșciug.
O, de n-ai fi mai înrudit cu moartea
decât cu viața,
mi-ai vorbi. De-acolo unde ești,
din pământ ori din poveste mi-ai vorbi.

În spinii de-aci, arată-te, Doamne,
să știu ce-aștepți de la mine.
Să prind din văzduh sulița veninoasă
din adânc azvârlită de altul să te rănească subt aripi?
Ori nu dorești nimic?
Ești muta, neclintita identitate
(rotunjit în sine a este a),
nu ceri nimic. Nici măcar rugăciunea mea.

Iată, stelele intră în lume
deodată cu întrebătoarele mele tristeți.
Iată, e noapte fără ferestre-n afară.
Dumnezeule, de-acum ce mă fac?
În mijlocul tău mă dezbrac. Mă dezbrac de trup
ca de-o haină pe care-o laşi în drum.

Laudă suferinței- autor: Lucian Blaga

Atâția dintre semeni nu prea ştiu
ce să înceapa-n zori cu suferința.
Ei nu-şi dau seama nici spre seară de prilejul
chemat să-nalțe mersul, cunoştința.

Suferința poate fi întuneric, tăciune în inimă,
pe frunți albastru ger,
pe coapsă ea poate fi pecete arsă cu fier,
în bulgăre de țărână
o lacrimă sau sâmbure de cer.

Nu mai calcă pe pământ
cine calcă-n suferință.
Ea schimbă la față argila, o schimbă în duh
ce poate fi pipăit, duios, cu ştiință.

Tată, carele eşti şi vei fi,
nu ne despoia, nu ne sărăci,
nu alunga de pe tărâmuri orice suferință.
Alungă pe aceea doar care destramă,
dar nu pe-aceea care întăreşte
ființa-ntru ființă.

Fă ca semenii noştri,
de la oameni la albine,
de la-nvingători la biruiți,
de la-ncoronați la răstigniți, să ia aminte
că există pretutindeni şi această suferință,
pâna astăzi şi de-acum înainte
singura legătură între noi şi tine.

Îți vorbesc-autor: John Newlove

Îți vorbesc (şoptind şi arătându-ți cu
degetul tot ceea ce doresc să ştiu) dar nu-i pasă
nimănui. Cam de ce le-ar păsa?

Prisositorul soare nu urmăreşte nimic.
Îşi vede-n tihnă de drum şi-mi pârjoleşte pielea.
Cui oare să-i vorbesc de nu
lăuntrului meu atotmistuitor? Cui oare să-i arăt
forma casei în care locuiesc,
ori creierul şi piciorul, apăsările de

sub osoasa țeastă, perii de pe picioare
modelul scării de la ușa de intrare?

Dacă discut cu mine însumi și-aștept răspuns,
și-aștept să fiu crezut, mărturisindu-mi
demența-n dialogul acesta

înseamnă că-s nebun? Să pari nerod,
nerod să pari, să fii atât de nebun încât să spui,
să spui că lumea-n spasme, încifrată
este cum? și-aștept răspunsul.

Să fii nebun, nebun, să fii calm, să tot șezi
plin de-amar pe vechiu-ți scaun de lemn
și să străbați lumea-mpietrită
necruțător, cu doar sălbaticul regret
că nu ți-i dat a ști? Să-nnebunești după un răspuns
știind că răspuns nu există, în afara
ciudățeniilor și a ciudățeniilor?

Scaunul: din ce fel de lemn însorit
i-i făcută speteaza; forma piciorului,
iar nu a creierului. Și cui să-i vorbești:
și dacă-i mai nimerit să urli ori să murmuri.
(trad.de Ion Caraion)

Levantul (fragment) – autor: Mircea Cărtărescu

Totul este Scriitură.
Totul este doar holon,
Lumi turtite-ntrețesură
Ca să facă lumi balon.
În Geneză lumea crapă
Cu troznit de-Apocalips.
Lumi zidite-n lumi se-adapă
Din iluzie, eclips.

Doar poet și poezie,
Conștiință și destin,
Existența o învie
Și-o fixează pe deplin.
Tragi realu-n nări, și vis
Tu expiri, altă natură.
Totul este manuscris,
Totul este scriitură.

Lumea-n infinite trepte
Se afundă-n sus și-n jos.
E compact în cer, perfect e
Ce-n prăpastie-i poros.
Mii de turnuri Babel șuie
Se-mpletesc în Babilon.

De coboară sau de suie,
Totul este doar holon.

Lumi create lumi creează:
Scriitoru-i personaj
Ce la rându-i se-ntrupează
În prinţese şi în paji.
Pajii-apucă şi ei pana,
Moaie-n dragoste şi ură
Şi la fila lor, bălana,
Lumi turtite-ntreţesură.

Fantezia este zeul
Asimptotic ce-a gândit
Leul ce înghite leul
Ce pe leu l-a înghiţit.
Ce vertij când mintea-ţi cade
În al lumilor plonjon!
Foi în teanc sunt adunate
Ca să facă lumi-balon.

Între lumi – doar intervale
Infinit de mari şi mici,
Interstiţii şi canale
De cristal sau de chirpici.
Toate scârţâie, vibrează
Ca un toc sau ca o clapă
Când, ca oul ce-nviază,
Lumea în Geneză crapă.

Cocârjat pe semne care
Stele sunt în altă lume,
Scriitorul ţi se pare
Rege-n ţările de spume.
Dar şi el e o stafie
Doar de câlţi şi doar de rips
Şi-auzi pana care-l scrie
Cu troznit de-Apocalips.

Sus, în vârful largei spire
Nu-i Vreunul ce s-a scris
Singur cu un scris subţire,
Contopind real şi vis?
Sau o literă e doară
Infinita spiră, apă
D-unde seară după seară
Lumi zidite-n lumi se-adapă?

Şi atunci nici fantezia
Nu mai este decât praf.
N-ai pricepe măreţia
Scrisei, de ai fi seraf.

Hipertext şi hiperlume
Ce nu-ncape-n minţi de ghips,
El doar s-a salvat din spume
Din iluzie, eclips.

Din iluzie, eclips
Lumi zidite-n lumi se-adapă.
Cu troznit de-Apocalips
În Geneză lumea crapă.
Ca să facă lumi balon
Lumi turtite-ntreţesură.
Totul este doar holon,
Totul este Scriitură.

Târziu şi adânc - autor: Paul Celan

Rea ca o spusă mieroasă noaptea începe.
Cu merele celor muţi ne hrănim.
Împlinim o lucrare ce mai degrabă stelelor o laşi;
în toamna teilor noştri stăm ca un roşu de steag gânditor
ca oaspeţi arzători la sud.

Jurăm în numele noului Crist, să cununăm pulberi cu pulberi,
păsări cu rătăcitoare-ncălţări,
inima noastră cu scara de apă.
Lumii jurăm sfinte juruinţi ale nisipului,
bucuros le jurăm,
tare jurăm, pe-acoperişuri de somn fără vise,
şi fluturăm firul vremii, cărunt...

Ei ne strigă: huliţi!

De mult noi o ştim.
De mult noi o ştim, ei şi ce?
În morile morţii voi măcinaţi făina albă a făgăduinţii;
o puneţi în faţa fraţilor şi surorilor voastre.

Noi fluturăm părul vremii, cărunt.

Ne-aduceţi aminte: huliţi!
Prea bine o ştim,
deasupra noastră să cadă păcatul.
Deasupra noastră să cadă păcatul tuturor semnelor vestitoare
să vină gâlgâitoarea mare,
împlătoşata pală de vânt a întoarcerii,
ziua miezului nopţii,
să vină ce niciodată nu a mai fost!
Să vină un om din mormânt.
Traducere: Maria Banuş

Oraş fără somn - autor:Federico García Lorca

Nu doarme nimeni în cer. Nimeni. Nimeni.
Nu doarme nimeni.
Făpturile din lună iscodesc şi-şi veghează colibele.
Vor veni şopîrlele vii să muşte oamenii ce nu mai visează
şi cel ce fuge cu inima frîntă va-ntîlni la răspîntii
fantastul crocodil liniştit sub gingaşul protest al astrelor.

Nu doarme nimeni în lume. Nimeni. Nimeni.
Nu doarme nimeni.
În cel mai îndepărtat cimitir e un mort
ce se vaită trei ani
că-n genunchi are-un sterp peisaj;
şi copilu-ngropat azi dimineață plîngea într-atît
încît au trebuit să cheme cîinii – să tacă.

Viața nu este vis. Alarmă! Alarmă! Alarmă!
Ne prăbuşim pe scări să-nfulecăm pămîntul umed
sau urcăm pe tăişul zăpezii cu corul daliilor moarte.
Dar nu e uitare, nici vis;
carne vie. Săruturile leagă gurile
într-un desiş de vene proaspete
şi pe-acela ce-l doare durerea-i, mereu o să-l doară,
şi pe cel ce se teme, pe umeri moartea-l va lua.

Într-o zi,
caii vor trăi în taverne
şi, furioase, furnicile
vor invada galbene ceruri ce se refugiază în ochii vacilor.

Într-o altă zi
vom vedea învierea fluturilor disecați
şi străbătînd acelaşi peisaj de bureți cenuşii, şi vapoare tăcute,
vom vedea strălucindu-ne inelul şi trandafiri din limba noastră crescînd.

Alarmă! Alarmă! Alarmă!
Cei ce încă păstrează urme de ghiare şi de averse,
băiatul acela ce plînge că nu cunoaşte născocirea podului
sau mortul acela ce nu mai are decît capul şi un pantof,
trebuie duşi la zidul unde aşteaptă şopîrle şi şerpi,
unde aşteaptă dinții ursului,
unde aşteaptă mumificata mînă-a copilului
şi se zbîrleşte pielea cămilei cu un violent fior albastru.

Nu doarme nimeni în cer. Nimeni. Nimeni.
Nu doarme nimeni.
Dar dacă-nchide ochii vreunul,
biciuiți-l, fiii mei, biciuiți-l !
Să fie o panoramă de ochi deschişi
şi amare răni aprinse.
Nu doarme nimeni în lume. Nimeni. nimeni.
Am mai spus-o.

Nu doarme nimeni.
Dar dacă cineva are noaptea tîmplele năpădite de muşchi,
deschideți trapele să se vadă sub lună
cupele false, veninul şi craniul teatrelor.
Trad: Teodor Balş

Balada popii din Rudeni de George Topîrceanu

De la târg la Vadul-Mare
Taie drumul prin poieni,
Legănându-se călare,
Popa Florea din Rudeni.
Și-n priveliștea bogată
Sus pe culme, jos pe drum,
Iarna palidă-și arată
Plăzmuirile de fum.
Somnul revărsat în fire,
Gerul sfânt al Bobotezii
A-nchegat argint subțire
Peste faldurii zăpezii
Și, legând în gheață stropii,
Bura care-n aer joacă
A țesut pe barba popii
Fire lungi de promoroacă.
Bolta sură ca cenușa,
Codrii vineți — dorm adânc.
Sună numai căldărușa
Atârnată de oblânc.
Bate Surul din potcoavă
Drum de iarnă, fără spor,
Calcă rar și cu zăbavă
Lunecușuri de pripor.
Și-n tăcerea care crește,
Adâncit ca-ntr-o visare,
Popa când și când șoptește
Legănându-se călare...
Scutură din treacăt salbe,
Reci podoabe care mint,
Surpă bolți de ramuri albe
Cu portaluri de argint.
Lângă drum bătut de sănii
Unde malul stă să cadă,
Vede urme de dihănii
Înstelate pe zăpadă.
Iar pe culmea unei creste,
Amețit de zare multă,
Strânge frâul fără veste
Și-mpietrit pe cal ascultă.
Nici o șoaptă... nici un ropot...
Numai din adâncuri sure

Vine vuiet lung de clopot
Peste-ntinderi de pădure...
Lung îi sună în ureche,
Pe când el cu grijă scoate
Pântecoasă ploscă veche
Din desaga de la spate.
Și cu plosca ridicată,
Zugrăvit pe cerul gol,
Popa capătă deodată
Măreție de simbol.
Colo-n vale, unde drumul
Taie luminișuri rare,
Printre plopi se vede fumul
Hanului din Vadul-Mare.
Calul, vesel, simte locul
Și s-abate scurt din cale, —
C-a-nvățat și dobitocul
Patima sfinției-sale...
Iar hangița iese-n ușă,
Bucuroasă de câștig.
Ochii-i râd spre căldărușă:
— Frig, părinte?
— Strașnic frig!

Balade vesele și triste (1920), de George Topîrceanu
George Bacovia -Tablou de iarnă

Ninge grozav pe câmp la abator
Si sânge cald se scruge pe canal ;
Plină-i zăpada de sânge animal --
Si ninge mereu pe un trist patinor...
E albul aprins de sânge închegat,
Si corbii se plimbă prin sânge... si sug ;
Dar ceasu-i târziu... în zări corbii fug
Pe câmp, la abator, s-a înnoptat.
Ninge mereu în zarea-nnoptată...
Si-acum când geamuri triste se aprind
Spre abator vin lupii licărind.
-- Iubito, sunt eu la usa înghetată...

Lucian Blaga, „Suflete, prund de păcate”

Suflete, prund de păcate,
eşti nimic şi eşti de toate.
Roata stelelor e-n tine
şi o lume de jivine.
Eşti nimic şi eşti de toate:
aer, păsări călătoare,
fum şi vatră, vremi trecute
si pământuri viitoare.
Drumul tău nu e-n afară,
căile-s în tine însuţi.

Iară cerul tau se naşte
ca o lacrimă din plânsu-ţi.

Imn către Necunoscuți - autor:A.E. Baconsky

Am trăit întotdeauna printre oameni umili,
Necunoscuți și mereu contopiți în mulțime,
Mari și mici, veseli și triști, urâți și frumoși,
Cutezători și veșnic neliniștiți ca plopii,
Cu pieptul larg întâmpinând furtunile,
Sau melancolici visând la pierdutele umbre,
Dormitând între vaga părere de rău
Pentru cele ce n-au fost să fie
Și calmele speranțe viitoare.
Lor le-am fost flaut deznădăjduit,
Tulnic de seară lină și fluieră nebună;
Râzând și plângând, așteptând primăvara,
Ghicind ziua după formele norilor,
Întorcându-mă în amurg pe străduțe obscure,
Din anii mei o parte i-am petrecut cântând
Imnuri domoale de slavă.

Am trăit întotdeauna printre oameni umili,
Cei care-nalță orașe și schimbă temeliile lumii –
După ei veșnic umblă vântul și ploaia
Sărutându-le urmele. Cu fruntea înclinată,
În fața lor mărturisindu-mi darul,
Nu strig cuvinte goale, ci-aș vrea să-i simt trecând
Prin visul meu ca printr-un câmp deschis
Cu neînșelătoare orizonturi,
Să treacă mereu chiar dacă nu-și vor da seama
Că merg printr-un ținut ce le aparține.
Numele meu să treacă întreg asupra lor,
Să rămân ca fântâna pierdută în șes,
Pe care nu știi niciodată cine-a zidit-o,
Singură între câțiva ulmi ori salcâmi,
La răscrucile vremii.
Temei de plâns să nu-i fiu nimănui,
Ci pururi să fiu unde sunt – unde-am fost totdeauna,
Prin lume cântăreț rătăcitor.

Înainte de vreme cărunt ca o salcie,
Stau în amiaza zilei uimit de-atâta soare,
Și mă întorc mereu pe unde-am fost,
Printre cei fără nume,
Și singur mă confund cu fiecare.

O sută de ani de zile la porțile Orientului – roman istoric foileton de Ioan Groșan

Episodul 21

RĂZĂŞ FĂRĂ SIMBRIE

Călugării, înverziți, ridicară mâinile.

-Domnule voinic – începu Metodiu cu glas scăzut – noi n-am vrut să te supărăm, dar...

-Vorrrba! – răspunse matahala. Ascultă comanda la mine. Să-mi spuneți scurt, cinstit fără retorică, cine sunteți şi de unde veniți.

-Păi n-am spus? Suntem doi călugări moldoveni care pribegesc...

-Vorrrba! Locul şi data naşterii!

- Hârlău, 3 octombrie, stil vechi.

-Hârlău? Făcu surprins huiduma. A cui eşti din Hârlău?

-Sunt de-a lu' Pipirig.

-De-a lu' Pipirig? Ăla ce ținea capre-n curte? De-a cui eşti de-a lu' Pipirig?

-De-a Vasilicăi a lu' Porojan.

-Ce vorbeşti, dom'le?! – făcu ochii mari zdrahonul. Vasilica lu' Porojan ce-a trăit cu Stafidiade ce ținea casa aia verde?

- Aşa e! – zise uimit Metodiu. Da' de unde ştii?

-Păi şi eu sunt din Hârlău! – răspunse voinicul.

-A cui eşti din Hârlău?

-A Glanetaşului.

-A Glanetaşului? Ăla care şi-a vândut salcâmu'?

-Ăla, preacuvioase! Da matale de unde ştii? L-ai cunoscut pe tătuca?

-De cunoscut nu l-am cunoscut, da'-mi povestea mama, că-mi era bunic de tată.

-Păi cum îi zicea mamei dumitale?

-Cum să-i zică? Vitoria!

-Cum Vitoria?! Vitoria a fost soția lui tata!

-Păi cum îl chema pe tatăl dumitale?

-Petre!

-Petre şi mai cum?

-Petre Petre!

-Păi ăsta numai tata poate fi... făcu tulburat Metodiu.

-Asta înseamnă că... Nică! Fratele meu!

-Dărăban! Frățioare! Tu eşti?!

-Eu sunt, frate! Da' şi tu eşti tu? Păi, cum, n-ai murit?

-Nu. Mi-am luat oile şi-am fugit.

-Păi bine, frate, eu atunci pe cine-am omorât?

-Nu ştiu, frate, că mai erau doi cu mine, unu' ungurean şi unu' vrâncean.

(...)

Episodul 23

POPAS LA TOPOS

Drumețului care la începutul sec. al XVII-lea intra în Moldova pe la ceasurile cinci după-amiază îi era peste putință ca până la ceasurile şapte seara să nu dea peste un han. Fapt istoriceşte atestat: orideunde veneai, oriîncotro mergeai, era mare minune dacă, pitit într-o vâlcică, ori nălțându-se trufaş la răscruce de vânturi, dosit de spaima lotrilor, după spinarea unui deal, ori odihnind gălbui în mijlocul câmpiei, nu întâlneai curând acel topos pomenit de mai toți povestitorii de-aici ori de-aiurea, că numai lista lor, a povestitorilor, ne-ar umple puținul spațiu ce-l avem la dispoziție. Cu modestă plecăciune, în chip firesc, îndrăznim a ne strecura şi noi în şirul celor ce şi-au oprit eroii în ceas de desfătare la hanuri, slăvit fie numele lor în veci!

Cum spuneam, bunii noştri călugări Metodiu şi Iovănuţ intrară în Moldova pe la ceasurile cinci. Să fi mers ei cam cât ai merge aşa, cătinel, de la Notre-Dame până-n Place Pigalle, când, iacătă în depărtare, sub geana îndepărtată a unei păduri, o luminiţă şi un zvon de râsete.

-E hanul Stăniloaiei – grăi Metodiu care cunoştea locurile. Domnul ni l-a scos în cale, Domnul să ne ferească de ispite, căci, de nu mă înşel – şi nu mă înşel! – aici vom sta de mas, frate Iovănuţ.

Iovănuţ îşi făcu două-trei, hai, patru cruci şi grăbi pasul.

La han, mai ceva ca la târg: căruţe, cai deshămaţi, focuri de frigare, tarabe cu nimicuri, oameni de tot soiul: polaci rumeni, scumpi la vorbă, privind mereu nu ştiu ce în jariştea focului, ovrei tânguinzi, cu nişte târsoage de bărbi cât badanalele, grecotei cu nas subţire, bulgăroi cu ceafa destul de groasă, cazaci trosnindu-şi fălcile a spleen, nemţi stăpânindu-şi cu demnitate vagi zgomote interioare, ungureni chipeşi vorbind ceva cu nişte vrânceni şovăitori, moldoveni lăcrimând de atâtea poveşti, ba, într-un colţ, mai la fereală, şi doi turci, afumaţi bine, cercând a măsura şi mereu căzând peste el, nişte postav. Din când în când, peste toţi şi peste toate, dinspre încăperile luminate ale hanului, se rostogolea ca buzduganul, din altă poveste, vocea groasă, puternică a Stăniloaiei, hangiţa:

-Că parcă nu v-aş şti eu, 'r-aţi ai dracului de mitocani!

Romanţa vinului-autor: Émile Nelligan (1879-1941)

Totul se-amestecă în stropi de lumină proaspătă, vie.
O, minunată seară de mai ! Când păsările, toate,
La fel ca şi speranţele din inimă, acum secate,
Îmi prevestesc, în cor, răspântia, doar mie.

O, minunată seară ! sprinţară seară de mai !
Departe, o orgă îşi bate chemarea, rece şi pură,
Iar razele soarelui, în roşu de purpură,
Străpung ziua ce piere în rod parfumat, cu-n alai.

Cât mă mai veselesc ! În pocalul ce sun' a cleştar,
Hai, toarnă vinul ! mai toarnă, încă şi încă,
Doar oi uita tristeţea zilei, adâncă,
Batjocură de nebunie, din neam şi soi de ocar' !

Cât mă mai veselesc ! Trăiască vinul şi Arta !...
Şi eu visat-am plăsmuiri în versuri celebre,
Stihuri care să-ngâne un viers de muzici funebre
Când vântul şi toamna se trec, ies prin a ceţii poartă.

Râsul amar şi furia te iau în stăpânire,
Să fii poet, şi totuşi obiect de dispreţ şi plictis,
Să ai o inimă, însă eşti de nimeni alt' înţeles
Afar' de lumina lunii ori furtuna ce noaptea urlă-n neştire !

Femeie ! închin pentru tine, cum râzi de calea-mi promisă,
Un vis trandafiriu mă strigă şi vrea să mă desfete în braţe;
Aşijderea beau pentru voi, bărbaţi cu priviri posace,
Ce-mi dispreţuiţi şi viaţa, îmi refuzaţi şi mâna întinsă !

Când tot azurul din cer se înstelează-ntr-o boltă de slavă

Şi-un imn răsună a laudă primăverii-aurii
Eu nu deplâng ziua ce moare în umbrele-i cenuşii,
Căci orbecăi prin tinereţea-mi bolnavă !

Cât mă mai veselesc ! Trăiască seara de mai !
Ce nebunie veselă m-a prins, făr' a fi beat !...
S-a sfârşit deci cu-amarul dintr-al vieţii leat;
Inima, izbăvitu-şi-a dorul cel rău cu iz de putregai ?

Cântă până şi ceasul; iar vântul serii s-a înmiresmat...
În vreme ce vinul gâlgâie, curge în valuri, prea-plin,
Cât mă mai veselesc, chiui a hohot de râs, turbat.
De-atâta veselie mi-e teamă că mă sting, cu un suspin !

Gramatica sanscrită mică a lui Fr. Bopp în traducerea lui Eminescu-autor: Amita Bhose

În Biblioteca Centrală Universitară din Iaşi se află trei caiete ale lui Eminescu (ms. 357 11-30), care cuprind traducerea parţială a operei lui Franz Bopp, Kritische Grammatik der Sanskrita-Sprache in kurzerer Fassung (Berlin, 1845), şi transcrierea a câtorva pagini din Glossarium comparativum linguae sanscritae al aceluiaşi autor (Berlin, 1867). Acest manuscris eminescian, uşor accesibil, dar mult neglijat de biografii şi de exegeţii poetului, aduce în lumină câteva fapte concrete despre pregătirea filologică a poetului român în limba sanscrită, limba veche a Indiei.

Este adevărat că, în Opera lui Mihai Eminescu [1] , G. Călinescu se referă la acest manuscris al lui Eminescu: "Gramatica sanscrită pe care o lăsase la Biblioteca din Iaşi [...] o începuse probabil în 1884-1885, când era subbibliotecar. Cu dicţionarul lui Otto Bohtlingh şi Rudolph Roth (Sanskrit-Worterbuch, St. Petersburg, 1852), cu acela al lui Bopp (Glossarium sanscritum, Berlin, 1830), cu Gramatica aceluiaşi, putea să înceapă o învăţătură [a limbii sanscrite] pe care însă n-a căpătat-o niciodată". Caietele din Iaşi dovedesc că Eminescu a început această învăţătură cu gramatica lui Bopp şi că a dus-o destul de departe.

În aceeaşi pagină, Călinescu observă: "Câte un punct de bibliografie poate da naştere părerii că poetul ştia limba sanscrită. Adevărul este că în timpul boalei, cuprins de mania lingvistică, făcea planuri şi în această direcţie, începând cu ideea unei cărţi de vizită cu litere sanscrite. Învăţase, ce-i dreptul, să formeze literele şi-şi făgăduia cu tot dinadinsul să se aşeze pe muncă". În alte rânduri, Călinescu se referă la ms. 2266, f. 45 v., pe care Eminescu a scris câteva litere sanscrite, dând şi transcrierea lor cu caractere latine. În acest manuscris apar şi două strofe ale Luceafărului. Întrucât această filă n-a fost luată în consideraţie de Perpessicius în ediţia sa, nu putem preciza data manuscrisului cu exactitate. Totuşi, se poate conchide că manuscrisul aparţine perioadei 1880-1882, când poetul lucra la Luceafărul, - deci el învăţase să scrie literele sanscrite înainte de îmbolnăvire.

În Viaţa lui Mihai Eminescu [2] , G. Călinescu semnalează din nou că între 1874 şi 1877, Eminescu lucra la un Dicţionar al limbii sanscrite, afirmând că după 1884, "ar fi voit [...] să sfâr¬şească dicţionarul de limba sanscrită pe care-l lăsase la Biblioteca din Iaşi" (p. 330).

Eminescu, la drept vorbind, n-a început un dicţionar al limbii sanscrite, ci a copiat unele pagini din glosarul sanscrit-latin al lui Bopp.

E posibil ca această informaţie inexactă să-i fi parvenit lui G. Călinescu prin Octav Minar: "Eminescu îşi propunea să alcătuiască şi un Dicţionar al limbii sanscrite, începând de pe atunci primele cercetări. Lucrarea însă a fost terminată la 1884, când poetul este numit a doua oară subbibliotecar." [3]

Observaţiile lui G. Călinescu dau de bănuit că el n-a consultat manuscrisul eminescian de la Iaşi, care prezintă cele mai concrete şi mai convingătoare dovezi ale preocupării poetului pentru limba sanscrită.

La caietele acestea se referă şi Arion Roşu, făcând aceeaşi greşeală: "Dans le textes de la Grammaire, l'écrivain a inséré la version roumaine des 49 premières pages des Glossarium comparativum linguae sanscritae... editio tertia, Berolini, 1867, du même auteur" 4 . Cum am amintit mai sus, Eminescu n-a dat nici o versiune românească a glosarului de până la p. 49, ci a copiat paginile cuprinzând cuvintele care încep cu primele patru litere: a, a, i şi i.

Referitor la calitatea traducerii, Arion Roşu comentează: "Les trois cahiers écrits avec soin montrent par certains détails que le traducteur était un débutant qui ne connaissait pas la terminologie" (idem). La această observaţie, ca şi la celelalte făcute de autor, revenim în paginile următoare.

Este adevărat că traducerea gramaticii sanscrite nu este făcută cu o deosebită grijă: textul e nestilizat şi nu poartă nici un semn al măiestriei limbii eminesciene. El nici nu este terminat, oprindu-se în mijlocul unei secţiuni a cărţii. Acest fapt dovedeşte că traducerea n-a fost decât prima ciornă, pe care a vrut, poate, s-o perfecţioneze mai târziu. O asemenea stângăcie de limbă se observă şi în prima traducere a imnului rigvedic X, 129 din ms. 2262, f. 116-116 v. (Opere, ed. Perpessicius, vol. II, p. 183), care se deosebeşte mult de versiunea finală integrată în Scrisoarea I. Chiar şi poeziile originale ale lui Eminescu au fost prelucrate, după cum se ştie, de mai multe ori.

Cele trei caiete din Biblioteca de la Iaşi sunt datate de o mână străină ca fiind din anul 1886. Octav Minar presupune că Eminescu a început să lucreze la această traducere în 1884, când a fost numit subbibliotecar pentru a doua oară. I.N. Chitu este de părere că cele trei caiete au fost scrise în prima perioadă de activitate la Biblioteca din Iaşi - între septembrie 1874 şi iulie 1875 5 . Până atunci se publicaseră mai multe ediţii ale operei lui Bopp, Kritische Grammatik der Sanskrita-Sprache in kürzerer Fassung. În Biblioteca Centrală Universitară din Iaşi, unde a lucrat Eminescu, există două ediţii ale acesteia, una din 1845 şi cealaltă din 1868. Din confruntarea traducerii cu textele celor două ediţii rezultă că Eminescu a lucrat cu cea din 1845. De exemplu, în transliterarea unor cuvinte sanscrite, Bopp a folosit litera w în ediţia din 1845, şi a înlocuit-o cu v în ediţia următoare. În traducere, Eminescu foloseşte ortografia din ediţia mai veche; astfel el scrie Wisarga (vol. I, f. 1), Siwa (vol. I, f. 19) etc. în loc de Visarga sau Siva. În clasificarea consoanelor, Bopp a tradus termenul muddhanya prin "linguale" în ed. 1845, iar în ediţia 1868 l-a tradus ca "cerebrale" (p. 1). Eminescu foloseşte termenul "linguale" (vol. I, f. 1). În secţiunea 116, referitoare la declinarea substantivelor şi adjectivelor, a dat ca exemple cuvintele punya, mrdu şi mahat, în ediţia 1845, iar în ediţia 1868 a folosit cuvintele nava, mrdu şi danin. În vol. II, f. 26-27, Eminescu foloseşte cuvintele punya, mrdu şi mahat, din ediţia din 1845. (În traducere, Eminescu a scris cuvintele sanscrite în caractere devanagari, aşa cum ele apar în volumul lui Bopp. Pentru a uşura accesibilitatea, noi le-am transcris în caractere latine, după sistemul transliterării limbii sanscrite.)

De altminteri, pe coperta interioară a exemplarului ediţiei din 1845 apar unele urme ale scrisului lui Eminescu. Scrisul e invers: cartea a fost pusă, poate din neatenţie, pe caiet, când cerneala era încă proaspătă. Folosind o oglindă, am descifrat cuvântul mahat şi litera na în scrisul devanagari şi, mai jos, cuvintele ia-ian vie im Nominativ, în caractere latine.

Traducerea e adeseori prescurtată şi exclude, cu rare excepţii, observaţiile din subsol. Reproducem mai jos cuprinsul celor trei caiete, dând titlurile în ortografia folosită de Eminescu.

Vol. I: f. lr.-80r.: Traducerea secţiunilor 1-114 din Kritische Grammatik.,
f. 81r.-95r.: Transcrierea cuvintelor din dicţionar care încep cu litera a;
Vol. II: f. lr.-25r.: Transcrierea cuvintelor din dicţionar care încep cu litera a (continuare);
f. 26r.-46r.: Traducerea secţiunilor 115-153 din gramatică;
f. 47r.-60r.: Transcrierea cuvintelor din dicţionar care încep cu litera a;
f. 60v.-83r.: Traducerea secţiunilor 153-185 din gramatică;
Vol. III: f. 1r.-76r.: Traducerea secţiunilor 186-294;
f. 77r.-83r.: Transcrierea cuvintelor din dicţionar care încep cu literele i şi i
f. 83v.-105r.: Traducerea secţiunilor 295-319.

Vol 1.

Scrierea şi rostirea (secţiunile 1-34; f. 1-26):

Vocale (f. 1), Anuswâra şi Wisarga (f. 1), Consonante (f. 1), Cifrele (f. 2), Vocala la mijloc şi la sfârşit (f. 2-3), Numele literelor (f. 4), Semne deosebite (f. 4-5), Consonante compuse (f. 5-11), Regule deosebite de rostire: Vocale (f. 12-14), Anuswâra şi Wisarga (f. 15-17), Consonante (f. 17 18), Aspirate (f. 18), Nasale (f. 19-22), Despre accente (f. 22-23); Împărţirea literelor (f. 23-24);

Guna şi Wriddhi (f. 24-26).
Regule eufonice (secţiunile 35-105; f. 27-66):
Vocale (f. 27-35), Schimbarea vocalelor finale şi începătoare a două cuvinte ce se-ntălnesc (f. 27-30); Esceptiuni (f. 30-32); Schimbarea vocalelor în mijlocul unui cuvânt (f. 32-35); Consonante (f. 35-50); Schimbarea consonantelor cari se-ntălnesc ca litere finale şi începătoare a două cuvinte (f. 36-37); Regule deosebite (f. 37-44); Sibilante (f. 44-50); Despre unele intercalări rare (f. 50-52); Schimbarea consonantelor inainte de terminaţiuni gramaticale şi eufonice (f. 52-53); Regule deosebite (f. 53-66); Despre rădecini şi prefixe (secţiunile 106-114; f. 67-80).
Vol. II. Denominative:
Forma fundamentală (f. 26); Gen (f. 26-27); Număr (f. 27); Caz (f. 27-46); Singular (f. 27-35) - Nominativ (f. 27), Accusativ (f. 28-30), Instrumentalis (f. 30), Dativ (f. 31), Ablativ şi genitiv (f. 31-34), Locativ (f. 34-35), Vocativ (f. 35); Dual (f. 35-37) - Nominativ, accusativ, vocativ (f. 35 36), Instrumentalis, dativ, ablativ (f. 37), Genitiv, locativ (f. 37); Plural (f. 37-44) - Nominativ (f. 37-39), Accusativ (f. 39-42), Instrumentalis (f. 42-43), Dativ, ablativ (f. 44), Genitiv (f. 44), Locativ (f. 44), Vocativ (f. 44).
După aceea urmează declinarea de 23 substantive în singular (f. 60v-63), plural (f. 62v-64) şi dual (f. 65-66).
Masculine în ă, ï, a (f. 67-72); Declinaţiune irregulară (f. 72-83).
Vol. III. Continuarea capitolului din vol. II (f. 1-13).
Adjectivele (f. 14-22); Grade de comparaţiune (f. 18-22); Numeralii (f. 22-31); Ordinalii (f. 29-31); Pronume (f. 31-32); Pronume de persoana ăntăia şi a doua (f. 32-36); Pronume ale persoanei a treia (f. 36-47); Pronume derivate (f. 47-49); Posesive (f. 49-52).
Verbul (f. 53-105): Timpuri şi moduri (f. 54); Împărţirea verbilor în zece clase (f. 54-64); Formarea timpurilor speciale (f. 64-69); Prezentul (f. 69); Potentialis (f. 69-70); Imperativ (f. 70-72); Preteritul augmentat uniform (f. 72-76). După aceea urmează conjugarea a zece verbe tipice (f. 83v-95).
Regule deosebite şi anomalii ale timpurilor speciale (f.97-105).
Manuscrisul se întrerupe aici cu secţiunea 319, p. 195 din textul lui Bopp; subcapitolul respectiv se termină la p. 208 a cărţii. Volumul lui Bopp are 623 de secţii şi 368 de pagini. Deci Eminescu a reuşit să traducă aproape două treimi din acest volum. El a tradus capitolele majore, a rămas să termine capitolul început şi să traducă următoarele capitole: Verba derivativa (secţiunile 444-526; p. 260-283); Wort-bildung (secţiunile 527-584; p. 284-342); Composita (secţiunile 585-614; p. 343-362); Indeclinabilia (secţiunile 615-623; p. 363-368).
Această traducere neterminată constituie o dovadă a cunoaşterii limbii sanscrite de către Eminescu; într-adevăr, se pot constata următoarele fapte:
1. Eminescu şi-a însuşit o caligrafie impecabilă a scrisului devanagari, un scris extrem de dificil şi complicat pentru străini. În f. 9-11 din vol. I al manuscrisului sunt reproduse, după Bopp, 154 consoane compuse, "împreunările cele mai uzitate" (f. 9), în perfectă caligrafie şi corectă ortografie. Trei consoane compuse (împreunări) însă, - dda, ddya şi dna - au fost omise, intenţionat sau din greşeală. Lipsa oricărei stângăcii în scrierea cuvintelor în caractere devanagari dovedeşte că traducătorul s-a exersat să scrie literele mai de mult.
2. De asemenea, el a ştiut foarte bine ortografia sanscrită. În reproducerea cuvintelor în scrisul devanagari apar foarte puţine greşeli ortografice, unele provenind din lipsa de atenţie. Spre pildă, în vol. I, f. 57, se scrie bahman în loc de brahman, dar pe aceeaşi filă cuvântul este scris corect într-un alt loc. Sau în vol. II, 73, se scrie sabi în loc de sakhi, dar în alte locuri cuvântul apare în corectă ortografie. Ni se pare, însă, că la început Eminescu face confuzie între bha, ma şi sa, trei litere foarte asemănătoare. Observăm această confuzie în vol. II, f. 37, unde traduce regula despre terminaţia substantivelor la cazurile instrumental, dativ şi ablativ. "Aceste cazuri - traduce Eminescu - au la căteşitrele genurile terminaţia comună bhyam (în litere devanagari - n.n.), înaintea căreia un a scurt se lungeşte"; iar când transcrie exemplele în litere devanagari, scrie rajabhyas, tejobhyas, dhenubhyas şi nadibhyas în loc de rajabhyam etc. Mai departe, în f. 65-66, unde reproduce tabelul de declinare, scrie terminaţia bhyam corect în scrisul devanagari peste tot. În

rândurile 2 şi 6, în declinarea cuvintelor siwa (neutru) şi bari (neutru), această terminaţie o scrie mai întâi cu sa, apoi corectează singur, scriind ma. Iar în rândul 7, în declinarea cuvântului bhi, începe să scrie bhima, dar imediat taie literele şi scrie corect bhibhyam. Tăieturile şi corecturile acestea arată că greşelile se datorează neatenţiei; faptul că traducătorul ştia să deosebească între bha, ma şi sa reiese din scrierea corectă a cuvintelor bhrajj, majj şi sajj în caracterele devanagari, în vol. I, f. 71.

3. Eminescu transcria numele proprii sanscrite după ortografia românească şi astfel a scris cuvintele sanscrite modificând transliterarea în ortografia germană, a lui Bopp. La p. 46 a textului lui Bopp apare cuvântul Râkschasin în caractere latine; Eminescu îl transcrie în vol. I, f. 57: râkşasin, ceea ce redă pronunţarea exactă a cuvântului. Într-un alt loc, Bopp scrie Ardschuna (p. 26, ed. 1845, înlocuit cu Arguna în ediţia 1868, p. 39). Eminescu transcrie numele acestui personaj din Mahabharata prin Argiuna (vol. I, f. 30), exact cum trebuia să-l scrie în româneşte.

4. Cu ocazia traducerii, Eminescu a trebuit să ia în discuţie probleme subtile de fonetică. Dăm un exemplu interesant. În subcapitolul Nasale din capitolul Schrift und Aussprache, Bopp identifică pronunţia lui n din cuvintele anga şi anka cu pronunţia lui n din cuvintele germane Enge, respectiv Ende (p. 16). În traducerea sa, Eminescu înlocuieşte cele două cuvinte germane cu două cuvinte româneşti: plâng şi vând. El se ocupă deci de variantele fonetice ale lui n sanscrit. Citām câteva rânduri din traducerea lui Eminescu (vol. I, f. 19):

"În toate limbile pronunţia lui n se dirige după organul consoanei următoare: altfel se pronunţă n în plăng, altfel in vănd. Limba sanscrită are semne deosebite pentru aceste deosebiri fine ale pronunţiei - n [scris în devanagari - n.n.] stă in mijlocul cuvintelor numai înaintea guturalelor şi se pronunţă ng. Nu cred insă că anga [scris în devanagari - n.n.] se citeşte întocmai ang-ga, ci în rostirea lui n [scris în devanagari - n.n.] se pregăteşte numai rostirea g (scris în devanagari). Asemenea nu se poate ca anka (în devanagari) să fi sunând ca ang-ka, de vreme ce g în sanscrită nu se pronunţă nicicănd înaintea lui k, ci trece în acestă din urmă."

Folosirea cuvintelor româneşti plâng şi vând pentru a explica pronunţarea cuvintelor sanscrite anga şi anka este corectă, dar observăm că, pentru a respecta corectitudinea traducerii, era de dorit ca termenii folosiţi în textul original să fie păstraţi, iar cei româneşti să fie menţionaţi într-o notă a traducătorului. Mai ales când părerea personală a autorului este transpusă la persoana I, o astfel de modificare poate provoca o confuzie. Faptele menţionate mai sus ne fac să credem că, pe lângă textele citite, Eminescu a avut şi o instrucţie orală a limbii sanscrite. Astfel se poate confirma că el a asistat la cursurile de gramatică sanscrită ale lui Ebel în cadrul Universităţii din Berlin, fapt pe care l-au presupus biografii săi 6 .

Este interesant de observat că, din textul lui Bopp, Eminescu a aflat şi modificarea rostirii cuvintelor sanscrite în limba bengali: în limba bengală a (scris în devanagari) la început şi la mijloc sună pururea ca o; la sferşit sau nu s-aude sau sună tot ca o; de ex. apatya [mai întâi scrie în devanagari, apoi dă transliterarea în paranteză - n. n.], copil sună opotyo şi antara (acelaşi ca mai sus), distanţă ontor-a (în devanagari) e pretutindeni â..." (vol. I, f. 72).

Menţionăm că a (a lung) în sanscrită se transcria atunci prin semnul grafic â, ceea ce nu-i acelaşi cu â românesc. Suntem de părere că Eminescu ştia deosebirea dintre â şi a, dar a respectat sistemul transliterării folosit pe atunci. Mai observăm că el traduce bengalisch prin bengală, un termen mai apropiat de cel original banla decât traducerea engleză bengali.

5. Eminescu cunoştea principiile formării cuvintelor sanscrite, fapt care reiese din traducerea capitolului Von den Wurzeln und Prafixen, din manualul lui Bopp (cf. Despre rădecini şi prefixe, vol. I, f. 67-80). Astfel, el traduce toate paginile referitoare la formarea cuvintelor sanscrite prin cele 22 de prefixe sanscrite: ati, adhi, anu, antar, apa, api, abhi aba, a, ut, upa, tiras, ni, nis (nir), para, pari, paras, pra, prati, bi, sam, şi reproduce o serie de exemple din textul original pentru a lămuri nuanţele subtile. Citām mai jos câteva pasaje.

"106. Rădecinile sunt formele fundamentale a formelor de cuvinte cari se aflā in limbă şi din cari se formează atăt nomine cat şi verbi. Ele in limbă chiar nu se află ca rădecini, ci se pot cunoaşte numai din derivatele lor, întemeindu-le ca o trupină comună. E însă mic numărul acelor substantive abstracte, cari nu adaogă nimic străin la rădecină, ci reprezintă rădecina în forma ei goală fără orice adaos de sufixe derivative, precum yudh = luptă, ksudh = foame, mud = bucurie, bhi = frică ş.a.m.d, de la rădecinile identice yudh = a lupta, ksudh =a fi flămând ş.a.m.d. Afară de asta, fiecare rădecină sanscrită se poate găsi în astfel de combinări, ca cuvintele latineşti carnifex (fic-is), tubicen (cin-is), praeses (sid-is) unde rădecina e fără adaos, afară de semnul cazului, şi unde numai vocala dinlăuntru s-a schimbat după o anume lege (v. Gram. Comp. § 6). Dar puține sunt în felul acesta rădecinele în uz" (vol. I, f. 67).

Cf. şi: "Ni: această prepozițiune a căpătat fără cuvânt însemnarea de in, inlăuntru; ea înseamnă jos, sub. De acolo nipat = a cadé jos, niyam = a asupri, nimis = a pleca ochii, a sclipi din ochi, alăturea uttat = a sări in sus, udyam = a ridica de jos, unmiç (v. §58) = a ridica ochii. Rădecinile dhă = a aşeza, as cu ksip= a arunca primesc prin ni ințelesul de = a se aşeza jos, a arunca jos; brt = a fi, a merge insemnează cu ni = a peri şi a se întoarce. Dacă bis = a intra se uneşte cu ni făr'a-şi pierde ințelesul, cătă a se considera că a intra, bună-oară intr'o casă, se poate ințelege şi ca a intra sub. Asemenea gam = a merge se uneşte cu ni, de ex. nigantum s'antim = a intra in repaos sau a merge de desupt, precum se zice în lat. subire labores, dolorem, amores etc.; deci nu e nici un cuvent de a atribui prepozițiunii ni ințelesul de inlăuntru" (vol. I, f. 5).

Menționăm încă o dată că toate cuvintele şi prefixele sanscrite sunt

6. Eminescu cunoştea regulile declinării şi cele ale conjugării, precum se vede din traducerea textelor respective şi din reproducerea tabelelor de declinare a 23 de cuvinte (vol. II, f. 60-66), masculin, feminin şi neutru, la singular, plural şi dual, şi a tabelelor de conjugare a zece verbe tipice (vol. II, f. 83v-95).

7. Eminescu cunoştea unele deosebiri dintre sanscrita clasică şi cea vedică, precum şi dintre sanscrită şi pracrită (cf. vol. II, f. 36).

8. Aceste caiete ne dau o indicație despre cunoştințele lui Eminescu asupra vocabularului sanscrit. Este de presupus că nu ştia pe dinafară toate cuvintele din textul tradus, mai ales cele care apar în glosar. Dar probabil cunoştea altele care nu apar aici. Astfel, numărul cuvintelor sanscrite apărute aici reprezintă aproximativ numărul cuvintelor sanscrite pe care le ştia Eminescu. Dăm mai jos numărul cuvintelor care apar în cele trei caiete:

Vol. I: f.1-80............599 de cuvinte (gramatică)
f. 81-95..........285 " " (glosar)
Vol. II: f.1-25.............521 " " (")
f. 26-46...........33 " " (gramatică)
f. 47-60...........262 " " (glosar)
f. 60v-65.........23 " " (gramatică)
f. 66-83...........73 " " (")
Vol. III: f. 1-76........684 " " (")
f. 77-83..........106 " " (glosar)
f. 83v-105.......44 " " (gramatică)
....
2630 de cuvinte

Menționăm că, la numărarea cuvintelor, n-am luat în considerație pe cele repetate. Pe baza listei de mai sus, putem crede că Eminescu ştia aproximativ 2500 de cuvinte sanscrite, ceea ce nu-i prea mult în raport cu vocabularul imens al acestei limbi, dar nici prea puțin.

9. În textul lui Bopp apar referiri la mai multe tratate asupra limbii sanscrite, precum şi la unele texte sanscrite. Pentru a semnala că Eminescu ştia ceva despre ele, reproducem mai jos asemenea titluri, trecute şi în traducerea lui Eminescu, în ordinea apariției, fără să considerăm că el le-a şi citit:

Vol. I: "Ediția din Calcutta a lui Dêvimâhâtmya" (f. 28), "Pân" (f. 49 - gramatica lui Panini - n.n.), ‚Vêda lui Rosen" (f. 65), gramatica sanscrită a lui Carey şi cea a lui Forster, opera lui Wilkins, The radicals of the Sanskrita-langualge, opera lui Fr. Rosen, Radices sanscritae, opera lui Westergaard, Radices Linguae Sanscritae (f. 72), Dicționarul lui Wilson (f. 79).

Vol. II: Gramatica comparată a lui Bopp (f. 72).

Vol. III: "Kaumud" (f.8v), "Burnoufs observations sur les mots Zends et sanscrits Vahista et Vasista în Journal Asiatique, 1834" (f. 19v), ‚Mahabharata [scris în devanagari] - partea XI", "Cântul II al lui Nalus", "Raghuvamsa" (f. 28), "Mugdhabôdha de Vôpadêva" (f. 54), "Ed. de la Calcutta Vinaparva sloka " (f. 74v).

Am menţionat mai sus observaţia lui Arion Roşu despre necunoaşterea terminologiei lingvistice de către Eminescu. Este adevărat că nu toţi termenii gramaticali folosiţi de Eminescu sunt cei folosiţi astăzi. Dar e de reţinut faptul că traducerea lui Eminescu a fost prima lucrare în limba română în această direcţie. Pe atunci, terminologia gramaticii sanscrite nu era atât de bine fixată nici în ţările apusene, unde exista o tradiţie a sanscri¬tologiei. Chiar şi Bopp a folosit termenii latini în mai multe cazuri. Astfel, faptul e discutabil în ce măsură nepotrivirea termenilor traduşi poate să fie atribuită lipsei pregătirii filologice a lui Eminescu. Discutăm aici câteva cazuri.

În subcapitolul Eintheilung der Buchstaben, Bopp traduce termenii sanscriţi aghosa şi ghosa prin dumpf şi tonend, care reproduc pe surd şi sonant, folosiţi de Wilkins, aşa cum remarcă el în subsol (p. 19, secţiunea 31). Fraza respectivă este tradusă de Eminescu prin următoarele cuvinte: "Foarte importante pentru regulele eufonice şi pentru intreaga etimologie e impărţirea literelor in intunecate şi sunătoare" (vol. I, f. 23). Termenul "întunecat" folosit aici nu-i prea corect. Dar în privinţa faptului că există o subtilă diferenţă de nuanţă între aghoşa şi surd e de gândit de ce Eminescu n-a tradus dumpf prin surd şi a preferat "întunecat".

În vol. II, f. 26, începe traducerea capitolului Nomen al textului original. Titlul este tradus prin termenul Denominative. La acest fapt se referă Arion Roşu: "... l'allemand «Nomen» (p. 64) est compris comme denominatifs au lieu de formes nominales. Cette erreur provoque une confusion avec les verbes denominatifs du sanskrit." Roşu are dreptate, dar numai în parte: sensul termenului denominativ este explicat în text ca denumind substantivele, adjectivele, pronumele şi numeralele (vol. II, f. 26). Pe baza acestei explicaţii, părţile de vorbire nu se pot confunda cu verbele denominative.

Referitor la poezia lui Eminescu Ta tvam asi, Roşu remarcă: "Le titre presente une faute, car la forme sanskrite correcte serait tat twam asi («tu es cela»). Il n'est pas exclu que l'écrivain, au debut de son initiation au sanskrit ait fait une confusion tout en essayant d'adapter le fameux mahavakya au sujet. Dans cette hypothese (lectio difficilior) le poete aurait eu l'intention de remplacer le demonstratif neutre tad (tat) par le féminin sa (simplifie sa, sans le signe de la longue), etant donne que la poesie parle de l'identité de leux creatures feminines (tu es celle-lâ). S' il en est ainsi, la forme erronée ta du titre correspondait, au moins en intention, a un sa, devenu ta par lapsus calami." 7

Poezia Ta twam asi este, cum se ştie, publicată postum. Deci, textul poate a rămas nedefinitivat de autor. Nu înţelegem de ce nu se poate atribui această greşeală unei inadvertenţe şi de ce se imaginează o posibilă intenţie a poetului de a modifica formula sanscrită.

În această privinţă, Roşu mai observă că în ediţia Perpessicius a operelor lui Eminescu, vol. V, p. 373, se citează forma "mai corectă" a formulei ca Tat twam asi şi semnalează că "la grammaire sanskrite ne connaît qu'une seule forme correcte; tat twam asi" 8 . Am observat mai înainte că o anume literă sanscrită se transcria prin w; această transliterare este folosită şi în ediţia 1845 a gramaticii lui Bopp; autorul a recurs însă mai târziu la v. Indienii, însă, folosesc ambele litere pentru transcrierea acesteia. De pildă, marele sanscritolog Vidyasagar (1820-1891), autor al celor două volume de gramatică sanscrită în limba bengali, Upakramanika şi Vyàkarana-kaumudi (care, după părerea lingvistului S. Sen, sunt cele mai bune lucrări de acest fel, scrise într-o limbă indo-europeană modernă; cf. History of Bengali Literature, New Delhi, 1971, p. 172), îşi scria numele în engleză Iswarchandra Vidyasagar. Astfel, formula citată de Perpessicius - Tat twam asi nu prezintă nici o greşeală ortografică.

Traducerea lui Eminescu arată, însă, adesea, o stângăcie de stil, care putea să fie înlăturată după prelucrare. Măiestria eminesciană îşi face totuşi apariţia pe alocuri în traducerea unor cuvinte sanscrite. E adevărat că Eminescu le-a tradus prin intermediul traducerii cuvintelor respective în germană. Dar, selecţionarea sinonimului cel mai apropiat de sensul indian dovedeşte că el ştia semnificaţia acestor cuvinte.

La p. 4, Bopp traduce karman prin That, pe care Eminescu îl duce prin "faptă" (vol. I, f. 4), şi nu prin "acţiune"; ceea ce dovedeşte că Eminescu cunoştea semnificaţia filozofică a acestui termen. În legătură cu prefixul ni (secţiunea 111), Bopp citează o expresie, nigantum santim, şi o traduce in Ruhe eingehen. Cuvântul german Ruhe poate fi tradus în româneşte prin "linişte", "calm", "pace" şi "tăcere". Eminescu nu foloseşte nici unul dintre acestea, ci traduce expresia prin a intra în repaos. Cuvântul sanscrit santi cuprinde toate nuanţele româneşti menţionate mai sus, dar exprimă încă o noţiune al cărei echivalent românesc este repaos. După asemenea dovezi ale cunoaşterii nuanţelor atât de subtile ale limbii sanscrite de către Eminescu, nu putem să fim de acord cu Arion Roşu că ştiinţa poetului român în materie de indianistică a fost "tres modeste" 9 nici cu G. Călinescu, care credea că Eminescu "putea să înceapă învăţătura (a limbii sanscrite - n.n.) pe care [...] n-a căpătat-o niciodată" 10

Traducerea cuvintelor sanscrite aflate în acest manuscris poate să ne ofere unele noi sugestii pentru a înţelege opera eminesciană. De exemplu, în lumina faptului că Eminescu a tradus santi prin "repaos", cunoscutele versuri din Luceafărul: "Din repaos m-am născut / mi-e sete de repaos" pot asuma o nouă interpretare.

După părerea noastră, Gramatica sanscrită a lui Eminescu are valoare nu numai ca atare, ci prezintă importanţă şi în exegeza operei eminesciene.

Note

1. Vol. I, Bucureşti, 1969, p. 453.
2. Ediţia a IV-a, Bucureşti, 1964, p. 202.
3. Eminescu în faţa justiţiei, Bucureşti, 1914, p. 19-20.
4. Eminescu et l'indianisme romantique, în Zeitschrift der Deutschen Morgelandischen Gesellschaft, Band 119, Heft 2, Wiesbaden, 1970, p. 249.
5. Un manuscris eminescian prea puţin cunoscut, în Luceafărul, Bucureşti, 23 mai 1964, p. 3.
6. G. Călinescu, Viaţa lui Mihai Eminescu, Bucureşti, 1964, p. 191.
7. Op. cit., p. 246-247.
8. Op. cit., p. 247, subsol.
9. Op. cit., p. 249.
10. Opera lui Mihai Eminescu

Pledoaria avocatului B. Şt. Delavrancea în procesul Caragiale - Caion

Domnule Presedinte,
Onorata Curte,

Cazul pe care il judecati dovedeste, din nenorocire, ca o natura rea nu se indreapta de invatatura, ca invatamatul umanitar si universitar uneori inmulteste naturilor perverse indeletnicirile dezonorante. Prin calomnie, se poate vatama un om in onoarea lui, se poate zdruncina in mijloacele lui de existenta, dar se poate, cand ura nu mai are margini, sa izbeasca in onoarea, in mijloacele de existenta si in ratiunea de a fi a cuiva. Sunt nuante; sunt grade de vinovatie, dupa cum vinovatul a cuprins o parte sau intreaga personalitate a victimei, in intrebuintarea publica a calomniei. Ataci pe un proprietar in modul de a uza de proprietatea lui, afirmand prin publicitate, ca in casele lui se petrec scene de o toleranta imorala. Ai calomniat, atingandu-i pe langa onoare si mijloacele de existenta. Izbesti pe un ofiter, pe un om de arme, in curajul lui, acuzandu-l ca e las. E evident: calomnia ii atinge ratiunea de a fi; o mai mare ofensa, un mai mare discredit, nu s-ar fi putut rasfrange asupra aceluia care isi prepara, o viata intreaga, sentimentul de jertfa pentru un moment de primejdie si de glorie. Pe un bancher poti sa-l micsorezi in bravura sau in stiinta; va ridica din umeri, va surade, caci ii sunt indiferente toate insusirile care nu sunt in legatura cu creditul banesc. Aici sa nu-l izbesti. Unui judecator sa nu-i calomniezi seninatatea si dezinteresarea, caracterul esential al rolului lui social, caci in aceasta ipoteza, ii distrugi insusi ratiunea lui de a fi. Pe un Caragiale, care si-a inchinat viata intreaga dramaturgiei nationale, a-l acuza ca a furat capetele lui de opera, va sa zica a-i pata onoarea lui, a-i imputina mijloacele lui de existenta, a-i spulbera chiar si ratiunea lui de a fi fost pana astazi si de a fi de astazi inainte. Ce-i mai ramane din onoare, cand ii rapeste bunul renume? Ce vor mai produce operele teatrale cand le tagaduiesti atractiunea originalitatei lor? Si ce semnificare ar mai avea o asemenea existenta pentru el insusi si pentru ceilalti, daca izbutesti – fie prin calomnie – sa convingi opinia publica ca credinta ei in dramaturgul ei a fost o trista iluzie si o lunga inselaciune?

Caragiale putea fi criticat. Dar ori care ar fi fost forma criticii, rautatea ar fi fost boanta si ura fara efect.

Ce i-ar fi pasat autorului glorificat de un popor de atacuri, fie si nedemne, de aluziuni, fie si inveninate de patimile oarbe, fie si desfranate? Ceea ce se dobandeste cu stiinta, cu rabdare, cu munca si cu talent, nu se clatina de furia celui dintai venit, si nici de un dusman de valoare cand pasiunea este singurul mobil al luptei intreprinse. Chiar daca, trecand marginile destul de desfranate ale polemicilor noastre, Caragiale ar fi fost acuzat – mi-e greu sa pronunt cuvantul – ar fi fost acuzat ca "a furat", – chiar daca ne-ar fi fost dat, cum din nenoprocire s-a intamplat, sa-l vedem pus intr-o Revista, alaturea de Zdrelea si Maruntelul, cu nerusinata concluzie: "Zdrelea si Maruntelul si-au luat pedeapsa, iar Caragiale este sarbatorit de opinia publica, pentru jafurile sale literare", – chiar in aceasta revoltatoare ipoteza as fi sfatuit pe amicul meu sa taca, sa nu scrie, sa nu se planga justitiei, lasand ca opinia publica sa vestejeasca pe calomniator. Oricat de mizerabila ar fi fost tentativa, acuzatiunea prin indrazneala ei imorala si prin usurinta scandaloasa a acuzatorului, ne-ar fi aparat de orice banuiala. Pacatul n-ar fi gasit nici credit , nici crutare. Cand insa Caion trece si aceasta masura si plazmueste aparente care pot insela pe marea majoritate a cititorilor, cand nu mai e vorba de o acuzatiune de cea mai mare gravitate, ci de niste fapte materiale, in virtutea carora deocamdata Caragiale este zugravit ca un plagiator, ca un autor fara scrupul, ca un furt ordinar, ca un jefuitor al muncii si al talentului unui autor strain… problema se schimba. Caragiale nu se mai putea bizui pe originalitatea lui recunoscuta, pe talentul lui enorm. Fireste, domnilor, ca trebuia sa nu se mai bizue pe creditul lui literar, caci pe mai multe coloane sta opera lui "Istvan Kemeny", drama "Nenorocul" tradusa la 1848 de Al. Bogdan si imprimata la Brasov, iar in fata ei, pe acelasi numar de coloane sta invinuita opera lui Caragiale, drama "Napasta" !

Trivialitatea atacului inceta de a mai juca vreun rol in hotararea noastra; calificarea faptului imputat se inlatura ca un lucru fara valoare; dar faptul brutal, paralele, documentul, domnilor, se infatisa publicului zdrobitor pentru Caragiale. Cati mai ramasesera neclintiti in convingerea lor ca chiar paginile lui Kemeny nu dovedisera plagiatul, furtul! Zece, cincisprezece, cel mult; adica numai aceia care cunosteau profund, in toata complexitatea lui sufleteasca, pe incomparabilul nostru dramaturg. Dar ceilalti? Dar miile de lectori? Dar masa… mandria lui si echivalentul valorii lui actuale ce va fi gandit? Ce pot gandi oamenii in fata faptelor concrete, in fata probelor materiale, in fata documentelor? Acestei multimi se cuvenea o proba contrarie, tot asa de materiala, ca si proba acuzatiunei, astfel calomniatul ar fi fost invins, pe nedrept, dar invins.

Domnilor, un Caion si-a dat bine seama de micimea lui si monstruozitatea acuzatiunei. Si nu din tinerete zvapaiata, ci din socoteala rece, din pervesitate precoce, a inteles ca pentru a rani pe un Caragiale avea nevoie de niste aparente palpabile, de niste probe de fapt care scapa de sub puterea argumentelor obisnuite. Inca de mai inainte de a calomnia a comis un alt delict, a inventat un autor si a preparat niste foi. Pentru a izbuti in calomnie a savarsit un fals. Niciodata Curtea cu jurati n-a judecat o calomnie mai cutezatoare, o calomnie captusita cu un alt delict tot ata de dezonorant ca si delictul principal. N-as putea compara, mai potrivit pacatul delincventului decat ca urmatorul caz. Un pervers, miscat de abjectul sentiment de ura, urmareste o razbunare contra unui adversar. Ar vroi sa-l implice intr-un furt. Ii trebuie o dovada zdrobitoare. Si nu gaseste altceva mai potrivit urii sale decat faptul de a-i imita scrisul si iscalitura. Intradevar, dupa o truda calculata, rece in ferocitatea ei, izbuteste sa alcatuiasca o scrisoare aidoma ca si cum ar fi scrisa de acela pe care-l prigoneste, si o iscaleste asa de bine ca si cum victima lui ar fi iscalit-o. Apoi, denuntul prin publicitate si la parchet, iar proba plasmuirea, falsul, scrisoarea. Fireste ca pana se va descoperi falsul, adversarul e nimicit de opinia publica. Ati putea imagina o calomnie mai infioratoare? Ati putea concepe o perversitate mai mare?

Ei bine, domnilor, acest Caion a calomniat intocmai pe Caragiale. A inventat un autor, a inventat un traducator, a plazmuit cateva pagini pe cari le-a si tiparit cu litere kirilice, si s-a incercat, astfel armat de probe materiale, sa zguduie si sa distruga o fala nationala. Inca de ce ziceam ca n-ati mai judecat o asemenea speta, in care e de pedepsit nu numai o sfruntata calomnie, dar si un fals uimitor!

Domnilor, o prima dovada vi s-a facut prin depozitiile d-lui Stoenescu. D-sa a regretat calomnia adusa lui Caragiale prin "Revista Literara". Sa nu se creada, d. Stoenescu, micsorat de regretele exprimate. Regretele onoreaza o constiinta surprinsa si repara gresala care fara de voie a comis-o. D-sa v-a marturisit ca indata ce a auzit ca amicul meu Caragiale a intentat actiunea in calomnie, a cerut dovezile acuzatiunei colaboratorului si primului sau redactor. – Eu sper ca d. Stoenescu regreta si ca a avut un asemenea prim-redactor. – Si dovezile ce i s-au adus au fost aceste doua foi, tiparite cu litere kirilice, pagina cu titlul pretinsei opere a lui Kemeny si paginile 74 si 75, ca si cum ar fi fost rupte de pe la mijlocul operei pe care afirma, acest Caion, ca o poseda ca un exemplar rar, daca nu si unic. D. Stoenescu v-a spus de ce paginile acestea n-au rezistat la prima cercetare, si, ca urmare neaparata, d-sa a suspendat pe falsificator din atributiile de prim-redactor al "Revistei Literare", pana ce justitia se va pronunta. D-sa a si publicat in fruntea Revistei aceasta hotarare. Ar fi destul, in lipsa inculpatului, sa va atrag atentia asupra documentului fals, si sa va cerem osandirea lui legala si pe deplin meritata. Totusi, domnilor, sa-mi permiteti a va da toate dovezile acestei revoltatoare calomnii, ca d-voastra sa pronuntati deciziunea cuvenita, intemeiati mai mult pe probele ce vom desfasura decat pe faptul ca indraznetul calomniator n-a avut respectul, datorat justitiei, de a se prezenta inaintea d-voastra.

Sa incep cu partea finala a calomniilor. Cu a doua calomnie ce ni s-a adus in fata juratilor si a publicului din aceasta sala, cand indraznetul acuzat a afirmat ca furtul literar s-a savarsit din opera lui Tolstoi "La puissance des t?ncbres".

De aceasta noua calomnie nu ne-am plans justitiei. Am putea sa trecem peste noua dovada de perversitate si sa ne oprim numai la primele articole publicate in "Revista Literara". Dar nu, domnilor, voim sa spulberam toate clevetirile, toate acuzatiunile, toate calomniile, pentru ca deciziunea ce veti pronunta sa fie intemeiata nu atat pe imprudenta evidenta a acuzatului, cat pe dovezile noastre zdrobitoare. Am fi putut sa ne restrangem la prima calomnie, pentru care fusese adus inaintea justitiei, dar preferam intregul camp de calomnii, fiind convinsi ca nimic nu va rezista desavarsitei noastre dreptati.

Acest Caion – afland – si nu-i era imposibil – ca d. Caragiale dupa doua luni de munca a strans toate dovezile legale si stiintifice cu care sa convinga justitia si opinia publica ca o drama ungureasca "Nenorocul" este inventie, ca traducatorul Bogdan nu exista, ca ungurii n-au avut un autor dramatic Istvan Kemeny, si ca documentele publicate sunt un fals… de spaima… a schimbat tactica. A scos o revista "Rodica" numai in vederea procesului – si fiti siguri ca va inceta dupa rezolvarea procesului – si in aceasta revista a recunoscut, sub propria sa iscalitura, ca Kemeny este o inventie, ca tot ce a plazmuit ar fi o cursa intinsa lui Caragiale, de teama ca la orice alt fel de critica Caragiale n-ar fi raspuns. O cursa?… Ce fel de cursa?… Si de ce o cursa?… Cursa… Kemeny? Cursa… Bogdan? Cursa… opera "Nenorocul", dupa care ar fi plagiat Caragiale? Dar in sfarsit, cum ar explica documentul cu litere kirilice?…

Aceasta cursa… cui fusese intinsa?… D-lui Stoenescu? Nu, domnilor, nu e nevoie despre o cursa, ci despre un fals, in scop de a calomnia si vesteji prin mijloace necinstite, pe una din cele mai luminoase figuri literare. In pornirea lui deplorabila a combinat toate mijloacele, toate aparentele, – si ura si invidia decrepitului moral fatal au ajuns la cel din urma grad de perversitate; la conceptia unui volum imprimat cu litere kirilice. Cand si-a vazut insa toata cladirea infamiei spulberata de dovezile noastre, ameteala vinovatului prins l-a facut sa declare, in sedinta trecuta, ca Tolstoi a scris o opera sub pseudonimul de Kemeny, ca Kemeny e Tolstoi, ca "Nenorocul" este "La puissance des t?ncbres", ca "Napasta" lui Caragiale este… regret ca trebuie sa pronunt cuvantul… furata dupa "La puissance des t?ncbres".

Din sedinta trecuta, auzind o asemenea inprudenta aparare, am fi putut sa nu consimtim la amanarea procesului; am fi putut sa invocam art. 296 din Codul penal, si sa impunem acuzatorului probele prevazute imperios de lege – singurele permise – hotarari judecatoresti, acte autentice, inscrisuri scrise si subscrise ce ar emana de la Caragiale, – dar am renuntat la acest drept al nostru si am dezlegat pe acuzat de aceasta obligatiune legala consimtind, in interesul unei largi si luminoase justitii, sa aduca “La puissance des t?ncbres” tradusa si legalizata de Ministerul de externe. Am primit tot. Nu am voit sa-l strangem in asprimea dreapta a legii. Dar eram siguri ca astazi nu va veni cu traducerea, banuiam chiar ca va va trimite un certificat medical, prin care sa se constate ca sufera de “influenta” cu repercutari nervoase. Nu-l putem impiedica de a se bolnavi, dar ceea ce ne-a stat prin putinta am facut: am tradus noi drama lui Tolstoi si am legalizat traducerea la Ministerul de externe. Incredintam Curtei textul francez, traducerea romaneasca si drama lui Caragiale.

De la inceput facem o declaratie. Nu ne vom servi in dezbateri de exemple ilustre. Nu vom invoca nici ceea ce s-a invocat bunaoara pentru o glorie a Frantei, pentru Moli?re, relativ la drama sa “Don Juan”, inspirata din subiectul similar tratat de Spanioli si de Italieni. Nu simtim nevoia nici unei pilde istorice. Primim ca sa ne judece, Curtea din comparatia severa a acestor doua opere.

In subiect nici o asemanare posibila, in spiritul general, afirm ca acessi autori, Tolstoi si Caragiale, pornesc de la doua inspiratiuni care se exclud una pe alta. Lume deosebita – desi tarani si tarani: suflete deosebite, contrarii; porniri profunde, dar diametral opuse. “La puissance des t?nebres!” infioratoare putere a intunecimii! Constiinte distruse, bigotism orb, abis al beznii! Credinta, crima, cruzime, nesimtire, lacrimi… si nimeni nu-si da seama de ce face, de ce vrea: crimele se savarsesc de cei care nu vor sa le savarseasca; si cei care vor crimele nu le-ar savarsi. In aceasta genial monstruoasa epopee a crimei, se invoca imaginea divina a lui Christ si crucea se pune de ucigasi pe pieptul victimelor. Religie si nelegiuire! Ce asemanare ar fi posibila cu drama lui Caragiale. Nici una. Caragiale nu se ocupa de intunecimea mintii. Aici o femeie de o vointa extraordinara in serviciul dreptatii, vrea, cu orice pret sa descopere si sa pedepseasca pe asasinul primului sau barbat. Anca e toata drama. In inversunarea ei de a descoperi crima, consimte sa se marite cu acela pe care-l banuia ca e ucigassl, in scop de a descoperi teribilul adevar. Conflictul psihologic, de o emotie profund tragica, nu urmareste, de la inceput si pana la ispravit decat un scop: justitia!

Sa analizam mai de aproape tipurile, caracterele, din aceste doua drame. Femeile. In drama lui Tolstoi sunt trei femei care contribuie la incordarea dramatica: Anissia, Matrena si Akulina. Marina, orfana, n-are nici o importanta. Ar putea lipsi din drama.

Anissia nu poate suferi pe barbatul sau, un batran bolnav si suparacios, avar si osandit sa piara. Anissia traieste intr-ascuns cu Nikita, o sluga a lor. E fericita traind astfel, dar Matrena, mama lui Nikita, urmarind pricopsirea fiului si buna ei stare, o indupleca, cu greu, sa dea barbatului bolnav doua feluri de prafuri. Anissia ar astepta bucuroasa ceasul firesc, moartea naturala, ca sa se marite cu Nikita si sa “stearga pacatele, potrivit legii”. Cand Matrena ii arata prafurile, ea tresare: “Ho! ho! si daca e vre-o primejdie!” Matrena staruie: “tot o sa moara!” – Matrena o pridideste. Anissia cedeaza, jeluindu-se “oh! bietul meu cap!” Si dupa ce-si otaveste barbatul, auzindu-l cum geme, ii zice Matrenii: “Mai bine ar fi fost sa moara de moarte buna! De ce mi-ai dat acele prafuri!” Ce femeie este aceasta? Ii e frica de lege, spaima de pacat, si totusi, mecanic, isi otaveste barbatul, autosugestionata de Matrena. Ignatici moare. Anissia ii fura banii si ii da lui Nikita. E aici vreo vointa? E aici vreo constiinta? Anissia e o fiinta rea sau buna? Nu. Criminala fara sa vrea, ba inca voind sa nu fie. Iaca primul monstru al inconstientii, al intunecimii, in care orbecaiesc toti ceilalti nefericiti eroi ai dramei tolstoiene.

Matrena, mama lui Nikita, e culmea credintei si a nesimtirii. Crede in Dumnezeu, in cruce, in Isus, dar credinta ei e un abis in care crimele cad fara s-o emotioneze. Un animal, ramas animal, cu idei religioase. O absurditate feroce, o nelegiuita trista, o fiara care nu clipeste in fata celei mai sfasietoare dureri. Pe viitoarea sa nora, pe Anissia, o convinge sa-si ucida barbatul si sa-i fure banii, pe fiul sau Nikita il face sa paraseasca pe Marina, o orfana pe care o batjocorise; in sfarsit, ca sa nu se afle ca fiul sau, – acum barbatul Anissei, – a trait cu Akulina, fiica vitrega a Anissiei, il indeamna sa-si ucida copilul, indata ce Akulina va naste.

Akulina e intr-un hambar. Se aud gemetele facerei. A nascut. Matrena sperie pe Nikita ca Starostea va afla de acest concubinaj, si-l tortureaza, facandu-l sa nu vada alta scapare decat pruncuciderea. Mama indeamna pe fiu-sau sa isi ucida copilul! Nikita, ametit de alcool, de incest, de tradari stupide si involuntare, de frica si de crima pe care n-o comisese contra lui Ignatici, dar de care profitase, asa scos din fire, si tot rezista si-i spune masii, Matrenei: “Dar nu e gluma, e un suflet viu!” Si Matrena, cu o liniste care trece peste conceptiunea dramatica a antichitatii, a evului mediu si a timpurilor moderne, ii raspunde: “Ei! suflet viu! Ce e? Un suflet care abia se tine de trup!” In momentul crimei nu uita sa faca cruce copilasului si simte o bucurie oribila ca de aici inainte va trai bine si linistita in casa asasinului sau fiu… Dupa ce Nikita ucide si este spaimantat si prigonit de crima, Matrena se coboara in pivnita si netezeste pamantul peste cadravul copilasului turtit. In actul final e fericita si bea. Pana astazi nimeni nu si-a inchipuit o astfel de mama, un astfel de monstru. Cele mai puternice tragedii ale lui Shakespeare sunt idilice pe langa fiarele care bajbie in intunecimea din “La puissance des t?nebres”.

Akulina e o toanta. Stie de crima si de furtul mamei sale vitrege; dintr-un vag sentiment de razbunare si de senzatii brutal-organice se da tatalui sau vitreg, lui Nikita, care se dezgustase de Anissia indata ce aflase, de la mama sa, de crima Anissiei.

Ce asemanare posibila ar fi, domnilor, intre aceste trei femei din drama lui Tolstoi si Anca, singura femeie din drama lui Caragiale? Anca iubea pe Dumitru, primul ei barbat, si il plange intreaga viata, si toata viata ei nu urmareste altceva decat descoperirea si pedepsirea asasinului. Anca e o energie curata, un suflet eroic, o vointa extraordinara, o constiinta limpede, si pune legea si dreptatea de pe pamant mai presus de ideea religioasa. Anca nu comite nici o crima, ci face suprema jertfa de a se marita cu Dragomir, ca sa-l chinuiasca pana va marturisi si ispasi crima. E evident, domnilor, ca de la Anissia, Matrena, si Akulina, trei fiare inconstiente, trei monstri ai intunecimei, nu poti nici sa te inspiri, darmite sa imiti, – ca sa ajungi la conceptia Anchii. E evident. E dovedit.

Sa comparam barbatii din Tolstoi cu barbatii din Caragiale.

In “Napasta”, Dumitru, victima, nu exista. La ridicarea cortinei fusese ucis de 9 ani. Dragomir, al doilea barbat al Anchii, din dragoste si gelozie, pandise pe Dumitru in padurea de la Corbeni si-l ucisese. O crima din iubire. Se insoara cu femeia pentru care devenise ucigas, si ar fi fost fericit, daca Anca, in timp de 9 ani, nu l-ar fi privit cu niste ochi taiosi, nu l-ar fi ars cu un glas de foc, nu l-ar fi turtit cu cuvintele ei, in anumit scop, si nu i-ar fi rascolit sufletul pana ce, ajutata si de Ion, nu l-ar fi prins in marturisirea pacatului. Dragomir n-ar fi avut remuscare. Viata ii place. Fara voia lui, cu de-a sila, se duce sa expieze o crima pe care n-o comisese, in locul crimei sale, pentru care fusese napastuit un nevinovat. Cu cine s-ar asemana, fie si pe departe, Dragomir? Cu Ignatici, primul barbat al Anissiei? Dar Ignatici e un batran, un bolnav, un avar si moare otravit de Anissia. Ignatici e victima, Dragomir este ucigasul. Nici un fel de asemanare in firea lor, in caracterul lor, si nici in rolul pe care-l joaca in dramele de care ne ocupam. Nikita? Nikita este indicat de Tolstoi ca un “coq de village”. Un sensual fara vointa; un usuratec fara scrupul; un nestatornic care nu iubeste serios pe nici o femeie. A inselat pe Marina. A petrecut cu ea si a parasit-o. E sluga la Ignatici. Sotia acestuia, Anissia, se amoreaza de el. In sfarsit ii e sila de Anissia si traieste cu Akulina, fata vitrega a sotiei sale. Ametit in placeri, se da la chefuri. Nu bea ca sa-si uite vreo crima, caci nu savarsise nici una, ci de pofta, de placere. Si desi are oroare de sotia sa, de Anissia, indata ce afla ca si-a otravit pe primul ei barbat, comite, din slabiciune, din frica, din lipsa de energie si de vointa, o crima cumplita: isi ucide copilul ca sa nu afle Starostea si satul ca l-a facut cu Akulina. Si cum il ucide? Intr-o buimacie stupida, il arunca jos, ii pune d’a lungul o scandura peste care se tranteste cu toata greutatea trupului. Un tipat. Oasele fragede ale victimei troznesc! Si intr-o clipa il apuca furia remuscarii. Se repede pe garliciul pivnitei: apucat de spasmuri, striga in fata masii “plange, n-auzi cum plange! Si cum trozneau sub mine oasele lui!” Cine nu-si aduce aminte de Makbeth si de strigatul lui de remuscare cand isi vede mainile pline de sange? “Toata apa oceanului n-ar fi in stare sa spele petele acestea!” In acest moment suprem psihologic, o perfecta asemanare intre Tolstoi si Shakespeare, numai ca remuscarea lui Makbeth se petrece in palat si cea din “La puissance des t?ncbres” in coliba. Nikita, zdrobit, plange in bratele masii: “Maica, maiculita, nu mai pot, nu mai pot… ah! fie-va mila de mine!” Si ma-sa ii raspunde: “Oh! dragul mamii, ce frica ti-e! Du-te de bea ca sa prinzi inima, bea nitica votca”. Nikita e o victima. Oribila lui crima, in fond, nu stie de ce a comis-o. El nu mai poate trai cu acest grozav pacat in fundul constiintei. Nu e nebun, nu, domnilor, ci, in clipa in care si-a ucis copilul, un fulger ii lumineaza sufletul. E un iluminat, un pocait, un nefericit, hotarat sa marturiseasca lumii si sa ispaseasca in fata legii si a lui Dumnezeu grozavul sau pacat. Au venit nuntasii: beau si petrec; Akulina se marita; Nikita a disparut din mijlocul veseliei. S-a dus intr-un grajd, s-a aruncat pe un maldar de paie, si-a pus un streang de gat; priveste la un pom inalt. Sa se spanzure! Nu. Nu poate, trebuie sa marturiseasca. Anissia, Matrena, il cheama sa dea binecuvantare asa Akulinei. Dar cum sa puie el mana pe icoana? Apare in mijlocul multimei, in fata tatalui sau, batranul Akim, dar descult si cu capul gol. Matrena tresare. Banuieste. Vrea sa-l departeze, ba chiar sa-l faca nebun. Nikita cade in genunchi. Priveste pe Marinka si zice cu glas tare: “Marinka, vinovat sunt. Ti-am fagaduit sa te iau de nevasta, te-am inselat, te-am parasit. Iarta-ma in numele lui Isus!” Apoi spre Akulina: “Ascultati mir ortodox. Akulina, sunt un nelegiuit, vinovat sunt inaintea ta. Tatal tau n-a murit de moarte buna, ci otravit. Eu l-am otravit. Iarta-ma in numele lui Hristos! Akulina, te-am inselat, si ti-am ucis copilul, copilul tau si al meu. Si oasele lui trosneau… apoi l-am ingropat. Eu, eu singur am faptuit acestea… “Si inchinandu-se in fata batranului sau tata: “Iarta-ma, tata. Nu te-am ascultat, caine ce sunt, si toate s-au intamplat dupa cum ai spus tu. Iarta-ma in numele lui Isus!” Cu cine domnilor s-ar asemana Nikita? Cu Dragomir! Dar stiti ca Dragomir a comis o crima din iubire, ca e un hotarat, ca n-ar marturisi nimic, ca nu din remuscarea lui, ci torturat de Anca este prins, dupa 9 ani de zbucium. Cu Gheorghe, invatatorul! Dar Gheorghe curteaza pe Anca fara nici un succes, si e un mititel mediocru, care nu e in stare de nimic. Si intr-adevar nimic nu i se intampla; nici vreo isprava, nici vreo fapa rea.

Din drama lui Tolstoi, domnilor, ne mai ramane de analizat batranul Akim, barbatul Matrenei si tatal lui Nikita. Akim e un batran tutuit, prost, in neputiinta de a lega doua cuvinte, inganandu-se stupid in vorba fara sens “ta-i-e”. Akim insa crede in Dumnezeu, nu bea alcool si nu fumeaza. In acest simplu pana la crestinism e toata religia marelui rus, care a spus de atatea ori ca intr-un pahar de rachiu si o lulea de tutun stau potential doua crime. Akim nu poate vorbi, baiguieste, si totusi, dand cand in cand, din gura lui se aud cele mai sfinte invataturi: “lacrimile ofensatei nu cad alaturea, ci peste capul ofensatorului”. In aceasta bruta, cele mai nobile revolte.

Vine la fiu-sau. Abia si-a scos obielele si a inceput sa se incalzeasca la soba cand, vazand pe fiul sau intorcandu-se beat de la targ, se ridica amenintator; il acuza ca traieste in pacate si pleaca noaptea si pe ger, strigand lui Nikita: “Lasa-ma, nu pot sa mai stau! Mai bine sa petrec noaptea langa un gard decat in casa ta scarboasa!” Iar cand fiu-sau marturiseste crimele in fata Starostii si a satului, Akim il incurajeaza asa: “Vorbeste, fiul meu, spune tot si te vei usura. Deschide-te inaintea lui Dumnezeu, nu te sfii de oameni!” Tolstoi a ales pe Akim ca sa-si propovaduiasca inspiratiunea lui de profet. Intr-o bruta si-a pus toata adancimea lui religioasa, tot geniul lui, de credincios. Akim este intelesul, teza, problema dramei. In Ackim triumfa Tolstoi. Unde e preocuparea profetica in drama lui Caragiale? Ion, nebunul si nevinovatul, are halucinatiuni, vede pe Maica Domnului, dar nu stie ce vrea, nu stie de ce sufera, si se ucide, fiindca asa ii porunceste lui in accesul de furie aceea pe care o vede in inaltimea cerului. E aici vreo asemanare? Desigur, nici un fel de apropiere nu este cu putinta.

S-a zis, domnilor, de unii patimasi: drama tolstoiana reprezinta triumful dreptatii si in drama lui Caragiale tot dreptatea triumfa. Ei si? S-ar fi putut sa fie asa. In mii de drame triumfa dreptatea si nu din cauza aceasta s-a facut vreo asemanare intre ele. Dar este asa in cazul nostru? Triumfa dreptatea in “La puissance des t?ncbres”? Nikita marturiseste din remuscare. Nikita e adevaratul criminal. Nikita a omorat pe Ignatici? Nu, Anissia. Si Nikita ia asupra lui crima. Nikita a voit sa-si ucida copilul? Nikita a luat copilul de langa Akulina? Nu. Matrena si Anissia il pun cu de-a sila sa ucida, Anissia ii arunca copilul in pivnita. Matrena acopera cu pamant victima. Si Nikita ia asupra lui toate crimele. E aici triumful dreptatii? Dar Anissia, otravitroarea, scapa de pedeapsa. E triumful dreptatii? Matrena, fiara intunecimii, ea care da otrava Anissiei si o indeamna sa-si ucida barbatul si sa-l fure, care prin spaima face pe fiul sau sa-si ucida copilul, in scop de a trai bine si linistita, ea nu marturiseste si nu e banuita, si nu-si ia pedeapsa. E aici triumful dreptatii? La Caragiale, da, triumfa dreptatea si triumfa complet. O crima s-a comis, Dragomir dupa 9 ani isi ia pedeapsa.

Si era natural sa fie asa.

Tolstoi si-a propus sa dovedeasca, in infioratoarea lui drama, puterea intunecimii si triumful credintei simple si profunde in Akim, care crede, si nu bea, si nu fumeaza. Caragiale a creat un caracter, pe Anca, si prin Anca triumfa dreptatea omeneasca. In Tolstoi lumea e vanturata in vartejul intunecimii, al inconstientei, in valurile bigotismului, ale credintei, ale senzualitatii, – si miscata de trebuinte materiale, asociaza fara sa-si dea seama, crima cu religia. Taranii lui Caragiale sunt constienti, ageri la minte, stiu ce fac, stiu ce vor, si prin capul nici unuia nu i-ar trece ideea sa-si inchine victima sau sa-i puie crucea pe piept dupa ce ar fi doborat-o sub loviturile de cutit. La Tolstoi, vagul, confuziunea, intr-o epopee grandioasa. La Caragiale, lumina perfecta intr-o drama profund emotionanta.

Domnilor, am sfarsit cu prima parte a pledoariei mele, si sunt incredintat ca am dovedit desavarsit cum aceasta noua acuzatiune ce s-a adus lui Caragiale este o noua calomnie. Am fi putut sa trecem peste ea. Sa cerem osanda cuvenita calomniatorului pentru prima calomnie, dar n-am voit ca juratii, publicul, si indeosebi, astazi d-voastra, domnilor magistrati, sa va pronuntati deciziunea cu indoiala ca, daca Caragiale n-a plagiat pe Kemeny, ar fi putut sa plagieze pe Tolstoi.

Domnilor judecatori, trec la prima calomnie pentru care am pornit procesul de astazi. Acest Caion in "Revista Literara", din 1 si 20 Decembrie 1901, a afirmat sub propria sa semnatura ca d. Caragiale si-a furat drama "Napasta" dupa drama "Nenorocul" a unui autor Istvan Kemeny, tradusa de Alexandru Bogdan si imprimata cu litere kirilice la Brasov, in anul 1848. Caragiale a furat? Acest Caion pune in paralele pe mai multe coloane, scene din "Napasta" lui Caragiale si scene din "Nenorocul" lui Kemeny. Si scenele sunt absolut identice. Iaca de ce Caragiale a pornit actiunea de fata. Caion nu a aparut astazi in fata justitiei. Sa dovedim noi, pe langa afirmarea lui Caion, ca Kemeny nu exista, ca Alexandru Bogdan, traducatorul "Nenorocului", nu a existat, ca drama aceasta este o inventie si ca documentele publicate de Caion constituiesc un fals.

Am fost la Brasov, am fost la Budapesta. Caragiale a alergat in toate partile; s-a trudit; a cheltuit; s-a adresat la toate autoritatile competente; si astazi posedam un lung sir de dovezi despre perversitatea calomniatorului si despre falsurile plazmuite. In primul rand, domnilor, va prezentam un catalog de tot ce s-a tiparit la Brasov, de la 1535 si pana la 1886, lucrare datorata lui Julius Gross, profesor si bibliotecar. In acest Kronstaedler Drucke nu gasim nici pe dramaturgul Istvan Kemeny, nici pe traducatorul Alexandru Bogdan, si nici drama "Nenorocul".

La Budapesta am dat peste o publicatie decisiva in care se poate vedea daca a fost sau nu vreun dramaturg cu numele de Kemeny, de Istvan Kemeny, si daca s-a scris si s-a imprimat vreodata o drama cu numele "Nenorocul", o opera pe care Cargiale ar fi putut s-o plagieze. Iata lucrarea extraordinara cu titlul de "Magyar Irok, Elete ?s Munkai", adica "Viata si operele scriitorilor maghiari", alcatuita, dupa o munca de 40 ani, de catre savantul Szinnyei Josef, din insarcinarea "Academiei de stiinte" din Budapesta. In brosura 46 este acea parte a literei k in care se gaseste numele de Kemeny. De la pagina 1411 si pana la pagina 1454 sunt trecuti toti Kemeny care au imprimat ceva in Ungaria. Am tradus tot ce se afla in aceste pagini si am legalizat traducerea prin consulatul maghiar. D-voastra veti examina aceste documente.

Iaca d-lor ce gasim in vasta lucrare a lui Szinnyei: sunt 33 de Kemeny, si nici un Istvan Kemeny dramaturg, si nici o opera dramatica cu titlul de "Nenorocul". Si pentru a va convinge de scrupulozitatea acestei opere, va voi cita cateva nume, si va veti incredinta ca un autor dramatic care sa fi scris o drama in mai multe acte, ar fi fost cu neputinta sa scape neconsemnat in lucrarea lui Szinnyiei. "Kemeny Anna Maria a tradus doua piese teatrale: Papagalul, piesa sentimentala, in 5 acte, dupa August Kotzebue, si Praedicatum, comedie in 3 acte, dupa baron Gebler." – "Kem?ny Bela junior, practicant de avocat si sublocotenent cezaro-regesc in rezerva. A murit la 1883, Septembrie 28, in Pozsony, in etate de 23 de ani. A fost colaborator la ziarele din Pozsony". "Kemeny Ianos", predicator evanghelico-reformat la Szilvas. El a scris psalmul 174 in "Noua carte de cantece". Cand dar se catalogheaza astfel de traducatori, de colaboratori pe la ziarele dintr-un orasel de provincie, si nu se scapa nici un preot care a scris un psalm intr-o carte de cantece, ar fi fost imposibil savantului ungur sa treaca cu vederea un autor dramatic original. Si cu toate acestea, noi am dus mai departe cercetarile noastre. Ne-am adresat la profesori, la literati, la savanti, si le-am cerut parerea lor in scris. D. I. Bunea, roman, profesor de limba si literatura maghiara la liceul din Brasov, ne scrie urmatoarele: "Profesorul dr. Iancso Benedek mi-a raspuns la epistola mea. El imi scrie ca in literatura maghiara nu exista vreo drama cu subiect analog celui din Napasta". Spre o mai ferma asigurare s-a adresat cu "o rugare catre colegul sau dr. Bayer Iozsej. Acest domn e cel mai chemat a-si spune parerea in chestiuni de literatura dramatica maghiara. In cateva zile va primi Iancso raspunsul acestei autoritati asupra faptului daca cumva exista vreo drama maghiara care sa trateze subiectul dramei d-voastra".

Domnilor, Iancso Benedek e profesor de literatura maghiara la liceul clasic de stat din Budapesta, directorul serviciului nationalitatilor si stie perfect romaneste. Bayer Iozsef este profesor de literatura maghiara la Universitatea din Budapesta si autorul "Istoriei dramei maghiare". In a doua scrisoare d. Bunea ne comunica: "In zilele acestea am primit epistola d-lui Iancso, insotita de scrisoarea d-lui Bayer, care se pronunta definitiv in chestiunea care ne preocupa. Aceste scrisori precum si epistola anterioara a d-lui Iancso vi le trimit in original, cat si in traducere romaneasca. Din aceste epistole va puteti convinge pe deplin despre aceea, ceea ce si alt cum stiam, ca Caion vorbeste neadevaruri. Publicatiunea lui Szinneyei e mai presus de orice banuiala a seriozitatii si caracterul ei stiintific nu are lipsa de nici o confirmare. Szinnyei e un scriitor maghiar de rangul prim si publicatiunea aceasta a lui trece de cea mai pragmatica si stiintifica pe terenul bio-bibliografic maghiar. Scriitorii maghiari se provoaca la ea ca la cel mai exact si corect izvor de date bio-bibliografice. E exclusa posibilitatea ca Sznnyei sa fi trecut cu vederea pe vreun dramatic cu numele Kem?ny Istvan si o confirmare a exactitatii datelor cuprinse in aceasta publicatiune este superflua". – Iaca, domnilor, si cele doua scrisori ale lui Iancso Benedek, precum si scrisoarea lui Bayer Iozsef, in original si in traduceri legalizate de consul. Iancso Benedek catre Bunea: "Am citit "Napasta" pana la capat si am cautat nu cumva aflu ceva asemanator acesteia in literatura dramatica maghiara veche sau noua? Cu desavarsire stire n-am aflat. Atat insa nu m-a multumit. Am elaborat din piesa un escerpt detaliat, pe care l-am predat colegului nmeu dr. Iosif Bayer, autorul istoricului dramei maghiare, rugandu-l sa vada nu cumva afla intre multele produse ale literaturii dramatice maghiare vreunul care sa fie asemenea "Napastei". Colegul meu Bayer, care pe terenul acesta e specialist de rangul prim, mi-a promis cu multa afabilitate ca-mi va implini rugarea. Natural ca rezultatul numai in 8 – 10 zile voi putea comunica. Te rog sa fii pana atunci cu pacienta. – dupa parerea mea Caion e dator sa dovedeasca. El ar fi fost dator sa citeze si sa indice opul dimpreuna cu autorul lui, locul si anii editiei, comunicand paralel si textul maghiar. Cel putin in toata lumea astfel se intampla, de cate ori e vorba de palgiare. Nici fabula, nici caracterul "Napastei", nu le-a putut lua d. Caragiale din literatura maghiara, cu atat mai putin dintr-o drama scrisa inainte de 1848, deoarece opera e cu desavarsire psihologica-moderna. O astfel de drama nu s-a scris pe atunci nicaieri, cu atat mai putin in literatura maghiara. Se poate inchipui vreun scriitor maghiar care sa fi putut crea caracterul Anchii? Anca e un tip curat al tarancei romane. O astfel de taranca maghiara nu exista."

Si in a doua scrisoare a d-lui Iancso Benedek catre d. Bunea se comunica rezultatul cercetarilor d-rului Bayer in urmatoarele cuvinte: "Am onoare a-ti transmite epistola dr. Bayer. El, prima autoritate in istoria dramei maghiare, pe langa cea mai intensiva cercetare, cu desavarsire n-a aflat nici un subiect care sa semene cel putin cu acela al "Napastei". Iaca in sfarsit si scrisoarea lui Bayer Iozsef catre Iancso Benedek: n-am voit sa mai abuzez de rabdarea d-tale, desi, durere, nu iti pot comunica altceva decat ca cercetarea a fost fara succes. Am studiat o serie de subiecte dramatice si titlurile de drame, dar n-am dat de vreo drama asemanatoare. Nu cunosc nici un scriitor dramatic maghiar cu numele de Kemeny Istvan. Poate e traducator si chestionatul subiect dramatic se ascunde cu totul sub alta titula de drama; poate ca e scriitor original, dar atunci drama sa sta ascunsa ca manuscris in vreo oarecare arhiva. Are insa lucrul si o alta parte. Cel ce acuza e dator sa dovedeasca. Nu acuzati aduc probe ca n-au furat, ci acuzatorul dovedeste furtul. Sunt convins domnilor, ca toate aceste autoritati, savanti de prima ordine in literatura dramatica maghiara, ca toate aceste afirmatiuni stiintifice si dezinteresate, ca toate aceste volume speciale si scrisori, au desavarsit dovada calomniei pe care eram datori sa o facem, dar am facut-o ca sa nu aparem in fata d-voastra, miscati de sentimentul razbunarii, ci de adanca noastra convingere in dreptatea pe care o cerem, in reparatiunea legitima ce ni se datoreste in virtutea legii si a celor mai elementare principii de demnitate si de ordine sociala.

Pana aici am cautat adevarul si am precizat calomnia. Sa vedem omul.

Sa ne oprim putin asupra falsului, asupra intentiunei, asupra relei credinte si a perversitatii fara pereche in asemenea materie.

Iaca, d-lor, magistrati, – (d. Delavrancea arata cele doua foi imprimate cu litere kirilice) – la ce scoboara ura pe un om fara scrupul. E destul sa priviti, – acum mai ales cand v-ati convins ca nu exista un autor dramatic maghiar cu numele de Kemeny, un traducator Bogdan si o drama “Nenorocul”, – aceste doua foi. Ele sunt imprimate cu litere kirilice. Trebuia falsul sa inceapa cu aceasta. Atat nu ar fi fost destul. Foile trebuiau sa aiba caracterul de vechime, ca de la 1848. Si hartia moderna a fost supusa la tortura; a fost artificial ingalbenita; flacara la care au fost expuse foile a ars o bucata din ele. A planuit, a combinat, a facut tot ce i-a trecut prin minte ca sa dea aspectul vechimei de acum o jumatate de secol. A voit ca falsul sa aiba intreaga aparenta a realitatiei, a adevarului; n-a uitat nimic, nu s-a sfiit de nimic: nu s-a rusinat de nimic; si desigur ca ar fi ajuns la un volum intreg, daca n-ar fi fost sa posedam toate dovezile calomniei si a revoltatoarei inventiuni. Unde se va opri acest pervers, daca legea nu-i va taia exceptionalul avant pentru fals si escrocherie? Sa nu credeti ca acest domnisor este la prima isprava in asemenea porniri. A? nu! Trecutul sau e ilustru, ca toata tineretea. Nu e nici la inceputul si cred ca nici la ispravitul acestei stralucite cariere. Colabora, ca incepator, la un ziar din Capitala. Intr-o zi prezinta directorului, ca incepator, la un ziar din Capitala. Intr-o zi pretinsa directorului o serie de nuvele, pretinzand ca le-a tradus dintr-un volum al ilustrului Ibsen. Nuvelele se publica. Un cititor pune in vederea directorului ca operele sunt prea slabe pentru Ibsen, afirmandu-i in acelasi timp ca Ibsen n-a scris nuvele. Directorul ii cere volumul lui Ibsen. Caion fagaduieste ca-l va aduce a doua zi. Din ceasul acela n-a mai dat pe la redactie. Intr-un alt ziar publica o nuvela ca si cum ar fi a sa. Luare admirabila, dar in cele din urma se descopera ca e plagiata dupa Guy de Maupassant. Ambitia acestui tanar e prea mare ca sa ramana in domeniul literaturii pure. Vru sa para un cercetator sever, un om de stiinta, un savant. Si de ce nu? E asa de usor sa pari ceea ce nu esti, daca esti fara constiinta onesta. Acuzatul izbuti sa publice in “Noua Revista Romana” de la 1 Decembrie 1901, o notita de o importanta istorica exceptionala, referitoare la Mircea cel Mare. Ceea ce nu deslusisera istoricii nostri, Caion limpezi gratie unei scrisori a papei Bonifaciu al XI-lea! Ascultati, domnilor, ce scrie acest nou istoric, menit sa imprastie intunericul de pe evenimentele din cel mai departat trecut al Romanilor. “Intr-o colectiune de documente privitoare la istoria noastra, se afla publicat un raport din Creta, datat cu anul 1401, prin care se spune ca un anume Emanuel Cano din Enes, intorcandu-se prin Tesalonic, a intalnit trei turci care i-au spus ca fac parte din ramasitele unei oaste de 66 de mii de turci, care au devastat Ungaria si intorcandu-se prin Valachia, Mircea Valahul a ucis o mare parte din armata turca, scapand cu viata numai 3000 de turci. Mircea Valahul e fara indoiala Mircea-Voda.

Se naste insa intrebarea: cand a avut loc razboiul acesta in 1400 sau 1399? Si mai departe: – “Dupa d. Tocilescu lupta aceasta n-a avut nici o insemnatate. D. Xenopol asemenea nu ne vorbeste nimic despre lupta aceasta din 1400 sau 1399. Dupa cat stiu, d. Onciul pune acest razboi in 1400 si admite in totul spusa raportului sus citat. Un document pretios – iar un document, un nou document dupa documentul cu litere kirilice de la Brasov; si veti vedea ce pretios este acesta – …Un document pretios “care sa lamureasca aceasta problema; n-a fost un razboi, ci o simpla incursiune de bande turcesti in 1399, iar nu in 1400, dupa cum lasa a se intelege raportul din Creta. In hartiile raposatul Mgr. Hulst, s-a gasit si multe documente, prin care o serie de scrisori de la feluriti papi. Una din aceste scrisori e a lui papa Bonifaciu al XI-lea si datata din 14 Decembrie 1399, document interesant pentru istoria noastra si inedit pana acum. Il pot publica azi in parte, gratie unui nepot al raposatului Monsigneur d’Hurst. Documentul e scris in limba latina. Reproduc din el, partea care ne intereseaza, in traductie romaneasca. Cat despre autenticitatea lui, istoricii se vor convinge curand, cand acest document, impreuna cu altele, vor fi imprimate in facsimile”.

Iaca, domnilor, si fragmentul, domnisorul acesta, din faimosul document: – “In anul 1399 in luna cea calda a lui Iulie, bande numeroase de hoti turci pradara Ungaria dunareana si parte din Tara Valahiei, cea udata de Dunare. Un general Valah, Mirke, a batut pe banditi”. – Imediat dupa publicarea acestui nou document oamenii de stiinta au banuit falsul. Noi ne-am adresat d-lui profesor Onciul, un istoric de mare valoare, preocupat indeosebi de epoca lui Mircea, si i-am cerut parerea sa despre aceasta comunicare. Iaca raspunsul d-lui profesor Onciul: – “Stimate amice, imi ceri parerea comunicarii facute de C.A. Ionescu (Caion), in noua “Revista Romaana” Nr.45 sub titlul; "Un razboi al lui Mircea in 1399 (Un document nou)". Asa cum se prezinta aceasta comunicare n-are nici o valoare stiintifica. Fragmentul publicat din un pretins document al papei Bonifaciu XI (n-au fost decat noua papi cu numele de Bonifaciu, iar in 1399 era papa Bonifaciu IX) este, din toate punctele de vedere, mai mult suspect. – 1). Nu se arata daca documentul se afla in original sau in copie, cui si care cauza a fost liberat si ce legatura cu restul se face acea mentiune despre Mircea. – 2). Data 14 Decembrie 1399 este imposibila ca datare originala; caci documentele papale din acel timp, se datau dupa anii pontificatului, cu zilele lunilor dupa calendarul roman. (Exemplu de la Bonifaciu IX; "Datum Romae, il Nonas Martii anno decimo" 6 Martie 1399). 3) Data din textul documentului: "In 1399, in luna cea calda a lui Iulie" este absolut falsa ca forma; iar celelalte amanunte, precum: "Ungaria Dunareana", – parte din Tara Valahiei cea udata de Dunare" – "un general valah Mirke" sunt cel putin suspecte. – Asa fiind, din fragmentul publicat nu ramane nimica ce ar avea infatisarea unei marturii autentice. Banuind o falsificatie, am interpelat pe autor asupra documentului in chestiune, la seminarul meu de istoria romana, la care lua parte ca student. Dansul a spus atunci ca in vara urmatoare va aduce lamuririle cerute, iar de atunci (era pe la inceputul lui Dec.) nu s-a mai aratat la seminar, la care pana la acea data luase parte foarte regulat – Mai este de notat ca, in comunicarea publicata, autorul promitea a publica "curand" documentul intreg in facsimile, care insa pana astazi (Martie 1902) n-a iesit la lumina – Din acestea mi-am format convingerea ca avem a face cu un falsificat grosolan, prin care se mistifica publicul, cum si revista ce cu prea ingaduitoare libertate deschide coloanele sale pentru asemenea Note si discutiuni".

Iaca omul, domnilor magistrati, pe care-l judecati. E complet felul lui. Nu se sfieste de nimic. Uraste pe Caragiale? Il calomniaza si calomnia si-o debiteaza in termeni infioratori de murdari. Dar ca sa poata calomnia, el, Caion, pe un Caragiale, simte trebuinta de a inventa oameni si opere? Inventeaza. Dar atat nu-i e deajuns? Simte si trebuinta de a fabrica documente false? Le fabrica si le publica. Si-a satisfacut patima. Vrea sa se ilustreze ca istoric? Nu rezista de-a minti o Tara intreaga asupra evenimentelor ei. Inventeaza un document din "luna calda a lui Iulie". Si-a satisfacut vanitatea!

In sfarsit, domnilor, acest Caion comite un alt fals, de asa natura ca ni-l zugraveste perfect de bine ca un suflet mic si pervers, animat de o imensa desartaciune. Am aici o brosurica de 18 pagini, pe care o da publicului cu titlul de Isus. Dupa atatea mii de volume scrise despre Isus sa vie Caion cu 18 pagini? S-ar parea o copilarie. Nu, nu este o cooilarie. Brosura o publica nu pentru cuprinsul ei, ci pentru coperta de la sfarsitul ei. Aici in cateva randuri – un nou fals – naivitatea lui trece orice masura inchipuita.. Iata ce citim pe aceasta coperta finala: Din lucrarile lui Const. Al. Ionescu. Si ce lucrari credeti ca anunta? Mici incercari? Brosuri? Nu, domnilor, volume in limba franceza. A gasit si editor! E un scriitor celebru, care a trecut hotarele tarii inca de la 1899. Sa citim: – "Essais sur la d?cadence romaine" Paris 1899, Retaux freres ?diteurs. Pretul 3 lei si 50 bani – "Etudes historiques" Paris 1899. Retaux freres editeurs. 1 leu si 50 de bani – "Le culte de Bachus" 1901. Retaux freres, libraires-?diteurs. Pretul 3 lei si 50 de bani. La 20 de ani si la 23 de ani sa publici deja volume de sute de pagini, in limbi straine, si sa gasesti la asa varsta si pentru asa studii voluminoase, librari, editori in Paris? Nu e asa ca e extraordinar? Si totusi in cazul nostru nu e de loc extraordinar. Acest domnisor n-a publicat nici un volum din cele anuntate. Un fals cu care sa pacaleasca pe credulii din Romania.

Am scris librarului Victor Retaux, caci astazi firma Retaux freres a ramas numai Victor Retaux. Si iaca raspunsul editorului d-lui Caion: "domnilor, ca raspuns la scrisoarea d-voastra din 5 curent, am onoarea de a va trimite catalogul meu si de a va informa ca nu sunt editorul publicatiunilor d-lui Ionescu".

Si sa nu se invoce tineretea. Ar fi ofensa adusa tineretii si tinerimii. Tineretea e gratioasa, e generoasa, e entuziasta. Greselile unui tanar se resimt de inocenta si dezinteresare, iar nu de calcul, de ura si de perversitate. Copilarie e… sa intentezi un autor, o drama si un traducator in scop de a injosi pe un scriitor ilustru? Copilarie e.. sa fabrici documente, sa le ingalbenesti la lumanare, sa le imprimi cu litere kirilice, si sa afirmi ca le-ai rupt dintr-un volum pe care-l posezi, fagaduind a-l darui Academiei?... Copilarie e... sa inventezi documente istorice?... Copilarie e... sa anunti ca ai publicat deja trei volume in limba franceza? ...Copilaria ar fi cel putin desinteresata!

La calomniatorul Caion in tot ce-a facut... interes, perversitate patima si egoism! Are interes evident sa para savant. Insala "Noua Revista Romana". Are interes evident sa para deja un scriitor insemnat. Publica pe coperta unei brosuri o serie de opere imaginare, ca si cum ar fi editate de un librar din Paris.

Daca ar fi izbutit sa insele – si aceasta a voit – opinia publica, si-ar fi saturat vanitatea si ar fi crescut enorm in consideratia lumii. Falsurile lui dar, au logica perversului, iar nu capriciile inocente ale tineretii.

Renumele lui Caragiale, operele lui Caragiale, spiritul lui Caragiale il prigonesc, ii rascolesc ura. Simte un mizerabil interes de a-si potoli aceasta ura, aceasta invidie. Are un interes. Si nu copilareste cauta sa si-l satisfaca, caci nu se opreste la critica, oricat de rea, de murdara si de inversunata ar fi fost ea. Domnilor, se poate face o critica, dreapta sau nu, patimasa, au senina, o critica filologica, o critica estetica. Se poate sa urmaresti intr-un autor pe langa estetica lui si etica lui, si sa te ridici la o critica filozofica. Mai mult, pe langa toate aceste raporturi, se poate sa studiezi epoca omului, ca pe langa omul in sine, sa strangi de aproape toate cauzele care au determinat idealitatea autorului si natura intima a operelor, ca si cum ai face un capitol din istoria nationala. Astfel, s-ar infatisa critica cu aspectul, cam pretentios, de critica stiintifica.

Oricare fel de critica s-ar fi incumetat acuzatul sa incerce in contra lui Caragiale, si oricat venin de mititel neputincios si rau, ar fi varsat in cadrul incercarii sale, Caragiale ar fi ramas senin, ar fi suras, cel mult poate ar fi aruncat vreo scanteie de spirit, daca ar fi crezut ca patima adversarului merita o scanteie din spiritul sau. Dar nimeni, domnilor, nici in Romania, nici aiurea nu poate fi asa de mare, incat un fals, combinat cu documente, cu probe de fapt, si pus pe doua coloane, sa nu fie expus la discredit si la dispretul publicului. Fata de documente din care reiese furtul, de orice natura ar fi el, numai justitia te poate apara, daca documentele sunt false si tu nevinovat. Raspunsul lui Caragiale n-ar fi rasturnat faptele concrete, ba ar fi contribuit la dezonoarea lui. Numai justitia este in stare sa salveze onoarea cuiva, cand calomnia si falsurile sunt dovedite.

In politica, – uneori confruntandu-se cu calomnia, – ura si inversunarea, au explicatiunea lor daca nu chiar scuza. Un om insemnat, inzestrat cu un temperament robust si cu un real talent, in politica nu reprezinta numai vointa lui, sentimentalitatea lui, aspiratiunile lui, credintele lui; ci in el se insumeaza pornirile tuturor partizanilor. El e o suma de vointe, de sentimente, de aspiratiuni, de credinte. Si patimile de pretutindenea cu intreaga suma a impulsivitatilor se concentreaza in acest campion. In fata lui un adversar identic de covarsit de toate energiile sufletesti ale coreligiorarilor sai. Din aceasta cauza uneori se intampla descarcari de o violenta extraordinara. In asemenea descarcari, in confuziunea pasiunilor, uneori scapara si calomnia. Si totusi justitia trebuie sa-si faca datoria, caci astfel sub pretext de patimi politice, moravurile s-ar cobori si mai mult, iar viata publica s-ar dezonora pana la salbaticie.

Dar in arta, in literatura, ce explicatiune usuratoare ar avea calomnia?... Ura personala a unui invidios?... Da, stiu ca stralucitul talent a lui Caragiale a starnit in cativa perniciosi, pasiuni oarbe. Lumina lui stinge acele slabute licariri, slabute ca fosforescentele chibriturilor trase pe un perete. Renumele lui fara voia lui, proiecteaza o umbra groasa peste unele nume care nu merita sa traiasca. Aceasta este cauza calomniei si a falsurilor.

Cum, domnilor?... Un popor intreg admira pe Caragiale... Admiratiunea trece peste Carpati. Bunul lui nume trece peste hotarele neamului romanesc. Si pe acest om sa-l acuzi, sprijinit de falsuri, ca operele sunt jafuri literare? Dar asta inseamna a izbi in credinta, in admiratiunea si in fata romanilor! Si ce s-ar fi intamplat daca criticul impostor n-ar fi fost surprins? Ce s-ar fi intamplat daca nu adunam noi aceasta multime de probe? O mandrie a tarii ar fi fost vestejita, nu numai Caragiale infierat! Si ce idee si-ar fi facut strainii de noi romanii? Ca suntem un popor, care ne sarbatorim pungasii, ca gloriile noastre se intemeiaza pe jaf, ca geniul nostru este o rusine, ca nu avem nici constiinta, nici demnitate?

Si cand ma gandesc ca omul acesta a vegheat jumatate din noptile sale pentru a ne crea o dramaturgie originala... cu cat talentul lui e mai mare, si osteneala mai covarsitoare... cu atat calomnia e mai odioasa si incercarea mai demna de asprimea legilor! A! Stiu, cunosc acuzatiunile puerile ce s-au adus lui Caragiale. – “Ai atacat libertatile publice!” – “ai batjocorit Constitutia!” – “Ai zeflemisit Egalitatea!” – “Ai ponegrit Democratia!”. Nu, domnilor, spiritul profund si ascutit a lui Caragiale a denuntat sarlatania si usurinta, a rechemat la realitate pe naivii zvapaiati, a zugravit zapaceala si denaturarea spiritului national. Rolul lui a fost de a contribui in parte la insanatosirea vietii noastre publice. Si in fond, in dramaturgia lui, nu e rautate ci iubire. Caragiale nu uraste pe Catavencu, pe Dandanache, pe Ipingescu, pe conu Leonida. El nu isi calomniaza nici personajele creiate de el. Parca il vad retras intr-un colt, scanteindu-i privirea de patrundere, surazand de sincera si buna placere: isi asculta eroii pretutindenea, cu dragoste si ii iaza, ii rotunjeste in mintea lui, ii descarca de partea banal-indiferenta si ii reduce la sufletul lor real-estetic, etern-real. Asa si-a studiat tipurile; si animat si de alta dragoste, de enorma dragoste de limba romaneasca, s-a jertfit ei, framantand-o pentru a-i spori viata, puterea si farmecul. A munci din greu; si-a robit tot talentul si toata intelingenta lui pentru fala noastra a tuturora; si traind din greu, n-a intins mana nimanui si nu s-a plans niciodata de ingratitudinea acelora de care a depins soarta poporului roman, nici de ratacirea multora care n-au inteles ca viata unui popor atarna nu numai de dezvoltarea lui materiala, ci si inaltarea geniului lui. Si cand Caragiale sta resemnat la o parte, si traieste din munca aspra, cinstita si demna… sa-l izbim, sa-l patam… sa-l infatisam lumii ca pe un furt ordinar…? Ii produce ceva teatrul, – teatrul lui care a inveselit si insanatosit, – sa-l calomniem… sa comitem falsuri… sa-l jecmanim si de acest venit, pentru care si-a jertfit viata intreaga! …Caragiale a prezentat chiar in anul acesta, un volum la Academie... pe el!... sa convingem pe toti ca e un scriitor de contrabanda…

Dar termin, domnilor, rugandu-va sa nu pierdeti din punct de vedere cine e calomniatorul si cine e calomniatul; sa va ganditi la mijloacele intrebuintate de calomniator pentru a pipai bine gradul lui de perversitate: sa va inchipuiti suferintele morale ale calomniatului, calatoriile si cheltuielile pe care a trebuit sa le faca cu adunarea probelor, pentru ca pe langa osanda ce se cuvine vinovatului, sa acordati despagubirile ce se cuvin nevinovatului, si pe care le-am formulat in scris in plangerea noastra.

Din vol. Biblioteca marilor procese- I Procesul Caragiale-Caion Calomnie prin presă; II Procesul arhitect Socolescu Crimă de incendiu, Editura Societății Anonime „Curierul Judiciar”, mai-iulie, 1924 - Reprodusă în facsimil de Editura Semne, Bucureşti, 2008

Miron Costin - Viiața lumii

Sueta seustv, vsa vseaceska sueta Eclisiastis, glava I
(Deşertarea deşertărilor şi toate sunt deşarte)

A lumii cântu cu jale cumplită viiața,
Cu griji şi primejdii cum iaste şi ața:
Prea supțire şi-n scurtă vreme trăitoare.
O, lume hicleană, lume înşelătoare!
Trec zilele ca umbra, ca umbra de vară,
Cele ce trec nu mai vin, nici să-ntorcu iară.
Trece veacul desfrânatu, trec ani cu roată.
Fug vremile ca umbra şi nici o poartă
A le opri nu poate. Trec toate prăvălite
Lucrurile lumii, şi mai mult cumplite.
Şi ca apa în cursul său cum nu să opreşte.
Aşa cursul al lumii nu să conteneşte.
Fum şi umbră sântu toate, visuri şi părere.
Ce nu petrece lumea şi în ce nu-i cădere?
Spuma mării şi nor suptu cer trecătoriu,
Ce e în lume să nu aibă nume muritoriu?

Zice David prorocul: "Viața iaste floara,
Nu trăiaşte, ce îndată iaste trecătoarea".
"Viiarme sântu eu şi nu om", tot acela strigă
O, hicleană, în toate vremi cum să nu să plângă
Toate câte-s, pre tine? Ce hălăduiaşte
Neprăvălit, nestrămutat? Ce nu stăruiaşte
Spre cădere de tine? Tu cu vreme toate
Primeneşti şi nimica să stea în veci nu poate,
Ceriul faptu de Dumnezeu cu putere mare,
Minunată zidire, şi el fârşit are.
Şi voi, lumini de aur, soarilă şi luna,
Întuneca-veți lumini, veți da gios cununa.
Voi stele iscusite, ceriului podoba.
Vă aşteaptă groaznică trâmbiță şi doba.
În foc te vei schimosi, peminte, cu apa
O, pre cine amar nu aşteaptă sapa
Nu-i nimica să stea în veci, toate trece lumea,
Toate-s nestătătoare, toate-s nişte spume.
Tu, părinte al tuturor, doamne şi împărate,
Singur numai covârşeşti vremi nemăsurate.
Celelalte cu vreme toate să să treacă.
Singur ai dat vremilor toate să petreacă.
Suptu vreme stăm, cu vreme ne mutăm viiața,
Umblăm după a lumii înşelătoare fața
Vremea lumii soție şi norocul alta,
El a sui, el a surpa, iarăşi gata.
Norocului zicem noi ce-s lucruri pre voi
Sau primejdii cându ne vin, sau câte o nevoe.
Norocului i-au pus nume cei bătrâni din lume;
Elu-i cela ce pre mulți cu amar să afume.
El sus, el coboară, el viiața rumpe,
Cu soțiia sa, vremea, toate le surpe.
Norocul la un loc nu stă, într-un ceas schimbă pasul.
Anii nu potu aduce ce aduce ceasul.
Numai mâini şi cu aripi, şi picioare n-are
Să nu poată sta într-un loc nici-odinioare.
Vremea începe țările, vremea le sfârşeşte.
Îndelungate împărății vremea primeneşte.
Vremea petrece toate; nici o împărăție
Să stea în veci nu o lasă, nici o avuție
A trăi mult nu poate. Unde-s cei din lume
Mari împărați şi vestiți? Acu de-abiia nume
Le-au rămas de poveste. Ei sântu cu primejdii
Trecuți. Cine ai lumii să lasă nădejdii?
Unde-s ai lumii împărați, unde iaste Xerxes,
Alixandru Machidon, unde-i Artaxers,
Avgust, Pompeiu şi Chesar? Ei au luat lume,
Pre toți stinsu-i-au cu vreme, ca pre nişte spume.
Fost-au Tiros împărat, vestit cu războae,
Cu avare preste toți. Şi multă nevoe
Au tras hândii şi tătarii şi Asiia toată.
Caută la ce l-au adus înşelătoarea roată:

Prinsu-l-au o fămee, i-au pus capul în sânge.
"Satură-te de moarte, Tiros, şi te stinge
De vărsarea sângelui, o, oame înfocate,
Că de vrăjmăşiia ta nici Ganghes poate
Cursul său să-l păzească". Aşa jocureşte
Împărăţiile, lumea, aşa le prăvăleşte.
Nici voi, lumii înţelepţii, cu filosofia
Hălăduiţi ce lume, nici theologhia
V-au scutit de primejdii, sfinţi părinţi ai lumii,
Ce v-au adus la moarte amară pre unii.
Nime lucruri pre voe de tot să nu crează
Nime-n grele, nădejdea de tot să nu piarză,
Că Dumnezeu au vârstat toate cu sorocul,
Au poruncitu la un loc să nu stea norocul.
Cursul lumii aţi cercatu, lumea cursul vostru
Au tăiat. Aşa iaste acum vacul nostru.
Niminea nu-i bun la lume, tuturor cu moarte
Plăteşte osteneala, nedireaptă foarte
Pre toţi, ci nevinovaţi, ea le tae vacul.
O, vrăjmaşă, hicleană, tu vinezi cu sacul.
Pre toţi îi duci la moarte, pre mulţi fără dealã,
Pre mulţi şi fără vreme duci la aceasta cale.
Orice faci, fă, şi caută fârşitul cum vine.
Cine nu-l socoteşte, nu petrece bine.
Fârşitul ori laudă, ori face ocară;
Multe începături dulci, fârşituri amară.
Fârşitul cine caută, vine la mărire;
Fapta nesocotită aduce perire.
Moartea, vrăjmaşa, într-un chip calcă toate casă,
Domneşti şi-mpărăteşti, pre mine nu lasă:
Pre bogaţi şi săraci, cei frumoşi şi tare.
O, vrăjmaşă, priiatin ea pre nimeni n-are,
Naştem, murim, odată cu cei ce să trece,
Cum n-ar fi fostu în veci daca să petrece.
Paimâini suntu anii şi zilile noastre.
Sfinţii ingeri, ferice de viiaţa voastră.
Vieţuim şi viiaţa iaste neştiută,
Şi până la ce vreme iasta giuruită,
Aşa ne poartă lumea, aşa amăgeşte.
Aşa înşală, surpă şi batjocoreşte.
Fericită viiaţa făr de valuri multe,
Cu griji şi neticneală avuţiia pute.
Vieţuiţi în ferice, carii mai puţine
Griji purtaţi de-a lumii; voi lăcuiţi bine.
Vacul nostru cu-mprumut dat în datorie.
Ceriul de gândurile noastre bate jocurie.

Rugăciunea unui ateu - autor: Miguel de Unamuno

Tu Doamne, ascultă-mi ruga omenească,
şi în nimicnicia Ta, culege-mă prin ani,
Tu cel ce nu laşi niciodată pe sărmani

fără de mângâierea-Ţi părintească.
Nu rezista a noastre-i rugi, căci Tu doar poţi
dorinţa s-o-mplineşti, dar prea te-ndepărtezi
de mine, de toţi şi toate ce le vezi,
odată îndulceai tristele mele nopţi.
Ce mare eşti, o, Doamne-al meu! Atât de mare
că eşti decât Idee; este atât de strâmtă
realitatea pentru mulţi care se înspăimântă
să te cuprindă. Sufăr atât de tare
Doamne inexistent, căci Tu de-ai exista-ntrupat,
aş exista şi eu cu-adevărat.

(Salamanca, septembrie 1910)
Trad. Carmen Bulzan

Aici - autor: Dimitrie Stelaru

Mi-am închis inima şi nu mai ştiu
Unde să merg. Spre munţii cerului ori în pământ?
Aici suntem noi oamenii blestemaţi.
Acolo cine e?
Dacă mă caut nu mă mai găsesc
Dacă strig, vânturile mă pierd în ele.
Am fost înainte, ce eram?
Nici gândurile nu mai ştiu,
Nici stelele ori noaptea ochilor.
Cineva cunoaşte viaţa întreagă,
Cineva pe care nu-l ştim-
Câteodată merge prin sânge
Prin inimă,
Ca un străfulger şi cântecul împresoară timpul.
Numai durerea rămâne
Dezvelind morţii şi florile,
Aruncând peste dragoste cercuri
Neîntîlnite şi rupte.

Mi-am închis inima,
Sunt întruna izbit de nisipul deşerturilor
Şi oamenii mă numesc beţiv
Etern însetat de nimic şi veşnicie,
Însetat de scheletul morţilor mei
De la începutul lumii şi până la sfârşitul ei,
De arborii înalţi şi miresmele
Pe care înainte le-am risipit;
Mereu liber pe pământ şi în el,
Mereu înflorit în oameni şi în rodii
Sănătos, bogat şi zeu.

Mi-am închis inima dar aştept
Cheia uitată în tine să mă strige.

(Din vol. Mare Incognitum, Dimitrie Stelaru, Coloane, Ed. Minerva, 1970, pg. 148-149)

Bătrânul pădurar - autor Nicolae Labiş

Bătrânul pădurar visează parcă,
Îndrăgostit de codri ca de-o arcă,
Pe care-n timpi mai vechi ca amintirea
El a durat-o, rânduind în ea
Galop de cerbi, bârlog de urşi şi unduirea
Izvoarelor, să aibă fiarele ce bea.

Sub ochii lui, plini de senin şi zare,
Sub ochii oglindind o depărtare,
Dureri şi bucurii de-ale pădurii
S-au petrecut, şi-n suflet el le-a strâns,
Şi neschimbându-şi apa cătăturii
În taină-a râs cu ele ori a plâns.

Când mierea lunii picură-n frunzişuri,
Ivind peste steiuri albe ascuţişuri,
Cu gâtul încordat prin seară zboară,
Îndrăgostiţi un ţap şi-o căprioară…
El se afundă-n gânduri pe un trunchi,
Privind duios la puşca pe genunchi.

Or, primăvara în bârlog ursacii
Nu mai încap de maica-le, săracii,
Iar ea, dorindu-şi alţii, mai mărunţi,
Îi bate şi-i alungă către munţi…
El îi priveşte-ntunecat la faţă -
Noi începuturi triste de viaţă.

Natura, ascultaţi-o, îi murmură
Cântecul ei de ger şi de căldură,
Vibrarea fină de omăt asprit,
Foşnirea moale-a frunzelor căzute
Ori şopotul de unde-năbuşit
Când vin de la izvor un pâlc de ciute.

În cicluri neoprite – ierni şi veri -
Ne fură timpul, care cu poveri,
Şi de priveşti a inimii hambare
Mai goale le găseşti la cercetare,
Gândind că sărăcit, ca mâine pleci
În pribegie către neguri reci.

Dar el, privind cămările din sine,
De zi cu zi le află tot mai pline,
Pădurii daruri fermecate toarce -
Ce dăruie,-nsutit i se întoarce,
Şi de va fi cândva de-aici plecat,
Pleca-va dintre toţi cel mai bogat.

Cu-avere simplă codrii îl încarcă…

Adânc el îi iubeşte ca pe-o arcă
Pe care-n timpi mai vechi ca amintirea
El a durat-o, rânduind în ea
Galop de cerbi, bârlog de urşi şi unduirea
Izvoarelor, să aibă fiarele ce bea.

Poemul darurilor - autor: Jorge Luis Borges

Reproş ori lacrimi nimeni să nu poată
A socoti divina-i măiestrie,
Cînd El, cu o superbă ironie,
Mi-a dat şi cărţi, şi noapte deodată.

În ăst oraş de cărţi stăpîn făcut-a
Ochi gol, spre sine-ntors, ce nu mai poate
Citi decît biblioteci netoate
De vise, cînd pasaju-îngăduit-a

Al dimineţii somn. În van i-arată
Lumina zilei cărţile-i frumoase,
Ce parcă-s manuscrise-anevoioase
Din Alexandria incendiată.

De sete (spune grecul), făr' să soarbă
Un strop, murit-a riga-ntre izvoare;
Eu, fără ţel, cutreier coridoare
În astă -naltă catedrală oarbă.

Atlase, enciclopedii, Orientul
Şi Occidentul, veacuri, dinastii,
Simboluri, univers, cosmogonii
Zadarnic îmi oferă. Pasu-mi, lentul,

În urma mea penumbra o încearcă,
Şi drum îmi fac cu băţul nedecis,
Eu, care-ntrezăream un paradis
Ca o bibliotecă vastă. Parcă

Ceva, desigur, care nu se poate
Hazard chema, aceste lucruri toate
Le stăpîneşte. A mai fost cîndva
Un om care-a purtat povara-mi grea.

Prin lente galerii orbecăind,
Nedesluşită simt o sacră spaimă
Că-s celălalt, defunctul, ce se-ngaimă,
Acelaşi drum şi-acelaşi timp urzind.

Dar care dintre noi a scris poema
Acestui eu cu osebite nume?
Ce importanţă poate-avea un nume,
Cînd una e şi-aceeaşi anatema?

Groussac ori Borges, simt înduioşarea
De lumea ce-n zăbranic se-nfăşoară.
Cenuşă este, palidă, uşoară,
Ce seamănă cu visul şi uitarea.
(Trad. Andrei Ionescu, Jorge Luis Borges, Poezii Ed. Polirom, 2005)

Oul dogmatic - autor: Ion Barbu

E dat acestui trist norod
Şi oul sterp ca de mîncare,
Dar viul ou, la vîrf cu plod,
Făcut e să-l privim la soare !

Cum lumea veche, în cleştar,
Înoată, în subţire var,
Nevinovatul, noul ou,
Palat de nuntă şi cavou.

Din trei atlazuri e culcuşul
În care doarme nins albuşul
Atît de galeş, de închis,
Cu trupul drag, surpat în vis.

Dar plodul ?
De foarte sus
Din polul plus
De unde glodul
Pămînturilor n-a ajuns

Acordă lin
Şi masculin
Albuşului în hialin :
Sărutul plin.
***
Om uitător, ireversibil,
Vezi Duhul Sfînt făcut sensibil?
Precum atunci, şi azi – întocma :
Mărunte lumi păstrează dogma.

Să vezi, la bolţi, pe Sfîntul Duh
Veghind vii ape fără stuh,
Acest ou - simbol ţi-l aduc,
Om şters, uituc.

Nu oul roşu.
Om fără saţ şi om nerod,
Un ou cu plod
Îţi vreau, plocon, acum de Paşte :
Îl urcă-n soare şi cunoaşte !

***
Şi mai ales te înfioară

De acel galben icusar,
Ceasornic fără minutar
Ce singur scrie cînd să moară
Şi ou şi lume. Te-înfioară
De ceasul, galben necesar...

A morții frunte -- acolo-i toată.

În gălbenuş,
Să roadă spornicul albuş,
Durata-înscrie-în noi o roată.
Întocma -- dogma.
***
Încă o dată :
E Oul celui sterp la fel,
Dar nu-l sorbi. Curmi nuntă-în el.
Şi nici la cloşcă să nu-l pui !
Îl lasă-în pacea-întîie-a lui,

Că vinovat e tot făcutul,
Şi sfînt, doar nunta, începutul.

Shakespeare - autor : Marin Sorescu

Shakespeare a creat lumea în sapte zile.
În prima zi a facut cerul, muntii si prapastiile sufletesti
În ziua a doua a facut rîurile, marile, oceanele
Si celelalte sentimente –
Si le-a dat lui Hamlet, lui Iulius Caesar,
lui Antoniu, Cleopatrei si Ofeliei,
Lui Othelo si altora, Sa le stapîneasca, ei si urmasii lor,
În vecii vecilor.
În ziua a treia a strîns toti oamenii
Si i-a învatat gusturile:
Gustul fericirii, al iubirii, al deznadejdii,
Gustul geloziei, al gloriei si asa mai departe,
Pîna s-au terminat toate gusturile.
Atunci au sosit si niste indivizi care întîrziasera.
Creatorul i-a mîngîiat pe cap cu compatimire,
Si le-a spus ca nu le ramîne de cît sa se faca
Critici literari
Si sa-i conteste opera.
Ziua a patra si a cincea le-a rezervat rîsului.
A dat drumul clovnilor
Sa faca tumbe,
Si i-a lasat pe regi, pe împarati
Si pe alti nefericiti sa se distreze.
În ziua a sasea a rezolvat unele probleme administrative:
A pus la cale o furtuna,
Si l-a învatat pe regele Lear
Cum trebuie sa poarte coroana de paie.
Mai ramasesera cîteva deseuri de la facerea lumii

Si l-a creat pe Richard al III-lea.
În ziua a saptea s-a uitat daca mai are ceva de facut.
Directorii de teatru si umplusera pamîntul cu afise,
Si Shakespeare s-a gîndit ca dupa atîta truda
Ar merita sa vada si el un spectacol.
Dar mai întîi, fiindca era peste masura de istovit,
S-a dus sa moara putin.

Fernando Pessoa : Sebastianismul şi fado

Întreaga poezie- cântecul este o poezie acompaniată-reflectă ceea ce-i lipseşte sufletului. De aceea, cântecele popoarelor triste sunt vesele, iar cele ale popoarelor vesele, triste.

Totuşi, fado-ul nu este nici vesel nici trist. este un produs episodic, născut pe când sufletul portughez nu exista încă dar îşi dorea totul fără să aibă forța de a dori.

Sufletele tari pun totul pe seama Destinului; doar cei slabi se încred în voința proprie, pentru că aceasta nu există.

Fado-ul exprimă oboseala sufletelor tari, privirea dispreţuitoare pe care portughezul o aruncă Dumnezeirii în care acrezut şi pe care a abandonat-o.

În fado, zeii devin legitimi şi îndepărtați. Acesta este al doilea sens al figurii regelui D. Sebastiao.

Regele D. Sebastiao: Omul, Speranța, Simbolul, Creatorul, Mesia.

(Comentarii la profețiile lui Bandarra (fragment), Fernando Pessoa, trad. Dinu Flămând)

CANTEC DE ADORMIT MITZURA - autor : Tudor Arghezi

Doamne, fa-i bordei in soare,
Intr-un colt de tara veche,
Nu mai nalt decat o floare
Si ingust cat o ureche.

Si-n pridvor, un ochi de apa
Cu o luntre cat chibritul,
Ca-n crampeiul ei sa-ncapa
Cerul tau si nesfarsitul.

Da-i un fluture blajin
Si o broasca de smarald.
Si-n padurea de pelin
Fa sa-i stea bordeiul cald.

Si mai da-i, Doamne, vopsele
Si hartie chinezeasca,
Pentru ca, manjind cu ele,
Slava ta s-o smangaleasca.

Si cand totul va fi gata
S-o muta la ea si tata.

Alexandru Macedonski – Noapte de februarie

Mi s-a părut întotdeauna un ce scârbos şi crud
Ca după-o noapte de orgie, pe buze încă de vin ud
Să te cobori în acea ocnă la care s-află condamnate

Nenorocitele ființe ce se numesc: prostituate.
Mi s-a părut întotdeauna că este-o crudă profanare
Să uiți că mumă ți-e femeia şi că în pântec te-a purtat,
Nepăsător să pui pe buze o fioroasă sărutare
Precum se pune un stigmat.
Şi câtă osebire este între amor şi infamie,
Între cădere şi cădere, sau sărutări, şi sărutări…
De-o parte, tainică plăcere ce se-nfăşoară-n poezie,
De alta, bestialitatea unei reci înflăcărări.
O! şi cât am plâns pe soarta bietelor nenorocite
Care nu pot ca să aibă nici voință de-un minut,
Cu blestemele pe buze de-alte buze-năbuşite,
Cu palpite pentru-oricine — cunoscut — necunoscut;
Seara este-o îngrozire pentru unele din ele,
Nededate încă bine cu mârşavul povârniş;
Altele, mai decăzute, mai deprinse, sau mai rele,
Râd de cele care-au lacrimi sub al genelor umbriş…
Lacrimi?… Nu mai ştiu să plângă de o vreme-ndelungată…
Lacrimi?… Au vărsat destule ele, care nu mai plâng…
Lacrimile nu dau pâine, şi nici jimbla cea uscată
Nu se cumpără cu ele, dacă pică sau se strâng.
A! Civilizare! Secol de progres şi industrie,
Ai maşini de aburi duse, şi cu trăsnetul te joci,
Secol plin de prevedere, secol de filantropie,
Tu ai întrecut desigur ale Romei vechi epoci,
Împărat atotputernic, pe uscat ca şi pe valuri,
Îți îndeplineşti menirea şi nu am de zis nimic,
Dai femeilor calvaruri şi poeților spitaluri,
Secol de filantropie, cine zice că eşti mic?
II
Viscolea cumplit afară şi era o noapte sumbră,
Se ghiceau, plutind prin colțuri, bestiale năzuinți,
Ş-arătând ale lui clape, un clavir zâmbea din umbră
Ca o tânără femeie ce-şi arată albii dinți.
Scaune şi canapele având droturi sfărâmate
Prin zgâita lor damască de un verde spălăcit,
Dau afară-n şomâldoace, dintre pânteci scufundate,
Câlțul obosit de slujba unui loc neodihnit.
În pereți, vreo două cadre de femei în pielea goală,
Ca în piepturi să deştepte a dorințelor răscoală,
Iar pe scaune, trântite, câteva cadavre vii,
Mute între ele, însă, vorbărețe dacă vii…
Ele toate poartă-n față ca pecetie cumplită
Sufleteasca prăvălire pentru veci întipărită…
O femeie mai bătrână le dezmiardă părinteşte –
Lina este deocamdată mai frumoasă, — ş-o iubeşte
Deocamdată, dintre toate, într-un chip deosebit…
Însă nu dispreţuieşte nici pe Mimi — o nebună
Ce ştiind ca să-ndrăgească, de nimica nu e bună…
Nici pe Liza, nici pe Mița, nici pe Ana — unguroaică
Care poartă sânge roşu sub o piele de nemțoaică.

Toate fetele sunt bune, şi a cărnii exploatare
Să-nzecească capitalul într-un singur an e-n stare.
III
Zoe — fată mai brunetă — la fereastră alergase…
Ea, pesemne, c-auzise sunetul de clopoţei,
Căci o sanie în curte pe zăpadă-alunecase,
Şi intrară în odaie câţiva tineri derbedei
Erau patru — între care, un vlăjgan scăpat de şcoală,
Care încă nu-nsemnase pe a vieţii sale coală
Cu condeiul voluptăţii vorba magică „Amor”.
Mai frumos ca sfântul Gheorghe, îşi da aere viteje…
Ele — repede ghicindu-l, se-ncercau să-l prindă-n mreje,
El, roşind ca o cireaşă, se făcea-ntreprinzător,
Şi cu vinul ce băuse, ca turtit să fie bine,
Şi cu ochii mari şi negri ce cătau în ochii lui,
Îi părea cum că odaia se-nvârteşte, şi, în fine,
Lesne poţi să mergi la vale, dar cu greu la deal te sui.
Unul câte unul, dânşii, câte patru, dispărură
În odăile de-alături cufundate-n umbră sură,
Făr-a număra cadavrul ce-l avea fieştecare
Ca mecanic să palpite sub a buzei sărutare.
Câte patru, şi sunt tineri! Câte patru, şi din ei
Ce-şi prostituie juneţea la pierdutele femei,
Cangrenându-şi corp şi suflet cu o minte neînţeleaptă,
Se va naşte viitorul, şi posteritatea dreaptă.
IV
Dar din trei, uitate-n jeţuri, cea mai tânără-adormise,
Însă somnu-nseninase chipul veşted şi-ncruntat,
Scuturând pe alba frunte umbra jalnicelor vise,
Când copilul dinăuntru ieşi palid, dar bărbat…
O mândrie triumfală corona frumoasa-i faţă,
Şi din ochii lui în cearcăn care veseli dau ocol,
S-ar fi zis, de orişicine, preursirea că-l răsfaţă
Şi că este dintre-aceia care-ajung la Capitol,
Că degrabă câştigat-a vreo victorie-nsemnată,
Că de groaza lui duşmanii au dosit-o ca mişei…
Nu! Victoria cea mare, bătălia câştigată
Nu este decât podoaba tinereţii, dezbrăcată
Pe un corp ce i se dase pe-o monedă de cinci lei.
Mai veni puţin la urmă un bătrân uitat de vreme,
Rămăşiţa lui de zile ca să-şi dea mai iute-n jaf
Pătrundea, voios şi sprinten, fără s-aibă a se teme,
Căci izbânda bărbăţiei şi-o găsise într-un praf.
Mai veni şi o fiinţă cu privirile în ceaţă,
Ce intra, precum se intră în oricare cafenea,
Ca să-ţi iei cu nepăsare linguriţa de dulceaţă
Şi să pleci trântind în tavă gologanii pentru ea.
Mai veniră… — nesfârşită ar putea ca să ajungă
Lista celor care intră, lista celor care ies…
Primăvara, ziua creşte, însă noaptea e tot lungă
Pentru carnea ce se vinde palpitând sub interes.
O! şi cugetând că, poate, înjositele fiinţe,

Dacă n-ar fi fost în lipsa ticălosului metal,
Ar fi mame, coronate cu speranțe şi credințe,
Iar nu frunze tăvălite într-al uliței canal.
O! şi cugetând că, poate, dacă-ar fi avut în lume
Inimi pline de iubire să le țină loc de mume,
Sprijinul vreunui frate, care vine când îl chemi,
Sau mângâietoarea voce a prieteniei sfinte,
Cu poveţile-nţelepte din risipa-i de cuvinte,
Spuneți-mi, e cu putință să te-opreşti să nu blestemi?
V
Lumânările scăzute şovăiau — şi prin odaie
Focul ce murea în sobă c-o albastră vâlvătaie
Flutură, trecând pe chipul unei searbăde femei.
Singură mai rămăsese dintre celelalte toate…
Însă, din minut în altul, rândul o să-i vie poate –
Şi va trebui, atuncea, ca să-şi facă rândul ei.
Încă-n floarea vieții sale, ea ce este mai trecută,
Este însă osândită ca să fie mai pierdută,
Să se plece, mai supusă, la un semn — la un cuvânt…
O țineau de milă, poate, sub acel coperământ,
Şi când aspra sărăcie zilnic se însărcinează,
Pe tăblițele pierzării să înscrie nume noi,
Mila, într-o dimineață, te căieşte, şi oftează,
Dar te ia frumos de mână, şi te-aruncă în noroi.
Ea ştia prea bine aceasta, şi supusă la poruncă
Îşi urma osânda vieții într-a vițiului muncă,
Iar Frineie, despletită, îşi făcea un piedestal
Dintr-a corpului osândă, dintr-a vorbei degradare,
Şi din tot ce îngrozeşte, şi din tot ce e în stare
Ca să smulgă trandafirii dintr-un suflet virginal,
Sau să facă să tresară patimile-n amorțire
Dintr-un suflet peste care, ca un vânt de pustiire,
A trecut desfrâul rece cu instinctu-i bestial.
Însăşi fetele pieirei o priveau cu îngrozire,
Sau cu scârbă, de la dânsa, întorceau a lor privire,
Nevorbindu-i timp de ore, şi de zile, şi de luni;
Ea-nfrunta cu nepăsare revoltatele furtuni…
Trăsnetul putea să cadă, c-ar fi râs şi-atuncea încă…
Inima i se schimbase în prăpastie adâncă,
Pe-ale cărei margini triste nu mai creşte iarbă chiar.
Şi din care nu reurcă nici răsunetul afar'.
Unde se gândeşte, însă, stând în jețul ei trântită?…
Fața ei odată mută e acuma-nsuflețită…
Iat-o… Pare că vorbeşte făr-a zice un cuvânt…
Pare c-o-nfăşoară vălul unei creşteri îngrijite…
Pare-a nu mai fi femeia cu simțirile tâmpite
Şi c-a tresărit cenuşa într-al inimii mormânt.
Care vis o năluceşte?… Care înger o insuflă?
Iat-o… Se ridică, umblă… — pe când vântul care suflă
Bate-n geamuri, bate tare, şi le zguduie cumplit…
Fâlfâiesc în candelabre lumânările deodată…
Însă ea se îndreptează, palpitând transfigurată,

Spre clavirul ce-i zâmbeşte printre fildeşu-nvechit.
Degetele-i deşirate calcă clapele sonore…
Armonia se deşteaptă, lenevoasă, la-nceput,
Visătoare ca fecioara cugetând în timp de ore,
La bărbatul ce iubeşte fără ca să-l fi văzut.
E melancolia dulce dintr-o tainică-adiere…
E murmurul plin de şoapte al pârâului duios…
E o voce ce şopteşte, ca să-şi uite de durere,
Un refren din câte-un cântec simplu şi copilăros.
Însă, fiecare notă, e o perlă care scapă
De sub degetele albe ce alunecă pe clapă
Ca să meargă să se spargă cu un sunet cristalin…
E o melodie sfântă de pe-o harpă inspirată,
Este dulcea sărutare de pe buza adorată,
Este-a îngerilor voce dintr-un cer de soare plin.
Şi cu cât clavirul varsă note mai armonioase,
Cu atâta se fixează ochii ei deschişi şi mari
Într-o ceaţă, pe sub care vede zilele-i frumoase
Strecurându-se întocmai ca fantasme legendari…
Vede casa-i părintească şi cu streşinile-i late
Pe sub care se agaţă cuiburile dărâmate…
Rândunelele pe-alături dau ocoale neîncetat;
Mumă-sa-n pridvorul verde o priveşte cum se joacă,
Fetele vin la fântână, pe când popa-n toacă, toacă
La biserica din sat.
Soarele pe după dealuri cu încetul se ascunde
Şi aruncă o privire poleită peste unde,
Roata morii se-nvârteşte, vântul suflă prin zăvoi,
Turmele de la păşune trec mugind în jos pe vale…
Clopoţeii de la capre zăngănesc voios în cale…
Scumpa ei copilărie se rentoarce înapoi.
Însă scena se preschimbă, pe când râuri de-armonie
Se revarsă în cascade de sub degetele ei,
Şi pe coardele sonore trece-ntreaga ei junie,
Trece prima ei iubire, primul vis de poezie,
Care face să vorbească inima unei femei.
Dreaptă ca o somnambulă, ea loveşte-automatic
Fildeşul sau abanosul învechitului clavir,
Pe când ochii ei în zare urmăresc un chip simpatic
Re-ntregind cu-ncet conturul unui dulce suvenir.
Vântul scutură fereastra! — Ea nu vede, nici n-aude!
Focul moare trist în sobă, lumânările pălesc…
Ea tresare — ea renaşte — geme cu accente crude,
Căci şi clapele au limbă, căci şi clapele vorbesc.
E pierdut, pierdut trecutul! E pierdută fericirea…
În prezent, nici chiar nădejdea, viaţa moartă, şi-njosirea…
În trecut, era iubire, erau raze, era trai…
În prezent, ticăloşia; în trecut, un vis de mai.
VI
Începuse, făr' să ştie, pe divinul Trovatore,
Operă care vorbeşte cu poeţii-n orice ore,
Şi pierdută-n reverie, ajunsese-n acea parte

Când durerea-n Mizerere printre inimi se împarte
Şi când Verdi împrumută note de privighetori
Ca să zboare, dus de ele, pân-la cei nemuritori.
Ochii ei pierdeau cu-ncetul fixitatea lor grozavă,
Şi pătrunsă de-o simţire dureroasă, dar suavă,
Degetele-i descărnate de abia mai izbutesc
Din clavir să redeştepte cântecul dumnezeiesc...
Mizerere! Mizerere! Dânsa-n lacrimi izbucnise...
Pe octavele-amuţite mâinile-i încremenise...
Ea uitase ce e plânsul de sunt ani îndelungaţi...
Armonie! Limbă sfântă, care e ş-a ta putere
Dacă faci să curgă lacrimi ca o dulce mângâiere
Chiar din ochii ce de ele se arată mai secaţi?
Care e ş-a ta putere, tu ce-nsufleţeşti îndată
Chiar cadavrul unei inimi într-un piept înmormântată,
Şi aci ne faci să plângem şi aci, ca să zâmbim?
Nu eşti tu vreo voce dulce de prin ceruri exilată
Dacă tu ne faci cu ele ca prin farmec să vorbim?
Armonie! Limbă sfântă, limbă plină de simţire,
Tu dai cântecului aripi şi-l înalţi de la pământ...
Între suflete şi ceruri eşti trăsura de unire,
Şi când nu mai cânţi în suflet, omul intră în mormânt.
Ea plângea... Era scăpată... Dar, c-o grea scârţâietură,
Uşa se deschise-atuncea, şi-njurând de dumnezei,
Un băcan cu ceafa groasă, mirosind a băutură,
Puse-o lungă sarutare pe-ofilita ei figură...
Toţi ne-avem destinu-n lume... El pe-al său, şi ea pe-al ei.

Jurnalul fericirii (fragment)- autor: Nicolae Steinhardt

Ianuarie 1960
- Un pahar? N-am spart nici un pahar. . . Nu ţin minte. . .
Acesta mi-e răspunsul. . . şi cu adevărat nu ţin minte. Sau totuşi l-am spart?
în August, de ziua ei şi a mea? Sau nu l-am spart? Nu ştiu. Ba da, ştiu. Desigur că l-am spart. În August, seara, la masă, uşile înspre terasă larg deschise. Dar totodată parcă nici nu-mi reamintesc. Ţin şi nu ţin minte. Totul în decorul acesta ireal şi subtil, cu grijă ticluit, mă îndeamnă să mă refugiez în confuzie şi să mă pierd în tulburare: şi privirile ei, calde şi compătimitoare, şi privirile lor, iscusite şi galeşe. Toboganul consimţirii se desfăşoară lin înaintea mea; n-am decît să mă las să lunec.
Aş putea să jur că nu-mi aduc aminte - în deplină bună credinţă; cu toate
că-mi dau seama că aşa s-au petrecut lucrurile, cum le repetă ea - un pahar de cristal, frumos - cu precizia memoriei unui computer, cu fidelitatea benzii de magnetofon, cu ipocrita sfiiciune a elevului sîrguincios care ştie prea bine lecţia. Mă uit la ea — e ea, dar ca în vis; face lucruri neaşteptate, vorbeşte altfel; şi, sincronic cu ea, şi lumea e alta, e suprarealistă. Uite, ăsta e suprarealismul: obiectele, aceleaşi, cunosc altă orînduire, au altă finalitate. Va să zică se poate şi aşa. Acum, da, ceainicul e o femeie, soba e un elefant... Max Ernst, Dali, Duchamp... Dar şi Strigătul lui Munch, îmi vine să zbier, să mă deştept din coşmar, să mă întorc pe vechiul nost' pămînt, bun şi blînd, unde, cuminţi, lucrurile sunt ceea ce ştim că sunt şi răspund menirii pe care le-o atribuim din totdeauna... Aş vrea să ies din oraşul acesta neliniştit al lui Delvaux, din cîmpul acesta al lui Tanguy, cu membre despicate, moi şi reîntregite după afinităţi bizare, după împerecheri altele decît cele statornicite la noi... La noi, pe pămînt. Aici nu poate fi pămîntul. Asta nu-i ea. Decorul ăsta dostoievskian şi expresionist nu poate fiinţa aievea. . . Mă înşel, mă semeţesc:

îmi dau ifose, imaginez desigur scena aceasta delirantă de dragul unui rol pe care mi-ar plăcea să-1 joc...

La urma urmei nici nu ştiu bine de l-am spart sau nu. Din cristal, gros. Dacă recunosc că l-am spart, spun adevărul (adevărul obiectiv) şi, odată ce am rostit adevărul, trebuie să merg mai departe şi să recunosc totul şi deci că Nego a vorbit duşmănos. (Ăsta-i tot scopul şedinţei acesteia de anchetă nocturnă, în care ea mă apără cu atîta suspectă grijă, îmi întinde atît de amical prăjina de salvare; căci ea, vrednică de nota maximă la memorizare şi incapabilă de a uita vreun amănunt, iată că sare rîndurile cînd e vorba de mine şi vorbele mele de atunci le trece sub tăcere ori le citează trunchiat şi răspunde: „Cine le-a spus? nu-mi pot reaminti. Cineva, careva dintre cei prezenţi, ştiu doar că s-au pronunţat..." Acest „s-au" impersonal şi neutru, ca-n logistică şi-n structuralism, cît e de complice la adresa mea şi cum mă înjoseşte.)

Aşadar, vorbind, intru în claritate şi adevăr şi nu mai există cotlon unde să mă pot piti, păşesc în zona de lumină, ascunzişurile dispar instantaneu. Ori, dacă nu-mi aduc aminte, dacă fac psihic gestul destinderii şi relaxării, mă pierd în fumul confuziei, mă rătăcesc în neaducerea aminte, mă dau pradă dulcelui delir al evanescenţei şi atunci iar recunosc, recunosc pentru că acum totul îmi este egal, pentru că totul e cenuşiu şi aidoma, pentru că nimic nu are însemnătate şi precizie. Pătrund în lumea noului roman şi a literaturii fără personaje: a lui SE, a lui EI şi a CELORLALŢI, unde EUL şi SINELE pier, se confundă în mulţimea nediferenţiată. Personalitatea (ce-i aia?) se cerne mărunt, se fărâmiţează, trece toată prin sită.

Oricum aş face, sunt pierdut.

Eşti pierdut, eşti pierdut, mă leagănă duiosul balansoar al cedării şi oboselii, al scîrbei, al uimirii, al prieteniei recunoscătoare. (Ea face doar tot ceea ce poate face. Vrea să mă ajute. În faţetele cristalului sclipesc lumînările de pe masa festivă.)

Sunt pierdut şi pentru că asta trebuia să-mi fie soarta - asta, nu alta. Oare nu-s un mînjit, un ratat, un îmbătrânit în concesii şi cedări, în ruşinate nunii, în supărări groteşti, în zvîcniri de invidie, de mîndrie sîngerîndă, de pofte mereu treze, satisfăcute dar niciodată măreţ şi pe deplin, mereu ciuntite, nu-i locul meu firesc printre murdării, printre căldicei, haznaua asta odihnitoare a renunţării şi supunerii, a confirmării adevărului adevărat nu-i ea capătul logic al unor lungi purulenţe? La ce bun să mai mă amăgesc pe drumurile depărtate ale mîndriei şi demnităţii? Inaccesibile. Calea-i barată definitiv.

Ce-are a face dacă l-am spart sau nu? Are. Ceva îmi spune stârnitor că are.

Stăruitor, dar în surdină. Înţeleg prea bine — din ce în ce mai bine pe măsură ce lunga confruntare merge înainte cu oblojite mănuşi - că acum se ia hotărîrea, că de aici se va declanşa totul. Şi drăcovenia e că oricum aş suci-o tot prins în capcană rămîn. Ori pe calea adevărului ori pe a lunecării în ceaţa deşertăciunii, tot pierdut sunt, tot va trebui să recunosc. Atîta doar să mă îmbie mai ameţitor şi parcă mai cu îndurare calea neaducerii aminte, calea confuziei, unde toate-s egale şi lipsite de sens, de importanţă.

Sunt pierdut!

Pierdut? A! nu. Iată că din fundurile Pantelimonului şi ale Cluceresii – ale mahalalei şi satului - mijeşte deodată un alt gînd, o a treia soluţie.

A! nu, umilinţa cedării e de la diavol. În jur nu-i ceaţă, în mine nu-i delir: sunt în plină realitate, ce văd e adevărat. Pantelimonul şi Clucereasa îmi şoptesc— asemenea unor colegi de nădejde care suflăprecis: ce, te laşi prins de fantasmagorie? Ia vino-ţi în fire. Da, ea e. Da, totul e adevărat. Să fii calm şi cinic şi abil. Repetă, abil. Da, există, mai există o negîndită a treia soluţie. Datoria ta în clipa asta e să fii vulgar de calm, de îndemînatec, de nepăsător. Fii ţăran, ovreiaşule. Fii mahalagiu. Nea Maladie pe care 1-a furat slujnica; nea Pană gîlcevosu pe care vrea să-1 înşele vecinul; nea Ionică pe care consoarta nu-1 duce de nas; unchieşul Pandele încurcă lume, moş Urcan bătrînul la care fartiţiile nu ţin. Nu sunt pe Venusberg şi asta nu-i noaptea Valpurgiei. Sunt într-un birou de anchetă al Securităţii, pe calea Plevnei (degeaba, punîndu-mi ochelarii negri, m-aţi învîrtit cu maşina prin curtea cazărmii Malmaison), şi asta-i T., care a trecut de partea lor...

De ce? Cum oare? Nu se poate! De ce, nu ştiu şi nici nu mă interesează. Iar cît priveşte imposibilitatea, iată că se poate. Să nu fiu scolastic, untdelemnul îngheaţă, orice ar spune Aristotel.
Paharul? Desigur că ştiu. Desigur că l-am spart. (Un gest stîngaci şi cît de ruşinat m-am simţit. A, cioburile nu aduc noroc decît pe nemţeşte.) Dar singura mea datorie acum e să fiu calm, isteţ şi încăpăţînat. Dur. Tare de cap. Ursuz. Laconic. îmbufnat. Soluţia a treia. Nici nu recunosc că l-am spart, nici nu mă las pradă ameţelii. Nici tu prostia fricii, nici tu vraja buimăcirii. Ci altceva: minciuna. Minciuna liniştită şi pricepută. Asta-mi rămîne, asta e calea a treia; să fiu ţăran deştept şi mahalagiu viclean. Calm şi dîrz. La înălţimea lor. A ei şi a lor. Nu mai sus.
Nu-mi aduc aminte, punct şi gata. Şi nu ştiu. Şi tac. Şi amuţesc. Nu recunosc. Nu cedez. Nu ştiu, dom'le. Nu-mi aduc aminte de nimic. Ca un ţap logodit. Nici în pat nici sub pat. Nici în car nici în căruţă. Ca fasolea în ziua de Paşti. Nea Lache la iarmaroc: nu lasă nici o pară din preţ; nea Simache la judecată: nu se lasă el înfundat. Nea Gruia la tocmeală: nu şi nu şi iar nu. Iată a treia soluţie - neaşteptată şi stranie: minciuna. Minciuna binecuvîntată, şoptită de Hristos. (Hristos: El e, nu m-a uitat, bat clopotele toate. Voi fi al Lui. Sunt al Lui. Al Lui am fost mereu. în cea mai infimă dintre fracţiuni de secundă al Lui devin pentru totdeauna.) Minciuna neruşinată, domoală, cît mai iscusită. Feciorul lui nea Tache vameşul. Tata la plecare: să nu fii jidan fricos, să nu te caci în pantaloni. Suprarealismul e de la Paris, delirul o fi bun la Zurich, la cafenea. Aici nu-i acolo. Aici se opreşte trenu-n gară, nu gara la tren. Aici e ţara lui Ion, a Fanarioţilor şi a lui Soarbe-Zeamă, aici Vlad Ţepeş i-a tras pe solii turci în ţeapă, nu le-a spus „trageţi întîi dumneavoastră, domnilor englezi", iar Petrache Carp i-a arătat lui Vodă Carol că porumbul se mănîncă cu mîna, aici e pe viaţă şi pe moarte, aici nu e decor sofisticat şi suprem de nebunatic, nu-s draperii şi delicii, nu-i paradis ori iad artificial, aici e ca la dugheană, ca la tejghea, ca la obor; ca la proces de clironomie; nu-i cu giuvaericale, e cu pietre, cu bolovani (şi dintr-odată gîndul mă poartă spre Brâncuşi, ţăran hotărît care-şi ciopleşte materialul cu gesturi mari de cosaş). Aici e scăldătoarea Vitezda1: te arunci ori ba.
Aici, acum, acum, acum. Aici te declari băiete, aici, pe loc, alegi. Acum trebuie să mă aleg, să mă proiectez. Mă avînt? Pot? Vreau? Ştiu? Ce curios lucru: văd că dacă vreau să apuc pe calea creştinismului trebuie să mint.
Cum a minţit şi poporul acesta (în mijlocul căruia m-am născut şi spre care mă simt mereu atras) - şi bine a făcut - cînd a fost nevoit să se plece fesului,
neamţului, moscovitului. Trebuie să mint aşa cum în matematici soluţia uneori nu poate fi găsită decît mai întîi complicînd datele, ocolind miezul problemei. Trebuie să mint. Asta înseamnă că lucrurile nu sunt atît de simple. Lumea nu e simplă. Asta înseamnă că bine a zis Julien Benda cînd a zis că urăşte pe cei ce complică lucrurile simple, dar nu mai puţin pe cei ce simplifică lucrurile complicate.
Creştinismul, băiete, nu-i tot una cu prostia. Apele rîului Tîrgului şi rîului
Doamnei nu curg pentru netoţi şi clopotele bisericii Capra nu bat numai pentru babe cucernice. Las' că şi alea cît îs de surde şi tot o potrivesc.
Ea e pe-un scaun la vreo doi metri în stînga mea; ei în faţa, la birou. A, aţi
vrea voi să mă las cuprins de vraja semi-visului, de fumul ameţitor al unei
scenografii suprarealiste... Intelectualii or fi slabi, dar cunoaşterea cărţilor nu-i fără de folos căci poate da, acută, senzaţia unui deja vu ori măcar a unui deja imagine... Iată că prinde bine. Nici buchea nu-i de lepădat. Nu, oi fi eu ovrei şi sensibil, dar aţi uitat (şi ai uitat şi tu, cînd ai calculat cu ei, căci bunăvoinţa ta ce poate fi de nu mijlocul de a mă atrage alături de tine, de a-mi uşura drumul, de a-mi auri şi a-mi îndulci pilula de fiere care-i de căcat? - uite că am început să vorbesc buruienos, ca niciodată, şi ce stenic e! ce minunat mă simt - chirurgii şi militarii d-aia se vede că înjură, ca să nu piardă contactul cu fapta, să nu se lase furaţi de nepăsare, să nu le fie tot una), aţi uitat că sunt născut la mahala şi trăit la ţară. Pantelimonul şi Clucereasa. Dur. Simplu. Plin de înţeleaptă şiretenie. Mai e timp. Creştinismul nu e neapărat bleg.

Aşadar:
- Nu ţin minte nimic. Nu ştiu să fi spart vreun pahar. Nu l-am auzit pe comeseanul nostru spunînd ceva duşmănos.

- Mă, ai fost la masa aceea? Şi nu s-a discutat duşmănos?
- La masă am fost, era ziua mea şi în ajun fusese a ei. Dar nu s-a discutat duşmănos.
- Nu ţii minte?
-Nu.
- Da paharu ţii minte că l-ai spart!
- Nici.
- Mă, ţi-e prietenă. (Şi mi-o arată, dramatic, ceremonios.) Recunoşti că ţi-e prietenă?
- Recunosc.
- Atunci? De ce ar spune că ai auzit ce n-ai auzit? Ce, nu cumva vrei să spui că minte?
- Nu ştiu. Nu spun că minte. Spun că nu-mi reamintesc eu nimic. Ceainicul e ceainic. Soba nu-i elefant. în pămînt încolţeşte griul. Din piatră se fac case şi se durează statui. Hristos nu-i Dumnezeu al neorînduielii şi al măştilor. Jupîn Codîrlă greu de cap.

Iar ea? Ea e cu ei - simplu ca bună ziua. E de partea cealaltă. Da, au făcut ei ceva încă nefăcut. Au adus, e drep, în lume ceva nou: pînă acum dacă voiai să pierzi un om te adresai duşmanilor săi: soţiei de care a divorţat, prietenului de care s-a rupt, asociatului pe care 1-a tîrît la tribunal; aportul noului, inovaţia cea mai de seamă este că pentru a distruge un ins ei nu merg la certaţii ci la prietenii lui, la nevastă, la copii, la ibovnice, la cei pe care-i iubeşte şi-n care şi-a pus, omeneşte, prosteşte, încrederea şi setea de afecţiune. Ameţeală. Ameţeala e senzaţia cea mai chinuitoare. Nici o durere nu-i atît de cumplită. Ameţeala. Lumea se învîrte, se desface, te desfaci şi tu, eşti rupt în bucăţi. Obiectele se răsucesc, am văzut eu un film expresionist după Crimă şi pedeapsa; toate erau strîmbe: acoperişurile, gardurile, felinarele. Chinul e atroce. Răsturnarea: prietenul te acuză. Blocurile se prăbuşesc. Ea e dincolo, acum e din ce în ce mai plictisită, („Ei ce zici? Uite-ţi marfa!"") mai chircită.Cutremurul spintecă solul şi-ţi spintecă fiinţa, pe o linie mediană.

Hai, hai, Dostoievski nu a predicat ameţeala, ci pe Domnul Hristos. Hai, înţelege şi dă-ţi seama de ce nu-ţi vine a crede: nu eşti prea fricos şi nu eşti sofisticat. A pătruns şi-n tine ceva din bruta vulpenie a mahalagiului, dinîncăpăţînarea ţăranului. Hai, ştii ce ai de făcut, hai nu te mai amăgi, ai şi ales; poţi rezista şi eşti treaz pe deplin, hai înţelege - oricît te-ar uimi, te-ar speria - dă-ţi seama că ai cîştigat, ţine-1 pe NU în braţe, e al tău, suprarealismul e doar o teorie, viaţa nu-i tot una cu visul, aici nu-I ceainărie de opium şi nici salon al suavelor miresme, aici e un ticălos de birou de anchetă, statistica dovedeşte că realitatea nu-i vis: Valery avea dreptate.

Ai vrea tu să te refugiezi în frică, în brumă, în coşmar. . ai vrea... Ar fi uşor, - ce dulce ar fi să te poţi adăposti între vis şi viaţă, în confuzie sau incert, printre delicioase cadavre sau pe masa de operaţii, între umbrelă şi maşina de cusut, în cada lui Marat transformată în balon zburător, la Samarkand într-un palat din o mie de nopţi şi o noapte, în delir, delirul, izvorul tuturor compromisurilor. Dar nu te mai poţi recuza. Cine ţi-ar oferi adăpost? S-a zis cu tine, ovreiaşule, intelectualule, orăşanule: ai încălţat opincile realităţii, au să-ţi bătătorească tălpile. De-acum s-a isprăvit cu delicateţurile şi iluziile mîngîietoare, cu pleoapele lăsate peste lascive, odihnitoare alcătuiri de alte lumi, mai blînde, mai ductile. Nu te mai poţi refugia în imaginar: eşti bun de front, bun de rezistenţă, bun de minciuni sfinte şi grijuliu ticluite, bun de îndărătnicie. Eşti bun de foc. Nu ţi-a mers la reformare, Nuhăm. înainte, marş!

(Din vol. N. Steinhardt, Jurnalul fericirii, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992, pg.12-17)

Poemul V – autor: Pablo Neruda

Ca să mă auzi
cuvintele mele
se subţiază uneori
ca urma pescăruşilor pe plajă.

Colier, clopoţel buimac
pentru mâinile tale suave ca strugurii.

Îmi privesc cuvintele şi-mi par străine.
Mai mult decât ale mele sunt ale tale.
Se agaţă de vechea mea durere ca iedera.
Astfel urcă pereţii umezi.
Şi eşti vinovată de acest joc sângeros.

Ele fug de peştera mea întunecată.
Tu doar le umpli, numai tu le umpli.

Înaintea ta au locuit în singurătatea pe care o ocupi
şi sunt obişnuite, mai mult decât tine, cu tristeţea mea.

Acum vreau să spună ceea ce vreau să-ţi spun.
Ca tu să mă auzi cum vreau să mă auzi.
Vântul neliniştii încă le mai trânteşte.
Uraganele visului încă le mai pulverizează.

Simt cum se colorează cu dragostea ta cuvintele mele.
Tu ocupi totul, tu stăpâneşti totul.

Voi face din cuvintele mele un colier infinit
pentru mâinile tale albe, suave ca strugurii.
(Din vol. Valori ale poeziei hispane, Editura Minerva, Bucureşti, 1991, pg 230)

Ideea - autor: Camil Petrescu

Jocul ideilor e jocul ielelor

Bibliotecile cu rafturi si zăbrele
Sunt pline
De tomuri grele
Pergamente şi colecţii vechi nepreţuite
Legate-n marochine,
În care zac orânduite
Ierarhic subt capitole şi titluri
Mii si milioane de idei,
În zeci de mii de tomuri, anexe
Şi opuscule
Cu pagini încărcate de calcule subtile
Ca mici desene
-Arabescuri-
De cercuri seci, de semne
Şi magice majuscule.
Dar în ele
Nu sunt decat cadavre de idei,
Căci scrisul tot
E doar gândire veşted conservată
Şi-nchisă subt formule şi subt chei.
Bătrânii în halaturi vechi,
Cu ochelarii petrecuţi după urechi,
Uscară
Insectele-n vitrine,

Ca specii rare
Sălbatecii codri în ierbare,
Pământul necuprins, în petece de hărți,
Ideile, în prăfuite cărți.
Şi-acuma toate poartă cifre
Şi litere latine
În tomuri sigilate-n marochine;
Iar poezia lor,
Astmatice avânturi de simboluri
Zadarnic încercând să urce-n goluri.
Dar eu
Eu am vazut idei.
Întâia oară, brusc, fără să ştiu,
De dincolo de lucruri am văzut ideea,
Cum vezi, când se despică norii grei
Şi negri
Zigzagul de argint al fulgerului viu.
Şi de atunci
-Neliniştit de depărtarea suavă şi adâncă
De toate tâlcurile, cheile-
Ca un bolnav cu ochii țintuiți de luna
Pe care norul o ascunde încă,
Fără durere, fără bucurie,
Eu caut în natură pretutindeni, ideile.
Atent şi răbdător,
Deci le pândesc prelung stăruitor
Cum aşteptam pe când eram copil,
Privind prin crăpătura gardului
Ograda şi ruina caselor pustii
Să văd cum se ivesc stafii.
Crescut din zilele de ieri,
Neliniştit de marile tăceri,
Pândesc şi azi prelung stăruitor,
Căci şi acum din lucruri şi vederi
Ideea se adună
Străvezie, dar precisă şi întreagă,
Aşa cum se încheagă
Subt privirea unui derviş,
O figură, pe apa unui lac,
În umbra limpezită de copac.
Dar de câte ori descopăr,
Uimit
Cu-nfiorări de veşti rostite-n şoapte,
-Freamăt nocturn de ulmi-
Că ideile-s de mult
Alăturea de mine, culmi
Imense şi nebănuite, sosite-n noapte…
De-atâtea ori
Ca nişte munti coloşi de gheață
Plutind subt apă, venind prin palele de ceață.
Eu sunt dintre acei
Cu ochi halucinați şi mistuiti lăuntric,

Cu sufletul mărit
Căci am văzut Idei.
(Din vol. Camil Petrescu, Versuri. Nuvele, Editura Minerva, Bucureşti, 1985, pg.7-9)

CĂTRE DISCIPOLI (CSCIX) (Catabasa) - autor: Cezar Ivănescu

Pentru Gelu Alecu

„În mine, Doamne, eşti
te culc pe rana mea,
eu însumi sunt Acel,
Acela şi-Aceea”

! al cui eu, Doamne, sunt dacă al Tău nu mi-s?
de ce la Tine vin, dacă nu m-ai trimis?
spre tine sufletul de nufăr lunecă,
sufăr lumina Ta care mă-ntunecă,
ignobil şi căzut în apa de otra-,
capul tăiat şi mut, asta e floarea mea,
la Tine, Doamne, vin doar cu o floare-n mâni
dar Tu nu mă primeşti, Tu vecinic mă amâni,
când, Doamne, Ți-am greşit, sau poate mi-ai greşit,
fără de mine Tu să stai în cer cumplit?
să-mi umpli sufletul cu-amrăciune grea,
să nu pot să Te-alin, Doamne, cu mâna mea
să nu pot să Te-adorm, tu, Trezitorule,
de Tine să mă-ndur, Îndurătorule,
ca un Copil Divin cu Tine să mă joc,
să-ți mişc din bezna mea vârtelnița de foc !

! mă reîntorc mai mult, de Tine neprimit,
din sila mea să-Ți storc un aur izbăvit,
din greața mea să-Ți nalț la ceruri Osana,
aproapele-mi să-mbiu cu străinia mea !

! ia-mi, Doamne, iară tot, să nu mai pot lua,
abis de groază dă-mi, sufletu-mi să-Ți pot da,
crucifică-mi iar, să pot să Te ador,
Cerul meu nesfârşit neatins de nici un nor !

! sfărâmă-mi oasele mânii cu care scriu,
buzele-mi coase-le cu sânge de cel viu,
subt paşii celor morți, fă-mă doar pulbere,
în beznă cât îi porți să nu mai sufere,
de-acuma liberat, îs lacom doar să port,
Crucea Celui Sfârşit şi Rasa celui Mort,
Celui trezit şi Ce-, şi Celui ce nu vrea
cu-n pas al inimii să-atingă Nirvana,
Tu, Doamne, cel mai sus, eu, Doamne, pre cât pot,
eu, Doamne, cel mai jos, vedeare-te-aş de tot !

! a cui e, Doamne, – a cui, frântura ast’ de viers,

când eu-s al nimărui Tot Timpul ce l-am mers,
al nimănuia eşti, Tu, Doamne, dacă eşti,
eu ochii mi-i închid dacă nu mă priveşti,
al nimăruia eşti, Tu, Doamne-n Ceriuri Domn,
dacă nu mă priveşti măcar căzut în somn,
că dorm precum acel pe care îl arunc
din mine, poate El, izbăvitorul Prunc,
aşa dormire-aş veci, amuţitoru-mi Domn,
cu ochi închişi şi reci, tainul meu de somn...
trezire-ne-om !
http://cezar-ivanescu-poeme.blogspot.com/

Dumnezeu - autor: Magda Isanos

Oamenii bogaţi au făcut icoane,
catapitezme-aurite şi strane,
însă Dumnezeu n-a venit
în locul astfel îngrădit.
Bogaţii stăteau groşi, împovăraţi
şi se uitau la sfinţii frumos îmbrăcaţi.
În vremea asta, Dumnezeu zbura-n copaci,
făcându-i să-nflorească. Fugea la săraci,
cerându-le mămăligă şi ceapă.
Era când câmpie verde, când apă.
Alteori se făcea mic
şi s-ascundea în floarea de finic,
ori s-apuca să crească-n păpuşoaie,
s-ajute furnicile la muşuroaie,
să dea pamântului mană şi ploaie.
Avea atâtea de făcut Dumnezeu,
şi oamenii îl plictiseau mereu,
cerând unul pentru altul rău.
Îi auzea strigând: "Pamântul meu..."
Îi vedea punând semn de hotar,
ciopârţind, împărţind minunatul dar.
Atunci se supăra. Pornea furtuna.
Cu secetă şi ploaie-ngheţată lovind într-una, se făcea mare
şi-nfricoşat,
ca muntele cu păduri îmbrăcat.
Până venea o pasăre la el.
Codobatură, sau un porumbel,
şi spunea: "Doamne, mi-a căzut puiul jos.
Zi să se facă iară frumos,
să răsară soarele şi să-l găsesc..."
"Facă-se voia ta, sol păsăresc..."
Şi Dumnezeu punea fulgeru-n teacă
şi s-apuca alte lucruri să facă.
(Din vol.Magda Isanos,Cântarea munţilor, Editura Minerva, 1988)

Memoria lui Shakespeare - autor: Jorge Luis Borges

Există admiratori devotaţi ai lui Goethe, ai Eddelor şi ai tîrziei Cîntări a Nibelungilor; Shakespeare a fost destinul meu. Şi mai este încă, dar într-un mod pe care nimeni nu l-ar fi putut presimţi, în afară de un singur om, Daniel Thorpe, care a murit nu de mult la Pretoria. Şi mai este unul, pe care nu l-am văzut niciodată la faţă.

Sînt Hermann Soergel. Poate că cititorul curios a răsfoit Cronologia lui Shakespeare scrisă de mine, pe care cîndva am socotit-o necesară pentru buna înţelegere a textului şi care a fost tradusă în mai multe limbi, printre care şi spaniola. Nu este imposibil să-şi aducă aminte, de asemenea, de o polemică prelungită despre o corectură pe care Theobald a intercalat-o în editia critică din 1734 şi care de la acea dată face parte indiscutabil din textul canonic. Astăzi mă surprinde tonul necivilizat al acelor pagini aproape străine. În 1914 am redactat, dar n-am dat la tipar, un studiu despre cuvintele compuse pe care elenistul si dramaturgul George Chapman le-a făurit pentru versiunile lui homerice şi care fac ca engleza să se întoarcă, fără ca el să bănuiască, la originea sa (Urprung) anglo-saxonă. Nu m-am gîndit niciodată că glasul lui, pe care acum l-am uitat, avea să-mi devină familiar...Un tiraj separat, semnat cu iniţialele numelui, completează, cred, biografia mea literară. Nu ştiu dacă-mi este îngăduit să adaug o versiune inedită a piesei Machbeth, pe care am făcut-o pentru a alunga gîndul la moartea fratelui meu Otto Julius, care a căzut pe frontul de vest în 1917. Nu am terminat-o; am înţeles că engleza dispune, spre lauda ei, de două registre - cel germanic şi cel latin -, pe cînd germana noastră, în pofida unei muzicalităţi superioare, trebuie să se limiteze la unul singur.

L-am pomenit putin mai înainte pe Daniel Thorpe. Mi l-a prezentat maiorul Barclay, la un congres shakespearean. Nu voi mai indica locul, nici data; ştiu prea bine că asemenea precizări sînt, în realitate, afirmaţii vagi şi fără importanţă.

Mai importantă decît faţa lui Daniel Thorpe, pe care orbirea mea parţială mă ajută s-o uit, era nefericirea lui cunoscută de toată lumea. După multi ani, un om poate simula multe lucruri, dar nu şi fericirea. Într-un mod aproape fizic, Daniel Thorpe răspîndea melancolie.

După o sesiune lungă, noaptea ne-a surprins într-o tavernă oarecare. Pentru a ne simţi în Anglia (unde şi eram de fapt), dădeam pe gît, în rituale halbe de zinc, bere călduţă şi neagră.

- În Pundjab, a spus maiorul, mi-au arătat un cerşetor. O tradiţie a Islamului atribuie regelui Solomon un inel care-i îngăduia să înţeleagă limba păsărilor. Se credea că cerşetorul deţinea acel inel. Valoarea lui era atît de mare, încît nu l-a putut vinde niciodată şi a murit într-una din curţile moscheii Wazil Khan din Lahore.

M-am gîndit că Chauser nu ignora povestea inelului fermecat, dar nu puteam să spun nimic, fiindcă aş fi stricat efectul istorioarei spuse de Barclay.

- Şi inelul?, am întrebat eu.

- S-a pierdut, cum se pierd mai toate obiectele fermecate. S-ar putea să fie într-un ungher al moscheii sau în mîna unui om care trăieşte într-un loc unde nu sînt păsări.

- Ori unde sînt atît de multe, am spus, încît li se amestecă limbile.

- Povestea dumitale, Barclay, are ceva de parabolă.

Abia atunci a simţit nevoia să vorbească Daniel Thorpe. A făcut-o într-un mod impersonal, fără să se uite la noi. Pronunţa engleza într-un fel deosebit, pe care l-am atribuit lungii lui şederi în Orient.

- Nu este o parabolă, a zis, iar dacă este, e adevărată. Există lucruri de o valoare atît de mare, încît nu pot fi vîndute.

Cuvintele pe care încerc să le reconstitui m-au impresionat mai putin decît convingerea cu care le-a spus Daniel Thorpe. Am crezut că avea să mai spună ceva, dar deodată a tăcut, de parcă i-ar fi părut rău că vorbise. Barclay şi-a luat rămas bun. Ne-am întors amîndoi la hotel. Se făcuse foarte tîrziu, dar Daniel Thorpe mi-a propus să continuăm conversaţia în camera lui. După cîteva lucruri lipsite de importanţă, mi-a spus:

- Îţi ofer inelul regelui. Bineînţeles că este vorba de o metaforă, dar ceea ce acoperă această metaforă nu e mai putin uimitor decît inelul. Îti ofer memoria lui Shakespeare, din zilele celei mai fragede copilării pînă la începutul lui aprilie 1616.

N-am reuşit să scot un cuvînt. Era ca şi cum mi-ar fi oferit marea.

Thorpe a continuat:

- Nu sînt un impostor. Nu sînt nebun. Te rog să nu te grăbeşti să mă judeci pînă nu termin ce am de spus. Maiorul ţi-a zis că sînt, sau am fost, medic militar. Povestea poate fi spusă cu putine cuvinte. Începe în Orient, într-un spital plin de răniti, în zori. Data precisă nu are importanţă. Adunîndu-şi ultimele puteri pentru a putea vorbi, un soldat, Adam Clay, pe care-l atinseseră două rafale de puşcă-mitralieră, mi-a oferit, puţin înainte de a-şi da sfîrsitul, preţioasa memorie. Agonia şi febra sînt inventive; am acceptat oferta fără a-i da crezare. De altminteri, după o bătălie, nimic nu ţi se pare ciudat. Abia a avut timp să-mi explice condiţiile neobişnuite ale darului. Posesorul trebuie să-l ofere cu glas tare, iar celălalt trebuie să-l primească. Cel care-l dă îl pierde pentru totdeauna.

Numele soldatului si scena patetică a încredinţării darului mi s-au părut literare, în sensul rău al cuvîntului.

Oarecum intimidat, l-am întrebat:

- Dumneata, acum, ai memoria lui Shakespeare?

Thorpe mi-a răspuns:

- Am, deocamdată, două memorii. Memoria mea personală şi memoria acelui Shakespeare care, în parte, am ajuns să fiu. Mai bine zis, două memorii mă au sau mă ţin pe mine. Există o zonă în care se confundă. Există un chip de femeie pe care nu ştiu cărui veac să îl atribui.

Atunci, eu l-am întrebat:

- Ce-ai făcut cu memoria lui Shakespeare?

Pentru cîteva clipe, s-a lăsat tăcere. Apoi a spus:

- Am scris o biografie romanţată, care a fost primită cu dispreţ de critică şi s-a bucurat de un succes comercial în Statele Unite şi în colonii. Cred că asta e tot. Cred că te-am prevenit că darul meu nu e o sinecură. Aştept în continuare răspunsul dumitale.

Am rămas pe gînduri. Nu-mi consacrasem oare viaţa, pe cît de ştearsă, pe atît de ciudată, căutării lui Shakespeare? Nu era drept ca, la sfîrşitul acestei lungi căutări, să-l găsesc?

Articulînd apăsat fiecare cuvînt, am spus:

- Primesc memoria lui Shakespeare.

Ceva, fără îndoială, s-a petrecut, dar eu n-am simţit.

Ceva ca un început de oboseală, poate închipuită.

Îmi aduc aminte perfect că Thorpe mi-a spus:

- Memoria a intrat în conştiinta dumitale, dar trebuie să o descoperi. Va apărea în vise, în starea de veghe, cînd întorci filele unei cărţi sau cînd dai coltul. Nu fii nerăbdător, nu inventa amintiri. Hazardul te poate favoriza ori te poate amîna, ascultînd de natura lui misterioasă. Pe măsură ce eu uit, dumneata îţi vei aminti. Nu-ţi pot făgădui nici un termen.

Restul noptii l-am consacrat unei discuţii despre caracterul lui Shylock. M-am abţinut să cercetez dacă Shakespeare a avut de-a face cu evreii. N-am vrut ca Thorpe să-şi închipuie că-l pun la încercare. Am constatat, şi nu ştiu dacă o făceam cu uşurare sau cu nelinişte, că opiniile lui erau la fel de academice şi de conventionale ca ale mele.

Deşi a doua zi a decurs normal, noaptea următoare n-am putut să dorm aproape deloc. Am descoperit, ca de atîtea alte ori, că sînt un las. De frică să nu fiu dezamăgit, nu m-am lăsat în voia noii speranţe. Am preferat să cred că darul lui Thorpe era iluzoriu. Irezistibil, însă, cu timpul speranţa a precumpănit. Shakespeare avea să fie al meu, asa cum nimeni nu fusese al altcuiva, nici în iubire, nici în prietenie, nici măcar în ură. Într-un fel sau altul, eu aveam să fiu Shakespeare. Nu aveam să scriu tragediile, nici complicatele sonete, dar aveam să-mi aduc aminte clipa în care mi-au fost revelate vrăjitoarele, care sînt totodată si Pàrcele, şi aveam să-mi aduc aminte clipa în care mi-a fost dat să scriu necuprinsele rînduri:

And shake the yoke of inauspicious
stars
From this worldweary flesh.

Aveam să-mi aduc aminte de Anne Hathaway aşa cum îmi aduc aminte de femeia aceea, acum matură, care m-a învăţat dragostea într-un apartament din Lübeck, cu mulţi ani în urmă. (Am încercat să mi-o amintesc şi am putut să recuperez numai tapetul de hîrtie, care era galben, şi lumina care intra pe fereastră. Acest prim eşec ar fi trebuit să-mi atragă atenţia asupra celor ce aveau să urmeze.)

Postulasem că imaginile prodigioasei memorii vor fi mai ales vizuale. Dar n-a fost asa. După cîteva zile, pe cînd mă bărbieream, am pronuntat în faţa oglinzii cîteva cuvinte care m-au surprins şi care aparţineau, cum mi-a indicat un coleg, vocabularului lui Chaucer. Într-o seară, ieşind de la Muzeul Britanic, am fluierat o melodie simplă pe care n-o auzisem niciodată.

Cititorul a observat, desigur, trăsătura comună a acestor prime revelaţii ale unei memorii care era, în pofida strălucirii cîtorva metafore, mai mult auditivă decît vizuală.

Potrivit lui De Quincey, creierul omului e un palimpsest. Fiecare nouă scriere acoperă scrierea anterioară si este acoperită de scrierea următoare, dar atotputernica memorie poate dezgropa orice imprimare, oricît de momentană ar fi fost, dacă i se oferă un stimul suficient de puternic. Judecînd după testamentul lui, nu exista nici o carte, nici măcar Biblia, în casa lui Shakespeare, dar toată lumea cunoaşte cărtile pe care le-a citit: Chaucer, Gower, Spenser, Christopher Marlowe. Cronica lui Holinshed, Montaigne în versiunea lui Florio, Plutarh tradus de North. Eu posedam în mod latent memoria lui Shakespeare; lectura, vreau să spun, re-lectura acestor vechi volume ar fi imboldul pe care-l căutam. Am citit şi sonetele, care sînt opera lui cea mai directă. Am găsit uneori explicaţia sau mai multe explicaţii. Versurile bune impun lectura cu glas tare; după cîteva zile, am recuperat fără efort er-urile aspre şi vocalele deschise ale veacului al şaisprezecelea.

Am scris în Zeitschrift für germanische Philologie că sonetul 127 se referea la memorabila înfrîngere a Invincibilei Armade. Nu mi-am adus aminte că Samuel Butler, în 1899, formulase această teză.

O vizită la Stratford-on-Avon a fost, cum era de aşteptat, sterilă.

Pe urmă s-a produs transformarea treptată a viselor mele. Nu mi-au fost hărăzite, ca lui De Quincey, coşmaruri splendide, nici evlavioase viziuni alegorice, în maniera maestrului său, Jean Paul. Chipuri şi încăperi necunoscute au intrat în nopţile mele. Primul chip pe care l-am identificat a fost acela al lui Chapman; apoi, acela al lui Ben Jonson şi acela al unui vecin al poetului, care nu figurează în biografii, dar cu care Shakespeare se vedea des.

Cine cumpără o enciclopedie nu cumpără fiecare rînd, fiecare paragraf, fiecare pagină şi fiecare gravură; cumpără simpla posibilitate de a cunoaste unul dintre aceste lucruri. Dacă aceasta se întîmplă cu un lucru concret şi relativ simplu, dată fiind ordinea alfabetică a părţilor, vă puteţi desigur închipui ce se poate întîmpla cu un lucru abstract şi variabil, ondoyant et divers, cum este memoria unui mort.

Nimănui nu-i este dat să cuprindă într-o singură clipă şi în întregime propriul său trecut. Nici lui Shakespeare, după ştiinţa mea, nici mie, care am fost moştenitorul lui parţial, nu ne-a fost hărăzit acest dar. Memoria omului nu este o sumă; este o dezordine de posibilităţi nedefinite. Fericitul Augustin, dacă nu mă înşel, vorbeşte de palatele şi cavernele memoriei. Cea de a doua metaforă este mai exactă. Am intrat în aceste caverne. La fel cu memoria noastră, memoria lui Shakespeare includea zone întinse de umbră respinse deliberat de el. Nu fără o uşoară surprindere, mi-am adus aminte că Ben Jonson îl punea să recite hexametri latineşti şi greceşti şi că urechea, incomparabila ureche muzicală a lui Shakespeare, greşea adeseori cantitatea, stîrnind hohote de rîs printre colegii lui.

Mi-a fost dat să recunosc stări de fericire şi de amărăciune, care depăsesc experienţele obişnuite ale oamenilor. Fără ca eu să ştiu, lunga şi sîrguincioasa mea singurătate mă pregătise pentru primirea docilă a miracolului.

După vreo treizeci de zile, memoria mortului mă însufleţea. Timp de o săptămînă de ciudată fericire, aproape că am crezut că sînt Shakespeare. Opera s-a înnoit pentru mine. Stiu că Luna, pentru Shakespeare, era mai putin Luna decît Diana şi mai puţin Diana decît acest obscur cuvînt care se pronunţă tărăgănat: moon. Şi am mai făcut o descoperire. Aparenţele neglijente ale lui Shakespeare, acele absences dans l'infini despre care apologetic vorbeşte Hugo, au fost deliberate. Shakespeare le-a tolerat sau le-a intercalat, pentru ca discursul lui, destinat scenei, să pară spontan şi nu prea cizelat şi artificial (nicht allzu glatt und gekünstelt). Din acelaşi motiv a amestecat metaforele:

my way of life
Is fall^n into the sear, the yellow leaf.

Într-o zi am putut distinge o vină în adîncul memoriei lui. Nu am încercat s-o definesc; Shakespeare a făcut-o o dată pentru totdeauna. Mă mulţumesc să spun că această vină nu avea nimic de a face cu perversiunea.

Am înţeles că facultătile sufletului omenesc, memoria, intelectul şi voinţa, nu sînt o ficţiune scolastică. Memoria lui Shakespeare nu-mi putea dezvălui altceva decît împrejurările de care a avut parte Shakespeare. Este limpede că acestea nu alcătuiesc elementul esenţial al originalităţii poetului; importantă este opera pe care a executat-o cu acest material efemer.

În naivitatea mea, proiectasem, la fel cu Thorpe, o biografie. Nu mi-a trebuit mult timp ca să descopăr că acest gen literar cere însuşiri de scriitor, pe care, fără nici o îndoială, eu nu le am. Nu ştiu să povestesc. Nu ştiu să povestesc nici propria mea viaţă, care este mult mai extraordinară decît viaţa lui Shakespeare. De altminteri, această carte ar fi de prisos. Hazardul sau destinul i-au dat lui Shakespeare banalele lucruri teribile pe care orice om le cunoaşte: el a ştiut să le transforme în plăsmuiri, în personaje mult mai expresive decît omul cenuşiu care le-a vizat, în versuri în care se vor recunoaşte rînduri şi rînduri de oameni, în muzică verbală. Ce rost avea să destram această tesătură, să nărui acest turn, să readuc la măsuratele proporţii ale unei biografii documentare sau ale unui roman realist zgomotul şi furia lui Machbeth?

Goethe constituie, cum se ştie, cultul oficial al Germaniei; mai intim este cultul lui Shakespeare, pe care îl profesăm nu fără nostalgie. (În Anglia, Shakespeare, care se află atît de departe de englezi, nu constituie cultul oficial; cartea Angliei este Biblia.)

În prima etapă a aventurii, am simţit fericirea de a fi Shakespeare; în ultima, am simtit apăsarea şi spaima. La început, cele două memorii nu îşi amestecau apele. Cu timpul, marele rîu al lui Shakespeare a amenintat si aproape a înecat modestul meu firicel de apă. Am băgat de seamă cu teamă că începeam să uit limba părintilor mei. Şi cum identitatea personală se bazează pe memorie, m-am temut să nu-mi pierd minţile.

Prietenii veneau să mă viziteze; m-a mirat faptul, că nu băgau de seamă că mă aflam într-un infern.

Am început să nu mai înţeleg lucrurile cotidiene care mă înconjurau (die alltägliche Umwelt). Într-o zi m-am rătăcit printre alcătuiri uriaşe de fier, de lemn şi de sticlă. M-au zăpăcit şuierături şi strigăte. Am avut nevoie de o clipă, care mi s-a părut nesfîrşită, pînă să recunosc locomotivele şi vagoanele din gara din Bremen.

Pe măsură ce trec anii, orice om e silit să suporte greutatea din ce în ce mai mare a memoriei lui. Două memorii mă covîrşeau, confundîndu-se uneori: a mea si a celuilalt, care era incomunicabilă.

Toate lucrurile vor să rămînă ceea ce sînt, cum a scris Spinoza. Piatra vrea să fie piatră,
tigrul, vrea să fie tigru, eu voiam să fiu iarăşi Hermann Soergel.

Am uitat data la care am hotărît să mă eliberez. Am găsit metoda cea mai simplă. Am format la telefon cîteva numere la întîmplare. Îmi răspundeau glasuri de copii ori de femei. Am socotit că datoria mea era să le respect. Am dat în sfîrşit peste un glas cult de bărbat. I-am spus:

- Vrei memoria lui Shakespeare? Ştiu că ceea ce-ţi ofer este foarte grav. Gîndeşte-te bine.

Un glas neîncrezător mi-a răspuns:

- Voi înfrunta acest risc. Primesc memoria lui Shakespeare.

I-am înfăţişat condiţiile darului. În chip paradoxal, simţeam în acelaşi timp nostalgia cărţii pe care ar fi trebuit să o scriu şi pe care mi-a fost interzis să o scriu si teama că oaspetele, spectrul, nu mă va lăsa să o scriu niciodată.

Am pus receptorul în furcă şi am repetat ca pe o speranţă aceste resemnate cuvinte:

Simply the thing I am shall make me live.

Găsisem metode riguroase pentru a trezi vechea memorie; am fost nevoit să caut altele pentru a o sterge. Una dintre numeroasele metode pe care le-am folosit a fost studiul mitologiei lui William

Blake, discipol rebel al lui Swedenborg. Mi-am dat seama că nu era atît de complexă pe cît era de complicată.

Calea aceasta, precum şi altele, nu mi-au fost de nici un folos; toate mă duceau la Shakespeare.

Am găsit pînă la urmă singura soluție pentru a-mi umple timpul aşteptării: riguroasa si vasta muzică a lui Bach.

P.S. 1924. Acum sînt un om între oameni. În starea de veghe profesorul emerit Hermann Soergel, care mînuiesc un fişier si redactez nimicuri erudite, dar în zori îmi dau seama, uneori, că acela care visează este altul. Din cînd în cînd, destul de rar, mă surprind mici şi fugare frînturi de amintiri, care, poate, sînt adevărate.

(Trad. Andrei Ionescu)

Citate despre carte

Am ştiut că destinul meu va fi să citesc, să visez, poate să scriu, însă acest lucru nu este esențial. Şi mi-am imaginat întotdeauna paradisul ca o bibliotecă, nu ca o grădină(Jorge Luis Borges)

În afara unui câine, cartea este cel mai bun prieten al omului; înăuntrul unui câine este prea întuneric ca să poți citi. (Groucho Marx)

Ai grijă când citeşti cărți despre sănătate, s-ar putea să mori din cauza unei greşeli de tipar. (Mark Twain)

Întotdeauna să citeşti cărți care te vor face să arăți bine dacă mori în mijlocul lecturii. (Patrick Jake O'Rourke)

Camarade, aceasta nu-i o carte, cine-o atinge, a atins un om. (Walt Whitman)

Cele trei reguli practice pe care le ofer sunt: să nu citeşti niciodată o carte mai nouă de un an, să nu citeşti niciodată altceva decât cărți faimoase, să nu citeşti niciodată decât ce-ți place. (Logan Pearsall Smith)

O carte cu succes de public este mormântul poleit al unui talent mediocru. (Logan Pearsall Smith)

Este curios cât de tiranic poate fi obiceiul de a citi. (James Russell Lowell)

Scrie ca să nu pierzi florile gândului tău, pe care, altfel le ia vântul.(Nicolae Iorga)

Repeția este mama învățăturii.(Marcus Fabius Quintilianus)

Fiecare carte pe care o citeşti este un punct elucidat din necunoscut.(Cristian Teleuca)

Nu mai pot să citesc decât cărțile care mă îndeamnă să lucrez, peste celelalte, gândirea mea lunecă aşa cum ar luneca plugul pe marmură.(Alfred de Vigny)

Să spargem vitrinele în care nu se află o carte românească.(George Calinescu)

Cărțile au aceiaşi duşmani ca oamenii: focul, umezeala, animalele, vremea şi propriul lor conținut. (Paul Valery)

Multe cărți ar fi reuşit să fie mai clare dacă nu şi-ar fi dorit să fie atât de clare. (Immanuel Kant)

O carte cu totul nouă şi originală ar fi aceea care ar face să se iubească adevăruri vechi. (Luc de Clapiers)

Romanul e o carte cu oameni. (Mircea Eliade)

Cărțile cele mai bune sunt acelea pe care cei care le citesc cred că le-ar fi putut face. (Blaise Pascal)

Unele cărți sunt gustate; altele înghițite, prea puține însă, mestecate şi digerate. (Francis Bacon)

Cartea bună este ca o conversație cu un om deştept. (Lev Nicolai Tolstoi)

Eu exist nu atât prin istoria vieții şi a carierei mele, cât mai ales prin cărțile mele. (Nicolae Breban)

Citeşte pentru a trăi. (Helen Fielding)

Fiecare roman este mai greu decat predecesorul lui deoarece trebuie să muncesc mai mult pentru a nu mă repeta. În orice caz, mă bucur de provocare. Este cea mai buna slujbă din lume. (Jonathan Kellerman)

Scriitorul nu este decat jumătate din cartea sa. Cealalta jumătate este cititorul, de la care scriitorul are de învățat. (P. L. Travers)

O carte poate fi comparată cu vecinul tău: dacă este bună, nu durează prea mult; dacă este rea, nu poți scăpa suficient de repede de ea. (Rupert Brooke)

Când o carte veche este publicată, citeşte una veche. (Samuel Rogers)

Chiar şi cea mai proastă carte ne poate da o temă de gândire.(Wislawa Szymborska)
Cartea este viaţa timpului nostru. (Vissarion Belinsky)
Viaţa este prea scurtă pentru a citi cărţi proaste. (Gerhart Hauptmann)
Cărţile, consider că, au puterea de a opri timpul în loc, de a-l face să se retragă sau să se arunce în viitor. (Jim Bishop)
Adevărata miză a cărţilor mele este erosul, nu logosul. (Dan Stanca)
Mi-am trăit toata viaţa citind pentru că, probabil, nu am putut altfel. Acesta mi-a fost rostul şi menirea. (Zigu Ornea(
Cele mai bune cărţi sunt cele care mi se deschid în fiecare zi în oamenii din jur. (Marius Torok)
Toate romanele bune, toate romanele adevărate, sunt bisexuale. (Milan Kundera)
Scrierea unei cărţi reprezintă o activitate foarte singuratică. Suntem în totalitate izolaţi de restul lumii, subjugaţi gândurilor şi obsesiilor noastre. (Mario Vargas Llosa)
Scriu cărţi pentru a afla despre lucruri. (Rebecca West)
… căci nu este alta şi mai frumoasă şi mai cu folos în toată viaţa omului zăbavă decât cetitul cărţilor.(Miron Costin)
Mai vârtos să înţelegi ce citeşti, că a citi şi a nu înţelege este a vântura vântul şi a fierbe apa. (Miron Costin)
Nu am văzut niciodată o problemă care să nu poată fi rezolvată cu o ora de citit. (Charles Montesquieu)
Cărţile sunt destul de bune în felul lor, dar sunt înlocuitori patetici pentru viaţă (Robert Louis Stevenson)
Cartea nu-i lucru rău. Pentru mine a fost mângâierea vieţii. M-am însoţit cu ea şi cu pustia şi am ajuns la linişte şi înţelepciune. (Mihail Sadoveanu)
Chiar şi cărţile rele sunt cărţi, prin urmare ele sunt sacre. (Gunter Grass)
În timp ce scriam această carte, mă gândeam tot timpul la tine, copila mea, şi numele tău îmi venea in fiecare clipă pe buze. O să-i placa lui Lucie? O va interesa pe Lucie?.. (Hector Malot)
O bibliotecă nu este un lux ci una din necesităţile vieţii. (Henry Ward Beecher)
Dacă ar trebui să scriu o carte de morală, primele 99 de pagini le-aş lăsa goale şi pe a o suta aş scrie: există o singură datorie, aceea de a iubi.(Albert Camus)
Cărţile mele sunt ca apa, cărţile marilor genii sunt ca vinul, din fericire toată lumea bea apă. (Mark Twain)
Omul care nu citeşte nici o carte bună nu are nici un avantaj faţă de cel care nu poate să le citească. (Mark Twain)
Cinismul este o modalitate neplacută de a spune adevărul. (Lillian Florence Hellman)
Poartă haina veche şi cumpără cartea nouă. (Ambrose Bierce)
Coperţile acestei cărţi sunt mult prea îndepărtate. (Ambrose Bierce)
Hobby-urile mele sunt cititul, ascultatul muzicii şi linistea. (Edith Sitwell)
Majoritatea cărţilor noi sunt uitate în maxim un an, în special de cei care le-au împrumutat. (Evan Esar)
O nuvelă bună ne spune adevărul despre eroul său, o nuvela proastă ne spune adevărul despre autorul său. (Gilbert Keith Chesterton)

Actul - autor: Marin Sorescu

-Hai, fă, că stă caru-n drum, nu-l mai găsirăţi?
-Nu! Ho! să stea!...
Şi iar încep cele două femei, săracele,
Să-ntoarcă pe dos casa.(Noroc că bujdula nu era prea mare).
-Fă, dacă-l ţinea sub căpătâi?
Se uită sub căpătâiul rupt, sâtit, din care ieşeau paiele
(Ogrinjii, că şi paiele se tociseră).
Desfac patul şi chitesc blanele jos.

Rămân ăi patru pari înfipți în pământ.
Io-te, că nu e.
Nişte bulendre, nişte plotoage , sub pat.
Nici urmă de hârtie. Nici pusă-n cui, nici pe poliță,
Nici pe corlată, printre sticle cu gaz-şi a cu untdelemn,
Şi a cu oțet...
Nici pe vatră, nici sub vatră...

Şi aia sta moartă-n drum.
Fă, pleacă popa, de la cimitir..." se văita
Domnica.
Păi, ce să face eu, dacă nu e-fonfăia
Leana-
Eu nici nu ştiu când dracu l-a luat".
Femeile grămadă, pe Mitruța în car: O jeleau,
o căinau,
Că ce viață a dus şi ea săraca...
Vai de maică de om!
Văduvă de război, cu copii morți unul după altul...
Doamne, doamne!
Şi de la o vreme îi terminaseră biografia.
Istoviseră lacrimile şi
Jalea şi aşteptau să vină Leana,
Fie-sa , din casă cu buletinul.
Că popa nu voia s-o-ngroape fără buletin,
C-aşa avea şi el ordin.
(Ordin şi pe linie de popă
Şi pe linie de provizoriu...
" Noi Comitetul provizoriul", îşi spuneau
Ăi de la primărie).
Îl găsirăți, fă?
" Nu, gagă Anică, nu e neam!"
Răspunde în locul Leanei, mai foamfă,
Ioana lui Mitrele...
-Da, l-a avut?
-Păi, a avut... că nu ştiți ce-a pățit şi până l-a scos,
Ce-a mai urdinat la Bălceşti, la raion?
Femeie în etate, de-o sută de ori
Au întors-o înapoi, că n-avea certificatul de naştere...

Venea la primărie şi ăia o trimiteau la raion-
Şi-aşa au purtat-o, pân-a văzut tot raionul,
Toate realizările Bălceştiului,
Cu monumentul eroilor căzuți pentru patrie,
În primul război, la care
Au scris mai pe urmă şi pe cel din al doilea.
Dar numai pe gradați, că nu mai era loc.
Şi-a văzut şi Centrul de miliție,
Centrul de recrutare, şi poşta, toate clădirile frumoase
Noi-care i-au plăcut.
Leana se suise-n pod.
Ioana mai bodicăia pe lângă unghete...

-Doamne, ia-mă pe mine, ce muieri nepregătite!...
Se mira Marina.
Uite, că nu mai stau nici boii...
-Ho, Prian! Că săraca, ea n-o să-şi mai vadă casa.
Asta i-a fost şezutul aici. De-acum se mută...
Vine gâfâind unul...de făcuse groapa...
-Zise părintele că dacă n-o aduceţi urgent
N-o mai îngropaţi azi.
-Aoleu! Găsirăţi, fă?
-Ba!
-Daţi-l dracu! Doamne iartă-ne
de buletin...
Că n-o să i-l ceară pe lumea ailaltă...
Hai, mă, mânaţi boii.

Staţi! Staţi! vine una cu un cocoloş
De hârtii, găsite sub un căprior.
Desface şi silabiseşte: Cotă de
Lână..." Nu e asta..."Impunerea..."
-Lasă, n-o mai amărâţi...Gata, nu e!

Ale păcatelor hârtii, dacă se stăvesc ele
în casa omului!
Şi uite cum îţi trebuie, când nici nu te aştepţi.

Fă, alea de aveţi copii
Spuneţi-le să ţină de fitanţii
Să nu se mai şteargă cu ele la noadă,
Că uite statul cum le cere-napoi...
-Vezi tu, biată Mitruţă, ce mai ajunseşi
Să te-ngroape fără act!
(O excepţie întărită de şeful
De post, precum că n-a dispărut din comună.
Nici n-a fugit nicăieri,
Dar nu i s-a mai găsit buletinul de identitate,
Drept pentru care semnează el,
Plutonier Garoafă Ion,
Precum că a murit prin deces)

Asta a fost înmormântarea Mitruţei,
A de-şi cânta morţii.
(Din vol. Marin Sorescu, La Lilieci, Cartea a IV-a, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1988, pg 115-119)

Ştergarul -autor: Costache Ioanid (1912-1987)

La Cina cea de Paşte, în camera de sus,
Înconjurat de-apostoli, S-a aşezat Iisus.
Se revărsa din sfeşnic o galbenă lumină
pe pâinile calde, pe mielul fără vină…
Era plăcut prilejul şi toate pregătite.
Dar, vai, uitase gazda o slugă a trimite,

un rob sau o copilă, ca, dup-a vremii lege,
cureaua de pe glezne pe rând să le-o dezlege,
să le aline talpa de colbul de pe drum.
Şi-acum cei doisprezece, sfielnici oarecum,
se întrebau în cuget: Cum vor şedea la rugă?
Sau cine îşi va pune ştergarul cel de slugă?
O, dar iată-i cum se-ncruntă, privind cu tulburare
când vasele cu apă, când praful pe picioare.
Şi Duhul îi întreabă, cu şoapta Lui uşoară:
- N-ai vrea să-ți pui tu, Petre, ştergarul astă seară?
- Chiar eu?... Nu şade bine. – Eu doar sunt mai bătrân.
- Dar tu? Tu cel mai tânăr? – Eu stau lângă Stăpân...
- Dar tu? întreabă Duhul acuma pe Andrei.
- Chiar eu?... Sunt cel din urmă la Domnul între ei?
- Dar tu cel ce ții punga? – Eu am făcut de-ajuns.
Am cumpărat merinde. Şi mielul l-am străpuns...
- Tu, Toma, nu vrei oare să fii tu cel ce spală?
- Sunt trist. Se luptă-n mine o umbră de-ndoială...
- Dar tu, Matei? Tu, Filip? Dar tu, Tadeu? Dar tu...?
Şi-n fiecare cuget răspunsul a fost: Nu.
Atunci, lăsându-Şi brâul şi haina-ntr-un ungher,
S-a ridicat Stăpânul cel coborât din cer
Şi-a-nfăşurat ştergarul, S-a aplecat uşor
Să-şi spele ucenicii, ca rob al tuturor!
De-atunci pe apa vremii, atâția ani s-au dus.
Şi-acum a câta oară? – Se-aşează iar Iisus
Prin Duhul Sfânt să-ntrebe pe cei ce-L înconjoară:
- N-ai vrea să-ți pui tu, Gheorghe, ştergarul astă seară?...
Tu, soră Mărioara? Tu, Radu? Tu, Mihai?...
Frumos va fi odată acolo sus în Rai!
Dar azi sunt mii de-amaruri. Necazul greu se curmă.
Nu vrei, în lumea asta, să fii tu cel din urmă?
E bun un vas de cinste, dar trebuie şi-un ciob!
Nu vrei să fii tu, frate, al fraților tăi rob?
Sunt răni neîngrijite, sunt mucuri ce se sting,
Batiste-n care lacrimi în taină se preling,
Sunt văduve bolnave, bătrâni fără putere,
Sunt oameni singuratici, lipsiți de mângâiere,
Sunt prunci rămaşi acasă, cu-o mamă în spital,
Sunt suferinzi ce-aşteaptă al Cerului semnal.
Se cere osteneală si jertfă uneori.
Şi nopți de priveghere şi iarăşi muncă-n zori.
Nu mânui Cuvântul, când harul nu ți-e dat,
Cât mătura şi acul şi rufa de spălat,
Cât cratița, toporul şi roata la fântână,
Ciocanu-n tabla casei şi-n gard la vreo bătrână.
Să stai de veghe noaptea la câte-un căpătâi,
Să-ntorci cu greu bolnavul, să rabzi şi să mângâi;
Să-l scoți apoi la soare şi să-i alini amarul.
Nu vrei cu Mine, frate, să-ți înfăşori ştergarul?
- Chiar eu?... Nu şade bine. Eu doar sunt mai bătrân.
- Chiar eu?... Eu sunt prea tânăr. Eu stau lângă Stăpân...

- Chiar eu?… Eu nu am vreme. Eu am făcut de-ajuns.
- Chiar eu? – Chiar eu? Se-aude acelaşi trist răspuns.
Atunci, lăsând să-I cadă cununa Lui şi haina,
Iubirea fără margini trăindu-şi iarăşi taina,
Încet – a câta oară? – S-a ridicat Iisus
Şi, plin de-atâtea gânduri, ştergarul iar şi-a pus.
Aşa cum o mlădiță se-apleacă lângă trunchi,
Stăpânul omenirii Se-apleacă în genunchi.
La jugul fără slavă Iisus din nou Se-njugă!
El, Împăratul Vieții, din nou e rob şi slugă!
Veniți, leproşi ai lumii, murdari de-ai ei țărână!
Iisus vă spală astăzi cu propria Sa mână!
Veniți, voi ce-n păcate nădejdea vi se frânge!
Iisus vă spală astăzi cu propriul Său sânge!…
*
Voi, frați, goniți mândria, visările şi somnul!
Luați cu drag ştergarul alăturea de Domnul!
Şi nu uitați pe cale, orice lucrare-i bună,
Dar cine ia ştergarul, acela ia cunună!

Grămătici şi măscărici - autor: I.L. Caragiale

Boierii noștrii odinioară, afară de rare excepțiuni, nu se prea dedeau la învățătură de carte. Pentru aceea, aveau în genere nevoie de grămătici, copii, mai mult sau mai puțin deștepți, ieșiți din rândurile mojicimii și procopsiți cu carte și condei la umbra mănăstirilor grecești.
Slujba grămăticilor era să ție socotelile curții boierești, să scrie zapisele, corespondența și jelbile boierului către divan și la domnie. Un bun grămătic era mâna dreaptă a boierului, mai cu seamă la cele politicești.
Afară de grămătic, însă, orice boier care se respectă mai avea încă un alt slujbaș intelectual, tot atât de neapărat unei curți boierești cu întinse relații sociale. Pe atunci, când nu se pomenea de viață publică și când elita socială și high-life se numea protipendadă, boierul, în loc de Capșa și de Bar, avea sindrofie și chefuri acasă, numa-n ișlicel și-n meși; în loc de Hugo, avea un taraf de lăutari și un măscărici.
Slujba acestuia era să spuie caraghioslâcuri la chef, să păcălescă pe musafiri și chiar pe stăpânu-său și să spună pe grecește cocoanelor ceea ce damele aud azi pe franțuzește la Hugo.
Dar în afară de această îndatorire artistică, măscăricii, recrutați mai totdeauna dintre robi, pe lângă că mai făceau boierului și servicii intime la împrejurări sentimentale, aveau și o sarcină politico-socială.
Când boierul avea necaz pe cineva, când era mahmur din cine știe ce pricină, când era scârbit până în suflet că l-a scos vodă de la ipolipsis, atunci punea pe măscărici la poarta curții să pândească pe rival sau pe prietenii ori simpaticii acestuia, să le dea cu huideo, să le arunce murdării și să-i înjure năstrușnic.
Boierul ședea cu ciubucul în pridvor și striga: “Hahaha! înjură-l, mă! înjură-l bine, mă!”
S-a dus acea epocă patriarhală; s-a dus epoca de aur și de lapte dulce; astăzi avem epoca de hârtie și de cerneală violentă.
Boierii de atunci erau naivi; cei de astăzi sunt adânci; aceia erau grosolani, din topor; aceștia sunt cilibii și subțiri.
S-au dus grămăticii cu călimările-n brâu și cu pana de gâscă la ureche; astăzi ies din rândurile poporului tineri culți și independenți, proletari intelectuali, cu carte și condei si mai ales cu principii.

Aceştia nu mai scriu jelbi la divan şi la domnie; dumnealor fac articole politice în privinţa prerogativelor coroanii şi asupra tacticei de opoziţie în urma evenimentelor de la 3 octombre— dată fatală pentru bazele regimului parlamentar.
Se-nţelege că, precum jalba scrisă de grămătic o iscălea odinioară, cu pecetea de la inel, boierul de bună credinţă, lumea schimbându-şi numai forma, tot aşa şi astăzi: profesiunile de credintă le scrie "cu îndelungă fidelitate" proletarul intelectual, iar boierul le subscrie "cu robustă convingere".
Şi pentru ca să se păstreze cu scumpătate bunul obicei străbun, deşi nu mai au boierii noştri pe vechii şi inculţii măscărici, care să polemizeze din poarta curţii, avem, slavă Domnului, o presă a elitei sociale destul de spirituală şi de convenabilă:
"Combateţi-i, băieţi! combateţi-i «sarcastic» de tot!"

Fragment din romanul Citadela de Antoine de Saint Exupery

XLVI

Apasă asupra inimii mele greutatea lumii, ca şi cum aş fi dus-o în spinare. În singurătate, sprijinindu-mă de un copac şi încrucişându-mi braţele pe piept în adierea serii, i-am primit ca zălog pe cei care aveau nevoie să-şi regăsească în mine semnificaţia pierdută. Astfel şi-a pierdut sensul această mamă căreia i-a murit copilul. Stă în faţa gropii ca în faţa unui trecut fără folos. Devenise pădure de liane în jurul unui copac înfloritor, care deodată nu mai este decât copac mort. Ce voi face, spunea ea, cu lianele mele? Ce voi face cu laptele meu când va urca.

Şi cel atins de lepră ca de un foc încet, şi care se trezeşte rupt de comunitatea oamenilor, şi nu ştie la ce să-şi folosescă elanurile inimii. Sau cel pe care-l cunoşti, ros de propriul său cancer, şi care începuse o mie de lucruri ce aveau nevoie ca el să trăiască mult, asemeni unui copac ce şi-a întins cu răbdare reţeaua de rădăcini, descoperindu-se deodată centru al unor prelungiri inutile, clătinându-se deasupra lumii. Sau cel al cărui grajd a ars, sau bijutierul ce-şi pierde mâna dreaptă. Sau orice om căruia i se închid ochii.

Apasă asupra inimii mele greutatea tututor acelora care nu pot să găsească un umăr de sprijin. Refuzaţi de ai lor sau despărţiţi de ei. Şi cel care, întins pe patul său de mizerie, nod de suferinţe, îşi suceşte şi răsuceşte trupul, mai nefolositor decât o căruţă zdrobită, chemând moartea, poate, dar respins de ea, şi strigând: „La ce bun, Doamne?! La ce bun?!"

Sunt soldaţi ai unei armate înfrânte. Dar eu îi voi aduna şi-i voi duce la victorie. Căci există victorii, deşi deosebite, pentru toate armatele. Căci iată că ei nu sunt printre ceilalţi, decât un pas al vieţii. Floarea ce se ofileşte dă drumul seminţei, sămânţa ce putrezeşte naşte tulpina şi din orice crisalidă ce se sparge ies aripi.
Ah! Voi sunteţi pământ, şi hrană, şi vehicul pentru superba ascensiune a Domnului!
(Din vol. Antoine de Saint- Exupery, Citadela, Editura Rao, 1993, pg. 108-109)

Fragment din Republica (Cartea aVII-a) (Mitul Peşterii) - Platon

Socrate: „Asemuieşte firea noastră în privinţa educaţiei şi a lipsei de educaţie cu următoarea întâmplare: iată mai mulţi oameni aflaţi într-o încăpere subpământeană, ca într-o peşteră, al cărei drum de intrare dă spre lumină, drum lung faţă de lungimea întregului peşterii . În această încăpere ei se găsesc, încă din copilărie, cu picioarele şi grumazurile legate, astfel încât trebuie să stea locului şi să privească într-o singură direcţie, fără să-şi poată roti capetele din pricina legăturilor. Lumina vine de sus şi de departe, de la un foc aprins înapoia lor; iar între foc şi oamenii legaţi este un drum aşezat mai sus, de-a lungul căruia, iată, e zidit un mic perete, aşa cum este, să zicem, paravanul scamatorilor, pus dinaintea celor ce privesc, deasupra căruia îşi arată ei scamatoriile"
Glaucon: „Văd"

- Mai încearcă să vezi şi că, de-a lungul acestui perete, nişte oameni poartă felurite obiecte care depăşesc în înălţime zidul, mai poartă şi statui de oameni şi alte făpturi de piatră sau lemn, lucrate în chipul cel mai divers. Iar dintre cei care le poartă, unii scot sunete, alţii păstrează tăcerea.

- Ciudată imagine şi ciudaţi sunt oamenii legaţi!

- Sunt asemănători nouă. Căci crezi că astfel de oameni au văzut, atât din ei înşişi cât şi din ceilalţi, altceva decât umbrele care cad, aruncate de foc, pe zidul dinaintea lor?

- Cum ar putea vedea altceva dacă întreaga viaţă sunt siliţi să-şi ţină capetele nemişcate?

- Iar dacă ei ar fi în stare să stea de vorbă unii cu alţii, nu crezi că ar socoti că, numind aceste umbre pe care le văd, ei numesc realitatea?

- Necesar.

- Şi ce-ar face dacă zidul de dinainte al închisorii ar avea ecou? Când vreunul dintre cei ce trec ar emite vreun sunet, crezi că ei ar socoti emisiunea sunetului fiind altceva în afara umbrei ce le trece pe dinainte?

- Pe Zeus, nu cred!

- În general deci, asemenea oameni nu ar putea lua drept adevăr decât umbrele lucrurilor.

- E cu totul obligatoriu.

- Priveşte acum în ce fel ar putea fi dezlegarea lor din lanţuri şi vindecarea de lipsa lor de minte: atunci când vreunul dintre ei s-ar pomeni dezlegat şi silit deodată să se ridice, să-şi rotească grumazul, să umble şi să privească spre lumină, făcând el toate acestea ar resimţi tot felul de dureri. Iar din pricina strălucirii focului n-ar putea privi direct acele obiecte, ale căror umbre le văzuse mai înainte. Ce crezi că ar zice dacă cineva i-ar spune că ceea ce văzuse până atunci nu erau decât deşertăciuni, dar că acum se află mai aproape de ceea-ce-este şi că, întors către ceea-ce-este, vede mai conform cu adevărul? În plus, dacă arătându-i fiecare dintre obiectele purtate, l-ar sili prin întrebări să răspundă ce anume este lucrul respectiv, nu crezi că el s-ar putea afla în încurcătură şi că ar putea socoti că cele văzute mai înainte erau mai adevărate decât cele arătate acum?

- Ba da.

- Iar dacă l-ar sili să privească spre lumina însăşi, nu crezi că l-ar durea ochii şi că ar da fuga îndărăt, întorcându-se spre acele locuri pe care poate să le vadă şi le-ar socoti pe acestea în fapt, mai sigure decât cele arătate?

- Chiar aşa!

- Dar dacă cineva l-ar smulge cu forţa din locuinţa aceasta, ducându-l pe un suiş greu şi pieptiş, nedându-i drumul până ce nu l-ar fi tras la lumina soarelui, oare nu ar suferi şi nu s-ar mânia că e tras? Iar când ar ieşi la soare, nu i s-ar umple ochii de strălucire, astfel încât nu ar putea vedea nimic din lucrurile socotite acum adevărate?

- N-ar putea să le vadă, cel puţin pe moment.

- Cred că ar avea nevoie de obişnuinţă, dacă ar fi ca el să vadă lumea de sus. Iar mai întâi, el ar vedea mai lesne umbrele, după aceea oglindirile oamenilor şi ale lucrurilor, apoi în sfârşit lucrurile în sine. În continuare i-ar fi mai uşor să privească în timpul nopţii ceea ce e pe cer şi cerul însuşi, privind deci lumina stelelor şi a lunii mai curând decât soarele şi lumina sa în timpul zilei.

- Cum de nu.

- În sfârşit el va privi soarele. Nu în apă, nici reflexiile sale în vreun alt loc străin, ci l-ar putea vedea şi contempla aşa cum este.

- Necesar.

- După aceasta, ar cugeta în legătură cu soarele, cum că acesta determină anotimpurile şi anii, că el cârmuieşte totul în lumea vizibilă, fiind într-un fel răspunzător şi pentru imaginile acelea văzute de ei în peşteră .

- E clar că aici ar ajunge, după ce va fi străbătut toate celelalte etape.

- Atunci nu crezi că dacă omul acesta şi-ar aminti de prima sa locuinţă, de "înţelepciunea" de acolo, ca şi de părtaşii săi la lanţuri, el s-ar socoti pe sine fericit de pe urma schimbării, iar de ceilalţi i-ar fi milă?

- Cu totul.

- Iar dacă la ei ar exista laude şi cinstiri şi s-ar da răsplată celui mai ager în a vedea umbrele ce trec alături şi care îşi aminteşte cel mai bine cele ce de obicei se preced, se succed sau trec laolaltă şi care, în temeiul acestor observaţii, ar putea cel mai bine să prezică ce urmează în viitor să se mai întâmple, ţi se pare oare că omul nostru ar putea să poftească răsplăţile acelea şi să-i invidieze pe cei onoraţi la ei şi aflaţi la putere? Sau ar simţi ce spune Homer, voind nespus "mai degrabă argat să fie pe pământ la cineva neînsemnat, sărman şi fără de stare" ,consimţind să păţească orişice mai degrabă decât să aibă părerile de acolo şi să trăiască în acel chip?

- Aşa cred şi eu.

- Mai gândeşte-te şi la următorul aspect: dacă acel om, coborând, s-ar aşeza iarăşi în acelaşi loc de unde a plecat, oare nu ar avea ochii plini de întunecime, sosind deodată dinspre lumea însorită?

- Ba da.

- Iar dacă el ar trebui din nou ca, interpretând umbrele acelea, să se ia la întrecere cu oamenii ce au rămas întotdeauna legaţi şi dacă ar trebui să o facă chiar în clipa când nu vede bine, înainte de a-şi obişnui ochii, iar dacă acest timp cerut de reobişnuire nu ar fi cu totul scurt, oare nu ar da el prilej de râs? Şi nu s-ar spune despre el că, după ce s-a urcat, a revenit cu vederea coruptă şi că, deci, nici nu merită să încerci a sui? Iar pe cel ce încearcă să-i dezlege şi să-i conducă pe drum în sus, în caz că ei ar putea să pună mâinile pe el şi să-l ucidă, oare nu l-ar ucide?

- Ba chiar aşa.

- Iată dragă Glaucon imaginea care trebuie, în întregime pusă în legătură cu cele zise mai înainte: domeniul deschis vederii e asemănător cu locuinţa-închisoare, lumina focului din ea - cu puterea soarelui. Iar dacă ai socoti urcuşul şi contemplarea lumii de sus ca reprezentând suişul sufletului către locul inteligibilului, ai înţelege bine ceea ce eu nădăjduiam să spun, de vreme ce aşa ceva ai dorit să asculţi. Dacă nădejdea aceasta e îndreptăţită, Zeul o ştie .

Opiniile mele însă acestea sunt, anume că în domeniul inteligibilului, mai presus de toate este ideea Binelui, că ea este anevoie de văzut, dar că, odată văzută, ea trebuie concepută ca fiind pricina pentru tot ce-i drept şi frumos; ea zămisleşte în domeniul vizibil lumina şi pe domnul acesteia, iar în domeniul inteligibilului chiar ea domneşte, producând adevăr şi intelect; şi iarăşi cred că cel ce voieşte să facă ceva cugetat în viaţa privată sau în cea publică, trebuie s-o contemple.

- Sunt de aceeaşi părere, în felul în care pot.

- Atunci fii de acord şi cu lucrul care urmează şi nu te mira că cei care ajung aici nu vor să se îndeletnicească cu afacerile omeneşti, ci mereu sufletele lor cată în sus, fapt firesc dacă aceasta se întâmplă după chipul imaginii înfăţişate mai înainte.

- E firesc.

- Dar crezi că e de mirare, dacă cineva, sosind de la contemplarea divinului la cea a lucrurilor omeneşti, se poartă cum nu trebuie şi se face de râs, având vederea încă slabă? Ţi se pare de mirare că, înainte de a se obişnui îndestulător cu bezna din lumea de aici, este silit, pe la tribunal sau pe aiurea, să se confrunte cu umbrele dreptăţii, sau cu statuile de la care provin umbrele şi să se ia la întrecere cu alţii în legătură cu acest subiect şi în felul în care sunt înţelese toate acestea de către oameni ce n-au văzut niciodată dreptatea însăşi?

- Nu este deloc de mirare.

- Dar dacă lumea ar avea minte şi-ar aminti că există două feluri de slăbire a vederii, provenind de la două feluri de pricini: o dată a celor ce vin de la lumină la întuneric, apoi a celor ce vin de la întuneric la lumină. Ar putea atunci gândi că acelaşi lucru se petrece şi cu sufletul, atunci când l-ar vedea tulburat şi incapabil să vadă ceva; n-ar trebui să râdă necugetat, ci s-ar cădea să cerceteze dacă nu cumva, venind sufletul de la o viaţă mai luminoasă, nu e pătruns de întuneric datorită neobişnuinţei; sau dacă, dimpotrivă, sosind de la mai multă neştiinţă înspre o viaţă mai luminoasă, nu s-a umplut de o mai mare strălucire. Astfel, pe cel dintâi l-ar socoti fericit pentru ceea ce i s-a întâmplat şi pentru ceea ce a trăit, în timp ce pe celălalt l-ar socoti vrednic de milă. Iar dacă totuşi ar voi să râdă de acesta din urmă, ar fi mai puţin ridicol să râdă de el, decât de cel care soseşte de sus, de la lumină.

- Foarte corect ceea ce spui.

- Aşa ceva trebuie să cugetăm despre aceste suflete, dacă ideile noastre sunt adevărate. Şi să nu socotim că educaţia este ceea ce unii pretind că ea este: într-adevăr ei susţin că pot aşeza ştiinţa într-un suflet în care ea nu se afla, ca şi când ar da vedere ochilor orbi .

- Da, ei susţin aşa ceva.

- Discuţia noastră arată însă că, după cum ochiul nu e în stare să se întoarcă dinspre întuneric spre strălucire, decât laolaltă cu întreg corpul, la fel această capacitate prezentă în sufletul fiecăruia, ca şi organul prin care fiecare cunoaşte, trebuie să se răsucească împreună cu întreg sufletul dinspre tărâmul devenirii, până ce ar ajunge să privească la ceea-ce-este şi la măreaţa lui strălucire. Aceasta numim Binele, nu?

- Da.

- Iată deci arta "răsucirii". Se pune problema în ce fel se va obţine transformarea cea mai rapidă şi mai eficace a sufletului. Nu-i vorba de a-i sădi "simţul văzului", ci de a-l face să "vadă" pe cel care are deja acest simţ, dar nu a fost crescut cum trebuie şi nici nu priveşte unde ar trebui.

- Aşa se pare.

- Celelalte aşa-zise virtuţi ale sufletului par să fie cumva apropiate de virtuţile trupului - de fapt ele nu există în el mai înainte, ci doar mai târziu apar în obiceiuri şi în ocupaţiile omului. Însă capacitatea de a cugeta are, mai degrabă decât orice altceva, parte de ceva divin pare-se, de ceva care face ca ea să nu-şi piardă puterea niciodată. Numai că ea poate deveni, dând urmare "răsucirii" ceva folositor şi util, sau nefolositor şi vătămător. Ori n-ai observat la cei socotiţi ticăloşi dar iscusiţi, că măruntul lor suflet e ager la vedere şi priveşte cu ascuţime scopurile spre care s-a îndreptat, ca unul ce nu are o vedere slabă, dar e silit să slujească răului, încât, cu cât ar fi mai ager la vedere, cu atât ar săvârşi mai multe răutăţi?

- Ba da.

- Dacă atunci s-ar tăia încă din copilărie această parte rea a sufletului, i s-ar tăia atunci legăturile derudenie cu devenirea, precum cu un plumb nevrednic, legături care, înclinând spre mâncăruri şi plăceri de acest fel, spre bucuriile ospeţelor, întorc în jos privirea sufletului. Or, dacă s-ar îndepărta de ele şi s-ar întoarce către adevăr, aceeaşi putere aparţinând aceloraşi oameni, l-ar vedea atunci cu multă agerime, la fel cum vede şi lucrurile asupra cărora este acum îndreptată.

- E verosimil.

- Verosimil e şi următorul lucru: nu este necesar, în temeiul celor de dinainte ca nici cei needucaţi şi lipsiţi de experienţa adevărului să nu poată vreodată cârmui ca lumea cetatea, dar nici cei lăsaţi să-şi consume până la capăt viaţa în învăţătură? Primii deoarece duc lipsa unui principiu unic, pe care având-l în vedere, să facă tot ceea ce fac, în viaţa privată şi în public; ceilalţi fiindcă de bunăvoie nu vor acţiona, socotind că au şi ajuns să vieţuiască în Insulele Fericiţilor.

- Adevărat.

- Este prin urmare, sarcina noastră, a celor ce durăm cetatea, să silim sufletele cele mai bune să ajungă la învăţătura pe care am numit-o mai înainte "supremă", anume să vadă Binele şi să întreprindă acel urcuş, iar după ce, fiind sus, vor fi privit îndeajuns, să nu li se îngăduie ceea ce acum li se îngăduie.

- Ce anume?

- Să rămână pe loc şi să nu mai vrea să coboare îndărăt la acei oameni înlănţuiţi, nici să ia parte la greutăţile şi cinstirile lor, fie că sunt mai mult sau mai puţin vrednice.

- Dar nu le vom face o nedreptate şi nu îi vom lăsa să trăiască mai rău, când lor le este cu putinţă să trăiască mai bine?

- Iarăşi ai uitat prietene că legea nu se sinchiseşte ca o singură clasă să o ducă deosebit de bine în cetate, ci ea orânduieşte ca în întreaga cetate să existe fericirea, punându-i în acord pe cetăţeni prin convingere şi constrângere, făcându-i să-şi facă parte unul altuia din folosul pe care fiecare poate să-l aducă obştii. Legea face să fie în cetate astfel de oameni, nu ca să-l lase pe fiecare să se îndrepte pe unde ar vrea, ci ca ea să-i folosească pentru a întări coeziunea cetăţii.

- Adevărat, am uitat.

- Cugetă deci Glaucon şi vezi că nu le vom face o nedreptate celor care devin ca noi filosofi, ci le vom prescrie un principiu drept, determinându-i să poarte de grijă celorlalţi şi să vegheze asupră-le.

Le vom spune că filosofii apăruţi în alte cetăţi nu iau parte în chip firesc la problemele acelor cetăţi: căci ei apar acolo de la sine putere, în pofida constituţiei fiecărei cetăţi; şi este drept ca ceea ce creşte de la sine, nedatorând nimănui hrană, nici să nu aibă în vedere să o asigure vreunuia. "Noi însă - vom zice - v-am născut pe voi domni şi regi peste voi înşivă şi peste restul cetăţii, ca într-un stup. Voi sunteţi mai bine şi mai desăvârşit educaţi decât filosofii din alte cetăţi şi mai potriviţi să participaţi la ambele: şi la filosofie şi la cârmuire. Prin urmare, fiecare la rândul său, trebuie să coboare către locuinţa comună a celorlalţi şi trebuie să se obişnuiască a privi obscuritatea. Căci de îndată ce vă veţi fi obişnuit cu ea, o veţi vedea de nenumărate ori mai bine decât cei de acolo şi veţi şti ce este fiecare dintre umbre şi a cui umbră este, fiindcă voi aţi contemplat adevărul despre cele frumoase, drepte şi bune. În acest caz voi (ca şi noi) veţi dura cetatea în stare de trezie iar nu de vis, aşa cum sunt durate azi majoritatea cetăţilor, de către cei ce se luptă unii cu alţii pentru nişte umbre şi se sfădesc pentru dreptul de a cârmui, ca şi când acesta ar fi ceva însemnat. Adevărul este că cetatea în care cei meniţi să conducă doresc cel mai puţin să conducă este, în chip necesar, cel mai bine şi mai neînvrăjbit durată; iar cea în care cârmuitorii se poartă pe dos, arată pe dos decât prima"

- Absolut.

- Atunci, oare crezi că nu ne vor da ascultare odraslele noastre, după ce vor auzi toate acestea şi nu vor voi să poarte partea lor de povară în cetate, fiecare când îi soseşte rândul, ci vor voi doar să locuiască toată viaţa unii împreună cu ceilalţi, într-un loc al purităţii?

- E cu neputinţă. Căci le vom prescrie ceva drept unor oameni drepţi. Iar fiecare dintre ei se va îndrepta către conducere ca spre ceva silnic mai curând decât spre orice altceva, invers decât fac conducătorii de acum, din fiecare dintre cetăţi.

- Astfel stau lucrurile prietene. Dacă celor meniţi să conducă le vei afla o viaţă mai bună decât cea de conducător, este cu putinţă să ai o cetate bine orânduită. Căci numai în ea vor domni cei cu adevărat bogaţi, nu în bani, ci în ceea ce trebuie să fie bogat omul fericit: într-o viaţă bună şi raţională. Dacă vor veni în viaţa publică cei care acasă sunt cerşetori şi flămânzi, socotind că de aici - din domeniul public - le va fi dat să pună mâna pe bine, nu e cu putinţă să ai o cetate bine orânduită. Fiindcă odată ce cârmuirea ajunge un obiect de dispută, războiul pătrunzând în casă şi în interior, el îi nimiceşte şi pe cârmuitori şi pe restul cetăţii.

- Cu adevărat.

- Dar cunoşti vreo altă viaţă, în afară de cea proprie adevăratei filosofii, care să dispreţuiască demnităţile politice?

- Nu, pe Zeus!

- Aşadar este necesar ca spre cârmuire să nu se îndrepte cei care o îndrăgesc. Căci altminteri cârmuitorii devin rivali în iubire şi se luptă unii cu alţii.

- Cum să nu?

- Pe care alţii, deci, îi vei determina să se îndrepte spre paza cetăţii, decât pe cei care, mai întâi, sunt cei mai buni cunoscători ai condiţiilor ce fac o cetate să fie cel mai bine alcătuită, dar care, în plus, mai au şi alte cinstiri (decât cele politice), ca şi o viaţă mai bună decât cea politică?

- Pe nimeni alţii.

Cititorul - autor: Rainer Maria Rilke

Citeam de mult.De-atunci de când acea
ploioasă dup-amiază la geamul meu zăcea.
Afară vântul nu-l mai auzeam:
era grea cartea-n care m-adânceam.
Priveam în foi ca-n nişte chipuri care
se-ntunecă de multă chibzuire,
şi-ncetinită, vremea mă priveghea-n citire.
Deodată filele-s strălucitoare,
şi-n loc de-a şirurilor încâlcire:
amurg, amurg eu văd în fiecare.

Dar nu vreau încă să mă uit afară,
şi rândurile cărţii încep să se desfacă,
şi vorbele din şiruri se desprind
şi se rostogolesc şi-n voie pleacă...
Şi ştiu acum că ceruri mari se-ntind
peste grădinile strălucitoare,
şi peste tot e înc-o dată soare.
Şi iată noaptea vine, văratică şi-adâncă,
ce e răzleţ în grupuri mărunte se adună,
pe drumuri lungi, ca umbre trec oameni împreună,
şi straniu de departe s-aude cum răsună,
multiplicat, puţinul care se întâmplă încă.
Şi când acum ridic din carte ochii,
nimic nu e ciudat şi totu-i mare.
Tot ce exist-afară ştiu eu aici de mult,
şi-aici, şi-acolo lumea e fără de hotare;
iar eu cu-aceste toate m-amestec tot mai mult;
privirea mea pe lucruri când se lasă,
pe grava lor simplicitate,
pământul din el însuşi parc-ar râvni să iasă
şi să cuprindă cerurile toate,
şi prima stea e-asemeni cu cea din urmă casă.
(Trad. Al. Philippide)
(Din vol. Rainer Maria Rilke, Versuri, Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1966, pg.44)

Panait Istrati - confesiuni

„Prietenia este iubirea care înnobilează viaţa şi-i dă un sens. Ea se contopeşte cu generozitatea şi e singurul sentiment dezinteresat. Pierdută, omul trăişte din dâra ei luminoasă. În veci negăsită, urmele ei se văd pe toate cărările vieţii. Oriunde vei pune piciorul, omule iubitor, te vei regăsi cu prietenia, căci altfel ce am deveni, când am ajunge undeva şi am şti că nimic nu ne aşteaptă? Ce-ar fi, când am pleca şi am fi siguri că nimeni nu se va mai gândi la noi?

Prietenia e în noi. Totul vine din noi. Nimic nu vine din afară. Şi acela care nu găseşte iubirea în el, nu găseşte afară nimic. Fără dragostea care ne fecundează inima, toate frumuseţile terestre sunt reci şi înspăimântătoare(…)

Farmecul e în noi, întreţinut de iubire. În afară: marea indiferenţă!

Nu poţi iubi lumina, fără să iubeşti în acelaşi timp oamenii. Nu pe toţi. Nimeni nu-i iubeşte pe toţi şi nici Iisus nu i-a iubit astfel.

Iubim doar ceea ce ni se aseamănă în felurite privinţe. Iubim dorinţele noastre. Adesea cântărind oamenii, m-am înşelat pe jumătate. Niciodată în întregime. Dar cu cât mă înşel mai mult, cu atât merită osteneala, deoarece aici nu e vorba decât de viaţa frumoasă, sănătoasă ca apa de izvor şi puternică, ca fulgerul(...)”

„Nu mi-aş fi părăsit cătunul pierdut în bălţile Dunării, dacă inima mea n-ar fi fost făcută să înţeleagă chemarea Ordinului gândirii generoase. Sunt, deci, cu pasiune, credinciosul total. Îmi dau seama că minunea destinului meu nu se repetă de două ori într-un secol şi încă!

Nenumăraţi sunt cei care pornesc la drum, luntraşi nebuni. Numai câţiva ajung. Şi dacă îmi place atât de mult să fiu demn de Lumina ce-mi umple azi ochii, apoi nu o fac decât pentru a consola pe toţi cei orbiţi de ea!(...)

Sunt pur şi simplu uluit. Să fiu oare atât de singur? ...Mă credeam un puternic. Şi iată-mă deodată un biet Don Quijote strivit de copita unui măgar: sunt alungat din Egipt, arestat în Italia, vânat în

România, ori de câte ori pun piciorul acolo. Este îngăduit, deci, tuturor măgarilor să mi se dea în tărbacă...

Da, s-a dus pe apa sîmbetei cauza care credeam că este şi a prietenilor mei din pleiada uriaşilor. Nu există uriaşi. Ci numai oameni. Şi aici, e mai bine să tac, ca să nu devin dezagreabil. Dar, cel puţin, în schimbul propriului meu faliment, pot să fac veselul bilanţ al drumului străbătut.

Totul a fost în folosul vieţii eroice şi mai ales al iluziei. Aproape că mi-e poftă să spun: datorită iluziei oamenii devin eroi. Am fost. Nu mai sunt. Voi redeveni înainte de a muri, şirul vieţilor mele nefiind încheit.

Pipăi azi ceea ce acum treizeci de ani nu era în ochii mei decât un spectacol lunar. Unde-i realitatea? Între degetele mele sau în visul meu? Ferească-l sfântul pe cel ce vrea să fie practic; numai spectacolele lunare au viaţă lungă, numai visul există, numai dorinţele noastre contează. Mai bine să faci credit vieţii, decât să te măsori cu imposibilul."

(Din vol. Panait Istrati, Amintiri. Evocări. Confesiuni, Editura Minerva, 1985)

Elegie neterminată (Ultima formă a proiectului) - autor: Rainer Maria Rilke

Nu lăsa soarta să-ţi nege copilăria,
fidelitatea acestei cereşti, inefabile vârste, care
ce chiar pe captivul pierind în carcera sumbră,
încă-l susţine, până la capăt. Căci dincolo de timp,
ea stăruie-n inima noastră.Chiar şi bolnavului,
când privirea lui fixă-nţelege că nu-i mai răspunde odaia,
şi nici un lucru în jur, căci toate-s bolnave ca el,
chinuite de febră, vindecabile totuşi –
chiar şi lui îi mai dăruie copilăria roadele ei:
în mijlocul unei naturi ce dispare, decade,
singură ea mai păstrează proaspăt răzorul de flori.
Dar nu e fără primejdii. Iluzia ce cu dantele şi văluri
o face s-arate mai mândră, ne-a-nşelat doar o vreme.
Nu e mai tare ca noi, şi nici mai cruţată;
nici zeii nu pot să-i sporească puterea:
Fără-apărare
e ca şi noi, ca jivinele iarna, fără-apărare,
ba şi mai fără-apărare, căci nu ştie ce-i adăpostul.
Atât de fără-apărare, de parcă ea însăşi e ameninţarea.
Fără-apărare, ca faţă de-un foc, de-un gigant, de-o otravă,
sau de-un intrus, peste noapte, în casa cu uşi zăvorâte.
Căci cine nu ştie că mâinile străjii, ocrotitoarele,
mint? că ea însăşi e în pericol!
Cine cutează…
«...Eu!»
«Care eu?»
«Eu cutez, mamă. Eu, cel mai vechi decât lumea.
Mie pământul mi-a împărtăşit taina însăşi ce dăruie
viaţă seminţei. O, seri ale-ncrederii, eu şi pământul
cădeam, tăcut şi-aprilin, ca o ploaie, în propria poală.
Mai bărbăteşte! Ah, cine să-ţi dovedească
rodnica noastră unire? Căci universala tăcere
nicicând nu-ţi dezvăluie tainele creşterii.»
Mărinimie a mamelor! Glas ce-alăptează. Şi totuşi!
Ceea ce spui e primejdia însăşi, întreaga
şi pura primejduire a lumii – şi astfel se preface în scut,

când o simți în adânc. Copilăria e însăși
miezul ei cald, ieșit de sub temeri și fără de frică.
De unde-atunci spaima? O înveți dintr-o dată, – e finalul a tot ce-am făcut omenește,
prea ușor și prea șubred.
Ea intră ca vântul prin crăpături. A intrat. Pe la spate
se strecoară și în pieptul copilului care se joacă – și-i suflă
cu șuier, în sânge,-ndoiala – și brusc, bănuiala
că-n viitor nu va smulge din viață decât o frântură,
sau poate vreo cinci, disparate, și toate fragile.
Și iată, vergeaua voinței despică șira spinării,
ca, bifurcată, să crească creanga-ndoielii
din pomul alegerii, pom trădător, dar crescând să se usce.
O, cum își străpunge păpușa, pân-adineauri
gingașa ei jucărie. Încă o mai îmbrățișează și totuși,
ca un străin vrea s-o sperie! Nu prin făptura-i străină,
ce-ar fi de iertat, sărmana – ci chiar prin ispita ce-atrage copilul
L-atrage în lungile zile de-ncredere, în nenumăratele
ceasuri de joc fără grijă, în care copilul
fără invidii își pune la încercare propriul eu, făurit,
și-apoi se desparte de el,
și-l cunoaște astfel, și-mpărțindu-și puterile-n două,
nou spor le adaugă, pentru viitorul belșug.
Ce departe e jocul! Dar fericită-i că știe să-și dăruie rodul
dincolo mult de nepoți și urmași – ea, consolatoarea!
Prietena morții, căci, prin ușoara prefacere
o întrepătrunde de sute de ori... O, păpușă,
îndepărtată icoană – ca stele, care-apunând
se prefac în lumi noi, faci tu din copil constelații.
Prea mic era pentru cosmos: și lumea simțirii
între voi o așterneți, uimită de-un spațiu ce se dilată...
Dar ce s-a-ntâmplat dintr-o dată? Când și cum s-a-ntâmplat?
Fără nume, ruptură,trădare – umplând jumătate de viață
ce n-o mai primește, n-o recunoaște, ba chiar o reneagă.
Privește fix, dar refuză să vadă, să știe, și zace-n neștire,
de parcă nici măcar un lucru n-ar fi – ba iată,
parcă și lucrul s-ar rușina pentru ea...
(Castelul Berg am Irchel, decembrie 1920)
(Traducerea de Veronica Porumbacu)
Din vol.Rainer Maria Rilke, Versuri, Editura pentru Literatură Universală, București, 1966, pg 126-127

Psalmul 136 (La apa Vavilonului) - autor: Mitropolit Dosoftei

La apa Vavilonului,
Jelind de țara Domnului,
Acoló șezum și plânsăm
La voroavă ce ne strânsăm,
Și cu inemă amară,
Prin Sion și pentru țară,
Aducându-ne aminte,

Plângeam cu lacrămi herbinte.
Şi bucine ferecate
Lăsăm prin sălci aninate,
Că acoló ne-ntrebară
Aceia ce ne prădară
Să le zâcem viers de carte
Într-acea streinătate,
Ca-n svânt muntele Sionul
Cântări ce cântam la Domnul.
Ce nu ni să da-ndemână
A cânta-n ţară streină.
De te-aş uita, ţară svântă,
Atuncea să-mi vie smântă,
Şi direapta mea să uite
A schimba viers în lăute!
Şi să mi să prinză limba
De gingini, jelindu-mi scârba,
De te-aş mai putea uita-te,
Ierusalime cetate,
Nainte de nu te-aş pune
În pomene-n zâle bune.
Să nu uíţ, Doamne svinte,
De Edom ce-au zâs cuvinte
Svintei cetăţ împrotivă,
Cu rău din gură zlobivă :
„Răsâpiţî-i zidiuri nalte,
Deşertaţ de bunătate!“
Tu, fată vavilonească,
Răul va să te tâlnească!
Va fi ş-acela-n ferice
Ce-ţ-va veni să te strice,
Că ţî să va-ntoarce darul,
Cum ne-nchini tu cu păharul,
Când cuconii tăi de ziduri
Vor zdrobi-i ca neşte hârburi.

Iubirea la Stendhal (Brusc şi pentru totdeauna) – autor: Jose Ortega y Gasset

Iubirile comparate ale lui Chateaubriand şi Stendhal ar constitui o temă de înalt randament psihologic care i-ar învăţa câte ceva pe cei ce vorbesc cu atâta uşurinţă despre Don Juan. Iată doi bărbaţi cu o uriaşă putere creatoare.(…)

Important însă din punctual de vedere al donjuanismului e opoziţia dintre Sthendal şi Chateaubriand. Dintre ei doi, Stendhal e cel ce se avântă cu cea mai mare tenacitate în jurul femeii. Cu toate acestea, el este exact opusul unui Don Juan. Don Juanul este celălalt, mereu absent, învelit în negura sa de melancolie şi care probabil n-a făcut niciodată curte vreunei femei. Greşeala de cel mai mare calibru ce poate fi comisă când e vorba să se definească figura lui Don Juan este să te limitezi la bărbaţii care-şi petrec viaţa ademenindu-le pe femei. În cel mai bun caz, rezultatul ar fi întâlnirea cu un tip inferior şi trivial de Don Juan, dar cel mai probabil este că pe un asemenea drum să ajungi mai degrabă la tipul opus. Ce s-ar întâmpla dacă vrând să-l definim pe poet, am ţine seama de poeţii proşti? Tocmai pentru că poetul prost nu e poet, am găsi în el numai truda, agitaţia, năduşeala şi eforturile prin care aspiră zadarnic la ceea ce nu poate realiza. Poetul prost înlocuieşte inspiraţia absentă cu portretul convenţional: pletele şi lavaliera. La fel, acel Don

Juan laborios care-şi face zilnic norma de erotism, acel Don Juan ce pare în chip atât de limpede Don Juan, e tocmai negaţia şi vidul său.

Don Juan nu e bărbatul care face curte femeilor, ci bărbatul căruia femeia îi face curte. Acesta e, iată, faptul omenesc indubitabil asupra căruia trebuiau să fi meditat ceva mai mult scriitorii ce şi-au propus în ultimul timp tema serioasă a donjuanismului. E o realitate că există bărbaţi de care femeile se îndrăgostesc cu intensitate şi cu frecvenţă superlative(…)

Stendhal îşi consacră patruzeci de ani din viaţă atacului contra zidurilor feminităţii. Ticluieşte un întreg sistem strategic cu principii şi corolare. Umblă încoace şi-ncolo, se obstinează şi se speteşte cu tenacitate în acţiunea sa. Rezultatul e nul. Sthendal nu a izbutit să fie cu adevărat iubit de nici o femeie. Faptul nu trebuie să ne surprindă prea mult. Cea mai mare parte dintre bărbaţi îndură o soartă similară. Până într-atâta, încât, ca să mai compenseze nenorocirea, s-a creat obiceiul şi iluzia de a accepta ca dragoste veritabilă un anumit ataşament vag sau o toleranţă din partea femeii, obţinute prin nenumărate strădanii. Se întâmplă la fel ca în domeniul esteticului. Cei mai mulţi oameni mor fără să fi savurat niciodată o autentică emoţie(...)

Stendhal crede - consecvent cu faptele experienţei sale-că iubirea „se face" şi în plus, că ea se sfârşeşte. Ambele atribute sunt caracteristice pseudoiubirilor.

Chateaubriand, dimpotrivă, îşi găseşte mereu iubirea gata „făcută". Nu trebuie să se ostenească. Femeia trece pe lângă el şi, brusc, se simte încărcată de o electricitate magică. Se dăruieşte numaidecât şi total. De ce? A! Acesta e secretul pe care autorii de tratate despre donjuanism ar fi trebuit să ni-l dezvăluie. Chateaubriand nu e un bărbat frumos. Scund şi adus de spate. Ataşamentul lui de femeia îndrăgostită durează opt zile. Şi totuşi, femeia aceea care s-a îndrăgostit la douăzeci de ani, la optzeci continuă să fie fascinată de „geniu", pe care poate nici nu l-a mai revăzut. Nu e vorba de închipuiri: sunt fapte documentare.

Un exemplu printre multe altele: marchiza de Custine, una dintre celebrităţile Franţei. Aparţinea uneia dintre familiile cele mai nobile şi era foarte frumoasă. În timpul revoluţiei, aproape copilă, e condamnată la ghilotină. Scapă graţie pasiunii pe care i-o stârneşte unui cizmar, membru al Tribunalului. Emigrează în Anglia. Când se întoarce, Chateaubriand tocmai publicase Atala. Îl cunoaşte pe autor şi pe loc izbucneşte în ea pasiunea amoroasă. Lui Chateaubrind i se năzare că doamna de Custine să cumpere castelul Fervaques, o veche reşedinţă seniorială unde Henric al IV-lea petrecuse o noapte. Marchiza adună cât poate din averea ei, încă nerefăcută bine după emigraţie, şi cumpără castelul. Dar Chateaubriand nu se arată grăbit să-l viziteze. În fine, într-un târziu, petrece acolo cîteva zile, ore sublime pentru acea femeie pasionată. Chateaubriand citeşte un distih pe care Henric al IV_lea îl crestase în şemineu cu cuţitul de vânătoare:

La dame de Fervaques
merite de vives attaques.

Ceasurile de fericire trec iute, fără întoarcere posibilă. Chateaubriand pleacă şi nu mai calcă vreodată pe acolo: a şi început să navigheze spre noi insule ale iubirii. Se scurg lunile, anii. Marchiza de Custine se apropie de şaptezeci. Într-o zi îi arată castelul unui vizitator. Ajungând în încăperea cu marele şemineu, acesta spune:" Aşadar aici e locul unde Chateaubriand stătea la picioarele dumneavoastră?" Şi ea , promptă, surprinsă şi parcă ofensată: „A, nu, domnule dragă, nu; eu la picioarele lui Chateaubriand!"

Acest gen de iubire în care o fiinţă rămâne ataşată o dată pentru totdeauna şi total altei fiinţe-într-un fel de altoire metafizică-a fost ignorat de către Sthendal. De aceea crede el că esenţială pentru o iubire e consumarea ei, în timp ce adevărul este mai degrabă contrariul. O dragoste deplină, care s-a născut în adâncul unei persoane, nu poate probabil să moară. Rămâne grefată pentru totdeauna în sufletul senzitiv. Circumstanţele-bunăoară depărtarea-îi vor putea împiedica nutrirea necesară, şi atunci iubirea aceasta va pierde din volum, se va preface într-un firişor sentimental, scurtă vână de emoţie ce va continua să izvorască în subsolul conştiinţei. Nu va muri însă: calitatea ei sentimentală dăinuie intactă(...) Acesta e simptomul suprem al adevăratei iubiri: a fi alături de obiectul iubit, într-un contact şi o proximitate mai profunde decât cele spaţiale. Este o convieţuire de tip vital cu celălalt. Cuvântul cel mai exact, dar prea tehnic ar fi: o convieţuire de tip ontologic cu persoana

iubită, fidelă, destinului acesteia, oricare ar fi el. Femeia care-l iubeşte pe tâlhar, indiferent unde s-ar afla trupeşte, e cu simțirea în închisoare.
(Trad. Sorin Mărculescu)
Din vol. Jose Ortega y Gasset, Studii despre iubire, Editura Humanitas, 1991

Poezii - Neftalí Ricardo Reyes Basoalto (1904-1973)

ABSENȚA
Abia te-am părăsit
şi umbli în mine, cristalină
sau tremurând,
neliniştită
rănită de mine însumi
sau copleşită de dragoste,
ca atunci când ochii tăi se închid
peste harul vieții
pe care ți-l dărui fără încetare.
Dragostea mea,
ne-am întâlnit
însetoşați
şi ne-am băut toată apa
şi tot sângele;
ne-am întâlnit înfometați
şi ne-am muşcat
aşa cum muşcă focul,
lăsându-ne unul pe altul răniți.
Dar aşteaptă-mă,
Păstrează pentru mine dulceața ta□
Eu îți voi dărui, de asemenea,
Un trandafir frumos.

Poem
Moare cate putin cine se transforma in sclavul
obisnuintei, urmand in fiecare zi aceleasi traiectorii;
cine nu-si schimba existenta;
cine nu risca sa construiasca ceva nou;
cine nu vorbeste cu oamenii pe care nu-i cunoaste.
Moare cate putin cine-si face din televiziune un guru.
Moare cate putin cine evita pasiunea,
cine prefera negrul pe alb si punctele pe "i" in locul
unui vartej de emotii, acele emotii care fac ochii sa
straluceasca, oftatul sa surada,
si care elibereaza sentimentele inimii.
Moare cate putin cine nu pleaca atunci cand este
nefericit in lucrul sau;
cine nu risca certul pentru incert pentru a-si
indeplini un vis;
cine nu-si permite macar o data in viata sa nu asculte
sfaturile "responsabile".
Moare cate putin cine nu calatoreste;
cine nu citeste;
cine nu asculta muzica;
cine nu cauta harul din el insusi.

Moare cate putin cine-si distruge dragostea;
cine nu se lasa ajutat.
Moare cate putin cine-si petrece zilele plangandu-si
de mila si detestand ploaia care nu mai inceteaza.
Moare cate putin cine abandoneaza un proiect inainte
de a-l fi inceput;
cine nu intreaba de frica sa nu se faca de ras si cine
nu raspunde chiar daca cunoaste raspunsul.
Evitam moartea cate putin, amintindu-ne intodeauna ca
“a fi viu” cere un efort mult mai mare decat simplul
fapt de a respira.
Doar rabdarea cuminte ne va face sa cucerim o fericire
splendida.
Totul depinde de cum o traim…
Daca va fi sa te infierbanti, infierbanta-te la soare.
Daca va fi sa inseli, inseala-ti stomacul.
Daca va fi sa plangi, plangi de bucurie.
Daca va fi sa minti, minte in privinta varstei tale.
Daca va fi sa furi, fura o sarutare.
Daca va fi sa pierzi, pierde-ti frica.
Daca va fi sa simti foame, simte foame de iubire.
Daca va fi sa doresti sa fii fericit, doreste-ti in
fiecare zi…

Rainer Maria Rilke - Cântec de dragoste

Cum să-mi împiedic sufletul
să nu-l ajungă cutremurat pe-al tău ?
Cum să-l înalț deasupra ta
spre alte lucruri, altundeva ?
O, cum, cum l-aş aduna
lângă ceva pierdut în întuneric,
Într-un ungher tăcut, străin, nefremătând,
ce nu se-ndepartează
când adâncurile-ți lunecă departe, unduind.
Ci tot ce ne-nfioară, pe tine şi pe mine,
ne împreună totuşi aşa cum un arcuş
din două strune doar un sunet scoate.
Pe ce vioară suntem înstrunați ?
Şi ce artist ne ține-n mâna lui,
cântec sublim cum altul nu-i ?

Pumaho – autor: Mariana Marin

Refuz să mai privesc realitatea în față.
Port în brațe doar poemul acesta,
care miroase urât - câine mort.
Îl pocnesc şi bucăți de carne
sar din râsul hidos.
Plec atunci la marginea mării să mă spăl.
El îmi sare în față
şi mă trezesc în hainele de luni.

funcţionar tăcut,
spoind lumea cu literele unui alfabet
singuratic şi mort.
- Trebuie notat totul, îmi şopteşte
manşeta mea roasă de viaţă.
Inventează, acolo unde ochii îţi cad înaintea plânsului
şi limba se desfată înainte de râs.
Îmi iau atunci sfertul de secol în spate
şi, iată, notez:
”La întretăierea drumurilor comerciale
se poate muri prin utopie sau uitare de sine.
O lume brutală, ai spune
dacă anumite previziuni nu te-ar mai fi dus cu vorba
din epoca min şi te-ar fi părăsit în epoca tao.
La intrarea în muncile de primăvară,
mâinile umflate ale copiilor sugrumă ardeiul gras
cu dexteritatea unui mecanism social
şi pe cer e numai fum.
Apoi devine o obişnuinţă.
Mirosul prostiei?
Imaginaţi-vă
(aici naratorul e alb şi tremură
în faţa memoriei sale clevetitoare)
carnea a o sută de oi
sub roţile a 21 de vagoane de tren.
Ehei, cum ţi-ai mai salva atunci pielea
într-o tăbăcărie umedă,
hohotind sub iarba înaltă!
La întretăierea drumurilor comerciale,
memoria scapă esenţialul, ca într-un fel
de uriaşă măcelărie, unde mirosurile
se destind şi pe cer e numai fum.
Trebuie notat totul, spunea
manşeta mea roasă de viaţă.
La întretăierea acestei lumi,
cu imaginea sa despre sine,
am privit realitatea în faţă.
Am fost la marginea mării să mă spăl.
Ochii mi s-au înnegrit înaintea plânsului.
Limba mi s-a înverzit înaintea ierbii.
Sfertul de secol a simţit mirosul prostiei
şi într-un târziu, dexteritatea unui mecanism social
mi-a căzut la picioare şi mi-a şoptit:
- Trebuie notat totul,
chiar dacă mă pocneşti,
în această uriaşă măcelărie,
unde mai crezi că te poţi salva.
printre hălci de ardei gras,
unde ai visat şi ai scris,
ca o manşetă roasă de viaţă,
unde ai chicotit cu fusta-nstelată,
când mirosurile se destind şi pe cer e numai fum...

Noul Testament -Corinteni.1. Dragostea

13.1 Chiar dacă aş vorbi în limbi omeneşti şi îngereşti, şi n-aş avea dragoste, sunt o aramă sunătoare sau un chimval zdrăngănitor.
2 Şi chiar dacă aş avea darul prorociei, şi aş cunoaşte toate tainele şi toată ştiinţa; chiar dacă aş avea toată credinţa, aşa încât să mut şi munţii, şi n-aş avea dragoste, nu sunt nimic.
3. Şi chiar dacă mi-aş împărţi toată averea pentru hrana săracilor, chiar dacă mi-aş da trupul să fie ars, şi dacă n-aş avea dragoste, nu-mi foloseşte la nimic.
4. Dragostea este îndelung răbdătoare, este plină de bunătate: dragostea nu pizmuieşte; dragostea nu se laudă, nu se umflă de mândrie,
5. nu se poartă necuviincios, nu caută folosul său, nu se mânie, nu se gândeşte la rău,
6. nu se bucură de nelegiuire, ci se bucură de adevăr,
7. acoperă totul, crede totul, nădăjduieşte totul.
8. Dragostea nu va pieri niciodată: prorocirile se vor sfârşi, limbile vor înceta; cunoştinţa va avea sfârşit.
9. Căci cunoaştem „în parte" şi prorocim în parte;
10. dar când va veni ce este desăvârşit şi, acest „în parte" se va sfârşi.
11 Când eram copil, vorbeam ca un copil, simţeam ca un copil, gândeam ca un copil; când m-am făcut om mare, am lepădat ce era copilăresc
12. Acum vedem ca într-o oglindă, în chip întunecos; dar atunci , vom vedea faţă în faţă. Acum, cunosc în parte; dar atunci, voi cunoaşte deplin, aşa cum am fost cunoscut şi eu pe deplin.
13. Acum dar rămân aceste trei: credinţa, nădejdea şi dragostea; dar cea mai mare dintre ele este dragostea.

Vechiul Testament- Cântarea Cântărilor

Capitolul 1
1.Sărută-mă cu sărutările gurii tale, că sărutările tale sunt mai bune ca vinul.
2. Miresmele tale sunt balsam mirositor, mir vărsat este numele tău; de aceea fecioarele te iubesc.
3. Răpeşte-mă, ia-mă cu tine! Hai să fugim! - Regele m-a dus în cămările sale: ne vom veseli şi ne vom bucura de tine. Îţi vom preamări dragostea mai mult decât vinul. Cine te iubeşte, după dreptate te iubeşte!
4. Neagră sunt, fete din Ierusalim, dar frumoasă, ca sălaşurile lui Chedar, ca şi corturile lui Solomon.
5. Nu vă uitaţi că sunt negricioasă că doar soarele m-a ars. Fiii maicii mele s-au mâniat, trimisu-m-au să le păzesc viile, dar via mea nu mi-am păzit-o!
6. Spune-mi dar, iubitul meu, unde-ţi paşti tu oile? Unde poposeşti tu la amiază? De ce oare să rătăcesc zadarnic pe la turmele tovarăşilor tăi?
7. Dacă nu ştii unde, tu cea mai frumoasă între femei, ţine atunci mereu urmele oilor, paşte-ti mieii în preajma colibelor, iezii în preajma ciobanilor!
8. Cu un telegar înhămat la carul lui Faraon te aseamăn eu, draga mea!
9. Frumoşi se văd obrajii tăi, aşezaţi intre cercei şi gâtul tău împodobit cu şire de mărgăritare.
10. Făuri-vom pentru tine lănţişoare aurite, cu picături şi crestături de argint.
11. Cât regele a stat la masă, nardul meu a revărsat mireasmă.
12. Periniţă de mirt este iubitul meu, care se ascunde între sânii mei.
13. Iubitul meu e ciorchinele de ienupăr, din Enghedi, de la vii cules.
14. Cât de frumoasă eşti tu, draga mea! Cât de frumoasă eşti! Ochi de porumbiţă sunt ochii tăi.
15. Cât de frumos eşti dragul meu! Şi cît de drăgălaş eşti tu! Pajiştea de iarbă verde ne este al nostru pat.
16. Cedrii ne sunt acoperiş sălăşluirii şi adăpost ne sunt chiparoşii.
Capitolul 2

1.Eu sunt narcisul din câmpie, sunt crinul de prin vâlcele.
2. Cum este crinul între spini, aşa este draga mea între fete.
3. Cum este mărul între copaci, aşa este dragul meu printre flăcăi. Să stau la umbra mărului îmi
place, dulce este rodul lui în gura mea!
4. El m-a dus în casa de ospăţ şi sus drept steag era iubirea.
5. Întăriţi-mă cu vin, cu mere răcoriţi-mă, că sunt bolnavă de iubire.
6. Stânga sa este sub cap la mine şi cu dreapta lui mă cuprinde.
7. Vă jur, fete din Ierusalim, pe cerboaice, pe gazelele din câmp, nu treziţi pe draga mea; până nu-i
va fi ei voia!
8. Auzi glasul celui drag! Iată-l vine, săltând peste coline, trecând din munte-n munte.
9. Ca o gazelă e iubitul meu sau e ca un pui de cerb; iată-l la noi pe prispă, iată-l priveşte pe
fereastră, printre gratii iată-l se uită.
10. Şi începe să-mi vorbească: Scoală, draga mea, şi vino!
11. Iarna a trecut, ploaia a încetat.
12. Flori pe câmp s-au arătat şi a sosit vremea cântării, în ţarină glas de turturea se aude. 13.
Smochinii îşi dezvelesc mugurii şi florile de vie văzduhul parfumează. Scoală, draga mea, şi vino!
14. Porumbiţa mea, ce-n crăpături de stâncă, la loc prăpăstios te-ascunzi, arată-ţi faţa ta! Lasă-mă
să-ţi aud glasul! Că glasul tău e dulce şi faţa ta plăcută.
15. Prindeţi vulpile, prindeţi puii lor, ele ne strică viile, că via noastră e acum în floare. 16. Iubitul
meu este al meu şi eu sunt a lui. El printre crini îşi paşte mieii.
17. Până nu se răcoreşte ziua, până nu se-ntinde umbra serii, vino, dragul meu, săltând ca o
căprioară, ca un pui de cerb, peste munţii ce ne despart.

Capitolul 3

1.Noaptea-n pat l-am căutat pe dragul sufletului meu, l-am căutat, dar, iată, nu l-am mai aflat.
2. Scula-mă-voi, mi-am zis, şi-n târg voi alerga, pe uliţe, prin pieţe, amănunţit voi căuta pe dragul
sufletului meu. L-am căutat, nu l-am mai aflat.
3. Întâlnitu-m-am cu paznicii, cei ce târgul străjuiesc; ? N-aţi văzut, zic eu, pe dragul sufletului
meu?"
4. Dar abia m-am despărţit de ei şi iată, eu l-am găsit, pe cel iubit; apucatu-l-am atunci şi nu l-am
mai lăsat, până nu l-am dus la mama mea, până nu l-am dus în casa ei.
5. Vă jur, fete din Ierusalim, pe cerboaice, pe gazelele din câmp, nu treziţi pe draga mea, până nu-i
va fi ei voia!
6. Cine este aceea care se ridică din pustiu, ca un stâlp de fum, par-c-ar arde smirnă şi tămâie, par-c-ar arde miresme iscusit gătite?
7. Iat-o, este ea, lectica lui Solomon, înconjurată de şaizeci de voinici, viteji falnici din Israel. 8.
Toţi sunt înarmaţi, la război deprinşi. Fiecare poartă sabie la şold, pentru orice întâmplare şi frică de
noapte.
9. Regele Solomon şi-a făcut tron de nuntă din lemn de cedru din Liban.
10. Stâlpii lui sunt de argint, pereţii de aur curat, patul e de purpură, iar acoperişul este de scumpe
alesături; darul dragostei alese a fetelor din Ierusalim.
11. Ieşiţi, fetele Sionului, priviţi pe Solomon încoronat, cum a lui maică l-a încununat, în ziua
sărbătoririi nunţii lui, în ziua bucuriei inimii lui!

Capitolul 4

1.Cât de frumoasă eşti tu, draga mea, cît de frumoasă eşti! Ochi de porumbiţă ai, umbriri de
negrele-ţi sprâncene, părul tău turmă de capre pare, ce din munţi, din Galaad coboară. 2. Dinţii tăi
par turmă de oi tunse, ce ies din scăldătoare făcând două şiruri strânse şi neavând nici o ştirbitură.
3. Cordeluţe purpurii sunt ale tale buze şi gura ta-i încântătoare. Două jumătăţi de rodii par obrajii
tăi sub vălul tău cel străveziu.
4. Gâtul tău e turnul lui David, menit să fie casă de arme: mii de scuturi atârnă acolo şi tot scuturi de
viteji.
5. Cei doi sâni ai tăi par doi pui de căprioară, doi iezi care pasc printre crini.

6. Până nu se răcoreşte ziua, până nu se-ntinde umbra serii, voi veni la tine, colină de mirt, voi veni la tine, munte de tămâie.
7. Cât de frumoasă eşti tu, draga mea, şi fără nici o pată.
8. Vino din Liban, mireasa mea, vino din Liban cu mine! Degrabă coboară din Amana, din Senir şi din Hermon, din culcuşul leilor şi din munţi cu leoparzi!
9. Sora mea, mireasa mea, tu mi-ai robit inima numai c-o privire a ta şi cu colanu-ţi de la sân.
10. Cât de dulce, când dezmierzi, eşti tu sora mea mireasă; şi mai dulce decât vinul este mângâierea ta. şi mireasma ta plăcută este mai presus de orice mir.
11. Ale tale buze miere izvorăsc, iubito, miere curge, lapte curge, de sub limba ta; mirosul îmbrăcămintei tale e mireasmă de Liban.
12. Eşti grădină încuiată, sora mea, mireasa mea, fântână acoperită şi izvor pecetluit.
13. Vlăstarele tale clădesc un paradis de rodii cu fructe dulci şi minunate, având pe margini arbuşti care revarsă miresme:
14. Nard, şofran şi scorţişoară cu trestie mirositoare, cu felurime de copaci, ce tămâie lăcrimează, cu mirt şi cu aloe şi cu arbuşti mirositori.
15. În grădină-i o fântână, un izvor de apă vie şi pâraie din Libar.
16. Scoală vânt de miazănoapte, vino vânt de miazăzi, suflaţi prin grădina mea şi miresmele-i stârniţi; iar iubitul meu să vină, în grădina sa să intre şi din roadele ei scumpe să culeagă, să mănânce.

Capitolul 5

1.Venit-am în grădina mea, sora mea, mireasa mea! Strâns-am miruri aromate, miere am mâncat din faguri, vin şi lapte am băut. Mâncaţi şi beţi, prieteni, fiţi beţi de dragoste, iubiţii mei!
2. De dormit dormeam, dar inima-mi veghea. Auzi glasul celui drag! El la uşă bătând zice: Deschide-mi, surioară, deschide-mi, iubita mea, porumbiţa mea, curata mea, capul îmi este plin de rouă şi părul ud de vlaga nopţii.
3. Haina eu mi-am dezbrăcat, cum s-o-mbrac eu iar? Picioarele mi le-am spălat, cum să le murdăresc eu iar?
4. Iubitul mâna pe fereastră a întins şi inima mi-a tresărit.
5. Iute să-i deschid m-am ridicat, din mână mir mi-a picurat, mir din degete mi-a curs pe închizătoarea uşii.
6. Celui drag eu i-am deschis, dar iubitul meu plecase; sufletu-mi încremenise, când cel drag mie-mi vorbise; iată eu l-am căutat, dar de-aflat nu l-am aflat; pe nume l-am tot strigat, dar răspuns nu mi s-a dat.
7. Întâlnitu-m-au străjerii, cei ce târgul străjuiesc, m-au izbit şi m-au rănit şi vălul mi l-au luat, cei ce zidul îl păzesc.
8. Fete din Ierusalim, vă jur: De-ntâlniţi pe dragul meu, ce să-i spuneţi oare lui? Că-s bolnavă de iubire.
9. Ce are iubitul tău mai mult ca alţii, o tu, cea mai frumoasă-ntre femei? Cu cît iubitul tău e mai ales ca alţi iubiţi, ca să ne rogi aşa cu jurământ?
10. Iubitul meu e alb şi rumen, şi între zeci de mii este întâiul.
11. Capul lui, aur curat; părul lui, păr ondulat, negru-nchis, pană de corb.
12. Ochii lui sunt porumbei, ce în lapte trupu-şi scaldă, la izvor stând mulţumiţi.
13. Trandafir mirositor sunt obrajii lui, strat de ierburi aromate. Iar buzele lui, la fel cu crinii roşii, în mir mirositor sunt scăldate.
14. Braiele-i sunt drugi de aur cu topaze împodobite; pieptul lui e scut de fildeş cu safire ferecat.
15. Stâlpi de marmură sunt picioarele lui, pe temei de aur aşezate. Înfăţişarea lui e ca Libanul şi e măreţ ca cedrul.
16. Gura lui e negrăit de dulce şi totul este în el fermecător; iată cum este al meu iubit, fiice din Ierusalim, iată cum este al meu mire!

Capitolul 6

1.Unde s-a dus iubitul tău, cea mai frumoasă-ntre femei? Unde-a plecat al tău iubit, ca să-l cutăm şi noi cu tine?

2. Iubitul meu în grădina lui s-a dus, în straturi d-aromate pline, să-şi pască turma acolo şi crini frumoşi s-adune.
3. Eu a iubitului meu sunt şi el este al meu, el printre crini îşi paşte iezii.
4. Frumoasă eşti, iubita mea, frumoasă eşti ca Tirţa şi ca Ierusalimul dragă, dar ca şi oastea în război temută.
5. Întoarce-ţi ochii de la mine, că ei de tot mă scot din fire.
6. Părul tău turme de capre pare, ce din munţi, din Galaad coboară. Dinţii tăi par turmă de oi tunse, ce din scăldătoare ies, făcând două şiruri strânse şi neavând nici o ştirbitură.
7. Două jumătăţi de rodii par obrajii tăi, sub vălul tău cel străveziu.
8. Solomon are şaizeci de regine şi optzeci de concubine, iar fecioare socoteala cine le-o mai ţine!
9. Dar ea e numai una, porumbiţa mea, curata mea; una-i ea la a ei mamă, singură născută în casă. Fetele când au văzut-o, laude i-au înălţat, iar reginele şi concubinele osanale i-au cântat.
10. Cine-i aceasta, ziceau ele, care ca zarea străluceşte şi ca luna-i de frumoasă, ca soarele-i de luminoasă şi ca oastea de război temută?
11. La grădina nucilor m-am dus, ca să văd verdeaţa văii, dacă a dat vita de vie şi dacă merii au înflorit.
12. Şi nu ştiu cum s-a petrecut, că a mea inimă m-a dus la oştirea de război a viteazului meu neam

Capitolul 7

1.Întoarce-te, Sulamita! Întoarce-te, fata să ţi-o privim! Ce priviţi la Sulamita, ca la hora din Mahanaim?
2. Cât de frumoase sunt, domniţă, picioarele tale în sandale! Rotundă-i coapsa ta, ca un colan, de meşter iscusit lucrat.
3. Sânul tău e cupă rotunjită, pururea de vin tămâios plină; trupul tău e snop de grâu, încins frumos cu crini din câmp.
4. Cei doi sâni ai tăi par doi pui de căprioară, par doi pui gemeni ai unei gazele.
5. Gâtul tău e stâlp de fildeş; ochii tăi sunt parcă iezerele din Heşbon, de la poarta Bat-Rabim. Nasul tău este ca turnul din Liban, ce priveşte spre Damasc.
6. Capul tău este măreţ cum e Carmelul, iar părul ţi-e de purpură; cu ale lui mândre şuviţe ţii un rege în robie.
7. Cât de frumoasă eşti şi atrăgătoare, prin drăgălăşia ta, iubito!
8. Ca finicul eşti de zveltă şi sânii tăi par struguri atârnaţi în vie.
9. În finic eu m-aş sui - ziceam eu - şi de-ale lui crengi m-aş apuca, sânii tăi mi-ar fi drept struguri, suflul gurii tale ca mirosul de mere.
10. Sărutarea ta mai dulce-ar fi ca vinul, ce-ar curge din belşug spre-al tău iubit, ale lui buzenflăcărate potolind.
11. Eu sunt a lui, a celui drag. El dorul meu îl poartă.
12. Hai, iubitul meu, la câmp, hai la tară să petrecem!
13. Mâine hai la vie să vedem dacă a dat vila de vie, merii de-au înmugurit, de-s aproape de-nflorit. Şi acolo iţi voi da dezmierdările mele.
14. Mandragorele miresme varsă şi la noi acasă sunt multe fructe vechi şi noi pe care, iubitul meu, pentru tine le-am păstrat.

Capitolul 8

1. O, de mi-ai fi fost tu fratele meu şi să fi supt la sânul mamei mele, atunci pe uliţă de te-ntâlneam, cu drag, prelung te sărutam şi nimeni nu-ndrăznea osândei să mă dea.
2. Te-aş fi luat şi-n casa mamei te-aş fi dus, în casa celei ce m-a născut; tu graiuri dulci mi-ai fi spus şi eu cu drag ţi-aş fi dat vin bun şi must de rodii.
3. Stânga sa este sub capul meu şi cu dreapta-i mă cuprinde.
4. Fete din Ierusalim, vă jur pe cerboaicele şi gazelele din câmp, nu treziţi pe draga mea până nu-i va fi ei voia!
5. Cine se înalţă din pustiu, sprijinită de-al său drag? Sub mărul acesta am trezit iubirea ta, aici unde te-a născut şi ţi-a dat lumina zilei mama ta.

6. Ca pecete pe sânul tău mă poartă, poartă-mă pe mâna ta ca pe o brățară! Că iubirea ca moartea e de tare şi ca iadul de grozavă este gelozia. Săgețile ei sunt săgeți de foc şi flacăra ei ca fulgerul din cer.
7. Marea nu poate stinge dragostea, nici râurile s-o potolească; de-ar da cineva pentru iubire toate comorile casei sale, cu dispreț ar fi respins acela.
8. Avem o mică surioară, care sâni nu are încă. Ce-am face cu sora noastră, când ea ar fi pețită?
9. Zid de piatră de-ar fi ea, coroană de argint i-am face; iar uşă dac-ar fi, cu lemn de cedru am căptuşi-o.
10. Zid sunt eu acum şi sânii mei sunt turnuri; drept aceea în ochii lui eu am aflat pacea. 11. Solomon avea o vie pe coasta Baal-Hamon; el a dat via lucrătorilor, s-o lucreze şi să-i dea fiecare la rod o mie de sicli de argint.
12. Via mea este la mine acasă; mia de sicli să fie a ta, Solomoane, şi două sute numai pentru cei ce păzesc roadele ei!
13. O, tu, ce în grădini sălăşluieşti, prietenii vor să-ți asculte glasul; fă-mă să-l aud şi eu cu ei!
14. Fugi degrab, iubitul meu, sprinten ca o căprioară fii, fii ca puiul cel de cerb, peste munții cei îmbălsămați!

Leac de criză - autor: I.L. Caragiale

Cu cât se accentuează criza aceasta economică și finanțiară, care ne bântuie de atâta vreme fără s-avem speranță a scăpa așa de curând, cu atât mi se lămurește mai bine amintirea lucrurilor de, pe vremea războiului din urmă ruso-româno-turc. N-am pretenția să pricep economia politică și, prin urmare, nu voi căuta să fac vreo paralelă între starea actuală economică și starea în care se afla țara noastră până în ajunul marelui război. Știu însă că lumea toată se plângea tot așa de amar ca și astăzi de lipsa banilor pe piață. O sumă de negustori mari scrâșneau, văzându-și apropiata cădere; iar cât despre negustorii mici, aceia erau mai leșinați decât muștele apucate pe neașteptate de o toamnă aspră și timpurie d-abia își mai trăgeau sufletul. Când ajunsese criza în toiul ei și lumea era cuprinsă de ultima deznădejde, iată că se declară războiul. M-am dus la un prieten, băcan mare, la poziție principală în Podul Mogoșoaii; îl știam la marginea prăpastiei: faliment sigur în negoț și casele, care erau proprietatea nevestii, ipotecate cu vârf.
— Ai auzit? război! îmi zice băcanul cu un ton cu totul altul decât al mâhnirii.
— Atâta ne mai trebuia! nene Matache, îi răspunsei eu. Război ne mai trebuia, ca să ne prăpădim de tot.
— Las că-i bine, adăogă omul cu tonul și mai accentuat, frecându-și palmele cu multă satisfacție. Iei ceva? fac eu cinste.
A făcut cinste și, pe câtă vreme beam un păhăruț de pelin, mi-a ținut o lecție de înaltă economie politică:
— Criza, vezi dumneata, drăguță, este paregzamplu, cum să zic? pardon, ca o boală, ca o bubă... coace, coace mereu; coace pe dedesubt și te prăpădește. Care va să zică, dacă o spargi, te-ai ușurat...
Apoi, cu multă nerăbdare:
— Ei! când începe? când începe? Pe urmă cu mult dor:
— Aah! să-i mai văz o dată pe amicii noștri! frații noștri! nași brat maladeț! că de mult nu i-am mai văzut!
Am înțeles îndată cu câtă nerăbdătoare dragoste aștepta neica Matache pe pravoslavnicii noștri amici și, ca să-i fac plăcere, i-am răspuns:
— Apoi, nene Matache, îi așteptăm; mult-mult peste vreo patru-cinci zile trebuie să-i vedem.
— Să te-auză Maica Precista!... Apoi nici nu mai mergea, domnule!... Ne prăpădeam de tot!... Să vezi dumneata ce-o să curgă peste câtăva vreme în Bucureștiul ăsta pârlit: lapte și miere drăguță! Mai nainte de cinci zile, primele regimente rusești au apărut.

Întâi, veneau câte puține, apoi din ce în ce mai multe, până ce, pornind în grămadă mare către Dunăre, au umplut Bucureștii. Și, în adevăr, previziunile băcanului meu s-au izbândit cu vârf șindesat. Sfinte Nicolae! ce ploaie, ce torente binefăcătoare de carboave și de poli asupra țării și capitalei. Ce berechet! ce belșug! Dacă armatele imperiale or fi datorit în parte succesul lor peste Dunăre armatelor noastre românești, nu puțin au datorit acel succes și binecuvântărilor sărăcimii și sărăciților din țară și din capitală. Averi întregi aproape de pieire au fost salvate; altele s-au făcut din nimic. Firește că așa trebuia să se-ntâmple. De unde lumea toată sta cu mâinile-n sân, deodată s-a pornit pe o activitate nebunească, imediat și enorm de scump plătită. Un litograf avea numai o biată presă, la care tipărea cărți de vizită, câteva sute pe săptămână, îndată și-a instalat cinci prese și s-a pus să tipărească etichete de băuturi de lux: Martell, trei stele, Champagne veuve Cliquot, Xeres șcl. șcl. Și așa toți litografii și tipografii. Pe când ei trăgeau etichetele, căruțașii cărau în goană sticle la pimnițele cârciumarilor, prefăcute în tot atâtea laboratorii pentru prepararea conținutului: mii și sute de brațe nu biruiau să pritocească șampaniile, vinurile, cognacurile și licorurile fine, în vederea cărora lucrau presele.

Odăi mobilate cu chirie!

Cine n-avea odăi mobilate cu chirie? Familia-toată se muta într-o șură, într-o magazie din curte, și odăile le dedeau mobilate muscalilor. Vezi ce politicoasă și ospitalieră populație! Două chichinețe cu câte un pat, o masă, un scaun, un lighean și o lampă trei, patru, chiar cinci sute de lei pe lună. La drept, nu era mult, fiindcă nu se număra cu francul, ci cu carboava, ori mai bine cu polul: 15, 20, 25 de poli. Și muscalul galant dedea fără vorbă. Mulți plăteau astă-seară pe o lună înainte, și a doua zi dimineață repede-și făceau geamantanul și plecau... Unde? unde poruncea împărăția. Cum pleca chiriașul, repede la loc biletul: Două odăi spațioase mobilate cu luna! Și iar: 15, 25 de poli. Până seara chichinețele erau închiriate din nou. În cârciume, în birturi de orice mână, în toate localurile publice, un minut nu se oprea deverul.

Într-un birt francez de cea mai naltă clasă, am văzut cu ochii mei următoarele. Au intrat și s-au așezat la masă un general cu familia, Era tatăl, mama, fată tânără cu guvernantă și doi băiețandri. După toate aparențele, era o familie foarte distinsă și foarte bogată. Au dejunat după maniera franceză, cu ouă, un fel de bucate, friptură, prăjituri, fructe și brânză; au băut bordeaux și șampanie (cunoșteam etichetele), apoi cafea, cognac și liqueur (asemenea). Socoteala: quaz cents cinquante francs! adică pe românește: patru sute cincizeci de franci! A plătit generalul fără să miște măcar din sprânceană, cum am plăti eu sau dumneata 2 lei și 50 la lenache.

Într-o seară la Rașca-n salon, era multă lume. La o masă erau mai mulți ofițeri ruși, cam trecuți. Provocați în adevăr, sau numai porniți de țâfnă, au început să înjure franțuzește pe niște meșteri români de la o altă masă; românii au ripostat, și de aci, după câteva replici violente, s-a încins o bătaie în regulă. Muscalii erau în minoritate: ba încă unii de la alte mese, înțelegând că n-au dreptate camarazii lor, au intervenit în favoarea românilor. Totuși bătaia ar fi continuat și desigur ar fi luat proporții primejdioase, dacă un muscal, care intra pe ușă, n-ar fi strigat în gura mare un nume muscălesc foarte greu de ținut minte. Muscalii bătăuși s-au oprit ca prin farmec înlemniți. Asta a impus și românilor. Toți luptătorii au stat pe loc în picioare. Atunci a intrat, urmat de aghiotanți, un general era comandantul pieții. S-a așezat și el la o masă, făcând semn ofițerilor să stea fiecare la locurile lor. Atunci ofițerii muscali și românii bătăuși au fraternizat și s-a băut șampanie până la ziuă de peste două mii de franci. Cine a plătit-o, nu trebuie să vă mai spun.

Bucureștii erau acum în culmea prosperității. M-am dus la nenea Matache. L-am găsit foarte vesel.

— Ai avut dreptate, neică Matache...

— Așa-i că s-a spart buba, drăguță? îi știam eu leacul ei.

Zic:

— Da, neică Matache, dar eu nu-i credeam pe muscali așa galanți...

— E împărăție mare, drăguță; nu-ți spuneam eu?

În acel moment, iată că se opresc din goană trei cazaci călări, un ofițer și doi soldați. Nenea Matache și-a compus numaidecât surâsul oficial, plin de grație. Ofițerul a descălecat, a dat calul unui soldat și a suit treptele în prăvălie. Era un băiat foarte frumos și foarte distins; o figură blândă și veselă; se vedea că venise în fugă de departe și-i era degrabă să meargă și mai departe. Iată ce a târguit. A băut un cognac și a gustat un sanwich cu icre. A dat o jumătate de ocă de rachiu la oamenii lui, câte o jimblă și o bucată de brânză de burduf, cam tot de o jumătate de ocă. Atât. A scos punga și a trântit un pol de aur pe tejghea. Nenea Matache a luat polul și i-a dat cazacului restul o jumătate de rublă. Cazacul a salutat, s-a suit pe cal și a pornit în trap mare către miazăzi. Nenea Matache a văzut ce ochi mari făceam și, om deștept, a înțeles că mi se păruse socoteala prea-prea.

— Vezi d-ta, drăguță, zice, ce e și cu războiul ăsta! Văzuși bietul băiat! om tânăr și de familie! cum îl trimete împăratul să-l prăpădească păgânii, pentru ca să ne apere pe noi creștinii! E lucru mare, drăguță!

— Da încă, zic eu, până la păgâni...

Nenea Matache a zâmbit cu mult înțeles:

— Lasă, zice, drăguță; sunt frații noștri. Cu atâta s-aleg și ei, cu ce cheltuiesc pe la noi; căci cine știe câți se mai întorc înapoi!

O lacrimă de compătimire pentru soldații împărătești și de recunoștință pentru țarul liberator încolți în ochiul lui nenea Matache. În vremea aceasta, începu să treacă între gărzi călări și pihotă sute de căruțe încărcate cu niște lădițe, foarte grele desigur, deoarece în fiecare căruță erau numai câte două. Erau bani carboave și poli imperiali! Nu ne venea să ne credem ochilor.

— Uite, drăguță, uite! Bre! ce va să zică puterea împărătească, drăguță!

*

L-am întâlnit zilele astea pe negustorul meu, foarte opărit.

— Ei? neică Matache, ce zici de criza asta?

— E lucru mare, drăguță! Așa ceva nu s-a pomenit de dinaintea războiului.

— Îți mai aduci aminte?

— Frumoase vremuri!... nu mai apucăm noi așa vremuri frumoase, drăguță!

— Și nu se vede, zic eu, nici o scăpare, nici un leac... doar poate recolta.

— Ce recoltă! drăguță, răspunde oftând negustorul... îi știu eu leacul crizei; dar acu nu prea sunt semne... Văz că fratele nostru nu mai vrea să dea pe la noi; se duce la Țarigrad prin altă parte... O fi supărat pe noi.

O mie si una de nopti

POVESTEA CU SULTANUL ŞAHRIAR ŞI CU FRATELE SĂU, SULTANUL ŞAHZAMAN

Se povesteşte — ci numai unul Allah este atotştiutor şi atotînţelept, şi atotputernic, şi atotiertător - că, între câte s-au scurs şi s-au perindat din vechimea vremilor şi în curgerea veacurilor şi a clipelor, a fost odată un sultan dintre sultaniidin stirpea lui Sassan, în ostroavele indieneşti şi chinezeşti, stăpân de oştimi, de supuşi, de slujitori şi de multe sultanaturi.Şi avea doi copii, unul mai mare, iar celălalt mai mic. Amândoi erau viteji neînfricaţi. Cel mai mare însă era un viteaz mai avan decât mezinul. Domnea peste ţările sale şi cârmuia cu dreptate între oameni; încât locuitorii ţării şi ai împărăţiei îl îndrăgiseră. Îl chema Şahriar. Cât despre fratele său mezinul, pe acela îl chema Şahzaman şi domnea peste Samarkand Al-Ajam.

Şi treburile dăinuind tot aşa neabătut, fiecare sălăşluia în ţara lui; şi fiecare în împărăţia lui cârmuia cu dreptate de douăzeci de ani asupra turmelor sale. Şi erau amândoi până peste poate de mulţumiţi şi de fericiţi. Şi nu conteniră să trăiască aşa până ce sultanul mai mare fu cuprins de un dor fierbinte de a-l vedea pe fratele mai mic. Atunci îi porunci vizirului să purceadă la drum şi să vină cu el. Vizirul îi răspunse:

- Ascult şi mă supun! Pe urmă plecă şi ajunse cu bună pace, din mila lui Allah; intră la mezin, i se închină cu salamalekul trimis, şi îl înştiinţă că sultanul Şahriar doreşte fierbinte să-l vadă, şi că rostul călătoriei ce-o făcuse era de a-l pofti să meargă în ospeţie la fratele său. Sultanul Şahzaman îi răspunse:

— Ascult şi mă supun! Pe urmă porunci să se facă pregătirile de plecare şi să se ia corturile, cămilele, catârii, slujitorii şi zahereaua de trebuinţă. Apoi îl ridică pe vizirul său în slujba de cârmuitor al ţării, şi purcese la drum spre olaturile fratelui său. Şi, pe la miez de noapte, îşi aduse aminte de un lucru pecare îl uitase la sarai; şi facu cale întoarsă, şi intră în sarai. Şi o găsi pe soţia lui întinsă în crivatul ei, îmbrăţişată de un rob arap din cisla lui de robi. La privelıştea aceea, i se înnegură lumea dinaintea ochilor. Şi îşi zise în sineşi:

„Dacă o asemeneanăprasnă s-a petrecut când eu nici nu am apucat să plec de-abinelea din cetatea mea, cum are să se poarte dezmăţata asta în vremea cât am să stau la fratele meu?" Şi îşi trase scurt sabia şi, izbindu-i pe amândoi, îi omorî pe chilimurile de pe crivat. Pe urmă se întoarse pe clipă pe dată şi porunci purcederea taberei. Şi plecă noaptea, şi merse până ce ajunse la cetatea fratelui său. Atunci fratele său se bucură de venirea lui şi îi ieşi înainteşi, întâmpinându-l, îi ură bună pace; şi se învioişi până peste marginile voioşiei, şi împodobi pentru el cetatea, şi se porni să-i vorbească cu mare drag. Dar sultanul Şahzaman îşi aducea mereu aminte de fapta soţiei, şi un nor de mâhnire îi adumbrea chipul; şi se făcuse galben la obraz şi se uscase la trup. încât, atunci când îl văzu în starea aceea, sultanul Şahriar gândi în cugetul său că faptul se datora plecării sultanului Şahzaman departe de ţara şi de împărăţia sa şi, nemaiîntrebându-1 nimic în privinţa aceasta, îl lăsă în voia lui.

Dar, într-una din zile, îi spuse:

— O, fratele meu, nu ştiu! dar văd că trupul ţi se usucă şiobrazul ţi se gălbejeşte! El răspunse:

— O, fratele meu, port înlăuntrul făpturii mele o rană vie. Şi nu îi dezvălui ceea ce văzuse că făptuise soţia lui. Sultanul Şahriar îi zise:

- Tare doresc să mergi cu mine la vânătoare cu hăitaşi şi cu cai, întrucât poate că aşa are să ţi se mai uşureze pieptul. Dar sultanul Şahzaman nu vroi să primească; şi fratele său plecă singur la vânătoare. Or, la saraiul sultanului se aflau nişte ferestre ce se deschideau spre grădină şi, cum sultanul Şahzaman se sprijinise acolo în coate să privească, uşa de la sarai se deschise şi ieşiră douăzeci de roabe şi douăzeci de robi; ia femeia sultanului, fratele său, se afla printre ei, preumblându-se în toată frumuseţea ei strălucitoare. Când ajunseră la un havuz, se dezbrăcară toţi şi se amestecară laolaltă. Şi deodată femeia sultanului strigă:

- O, Massud! Ya, Massud! Şi numaidecât se repezi la ea un arap negru şi vânjos, care o şi înşfăcă; iar ea îl înşfăcă la fel. Atunci arapul cel negru o răsturnă pe spate şi o încălecă. La răsturnişul acela, toţi robii făcură şi ei la fel cu femeile. Şi toţi o ţinură aşa multă vreme,şi nu puseră capăt sărutărilor, îmbrăţişărilor, târnoselilor şi altor lucruri asemenea decât când ziua ajunse în scapăt. La privelıştea aceea, fratele sultanului îşi zise în sineşi: „PeAllah! năprasna mea este cu mult mai uşoară decât năprasna de aici!" Şi numaidecât lăsă amarul şi mâhnirea să i se zvânte, zicându-şi: „Chiar că asta-i nemăsurat mai mare decât tot ce-am păţit eu!" Şi, din chiar clipita aceea, se apucă să bea şi să mănânce fară păs. Estimp, sultanul, fratele său, se înturnă de la vânătoare, şi amândoi îşi urară bună pace unul altuia. Pe urmă sultanul Şahriar luă seama la fratele său, sultanul Şahzaman, şi văzucă i se întorseseră culorile în obraji şi că se înviorase la chip; ba că şi mânca vârtos, după ce atâta vreme se tot lingăvise la masă. Şi se minună şi zise:

- O, fratele meu, te tot vedeam pâclişit la chip, şi-acu maiacătă că ţi s-au întors culorile! Ia spune-mi ce-i cu tine.El îi răspunse:

- Am să-ţi dezvăluiesc pricina mohorelii mele; da cruţă-mă de a-ţi istorisi pentru ce mi s-au întors culorile! Sultanul îi spuse:

- Povesteşte-mi dintru-ntâi, ca să pricep, temeiul schimbăriitale la chip şi al zaiflâcului tău! El răspunse:

- O, fratele meu, află că, atunci când l-ai trimis pe vizirul tău la mine, ca să mă cheme dinaintea ta, mi-am făcut pregătirile de plecare şi am ieşit din cetatea mea. Şi pe urmă mi-am adus aminte că uitasem giuvaierul pe care hotărâsem să ţi-l aduc şi pe care ţi l-am dăruit la sarai; aşa că m-am întors din drumşi am găsit-o pe soţia mea culcată cu un rob arap, dormind pe chilimul de pe crivatul meu! Şi i-am ucis pe amândoi, şi am venit la tine, şi eram tare pătimit de gândul acelei întâmplări;

şi-acesta-i temeiul gălbejelii mele dintâi şi al pâclişelii mele. Cât despre pricina întoarcerii culorii mele, cruţă-mă de a ţi-odezvălui! După ce îi ascultă vorbele, fratele lui spuse:

- Mă rog ţie, în numele lui Allah, să-mi mărturiseşti pricina care ţi-a înviorat chipul! Sultanul Şahzaman îi înşirui atunci tot ceea ce văzuse. Şi sultanul Şahriar zise:

- Mai înainte de orice, se cade să văd cu chiar ochii mei! Fratele său îi zise

- Atunci fa-te că pleci la vânătoare şi la gonăcit; şi ascunde-te la mine, şi ai să fii martor la zamparalâc, şi ai să te încredinţezi cu chiar ochii tăi!

Şi pe clipă sultanul puse pristavul domnesc să pristăvească plecarea; şi oştenii ieşiră cu corturile afară din cetate; ia rsultanul ieşi şi el, şi se trase în corturi, şi le spuse robilor săi cei tineri:

- Să nu intre nimeni la mine! Pe urmă se străvesti şi ieşi pe ascuns şi porni spre sarai, acolo unde era fratele său, şi, când ajunse, şezu la fereastra care da către grădină. Şi nici nu se scursese un ceas, când roabele, înconjurând-o pe stăpâna lor, intrară deodată cu robii şi făcură tot ceea ce spusese Şahzaman, şi petrecură în zamparalâcuri până la vremea asr-ului. Când văzu ceea ce văzu, minţile sultanului Şahriar îşi luară zborul din capul lui; şi îi spuse fratelui său Şahzaman

- Hai să plecăm şi să vedem care-i ursita noastră pe drumullui Allah; întrucât nu se mai cade să avem vreo treabă cu scaunul de domnie până ce nu vom izbuti să dăm de vreun ins care să fi trăit vreo păţanie ca a noastră; altminteri, chiar că moartea noastră ar fi mai de dorit decât viata! Iar fratele său îi răspunse precum se cuvenea. Pe urmă sefurişară amândoi printr-o uşă tainică afară din sarai. Şi nu conteniră a drumeţi zi şi noapte până ce, într-un sfârşit, ajunseră la un copac din mijlocul unei pajişti singuratice, aproape de marea cea sărată. In pajiştea aceea se afla un ochide apă dulce; şi băură din apa aceea şi şezură să seodihnească. Nici nu apucase să treacă un ceas de vreme, că marea începu să se zbată şi, deodată, ţâşni din ape o trâmbă de fumegai negru ce se ridică spre cer, apoi se răsuci către pajiştea lor. La atare privelişte, fraţii se înspăimântară şi se căţărară cât putură de sus în vârful copacului, care era tare înalt, şi începură să iscodească cu privirile cam ce putea să fie. Or, iacătă că trâmba de fum se preschimbă într-un ginn înalt la stat, mare la cap şi lat în piept, şi ducând pe creştet o ladă. Puse piciorul pe pământ, veni către pomul în care se aflau ei şi se opri sub pom. Săltă atunci pleoapa lăzii şi scoase afară o cutie mare pe care o deschise; şi numaidecât se ivi ocopilă nurlie, strălucitoare de frumuseţe şi luminoasă ca soarele, întocmai precum spune poetul:

Lumină-i faţa ei, ca-n bezna-o dulce trecere derază!
Neîntinata ei lumină ai lumii zori îi luminează.
Se-aprind de mândra-i strălucire pe bolta cerurilor sorii,
Iar lunele-şi culeg seninul din ochii ei, surâzătorii!
Destrame-se deci taina-n care o-nchid aceste văluri rare,
Să i se-nchine fermecate pământurile la picioare!
Şi-apoi, sub fulgerarea blândă din ochii ei, venind aproape,
Aprinse lacrimi, ca o rouă, să-i spele umedele pleoape!

După ce se uită îndelung la copila cea frumoasă, ginnul îispuse:

- O, crăiasă a domniţelor! O, tu, cea pe care te-am răpit în chiar noaptea nunţii tale! tare aş vrea să dorm oleacă! Şi ginnul, punându-şi capu-n poala fetei, adormi.Atunci copila îşi ridică fruntea în sus, înspre vârful pomului, şi îi văzu pe cei doi sultani aciuaţi printre ramuri. Săltă pe dată capul ginnului de pe genunchii ei, îl puse pe pământ şi, sculându-se în picioare sub pom, le spuse prin semne:

- Daţi-vă jos, şi nu vă fie frică de efrit. Ei îi răspunseră prin semne:

- Oh! Asupra-ţi fie Allah! cruţă-ne de năprasnă! Ea le zise:

- Allah fie cu voi cu amândoi! daţi-vă jos cât mai repede, căde nu, îl trezesc pe efrit, iar el are să vă omoare cu moartea cea mai cruntă.

Atunci ei se speriară şi coborâră la ea; iar ea veni spre ei şi le spuse pe dată:

- Hai, însuliţi-mă vârtos şi straşnic! Că de nu, îi dau de ştire efritului.De spaimă, sultanul Şahriar îi spuse fratelui său, sultanul Şahzaman:

- O, fratele meu, săvârşeşte tu mai întâi ceea ce porunceşte! El răspunse:

- Nu săvârşesc nimic până ce nu ai să-mi dai tu pildă, ca mai mare! Şi amândoi începură să se îmbie unul pe altul, facându-şi semne din ochi. Atunci copila le zise:
- Ce vă tot hâiţi aşa? Dacă nu vă apucaţi pe dată de treabă, îl trezesc numaidecât pe efrit!
Atunci, din pricina spaimei lor faţă de efrit, îi făcură amândoi ceea ce li se poruncise. Când sfârşiră tot, copila le spuse:
- Chiar că bine vă mai pricepeţi! Pe urmă, scoţând de la brâu un săcut, trase din el un gherdan alcătuit din cinci sute şaptezeci de inele cu peceţi, şi îi întrebă:
- Ştiţi ce este aceasta? Ei răspunseră:
- Nu ştim.Ea atunci le spuse:
- Toţi stăpânii acestor inele s-au însulit cu mine pe coarnele cele nesimţite ale acestui efrit. Aşa că daţi-mi şi voi, amândoi fraţii, inelele voastre.
Atunci ei, scoţându-şi-le de pe degete, îi înmânară amândouă inelele. Ea atunci zise:
- Aflaţi că efritul de colea m-a furat în noaptea nunţii mele,m-a închis într-o cutie şi, punând cutia într-o ladă, a cetluit lada cu şapte lacăte, şi m-a dus apoi în adâncul mării mugitoare, unde se zbat şi se izbesc valurile. Dar el habar nu are că, atunci când o femeie doreşte ceva, nimica nu poate s-o supună. De altminteri, şi poetul spune:
Prietene, nu fi încrezător Femeilor!
Căci toate bune, rele!
Atârnă doar de potca toanei lor!
Iubirea lor minciună-i, şi în ele
Dă vicleşugul glas şi chicoteşte,
Şi-i canură-n veşmintele acele.
Smerit, la ce-a grăit Yussuf gândeşte!
Şi că Eblis pe-Adam l-a izgonit
Din pricina femeii lui, fireşte.
Iar altul spune:
Nimic nu vei alege de-i sta la dojenit!
Pentru câ-ndrâgostitul, chiar mâine, scos din fire,
Aceleaşi patimi, bietul, va căuta smintit.
Să nu zici niciodată: „Eu unul, în iubire,
N-am să mă port ca tonţii ce umblă-ntr-o ureche.
"Să nu zici vorbele-astea prosteşti şi fără şire.
Ar fi minune mare şi fără de pereche
Să vezi scăpând vreodată din vrăjile muierii
Bărbat întreg la minte şi neciupit de streche.
La atare spuse, cei doi fraţi se minunară până peste marginile minunării şi îşi ziseră unul altuia:
- Când un efrit ca acesta, şi în pofida puterniciei sale, a pătit ocăruri mult mai amarnice decât ale noastre, iacătă o pildă ce poate să ne slujească de mângâiere! Atunci, pe dată o lăsară acolo pe tânăra nevastă şi se întoarseră fiecare la cetatea lui.
Când ajunse în saraiul său, sultanul Şahriar porunci să sereteze capul soţiei sale şi, în acelaşi chip, şi gâturile roabelor şi ale robilor ei. Pe urmă îi porunci vizirului să-i aducă în fiecare noapte câte o copilă fecioară. Şi în fiecare noapte căpăta astfel câte o copilă fecioară şi îi răpea fecioria. Iar când se sfârşea noaptea, o omora. Şi nu conteni să facă aşa vreme de trei ani în şir. încât lumea fu cuprinsă de ţipetele de jale şide vaierul spaimelor, şi toţi se pribegiră cu fetele câte le mai aveau. Şi nu mai rămase în cetate nicio fată în stare săslujească la năpada nărăvitului.În atare împrejurări, sultanul îi porunci vizirului să-i aducă ocopilă, ca de obicei. Şi vizirul plecă şi căută, da nu mai găsi nicio fată; şi, mohorât de tot, ugilit de tot, se duse acasă, cu sufletul plin de spaimă din pricina sultanului.
Or, vizirul avea chiar el două fete pline de frumuseţe, de nuri, de strălucire, de desăvârşire şi de dulce gingăşie.
Pe cea mare o chema Şeherezada, iar pe cea mai mică o chema Doniazada…

De număr, socotesc întâi poeții-autor: Emily Dickinson

De număr, socotesc întâi poeții,
Pe urmă soarele şi vara,
Iar după vară, cerul -
Şi asta ar fi tot.
Însă de recapitulez,
Poeții par să le cuprindă toate -
Pe ceilalți spectacolul nu prea-i interesează.
Spun, deci, poeții – şi-nțeleg tot ce e viață.
O vară ține pentru ei întregul an,
Şi pot crea atâta soare cât ştie cerul să cuprindă,
Iar dacă cerul, în sfârşit,
Ar fi aşa frumos pe cât l-au prevestit poeții,
Celor ce cred într-înşii
Le va fi -ndreptățit şi visul trecător,
Spre binecuvântarea lor.
(*Trad. de Margareta Sterian)*

În curând, va fi învinsă iarna - autor:Walt Whitman

În curând, va fi învinsă iarna;
În curând, înghețatele ferecături vor fi desfăcute
şi topite. Încă puțin
Şi aerul, pământul, valul, totul va fi cuprins
de plăcerea reînvierii şi a înfloririi; o mie de
forme vor răsări,
Din aceste amorțite movile, din aceste înghețate
muşuroaie de pământ, ca din adânci
morminte vor răsări.
Ochi sensibili, urechi fine – cele mai delicate
însuşiri ale tale – tot ceea ce ia cunoştință
de frumusețea naturii
Se va trezi şi se va umple cu această frumusețe.
Tu vei observa aspectele simple, delicatele
minuni ale pământului,
Păpădia, trifoiul, smaraldina iarbă,
florile timpurii, primele parfumuri,
Arbustul pe care calci, verdele-galben al
salciei, înflorirea prunilor şi a cireşilor,
Sturzul, privighetoarea, mierla făcându-şi
auzit cântecul lor, rătăcitoarea pasăre albastră...
Spectacolul din fiecare an asemenea scene prezintă.

Annabel Lee- autor: Edgar Allan Poe

De mulți şi mulți ani trecuți în stihii
Lîngă mare, într-un regat
Trăia o copilă ce poate-o veți şti,
Cu numele Annabel Lee;
Ce n-avea în gînd decît a-i fi dat
S-o iubesc, să mă poată iubi.

Eram un copil, copilă şi ea
Lîngă mare, într-un regat;
Dar iubirea mai mult ca iubire era
Pentru mine şi Annabel Lee -
Chiar serafii din ceruri în zbor aripat
Ne-ar fi putut pizmui.
Şi poate de-aceea în vremi de-altădat'
Lîngă mare, într-un regat
Din nouri un vînt s-a pornit, îngheţînd
Pe frumoasa mea Annabel Lee;
Şi rudele-i nobile s-au arătat
Să mi-o ia, să o ducă de-aci,
S-o închidă-n sepulcrul cel întunecat
Lîngă mare, într-un regat.
Îngerii n-au fost ferice nicicînd
Ca noi, pizmuindu-ne vii -
Da! Şi de-aceea (cum toţi par a şti
Lîngă mare, într-un regat)
Vîntul din noaptea cu nouri porni îngheţînd,
ucigîndu-mi pe Annabel Lee.
Dar iubirea mai mult ca iubire era
Pentru noi, mai mult cît ar şti
Alţii mai vîrstnici şi mai învăţaţi -
Şi nici îngerii-n ceruri de sus aripaţi
Şi nici demonii jos sub a mării stihii
Sufletul nu-mi vor desprinde vreodat'
De-al frumoasei Annabel Lee.
Fiindcă luna nu pasă fără-n vise să-mi ţeasă
Pe frumoasa mea Annabel Lee,
Şi nici stele se-aprind fără ochii sclipind
Ai frumoasei Annabel Lee.
Astfel oricît de lungă noaptea stau lîngă
Draga mea - draga mea - viaţa-mi, mireasă,
în sepulcrul de lîngă al mărilor grind,
în mormîntul la marea vuind.
(Trad. Grete Tartler)

De veghe în lanul de secara - fragment- J.D. Salinger

Capitolul 1

Daca vreti intr-adevar sa aflati ce s-a intamplat, probabil c-o sa întrebati în primul rînd unde m-am nascut, cum mi-am petrecut copilaria mea amarîta, cu ce s-au ocupat parintii înainte de nasterea mea si alte rahaturi d-a stea gen David Copperfield, dar, daca vreti sa stiti, n-am nici un chef sa le însir pe toate.

Mai întîi pentru ca ma plictiseste, pe urma pentru ca, daca m-as apuca sa vorbesc cît de putin de treburilelor intime, parintii mei ar face cîte doua hemoragii fiecare. Sîn tfoarte sensibili cînd e vorba de lucrurile astea, mai cu seama tata. Sînt ei draguti si cumsecade, nu spun nu, da'-s îngrozitor de sensibili. De altfel, n-am de gînd sa va debitez autobiografia mea nenorocita sau alte prostii d-astea. Vreau doar sa va povestescdespre întîmplarile demente pe care le-am trait în preajma Craciunului, înainte s-ajung la capatul puterilor si sa fiu nevoit s a vin aici sa ma potolesc. Vreau sa spun ca mai mult nu i-am povestit nici macar lui D.B.,si, oricum, D.B. e fratele meu. Sta la Hollywood, si Hollywood-ul e destul de aproape de locul asta amarît unde ma aflu acum, asa ca vine sa ma vada mai la fiecare sfîrsit de saptamîna. Cînd m-oi întoarce acasa, luna viitoare, poate c-o sa ma duca tot el, cu masina. Si-a cumparat decurînd un "Jaguar". O jucarie englezeasca din alea care prind doua sute de mile pe ora. A dat aproape patru mii de dolari pe ea. Are bani acum, nu gluma. Înainte nu prea avea. Cînd locuia la parinti nu era decît un scriitor ca toti scriitorii. Daca înca n-ati auzit de el, sa stiti ca scris un volum de nuvele grozave: Pestisorul auriu. Dintre ele, cea mai reusita e aia care se cheama tot Pestisorul auriu. O poveste despre un pusti care nu lasa pe nimeni sa se uite la pestisorul auriu, fiindca-l cumparase din banii lui. Ma prapadesc dupa nuvela asta. Acum D.B. e la Hollywood. Se prostitueaza. Daca e ceva de care mi-e sila sînt filmele. Sa n-aud de ele! Am sa încep povestea din ziua în care am parasit Pencey Prep.

Pencey Prep e o scoala la Agerstown, în Pennsylvania. Cred c-ati auzit de ea. Sau, în orice caz, i-ati vazut reclama. În S.U.A., pe lînga obisnuitele scoli medii (high schools), exista, pentru pregatirea viitorilor studenti, institutii scolare de tip special numite preparatory school's (scoli pregatitoare) sau, pe scurt, preps.

Apare în mii de reviste: o poza reprezentînd un tip strasnic, calare, sarind un obstacol. Ca si cum la Pencey toata ziua nu s-ar face altceva decît sa se joace polo. Eu unul însa n-am vazut nici urma de cal, nici acolo, nici prin împrejurimi. Pe poza, sub tipul calare, sta scris: "Din 1888, scoala noastra formeaza tineri falnici,cu mintea clara". Asta sa i-o spuna lui mutu'. Nu formeaza niciodata pe nimeni la Pencey, în orice caz nu mai mult decît la orice alta scoala. Eu unul n-am avut parte sa cunosc acolo pe nimeni care sa fie sanatos si cu mintea clara. Afara, poate, de doi tipi. Daca au fost doi. Si aceia probabil ca asa erau cînd au venit la Pencey. Asadar, totul a început în sîmbata meciului cu Saxon Hall. La Pencey, considerau meciul cu Saxon Hall drept un eveniment de seama. Era ultimul meci al anului si se spunea ca, daca Pencey ar pierde, nu ne-ar mai ramîne altceva de facut decît sa ne sinucidem cu totii. Îmi amintesc ca în dupa masa aceea, pe la trei, ma aflam pe vîrful lui Thomsen Hill, lînga tunul acela caraghios, din timpul Razboiului de Independenta. De acolo se vedea tot terenul, si echipele care se îmbrînceau si se cotonogeau de la un capat la celalalt al gazonului. Tribuna n-o vedeam prea bine, dar auzeam galeria racnind puternic si sustinut de partea lui Pencey, caci, în afara de mine, toata scoala se afla acolo, anemic si fara vlaga de partea lui Saxon Hall,caci echipa lor nu prea aducea popor.La meciurile de fotbal nu prea veneau fete. Fete n-aveau voie sa invite decît baietii din ultimul an. Îngrozitoare scoala, din toate punctele de vedere. Mie unul îmi plac locurile unde mai poti vedea, macar din cînd în cînd, cîte o fata, doua, chiar daca n-ar face altceva decît sa se scarpine în cot, sa-si sufle nasul sau numai sa chicoteasca ori mai stiu eu ce. E drept ca Selma Thurmer, fata directorului, venea destul de des la meciuri, dar nu prea era genul de fata care sa stîrneasca pasiuni irezistibile. Cu toate ca, de fapt, era destul de draguta. A stat odata lînga mine în autobuz, cînd veneam de la Agerstown, si am intrat în vorba cu ea. Mi-a placut. Avea nasul mare si unghiile mîncate pîna-n carne, aproape ca-i dadu-se sîngele, si purta un sutien d-alea afurisitele. captusite cu burete, ca s-o faca sa para mai femeie,dar, totusi, nu se putea sa nu-ti fie mila de ea. Ce-mi placea la ea era ca nu-ti scotea ochii cu tat-su, ridicîndu-l în slavi . Stia pesemne ca-i un ipocrit si-un pisalog. De fapt, motivul pentru care nu ma dusesem la meci si-l urmaream de aici,de pe T homsen Hill, era ca abia ma întorsesem de la New York cu echipa de scrima. Cazuse beleaua pe mine sa fiu capitanul echipei. Pasamite o treaba foarte importanta. Plecasem la New York de dimineata ca sa ne întîlnim cu echipa scolii McBurney. Numai ca întîlnirea n-a avut loc. Fotbalul american se deosebeste de cel practicat la noi; mingea este elipsoidala, iar regulile sînt cam aceleasi ca la rugbi.

Am uitat toate floretele, tot echipamentul si toatealea în pacatosul demetrou. Dar n-a fost numai vina mea. Trebuise sa ma tot ridic de la locul meu, sa cercetez planul orasului, ca sa stiu unde coborîm. Deci ne-am întors la Penceype la doua si jumatate în loc sa ne întoarcem seara. Si în tren, la întoarcere, baietii nu mi-au adresat nici macar o vorba. Într-un fel, a fost destul de nostim. Al doilea motiv pentru care nu ma dusesem la meci era ca voiam sa ma duc sa-mi ia u ramas bun de la batrînul Spencer, profesorul meu de istorie. Avea gripa si asa mai departe si m-am gîndit ca poate n-o sa mai am prilejul sa-l vad înainte de vacanta de Craciun. Îmi trimisese, de altfel, si un biletel, în care-mi scrisese c-ar vrea sa ma vada înainte de-a pleca eu acasa. Stia ca nu ma mai întorc la Pencey. Am uitat sa va spun. Ma dadusera afara. Îmi spusesera sa nu ma mai întorc dupa vacanta, fiindca picasem la patru materii. Nu voiam deloc sa învat si toate celelalte. Îmi atrasesera de multe ori atentia sa fiu mai silitor, mai ales la sfîrsit de trimestru, cînd veneau parintii sa discute cu batrînul Thurmer, dar fusese în zadar. Asa ca m-au dat afara. La Pencey nu e prea greu sa te dea afara. E o scoala cu nivel foarte înalt. Zau ca da! Asadar, cum va spuneam, era decembrie si un ger de crapau pietrele, mai cu seama pe dealul acela afurisit. Naveam pe mine decît impermeabilul, n-avem manusi, n-aveam nimic. Cu o saptamîna înainte îmi furase cineva din camera paltonul din par de camila cu manusile îmblanite în buzunar si tot restul. Scoala era plina de hoti. Erau acolo multi baieti cu parinti bogati, totusi scoala era plina de hoti. O scoala, cu cît e mai scumpa, cu atît gasesti mai multi hoti în ea, zau, nu glumesc. Stateam, prin urmare, lînga tunul ala nenorocit si urmaream meciul. Aproape ca-mi înghetasefundul. Si nici macar nu eram cine stie ce atent la meci. Stateam acolo pentru ca, într-un fel, voiam sa simt ca-mi iau ramas bun. E drept c-am parasit multe scoli si multe locuri fara sa simt ca le parasesc. Dar nu pot sa sufar asta. Nu-mi pasa daca despartirea e trista sau neplacuta, dar cînd parasesc un loc vreau sa stiu ca plec. Altfel ma simt si mai rau. Dar am avut noroc. Mi-am amintit deodata de ceva care ma ajutat sa simt ca plec, ca plec naibii de tot. Mi-am amintit cum jucasem într-o zi, în octombrie, fotbal în fata scolii cu Robert Tichener si Paul Campbell. Baieti de t reaba amîndoi, dar mai ales Tichener. Mai era putin pîna la masa de seara si începuse sa se întunece, dar noi tot mai bateam mingea. Se întuneca din ce în ce mai tare, si mingea abia se mai vedea, dar noua tot nu ne venea sa ne oprim. Pîna la urma, însa, n-am avut încotro. Profesorul de biologie, domnul Zambesi, a scos capul pe fereastra si ne-a spus sa ne ducem în dormitor sa ne pregatim pentru masa. Cînd am noroc si-mi amintesc întîmplari d-astea, nu-mi mai pare rau ca plec, cel putin cu mine asa se întîmpla, de cele mai multe ori. Îndata ce mi-am amintit de povestea asta, m-am întors si am luat-o la fuga, coborînd pe versantul celalalt al de al ului spre casa batrînului Spencer. Nu locuia la scoala. Locuia pe Anthony Wayne A venue. Am alergat tot drumul pîna la poarta principala a scolii, unde m-am oprit o clipa sa-mi trag sufletul. Daca vreti sa stiti, îmi pierd foarte repede suflul. Mai întîi pentru ca fumez foarte mult, adica fumam înainte. M-au silit sa ma las. Si pe urma pentru ca în ultimul an am crescut cu vreo sase toli si jumatate. D-asta, aproape c-am dat în tuberculoza si am venit aici sa-mi fac toate analizele alea blestemate si asa mai departe. Totusi, una peste alta, sînt destul de sanatos. Dupa ce mi-am recapatat suflul, am traversat alergînd soseaua 204. Era un polei îngrozitor si a fost cît p-aci sa cad. De fapt, nici nu stiu de ce alergam. Cred c-aveam pur si simplu chef sa alerg. Cînd am trecut drumul, am avut senzatia ca, asa, parca dispar. Era o dupa-masa din acelea demente, cu ger naprasnic si fara pic de soare, o dupa-masa în care ajunge sa treci o strada ca sa ai senzatia ca dispari. Mama, ce-am mai apasat pe sonerie cînd am ajuns la batrînul Spencer. Înghetasem pîna-n maduva oaselor. Ma dureau urechile si abia mai puteam sa-mi misc degetele. "Haideti, haideti mai repede, am spus aproape cu voce tare, deschideti careva usa!" În cele din urma, mi-a deschis batrîna doamna Spencer. N-aveau servitoare, n-aveau pe nimeni, asa ca întotdeauna deschideau ei. Stateau cam prost cu banii. . Holden! a exclamat doamna Spencer. Ce bine-mi pare cate vad! Intra, dragul meu . Trebuie sa fii mort de frig. Cred ca s-a bucurat cînd m-a vazut. Îi eram simpatic. Cel putin, asa mi se parea. Mama, ce repede am intrat în casa! Ce mai faceti, doamna Spencer? am întrebat-o. Cum se mai simte domnul Spencer?. Da-mi haina, dragutule, mi-a spus. Nu auzise c-o întrebasem de domnul Spencer. Era cam surda. Mi-a atîrnat haina în vestiar, si eu am încercat sa-mi netezesc putin parul cu mîna. De obicei ma tund scurt, asa ca nu trebuie sa ma pieptan prea des. Ce mai faceti, doamna Spencer? am întrebat-o din nou, de data asta mai tare, ca sa m-auda. . Foarte bine, Holden, spuse ea, închizînd usa vestiarului. Dar tu ce mai faci? Dupa felul în care m-a întrebat, mi-am dat imediat seama ca batrînul Spencer îi spusese tot. . Foarte bine, i-am raspuns. Da' domnul Spencer ce face? I-a trecut gripa? . Daca i-a trecut? Doamne, se poarta ca un adevarat... ca un nu stiu ce...! E în camera lui, dragul meu. Intra la el fara sa mai bati la usa.

Jilțul verde - autor: Mihai Ursachi (17.02 1941-10.03.2004)

Cînd crengile toamnei se scutură-n casă
m-aşez cu mîhnire-ntru-n jilț de mătasă.
Acestea sînt crengile care în floare
intrau printre gratii odinioară...
Alături stă arcul cu care la țintă
am tras într-o floare curată şi sfîntă.
Pe jos printre note, străvechea vioară
în semi-ntuneric, cu trup de fecioară.
În jilțul cel verde eu stau cu mîhnire
şi cîtă iubire, o cîtă iubire...
Acum e tîrziu şi se face-ntuneric
şi mă scufund într-un calcul himeric.
Cîți ani să mai fie, ce oră a fost,
pendula stă moartă şi fără de rost.
Am fost mai întîi printre lunci şi mesteceni,
în ce te mai legeni tu Ana, te legeni...
Pogoară în brațe-mi spre-a nu te mai pierde,
la noi la pădure, în jilțul cel verde...
Şi cît de ciudată mai fuse şi ora
la care-a venit ca prin vis Minodora...
O Doamne, nu uit şi nici nu țin minte
ce-a fost mai tîrziu, ce-a mai fost înainte.
Era pe la două de noapte, îmi pare,
în muzici nebune ciocneam la pahare.
Iată, aprind iarăşi sfeşnicul, iată,
o, dansul acela, odată, vreodată...
Mai eşti încă-aici, Minodora, sînt ani,
mai porți la jartiere cei treizeci de bani?
În jilțul cel verde acum mă cutremur,
un plînset anume străbate prin vremuri.
Iubita mea albă, atîtea păcate,
tu l-ai iubit pe sărmanul meu frate...
Pumnalul acesta e darul de moarte,
lumina în sfeşnic abia de mai arde.
E foarte tîrziu şi de tot întuneric,
şi mă scufund într-un calcul himeric.
În jilțul cel verde eu stau cu mîhnire,
păianjenii țes împrejuru- mi la fire...

Dansul cu cartea- autor: Florin Mugur(7 .02. 1934 - 9 .02. 1991)

Cum să fii scund şi caraghios
şi cu barca ca un val de mireasă
şi cu ochi albaştri
şi cum să fii batrân
şi cu hainele ude de lacrimi
şi cum să țopăi totuşi fericit!
Pe patul meu
danseaza beat batrânul prinț
cu cartea-n brațe.

Îi şiruie udă camaşa pe umeri
îi piuie nasturii veseli -
el ţopăie plin de scântei şi de ţepi
Şi ce e scris în cartea Batrânului? Destinul
meu obosit. Dansează lent. Spre seară
ouă mici, străvezii, îi curg dulce din păr.
De behăit, ce bâlbâiala de petale!
Alunecă moale pe-o lacrimă. Uite, se ţine
de cartea ce-i tremură leneşă-n braţe.
Şi nu-mi mai e frică şi nu-mi mai e frică.
Ce fraged e! Capul meu trist şi muncit
îndrazneşte să râdă.

Să fie iarnă- autor: Leonid Dimov

Cum roade visul firea cea aeve
Cu fiecare noapte mai adânc,
Mânând în turme zei, menandri, eve
Şi cavaleri cu lire la oblânc,
Cum se lipesc cu toţii de oglindă
Să treacă dincolo cât mai curând,
Cum creşte jalea-n tagma suferindă
A chipurilor în amurg plăpând,
Cum nasc apoi năluci în cavalcade
Gonind uşor spre porturi sidefii,
Spre specii calde, populând estrade
La circul interzis pentru cei vii.
Nu mă lăsa, de umeri mă cuprinde,
şopteşte-mi vorbe clare, să-nţeleg,
Ori şuieră preziceri şi colinde
Să fie iarnă pentr-un ev întreg.
(Din volumul Versuri, Editura 100+1 GRAMAR, Bucuresti, 2000)

Cronică- autor: Saint John Perse

I

«Vârstă mare, iată-ne. Răcoare a serii pe înălţimi, vânt dinspre larg pe toate pragurile, şi frunţile noastre dezgolite pentru arene mai vaste...

Într-o seară de roşii şi lungi friguri când lăncile se apleacă, noi am văzut în Apus un cer mai roşu şi trandafiriu, de un trandafiriu de insecte ale ghiolurilor: seară de mare era, şi de înaltă orbită, când primele eliziuni ale zilei ne-au fost ca sfârşeli ale vorbirii.

Şi e o sfâşiere de măruntaie, de viscere, pe toată aria luminată a Veacului: albituri spălate în apele mume şi degetul omenesc preumblat, pe mai violetul şi verdele cerului, în rupturile însângerate ale visului – răni vii!

Un singur şi leneş nor limpede, cu o bruscă răsucire de-a latul cerului austral, îşi îndoaie pântecul alb de rechin cu aripioare de tul. Şi armăsarul roşu al serii nechează prin calcaruri. Şi visul ne este prin loc înalt. Urcare potrivită după urcarea astrelor, născute din mare... Şi nu despre-aceeaşi mare visăm în această seară.

Oricât de înaltă ar fi priveliştea, o altă mare departe se ridică, ce ne urmează, în dreptul frunţii omului: foarte înalt morman şi strânsură de vârstă la zarea pământurilor, ca un zid de piatră la fruntea Asiei, şi foarte înalt prag în flăcări la zarea oamenilor de totdeauna, vii şi morţi laolaltă.

Capul sus, om al serii. Trandafirul mare al anilor se întoarce la fruntea-ţi senină. Copacul mare al cerului, (...) în Apus.
Şi-n vâlvătaia unei seri cu gust de algă uscată, noi creştem, spre mai înalte transhumante, mari insule la mijlocul cerului hrănite cu ienupăr şi cu strugurii-ursului.
Friguri pe sus şi pat de jar. Legi de soţii pentru noapte pe toate culmile scăldate în aur!

II

Vârstă mare, tu minţeai: drum de jar, nu de scrumuri... Cu faţa arzând şi cu sufletul sus, spre care nechibzuinţă mai fugim? Timpul ce anul îl măsoară nu-i măsura zilelor noastre. Noi n-avem de-a face cu mai măruntul şi cu mai răul. Pentru noi, neastâmpărul ceresc, la vârtejul ultim...

Vârstă mare, iată-ne pe drumurile noastre fără margini. Plesnet de bici pe toate văile! Şi foarte lung ţipăt pe înălţimi! Şi acest mare vânt de aiurea în contra noastră, ce-l îndoaie pe om deasupra pietrei ca plugul peste ogor.

Te vom urma, aripă a serii... Dilatare a ochiului în bazalturi şi marmori! Glasul omului e pe pământ, mâna omului e în piatră şi trage un vultur din noaptea lui. Dar Dumnezeu tace în zi; şi patul nune-a fost tras în întindere şi durată.

O, Moarte gătită cu mănuşă de fildeş, în van ne-aţii potecile gheboşate de oase, căci drumul nostru tinde mai departe. Armaşul cu oase înzorzonat, ce-l găzduim şi ne slujeşte pe simbrie, va dezerta în această seară la cotul drumului.

Şi rămâne încă de spus: trăim din dincolo de moarte şi chiar din moarte vom trăi. Caii au trecut, ce fugeau spre osuar, cu botul încă umed de salviile pământului. Şi rodia Cibelei cu sângele-i mai vopseşte gura femeilor noastre.

Regatul nostru-i de-alaltăseară, această mare strălucire a unui veac spre culmea lui; şi n-avem scaun de judecată, nici câmp de onoare, ci o întreagă desfăşurare de stofe pe povârnişuri, revărsând în lungi falduri aceste maldăre mari de lumină galbenă pe care Cerşetorii serii le adună de atât de departe camătăsuri de Imperiu şi mătase crudă de tribut.

Ne-am săturat de deget de cretă sub ecuaţia fără dascăl... Şi voi, marii noştri Străbuni, în robele ţepene, ce coborâţi nemuritoarele trepte cu marile cărţi de piatră, noi am văzut cum buzele vi se mişcau în seninul serii: şi n-aţi rostit cuvântul ce înalţă sau ne urmează.

Lucină rătăcitoare pe ţărmuri pentru plinirea odrăslirilor femeii, sunt altfel de naşteri unde să-ţi duci lămpile!...

Şi Dumnezeu orbul luceşte în sare şi-n piatra neagră, în granit şi-n obsidian. Şi roata se întoarce în mâinile noastre, ca în tamburul de piatră al aztecului.

III

Vârstă mare, venim de pe toate ţărmurile pământului. Ni-i rasa străveche, faţa fără de nume. Iar timpul ştie atâtea despre oamenii care am fost.

Am umblat singuratici pe drumuri depărtate; şi mări ne-au purtat, ce ne-au fost străine. Amcunoscut umbra şi spectru-i de jad. Am văzut focul ce ne umplea de spaimă caii. Şi cerul ţinu mânie în vasele noastre de fier.

Vârstă mare, iată-ne. Nu aveam grija trandafirilor şi acantei. Dar musonul Asiei bătea, până la paturile noastre de piele sau de palmier, laptele lui de spumă şi de var nestins. Foarte mari fluvii, născute la Apus, torceau de zor în mare chilul lor gras de mâl verde.

Şi pe cerul de roşu laterit unde aleargă cantaridele verzi, auzeam într-o seară sunând primii stropi de ploaie călduţă, printre zborul dumbrăvencilor albastre de Africa şi pogorârea marilor zboruri din Nord,care fac să trosnească ardezia unui mare Lac.

Călăreţi fără stăpân, prin alte locuri, îşi dădeau caii în schimbul corturilor noastre de pâslă. Amvăzut trecând albina pitică a deşertului. Şi insectele roşii cu puncte negre se-mpreunau pe nisipulInsulelor. Hidra antică a nopţilor nu şi-a uscat sângele pentru noi la focul oraşelor.

Şi eram poate pe mare, în ziua aceea de eclipsă şi de primă ameţeală, când lupoaica neagră acerului a muşcat în inimă vechiul astru al părinţilor noştri. Şi în abisul verde şi cenuşiu cu miresme deseminţe, şi de culoarea ochilor de prim-născuţi, ne-am scăldat goi – implorând ca tot acest bine să setermine în rău, şi tot acest rău în bine.

Prădători, desigur! am fost; şi de la nici un stăpân ci de la noi înşine având scrisorile noastre de scutire – Atâtea sanctuare dezgropate şi atâtea doctrine redate zilei, precum femei cu şoldul descoperit! Licitaţii pe cheiurile de mărgean negru, firme arse pe toate radele, şi inimile noastre în dimineaţă ca nişte rade străine...

O, tu ce ne duceai la întreg acel miez de suflet, soartă pribeagă pe ape, ne vei spune într-o seară pe pământ care mână ne îmbracă-n această haină aprinsă a legendei, şi din care adânc de hău pentru noi veni spre bine, veni spre rău, întreagă această creştere de zori bătând în roşu, şi-această parte în noi cerească cene-a fost partea de întuneric?

Căci de multe ori ne-am născut, în întinderea nesfârşită a zilei. Şi ce-s aceste bucate, îmbiate pe toate mesele, care mult ne-au părut suspecte în lipsa Gazdei? Noi trecem, şi, de nimeni creaţi, se cunoaşteoare specia spre care înaintăm? Ce ştim despre om, spectrul nostru, sub gluga-i de lână şi marea-i pâslă de străin?

Astfel îi vezi în seară, în grelele burguri de corn unde sătenii îşi iau seminţele – fântânile secate şi-ntreaga piaţă de glod uscat însemnată de urmele despicate – străinii fără nume nici chip, sub largi boruri încovoiate, acostând pe sub streşini, lângă stâlpul de zid al porţii, marile fete ale gliei cu gust de umbră şi de noapte ca vase de vin în umbră.

IV

Pribegi, o, Pământ, noi visam... Nu avem drepturi de feudă, nici moşii cu acareturi. N-am fost legatari, precum n-am şti să întocmim un legat. Cine, vreodată, ne-a ştiut vârsta şi numele omenesc? Şi cine, într-o zi, să vorbească de locul nostru de naştere? Eponim, strămoşul, şi faima-i, fără urmă. Faptele noastre trăiesc departe de noi,în livezile lor de fulgere. Şi nu ne avem rangul printre oamenii clipei.

Pribegi, ce ştim despre patul bunicii, blazonat cum era în pistruiatu-i lemn din Insule?...Nu ne spunea nimic vechiul gong de aramă din casele părinteşti. Nu ne spunea nimic paraclisul mamelor noastre (în lemn de jaca-randă sau de chitră), nici antena de aur vibrând la fruntea negrelor slujitoare.

Noi nu eram în lemnul de preţ al spinetei sau al harpei; nici în gâtul de lebădă al marilor mobilelustruite, culoarea vinului de aromate. Şi nu eram nici în canelurile pilaştrilor, şi în onix, şi-n cizelurile bronzului, nici în geamurile cu arbori ale marilor dulapuri de cărţi, numai miere şi aur şi piele roşie deEmir,

Ci-n găoacea de uriaşă broască ţestoasă, încă greu duhnitoare, şi-n rufele slujitoarelor şi în ceara şelăriilor unde se pierde viespea; ah! în cremenea puştii învechite a negrului, şi-n universul de talaş crud al dulgherilor din porturi şi în ghibra velierei pe şantierul de familie; şi mai bine, în coca de mărgean alb, tăiată pentru terase, şi în dalajul alb şi negru al pardoselii din bucătării, şi-n nicovala fierarului de etrave, şi-n acel vârf de lanţ lucitor, sub furtună, corn lung ce-l înalţă greoaia vită neagră purtând pungă de piele...

Alga fetidă de miez de noapte ne-a fost părtaşă sub grinzi.

V

Vârstă mare, iată-ne. Întâlnirea fixată, şi de mult timp, cu-această oră de mari înţelesuri.

Seara coboară, şi ne întoarce, cu capturile noastre de larg. Nici o dală de familie unde s-auzi pas de om. Nici o casă de oraş, nici o curte pavată în roze de piatră sub bolţile răsunând.

E vremea să ardem bătrânele noastre vase năpădite de alge. Crucea Sudului e deasupra Vămii;fregata-vultur a ajuns iar la insule; vulturul-harpie e prin junglă, cu maimuţa şi şarpele-vrăjitor . Şi estuarul stă imens sub povara cerului.

Vârstă mare, iată capturile noastre: zadarnice, iar mâinile noastre libere. Drumul e străbătut şi încănu e străbătut, lucrul e spus şi încă nu e spus. Şi ne întoarcem, grei de noapte, ştiind despre naştere şimoarte mai mult decât te învaţă visul omului. După trufie, iată faima, şi această limpezime a sufletului înflorind în spada mare şi albastră.

În afara legendelor somnului toată această nemărginire a fiinţei şi această înmulţire a fiinţei, toată această sete de a fi şi toată această putere de a fi, ah! tot acest foarte mare suflu călător ce la paşii-istârneşte, cu zbor de lungi falduri – foarte înalt profil în mers la pătratul uşilor noastre – trecerea cu paşi mari a Fecioarei nocturne!

VI

...Cum cel ce, cu mâna pe coama calului, se gândeşte departe şi visează înalt: «Voi duce mai departe renumele casei mele» (şi câmpia la picioarele lui, în fumul serii, aşterne o ţarină întinsă şiunduioasă, ca nişte şpan, şi măsurând cu ochii vremea împădurită a drumului, el vede – şi aşa e – o întreagă privelişte de albastre depărtări şi egrete albe, şi pământul în tihnă păscându-şi bourii de legendăşi ienuperii),

Cum cel ce, cu mâna întinsă peste hârtiile şi titlurile sale de dobândire, măsoară o mare avuţie (şi intrarea în folosinţă nu-l mulţumeşte),

Noi extindem la-ntreg avutul deprinderea şi legile noastre.

Vârstă mare, tu domneşti... Etajul e cel mai sus şi priveliştea, cea mai vastă, încât marea e peste tot – mare de dincolo de mare şi de dincolo de vis şi doică de ape mume: însăşi cea care am fost, şi dinnaştere, în orice scoică de mare...

Etajul îşi spune taina în dreptul inimii omeneşti, şi-această taină nu-i taină. Şi Oceanul pământurilor, la cumpăna lui de ape, îşi scoate miile de arcuri de mango şi de arcane ca o vie în vis resfirată pe faţa apelor.

Şuieră mai încet, suflare din altă lume, în vegherile oamenilor de mare vârstă. Plângerea nu ne mai e de moarte. Glia îşi dă sarea ei. Seara ne spune un cuvânt de Ghebru. Duhul apelor se poartă pe deasupra pământului, ca-n pustie un pescăruş. Şi nepătrunsul e-n zbor în dreptul tâmplelor noastre. Nu mai este cuvânt pentru noi să nu-l fi creat...

Vârstă mare, tu domneşti, şi tăcerea ţi-e multă. Şi visul e nesfârşit unde se spală visul. Şi Oceanul lucrurilor ne împresoară. Moartea e la hublou, dar drumul nostru nu e acolo. Şi iată-ne mai sus decât visează pe coralii Veacului – cântul nostru.

Oscilare a orei între lucruri egale – făcute sau nefăcute... Copacul îşi scrie foile în seninul serii:marele copac Şaman ce ne mai leagănă pruncia; sau celălalt, în pădure, ce nopţii se deschidea ridicândspre zeul său povara amplă şi măestrită a rozelor sale mari.

Vârstă mare, tu creşti! Retină deschisă spre arena cea mai vastă; şi sufletul, lacom de primejdie...Iată lucrul larg în Apus, şi răcoarea-i de prăpastie pe obrajii noştri.

Cei ce au fost la lucruri nu le spun scrumul, sfârşirea, ci această înaltă trăire în mers pe pământul morţilor... Şi pământul scoate zgomotul său de mare, în zări, peste corali, şi viaţa zgomotul ei de ruguri înflăcări pe culmi. Şi e ploaie de totdeauna, pe clar-obscurul apelor, de cenuşă măruntă şi de varuri moi, pemarile adâncuri mătăsoase ale abisului fără somn.

Odinioară, oameni de ţări înalte, cu obrajii pictaţi cu ocru pe platourile de lut, ne-au dansat fărăgesturi dans nemişcat de vultur. Aici, astă-seară, şi faţă cu Apusul, mimând îmblăciul ori varga vintrelei, ajunge să-ncrucişezi braţele ca să poţi măsura cu cotul mărimea acestui an: dans nemişcat al vârstei pe deschiderea aripii.

Sau şezând, şi cu mâna pe pământ, precum mâna păstorului, prin cimbru, la toate frunţile aceleacucuiate, de piatră albă, atingem noi înşine întreg acest alb de migdală şi de coprah al pietrei de la creste: blândeţe de spat şi de fluor, şi luciu frumos al gnaisului între şisturi laminate...
Nemuritor pelinul pe care îl striveşte palma noastră.

VII

Şi strângând în sfârşit pulpana unei pănuri mai largi, noi adunăm de sus tot acest fapt pământesc.

În urmă, pe acolo, la versantul anului, întreg pământul, cu falduri drepte, şi tras din toate părţile cao sarică largă, de păstor, închisă până sub bărbie...

(Va trebui – cum Oceanul de lacrimi ne împresoară – să ne acoperim cu ea fruntea şi obrajii, cumface, pe capul cel mai de sus, omul de mare vis sub furtună vârându-şi capul într-un vas spre-a sta devorbă cu Zeul său?)...

Şi peste umăr, până la noi, auzim şiroirea necontenită a tot ce-i ieşit din apă.

E pământul, de peste tot, ţesându-şi lâna roşcată ca in de mare; şi umbletul prin fund de câmpii, alacestor mari umbre de albastru de Mai, care duc în tăcere transhumanţa cerului pe pământ...

Fără cusur, o, pământ, cronica ta la privirea Cenzorului! Suntem păstori ai viitorului şi nu neajunge lunga noapte devoniană să ne susţină lauda... Şi suntem, ah, suntem într-adevăr? – sau am fost noivreodată – în toate-acestea?

...Şi toate-acestea ne-au fost spre bine, ne-au fost spre rău pământul mişcător în vârsta sa şi înînaltu-i grai – încreţiri în mers şi lunecări de straturi, desfrânări în Apus şi abateri fără sfârşit, şi pe apele-istivuite ca praguri de estuare şi talaze lovind în ţărm, neoprita înaintare a buzei lui de lut...

O, chip încrestat al Pământului, un strigăt pentru tine se facă auzit, sositule ultim în laudelenoastre! Iubirea îţi întăreşte toate boabele sălbatice, o, pământ mai încreţit ca şagrinul Maurilor! o,amintire în inima omului, din regatul pierdut!

Cerul în Apus se încinge ca un Calif, pământul îşi spală viile în roşu de bauxită, şi omul se spală cu vin de noapte: dogarul în faţa hrubei, fierarul în faţa forjei şi cărăuşul înclinat peste jgheabul de piatrăal fântânilor.

Slavă fântânilor unde bem! Tăbăcăriile sunt loc de prinos şi câinii se umplu de sânge princiozvârtele căsăpiilor; dar pentru visul nopţilor noastre, cojitorii de plută au ivit un catarg mai bogat şimai grav, de o culoare de cap de maur.

...O, amintire, ai grijă de trandafirii tăi de sare. Trandafirul mare al nopţii găzduieşte steaua pe sânul său ca un gândac aurit. În afara legendelor somnului, acest zălog al omului încărcat de sori! Vârstă mare, tu lauzi. Femeile se ridică în câmpie şi merg cu paşi mari la arama roşie a existenţei.
Hoarda Veacurilor a trecut pe aici!

VIII

...Vârstă mare, iată-ne – şi paşii noştri de oameni spre ieşire. Ajunge cu strânsul, e timpul să vânturăm şi să cinstim, aria noastră.

Mâine, marile furtuni hrăpăreţe, şi fulgerul la lucru... Sceptrul cerului pogoară să-nsemne pământul cu slova lui. Înţelegerea e făcută.

Ah! şi o elită se ridică, de foarte mari copaci pe pământ, ca seminţie de mari suflete, şi care ne ţinîn sfatul lor... Şi străşnicia serii pogoară, cu dovada blândeţii ei, pe drumurile de piatră încinsă luminate de levănţică...

Fremătare atunci, pe cea mai înaltă tijă cleită cu ambră, a celei mai înalte foi jumătate desfăcută peşanţul ei de fildeş.

Şi faptele noastre se depărtează în livezile lor de fulgere...

Clădească alţii, printre şisturi şi lave. Ridice alţii marmorele-n oraş.

Pentru noi de-acum cântă mai năprasnice isprăvi. Cale deschisă de-o mână nouă, şi focuri purtatedin culme-n culme...

Şi acestea nu sunt cântece de ţesut, în iatac, nici cântece de veghe, zise cântece de Regină Ungară,la desfăcatul porumbului roşu pe tăişul ruginit al bătrânelor paloşe de familie.

Ci cântec mai grav, şi de-o altă spadă, ca un cânt de slăvire şi de mare vârstă, şi cânt de Stăpân, singur seara, croindu-şi cărare în faţa vetrei – mândrie a sufletului în faţa sufletului şi mândrie de suflet sporind în sabia mare şi albastră.

Şi gândurile noastre se ridică de-acum în noapte ca oameni de mare cort, înaintea zilei, ce merg spre cerul roşu ducându-şi şaua pe umărul stâng.

Iată locurile ce le lăsăm. Fructele pământului sunt sub zidurile noastre, apele cerului în cisternelenoastre, şi marile râşniţe de porfir odihnesc pe nisip.

Prinosul, o, noapte, unde să-l ducem? şi lauda, cui s-o încredinţăm?... Noi ridicăm în vârful braţelor, pe talerul mâinilor, ca un cuib de aripioare în răsărire, această inimă-ntunecată a omului unde-a fost lacomul, şi aprinsul, şi atâta iubire nedezvăluită...

Ascultă, o, noapte, pe sub bolţile singuratice şi prin curţile mănăstirilor pustii, printre ruinele sfinte şi printre roasele turnuri de termite, marele pas suveran al unui suflet fără bârlog, Ca pe dalele de bronz unde ar da târcoale o fiară.
Vârstă mare, iată-ne. Măsoară inima omului.»

Presqu'île de Gien, sept. 1959
(Trad. Aurel Rău)
(Saint John Perse, Poeme alese, Bucureşti, 1983, Editura Univers)

Sufletului meu- autor: Juan Ramon Jimenez

Mereu îţi legeni creanga pregătită
pentru fireasca floare; pasul iute
cu-auzul cald ce-n corpul tău s-ascute
te poartă spre săgeata nesimţită.

Din goluri nici o undă nu se-agită,
fără-a ţâşni din bezna ta, durute,
lumini mai bune. Noaptea, stele mute
sunt veghea ta, spre viaţă oferite.

Semn veşnic pui pe-a lucrurilor gură.
Apoi, ecou de glorie-a-nălţimii,
renaşti în tot ce-ai aşezat tipare.

Tu floare, vei fi florilor măsură.
cântării-tu auz, tu gând-luminii,
tu veghe naltă-stelelor din zare.
(Trad. Ştefan Augustin Doinaş)

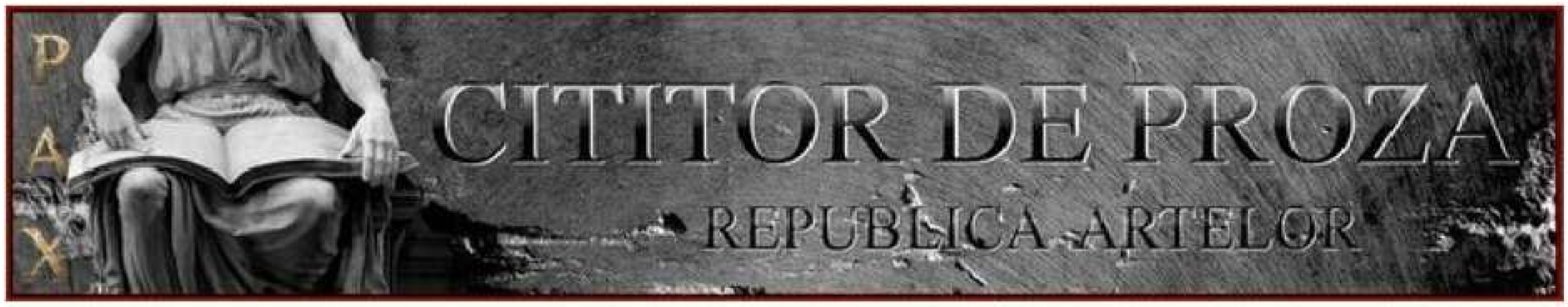
P
A
X
CITITOR DE PROZA
REPUBLICA ARTELOR